II ROK WYDAWNICTWA

KALENDARZ NASZEGO „PRZEGLĄDU"

NA ROK 1928

CENA ZŁ. 2.50

II ROK WYDAWNICTWA.

KALENDARZ

NASZEGO PRZEGLĄDU

NA ROK PRZESTĘPNY

1928

INFORMACJE. — DZIAŁ PUBLICYSTYCZNY I LITERACKI.

KOMITET REDAKCYJNY:

J. APPENSZLAK, N. SZWALBE i S. WAGMAN.

WARSZAWA 1928 r.

Wydawca: SPÓŁDZIELNIA WYDAWNICZA „UNJA".
ODBITO W ZAKŁ. GRAF. B. WIERZBICKI i S-ka, CHMIELNA 61.

O CZEM WSZYSCY WINNI PAMIĘTAĆ?

POGOTOWIE RATUNKOWE:

3-69.

STRAŻ OGNIOWA:

3-41	I Oddział	—	ul. Nalewki 3.
3-42	II Oddział	—	ul. Senatorska 16, Ratusz.
3-43	III Oddział	—	ul. Nowy-Świat 6.
3-44	IV Oddział	—	ul. Chłodna 3.
3-45	V Oddział	—	Praga, ul. Sprzeczna 1.

POGOTOWIE KASY CHORYCH:

220-25 (ul. Solec 93).

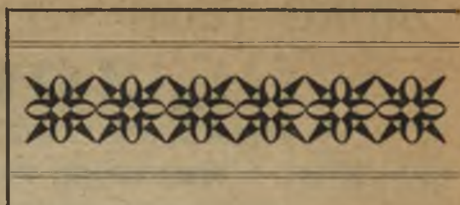
SZYBKA POMOC LEKARSKA

o każdej porze dnia i nocy

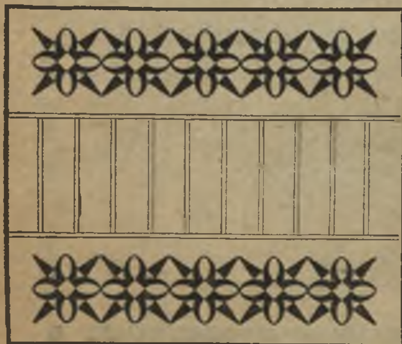
Tel. **11-11.**

BIURO INFORMACYJNE NA DWORCU GŁÓWNYM: **105-29.**

NIEDOŚCIGNIONY
Sidol
CZYŚCI BEZ TRUDU
WSZYSTKIE METALE,
SZYBY, LUSTRA, SZKŁO
i MARMURY
OLŚNIEWAJĄCO
CHEMICZNA FABRYKA „SIDOL"
WARSZAWA - PRAGA.

Sirax
Proszek do szorowania
czyści olśnie-
wająco naczynia
kuchenne
i domowe
ze zdumiewającą
szybkością
Wyłączna produk. Fabr. Przetw.
Chem. „Sidol" Warszawa-Praga

Rok 1928

(przestępny, liczy dni 365)

jest 5688/89 rokiem ery żydowskiej.

Cztery astronomiczne pory roku:

Początek	wiosny	w dniu	21 marca
„	lata	„ „	22 czerwca
„	jesieni	„ „	24 września
„	zimy	„ „	22 grudnia

STYCZEŃ dni 31 TEBET— טבת

1	Niedziela	Nowy Rok 1928	8	N.
2	Poniedział.		9	P.
3	Wtorek	Asara betebet	10	W.
4	Środa		11	Ś.
5	Czwartek		12	C.
6	Piątek	Trzech Króli	13	P.
7	Sobota		14	S.
8	Niedziela		15	N.
9	Poniedział.		16	P.
10	Wtorek		17	W.
11	Środa		18	Ś.
12	Czwartek		19	C.
13	Piątek		20	P.
14	Sobota		21	S.
15	Niedziela		22	N.
16	Poniedział.		23	P.
17	Wtorek		24	W.
18	Środa		25	Ś.
19	Czwartek		26	C.
20	Piątek		27	P.
21	Sobota		28	S.
22	Niedziela		29	N.
23	Poniedział.	Rosz-Chodesz Szwat שבט	1	P.
24	Wtorek		2	W.
25	Środa		3	Ś.
26	Czwartek		4	C.
27	Piątek		5	P.
28	Sobota		6	S.
29	Niedziela		7	N.
30	Poniedział.		8	P.
31	Wtorek		9	W.

1-go Wschód słońca 7.45
Zachód słońca 3.33
31-go Wschód słońca 7.21
Zachód słońca 4.19

Zapalanie świec sobotnich p/g czasu warszawskiego:
13 Tebet 3.27
20 „ 3.37
27 „ 3.48
5 Szwat 4.00

KALENDARZYK HISTORYCZNY:

5 Szwat rocznica śmierci znakomitego pisarza filozof. żyd. *Maksa Nordau.*
20 Tebet „ „ uczonego *Mojżesza Majmonidesa* (Rambam).

DLA PAMIĘCI

LUTY dni 29 SZWAT— שבט

1	Środa			10	Ś.
2	Czwartek	Oczyszczenie N. Marji Panny		11	C.
3	Piątek			12	P.
4	Sobota			13	S.
5	Niedziela			14	N.
6	Poniedział.		Chamisza asar b'szwat	15	P.
7	Wtorek			16	W.
8	Środa			17	Ś.
9	Czwartek			18	C.
10	Piątek			19	P.
11	Sobota			20	S.
12	Niedziela			21	N.
13	Poniedział.			22	P.
14	Wtorek			23	W.
15	Środa			24	Ś.
16	Czwartek			25	C.
17	Piątek			26	P.
18	Sobota			27	S.
19	Niedziela			28	N.
20	Poniedział.			29	P.
21	Wtorek		Rosz Chodesz	30	W.
22	Środa	Popielec	Rosz Chodesz Adar אדר	1	Ś.
23	Czwartek			2	C.
24	Piątek			3	P.
25	Sobota			4	S.
26	Niedziela			5	N.
27	Poniedział.			6	P.
28	Wtorek			7	W.
29	Środa			8	Ś.

1-go Wschód słońca 7.19
Zachód słońca 4.21
29-go Wschód słońca 6.25
Zachód słońca 5.14

Zapalanie świec sobotnich p/g czasu warszawskiego:
12 Szwat 4.13
19 „ 4.25
26 „ 4.38
3 Adar 4.52

KALENDARZYK HISTORYCZNY:

23 Szwat rocznica zgonu znakomitego matematyka, członka Warsz. Tow. Przyjaciół Nauk *Abrahama Sterna.*
26 Szwat rocznica śmierci historyka żydowskiego *Eliezera Frenka.*
28 Szwat zmarł słynny fizyk żyd. *Henryk Hertz*, odkrywca fal radjowych.

DLA PAMIĘCI

MARZEC dni 31 — ADAR— אדר

1	Czwartek		9	C.
2	Piątek		10	P.
3	Sobota		11	S.
4	Niedziela		12	N.
5	Poniedział.	Post Estery	13	P.
6	Wtorek	Purym	14	W.
7	Środa	Szuszan Purym	15	Ś.
8	Czwartek		16	C.
9	Piątek		17	P.
10	Sobota		18	S.
11	Niedziela		19	N.
12	Poniedział.		20	P.
13	Wtorek		21	W.
14	Środa		22	Ś.
15	Czwartek		23	C.
16	Piątek		24	P.
17	Sobota	Konstytucja 17 marca	25	S.
18	Niedziela		26	N.
19	Poniedział.		27	P.
20	Wtorek		28	W.
21	Środa		29	Ś.
22	Czwartek	Rosz Chodesz Nisan ניסן	1	C.
23	Piątek		2	P.
24	Sobota		3	S.
25	Niedziela	Zwiastowanie N. M. P.	4	N.
26	Poniedział.		5	P.
27	Wtorek		6	W.
28	Środa		7	Ś.
29	Czwartek		8	C.
30	Piątek		9	P.
31	Sobota		10	S.

1-go Wschód słońca 6.23
Zachód słońca 5.15
31-go Wschód słońca 5.41
Zachód słońca 6.07

Zapalanie świec sobotnich p/g czasu warszawskiego:
10 Adar 5.05
17 „ 5.17
24 „ 5.30
2 Nisan 5.42
9 „ 5.54

KALENDARZYK HISTORYCZNY:
10 Adar zmarł ***Jerzy Brandes***, znakomity krytyk i uczony.
19 Adar rocznica śmierci ***Borucha Spinozy***, słynnego filozofa z Amsterdamu.
12 Adar padł w obronie Erec w Telchaj, bohaterski kapitan ***Józef Trumpeldor***.
15 Adar rocznica pogromu w Proskirowie, dokonanego przez żołdaków Petlury.

DLA PAMIĘCI

KWIECIEŃ dni 30 NISAN— ניסן

1	Niedziela			11	N.
2	Poniedział.			12	P.
3	Wtorek			13	W.
4	Środa			14	Ś.
5	Czwartek	Wielki czwartek	1 dzień Pesach	15	C.
6	Piątek	Wielki piątek	2 „ Pesach	16	P.
7	Sobota	Wielka sobota	1 dzień wolnych świąt	17	S.
8	Niedziela	Zmartw. Chr. P.	2 dzień wolnych świąt	18	N.
9	Poniedział.	Wielkanoc	3 „ „ „	19	P.
10	Wtorek		4 „ „ „	20	W.
11	Środa		7 „ Pesach	21	Ś.
12	Czwartek		Ostatni dzień Pesach	22	C.
13	Piątek			23	P.
14	Sobota			24	S.
15	Niedziela			25	N.
16	Poniedział.			26	P.
17	Wtorek			27	W.
18	Środa			28	Ś.
19	Czwartek			29	C.
20	Piątek			30	P.
21	Sobota		Rosz Chodesz Ijar אייר	1	S.
22	Niedziela			2	N.
23	Poniedział.			3	P.
24	Wtorek			4	W.
25	Środa			5	Ś.
26	Czwartek			6	C.
27	Piątek			7	P.
28	Sobota			8	S.
29	Niedziela			9	N.
30	Poniedział.			10	P.

1-go Wschód słońca 5.12
Zachód słońca 6.09
30-go Wschód słońca 4.08
Zachód słońca 6.59

Zapalanie świec sobotnich p/g czasu warszawskiego:
16 Nisan 6.06
23 „ 6.18
30 „ 6.30
7 Ijar 6.42

KALENDARZYK HISTORYCZNY:

19 Nisan rocznica śmierci poety żyd. *Icchoka Leiba Pereca.*
22 „ „ „ twórcy Esperanta *Ludwika Zamenhofa*
22 rocznica pogromu Kiszyniowskiego.

DLA PAMIĘCI

MAJ dni 31 — IJAR — אייר

1	Wtorek		11	W.
2	Środa		12	Ś.
3	Czwartek	Konstytucja 3 Maja	13	C.
4	Piątek		14	P.
5	Sobota		15	S.
6	Niedziela		16	N.
7	Poniedział.		17	P.
8	Wtorek	Lag-beomer	18	W.
9	Środa		19	Ś.
10	Czwartek		20	C.
11	Piątek		21	P.
12	Sobota		22	S.
13	Niedziela		23	N.
14	Poniedział.		24	P.
15	Wtorek	Wniebowstąpienie Pańskie	25	W.
16	Środa		26	Ś.
17	Czwartek		27	C.
18	Piątek		28	P.
19	Sobota		29	S.
20	Niedziela	Rosz Chodesz Siwan סיון	1	N.
21	Poniedział.		2	P.
22	Wtorek		3	W.
23	Środa		4	Ś.
24	Czwartek		5	C.
25	Piątek	Szabuot	6	P.
26	Sobota	2 dzień Szabuot	7	S.
27	Niedziela	Zesłanie Ducha św.	8	N.
28	Poniedział.	Zielone Świątki	9	P.
29	Wtorek		10	W.
30	Środa		11	Ś.
31	Czwartek		12	C.

1-go Wschód słońca 4.06
Zachód słońca 7.01
31-go Wschód słońca 3.22
Zachód słońca 7.46

Zapalanie świec sobotnich p/g czasu warszawskiego:
14 Ijar 6.54
21 „ 7.05
28 „ 7.06
6 Siwan 7.26

KALENDARZYK HISTORYCZNY:

10 Ijar rocznica śmierci wielkiego humorysty *Szolem Alejchema*
18 „ „ bł. *Szymona* ben *Johai*.
21 Cesarz *Tytus* podszedł pod mury Jerozolimy.
26 rocznica śmierci *Majżesza Chaima Luzzati*
29 „ „ *Paula Ehrlicha* znakomitego lekarza i uczonego.

DLA PAMIĘCI

CZERWIEC dni 30 — SIWAN — סיון

1	Piątek		13	P.
2	Sobota		14	S.
3	Niedziela		15	N.
4	Poniedział.		16	P.
5	Wtorek		17	W.
6	Środa		18	Ś.
7	Czwartek	Boże Ciało	19	C.
8	Piątek		20	P.
9	Sobota		21	S.
10	Niedziela		22	N.
11	Poniedział.		23	P.
12	Wtorek		24	W.
13	Środa		25	Ś.
14	Czwartek		26	C.
15	Piątek		27	P.
16	Sobota		28	S.
17	Niedziela	Rosz Chodesz	29	N.
18	Poniedział.	Tamuz תמוז	30	P.
19	Wtorek		1	W.
20	Środa		2	Ś.
21	Czwartek		3	C.
22	Piątek		4	P.
23	Sobota		5	S.
24	Niedziela		6	N.
25	Poniedział.		7	P.
26	Wtorek		8	W.
27	Środa		9	Ś.
28	Czwartek		10	C.
29	Piątek	Piotra i Pawła	11	P.
30	Sobota		12	S.

1-go Wschód słońca 3.21
Zachód słońca 7.47
30-go Wschód słońca 3.18
Zachód słońca 8.00

Zapalanie świec sobotnich p/g czasu warszawskiego:

13	Siwan	7.35
20	„	7.42
27	„	7.46
4	Tamuz	7.49
11	„	7.49

KALENDARZYK HISTORYCZNY:

20 Siwan rocznica okropnych rzezi w Niemirowie, Tuletynie i Barze dokonanych przez bandy Gonty i Zeleźniaka

28 Siwan zabity został *Walter Rathenau*, minister rządu Niemiec.

2 Tamuz bulla papieża Inocentego przeciw potwarzy o zabójstwo rytualne.

DLA PAMIĘCI

LIPIEC dni 31 TAMUZ — תמוז

1	Niedziela		13	N.
2	Poniedział.		14	P.
3	Wtorek		15	W.
4	Środa		16	Ś.
5	Czwartek	Szeba-asar-betamuz	17	C.
6	Piątek		18	P.
7	Sobota		19	S.
8	Niedziela		20	N.
9	Poniedział.		21	P.
10	Wtorek		22	W.
11	Środa		23	Ś.
12	Czwartek		24	C.
13	Piątek		25	P.
14	Sobota		26	S.
15	Niedziela		27	N.
16	Poniedział.		28	P.
17	Wtorek		29	W.
18	Środa	Ab Rosz Chodesz אב	1	Ś.
19	Czwartek		2	C.
20	Piątek		3	P.
21	Sobota		4	S.
22	Niedziela		5	N.
23	Poniedział.		6	P.
24	Wtorek		7	W.
25	Środa		8	Ś.
26	Czwartek	Tisza b'Ab	9	C.
27	Piątek		10	P.
28	Sobota		11	S.
29	Niedziela		12	N.
30	Poniedział.		13	P.
31	Wtorek		14	W.

1-go Wschód słońca 3.19
Zachód słońca 8.00
31-go Wschód słońca 3.54
Zachód słońca 7.29

Zapalanie świec sobotnich p/g czasu warszawskiego:
18 Tamuz 7.46
25 „ 7.41
3 Aba 7.33
10 „ 7.23

KALENDARZYK HISTORYCZNY:
17 Tamuz — rozpoczęcie oblężenia Jerozolimy.
20 „ rocznica śmierci twórcy sjonizmu politycznego *Teodora Hercla*.
26 „ „ „ wielkiego malarza i ilustratora *Efr. Liliena*.
24 Zwołanie Pierwszego Kongresu sjon. do Bazylei.
9 Aba Zburzenie Jerozolimy.

DLA PAMIĘCI

SIERPIEŃ dni 31 AB — אב

1	Środa		15	Ś.
2	Czwartek		16	C.
3	Piątek		17	P.
4	Sobota		18	S.
5	Niedziela		19	N.
6	Poniedział.		20	P.
7	Wtorek		21	W.
8	Środa		22	Ś.
9	Czwartek		23	C.
10	Piątek		24	P.
11	Sobota		25	S.
12	Niedziela		26	N.
13	Poniedział		27	P.
14	Wtorek		28	W.
15	Środa	Wniebowzięcie N. Marji Panny	29	Ś.
16	Czwartek	Rosz Chodesz	30	C.
17	Piątek	Elul — אלול	1	P.
18	Sobota		2	S.
19	Niedziela		3	N.
20	Poniedział.		4	P.
21	Wtorek		5	W.
22	Środa		6	Ś.
23	Czwartek		7	C.
24	Piątek		8	P.
25	Sobota		9	S.
26	Niedziela		10	N.
27	Poniedział.		11	P.
28	Wtorek		12	W.
29	Środa		13	Ś.
30	Czwartek		14	C.
31	Piątek		15	P.

1-go Wschód słońca 3.36
Zachód słońca 7.28
31-go Wschód słońca 4.45
Zachód słońca 6.26

Zapalanie świec sobotnich p/g czasu warszawskiego:

17	Aba	7.12
24	„	6.59
1	Elul	6.46
8	„	6.31
15	„	6.14

KALENDARZYK HISTORYCZNY:

1 Aba rocznica śmierci *Nachmana Krochmala*, słynnego uczonego.
10 Aba „ „ „ *Dawida Fryszmana*, poety.
Aba wyklęcie *Borucha Spinozy* przez rabinów amsterdamskich.
16 Aba rocznica zgonu *Mojżesza Montefiore*, wielkiego filantropa.
10 Aba wygnanie Żydów z Hiszpanji przez Filipa II.

DLA PAMIĘCI

WRZESIEŃ dni 30 — ELUL — אלול

1	Sobota		16	S.
2	Niedziela		17	N.
3	Poniedział.		18	P.
4	Wtorek		19	W.
5	Środa		20	Ś.
6	Czwartek		21	C.
7	Piątek		22	P.
8	Sobota		23	S.
9	Niedziela		24	N.
10	Poniedział.		25	P.
11	Wtorek		26	W.
12	Środa		27	Ś.
13	Czwartek		28	C.
14	Piątek		29	P.
15	Sobota	Tiszri Nowy Rok Rosz-Haszana תשרי	1	S.
16	Niedziela	2-gi dzień Rosz-Haszana	2	N.
17	Poniedział.		3	P.
18	Wtorek		4	W.
19	Środa		5	Ś.
20	Czwartek		6	C.
21	Piątek		7	P.
22	Sobota		8	S.
23	Niedziela		9	N.
24	Poniedział.	Sądny Dzień—Jom Kipur	10	P.
25	Wtorek		11	W.
26	Środa		12	Ś.
27	Czwartek		13	C.
28	Piątek		14	P.
29	Sobota	1-szy dzień Sukot	15	S.
30	Niedziela	2-gi dzień Sukot	16	N.

1-go Wschód słońca 4.47
Zachód słońca 6.24
30-go Wschód słońca 5.34
Zachód słońca 5.17

Zapalanie świec sobotnich p/g czasu warszawskiego:
22 Elul 5.58
29 „ 5.47
7 Tiszri 5.26
14 „ 5.09

KALENDARZYK HISTORYCZNY:

18 Elul Pogrom w Homlu i Siedlcach w roku 1904.
29 Elul rocznica śmierci *Izaaka Abarbanela*, filozofa średniowiecza.

DLA PAMIĘCI

PAŹDZIERNIK dni 31 TISZRI תשרי

1	Poniedział.	1-szy dzień Wolnych świąt Sukot	17	P.
2	Wtorek	2-gi " " " "	18	W.
3	Środa	3-ci " " " "	19	Ś.
4	Czwartek	4-ty " " " "	20	C.
5	Piątek	Hoszana-Raba	21	P.
6	Sobota	Szmini Aceret	22	S.
7	Niedziela	Symchat-Tora	23	N.
8	Poniedział.		24	P.
9	Wtorek		25	W.
10	Środa		26	Ś.
11	Czwartek		27	C.
12	Piątek		28	P.
13	Sobota		29	S.
14	Niedziela	Rosz Chodesz	30	N.
15	Poniedział.	Marcheszwan— חשון	1	P.
16	Wtorek		2	W.
17	Środa		3	Ś.
18	Czwartek		4	C.
19	Piatek		5	P.
20	Sobota		6	S.
21	Niedziela		7	N.
22	Poniedział.		8	P.
23	Wtorek		9	W.
24	Środa		10	Ś.
25	Czwartek		11	C.
26	Piatek		12	P.
27	Sobota		13	S.
28	Niedziela		14	N.
29	Poniedział.		15	P.
30	Wtorek		16	W.
31	Środa		17	Ś.

1-go Wschód słońca 5.36
Zachód słońca 5.14
31-go Wschód słońca 6.29
Zachód słońca 4.09

Zapalanie świec sobotnich p/g czasu warszawskiego:

21	Tiszri	4.53
28	"	4.37
5	Marcheszwan	4.22
12	"	4.07

KALENDARZYK HISTORYCZNY:

19 Tiszri założenie w Nowym Yorku loży „Bnei Brith".
25 " powstał w Londynie Bank Colonial Hebrew.
9 Marcheszwana Kazimierz Wielki nadał przywileje Żydom w Polsce.

DLA PAMIĘCI

LISTOPAD dni 30 MARCHESZWAN חשון

1	Czwartek	Wszystkich Świętych	18	C.
2	Piątek	Dzień Zaduszny	19	P.
3	Sobota		20	S.
4	Niedziela		21	N.
5	Poniedział.		22	P.
6	Wtorek		23	W.
7	Środa		24	Ś.
8	Czwartek		25	C.
9	Piątek		26	P.
10	Sobota		27	S.
11	Niedziela		28	N.
12	Poniedział.		29	P.
13	Wtorek	Rosz Chodesz	30	W.
14	Środa	Kislew—כסלו	1	Ś.
15	Czwartek		2	C.
16	Piątek		3	P.
17	Sobota		4	S.
18	Niedziela		5	N.
19	Poniedział.		6	P.
20	Wtorek		7	W.
21	Środa		8	Ś.
22	Czwartek		9	C.
23	Piątek		10	P.
24	Sobota		11	S.
25	Niedziela		12	N.
26	Poniedział.		13	P.
27	Wtorek		14	W.
28	Środa		15	Ś.
29	Czwartek		16	C.
30	Piątek		17	P.

1-go Wschód słońca 6.31
Zachód słońca 4.07
30-go Wschód słońca 7.21
Zachód słońca 4.28

Zapalanie świec sobotnich p/g czasu warszawskiego:

19	Marcheszwan	3.53
26	"	3.41
3	Kislew	3.31
10	"	3.22
17	"	3.16

KALENDARZYK HISTORYCZNY:

20 Marcheszwan rocznica śmierci twórcy „Dybuka" *An-skiego (Szlama Rappaport)*
26 " " " pisarza *H. D. Nomberga*
3 Kislew " " znakomitego kaznodziei warszawskiego *Samuela Poznańskiego*
12 Kislew założenie podwalin pod gmach Bibljoteki Uniwersyteckiej w Jerozolimie.

DLA PAMIĘCI

GRUDZIEŃ dni 31 — KISLEW — כסלו

1	Sobota		18	S.
2	Niedziela		19	N.
3	Poniedział.		20	P.
4	Wtorek		21	W.
5	Środa		22	Ś.
6	Czwartek		23	C.
7	Piątek		24	P.
8	Sobota	N. Poczęcie N. M. P. Chanuka	25	S.
9	Niedziela	2 dzień chanuki	26	N.
10	Poniedział.	3 " "	27	P.
11	Wtorek	4 " "	28	W.
12	Środa	5 " "	29	Ś.
13	Czwartek	6 " "	30	C.
14	Piątek	Tebet— טבת 7 " "	1	P.
15	Sobota		2	S.
16	Niedziela		3	N.
17	Poniedział.		4	P.
18	Wtorek		5	W.
19	Środa		6	Ś.
20	Czwartek		7	C.
21	Piątek		8	P.
22	Sobota		9	S.
23	Niedziela	Asara-be-tebet	10	N.
24	Poniedział.	Wigilja	11	P.
25	Wtorek	Narodzenie Chr. P.	12	W.
26	Środa	Szczepana i męcz.	13	Ś.
27	Czwartek		14	C.
28	Piątek		15	P.
29	Sobota		16	S.
30	Niedziela		17	N.
31	Poniedział.	Sylwestra	18	P.

1-go Wschód słońca 7.22
Zachód słońca 3.27
31-go Wschód słońca 7.45
Zachód słońca 3.33

Zapalanie świec sobotnich p. g czasu warszawskiego:
24 Kislew 3.12
1 Tebet 3.12
8 " 3.13
15 " 3.18

KALENDARZYK HISTORYCZNY:
12 Kislew rocznica śmierci *Samuela Montagu*, lorda Swaytling.
9 " Wygnanie Żydów z Grenady w Hiszpanji.

DLA PAMIĘCI

Władze państwowe Rzeczypospolitej Polskiej.

PREZYDENT RZECZYPOSPOLITEJ.

Prezydent Rzeczypospolitej reprezentuje Państwo nazewnątrz, jest najwyższym zwierzchnikiem sił zbrojnych Państwa w czasie pokoju i sprawuje władzę wykonawczą przez odpowiedzialnych przed Sejmem Ministrów.

Prezydent Rzeczypospolitej: IGNACY MOŚCICKI. Obrany dn. 1 czerwca 1926 roku, po ustąpieniu drugiego z kolei prezydenta, Stanisława Wojciechowskiego.

Rezydencja: Zamek (Telefon: własna centrala).

Kancelarja cywilna Prezydenta: Szef kanc. cyw. Bogdan Dzięciołowski.

Władze ustawodawcze

Sejm (ul. Wiejska, Nr. Nr. 4, 6, 8, własna centrala telef.).

Sejm składa się z 444 posłów, wybranych na lat pięć na podstawie powszechnych, proporcjonalnych, tajnych i bezpośrednich wyborów.

Marszałek Sejmu: Maciej Rataj (tel. 12-69).

Wice Marszałkowie: Ludwik Gdyk, Ignacy Daszyński, Jan Dębski, Aleksander Zwierzyński.

Sekretarze: Stefan Sołtyk, Serwacy Niedbalski, Jan Ledwoch, Antoni Harasz, Kazimierz Puzak, August Utta, Salomon Weinzieher, Ludwik Waszkiewicz.

Kancelarja Sejmu i Senatu. Dyrektor: Jerzy Pomykalski.

SENAT.

Wiejska, Nr. Nr. 4, 6, 8 (własna centrala tel.).

Senat składa się z 111 senatorów.

PREZYDJUM SENATU:

Marszałek: Wojciech Trąmpczyński.

Wice-Marszałek: ks. Antoni Stychel, Jakób Bojko i Jan Woźnicki.

Sekretarze: Stefan Kopciński, Antoni Banaszek, Maciej Glogier, Kazimierz Gruetzmacher, Mozes Koerner, Tadeusz Kaniowski.

Władze wykonawcze

GABINET MINISTRÓW.

Prezes Rady Ministrów—Marszałek Polski *Józef Piłsudski.*

Wicepremjer prof. dr. inż. — *Kazimierz Bartel.*

Minister spraw wewnętrznych — gen. br. dr. *Felicjan Sławoj-Składkowski.*

Minister spraw zagranicznych — *August Zaleski.*

Minister spraw wojskowych — Marszałek Polski *Józef Piłsudski.*

Minister skarbu — *Gabrjel Czechowicz.*

Minister sprawiedliwości — *Aleksander Meysztowicz.*

Minister wyznań religijnych i oświecenia publicznego — dr. *Gustaw Dobrucki.*

Minister rolnictwa i dóbr państwowych — *Karol Niezabytowski.*

Minister przemysłu i handlu — inż. *Eugenjusz Kwiatkowski.*

Minister komunikacji — *inż. Paweł Romocki.*

Minister robót publicznych — *inż Jędrzej Moraczewski.*

Minister pracy i opieki społecznej — dr. *Stanisław Jurkiewicz.*

Minister reform rolnych — prof. dr. *Witold Staniewicz.*

Minister poczt i telegrafów — *Bogusław Miedziński.*

Prezydjum Rady Ministrów—Krakowskie Przedmieście, 46, własna centrala telefoniczna.

Prezes Rady Ministrów — Marszałek Polski Józef Piłsudski — Belweder, telefon adjutantury 136-35.

Wicepremjer — prof. dr. inż. Kazimierz Bartel — Krakowskie Przedmieście 46.

SEKRETARJAT.

Szef gabinetu prezesa Rady Ministrów—dr. W. Grzybowski

Szef biura Rady Ministrów — p. D. Laskowski.

Naczelnik kancelarji — W. Śliwiński.

Radcy prawni — J. K. Piętak i B. Hełczyński.

INSTYTUCJE, PODLEGŁE PR. RADY MINISTRÓW.

Drukarnia Państwowa, ul. Miodowa 22.

Polska Agencja Telegraficzna (P.A.T.), ul. Mokotowska 14.

„Monitor Polski" — dziennik urzędowy, ul. Miodowa 22.

Najwyższy trybunał administracyjny — Miodowa, 22.

Najwyższa komisja dyscyplinarna — Krak.-Przedmieście (gmach i centr. telef. Rady Ministr.).

Prokuratorja generalna — Leszno 5.

MINISTERSTWO SPRAW WEWNĘTRZNYCH.
Nowy Świat 69.

Minister — gen. Sławoj Składkowski, tel. 318-84. Przyjmuje we wtorki, czwartki i piątki od 1 i pół do 3 po poł.
Biuro informacyjno-podawcze tel. 62-50.
Dyr. depart. ogólnego: vacat, tel. 49-05.
„ „ politycz.: Dr. Kazimierz Świtalski, tel. 63-33.
„ „ samorząd.: Wajsbrot Władysław, tel. 52-87.
„ „ administr.: vacat, tel. 203-25.
Ministerstwu spraw wewnętrznych podlegają:

PAŃSTWOWY ZAKŁAD BADANIA ŻYWNOŚCI.
Kujawska 2, tel. 98-22.

PAŃSTWOWY ZAKŁAD HIGJENY.

ZAKŁAD EPIDEMJOLOGICZNY — Chocimska 24.

Organami podległemi Ministerstwu Spraw Wewnętrznych są także władze administr. II instancji (wojewoda, Komisarz Rządu na m. Warszawę), I instancji (starosta oraz policja państwowa.

Województwo Warsz. — Ujazdowskie Aleje 5.

Wojewoda — Kirst Kazimierz.
Kancelarja i biuro informacyjne tel. 243-32.

Starostwo warszawskie — Długa 15.

Starosta — Stanisław Okulicz, tel. 166-52.

MINISTERSTWO SPRAW ZAGRANICZNYCH.
Pałac Brühlowski, Wierzbowa 1.

Minister: August Zaleski, tel. 413-29.
Protokół Dyplomatyczny: Dyr. Stefan hr. Przeździecki, telefon 413-36.
Rezydent przy Lidze Narodów — *Franc. Sokal.*
I Departament Polityczno-Ekonomiczny: dyr. Departamentu T. Jachowski, tel. 76-91.
II Departament Konsularny: dyr. Wacław Babiński, telefon 413-64.
III Departament Ogólny: p. o. Ignacy Matuszewski, telefon 413-08.

POLSKIE PLACÓWKI DYPLOMATYCZNE ZAGRANICĄ.

Argentyna: Poseł Wł. Mazurkiewicz — Buenos-Aires, Calle Rincon 280.
Austrja: Dr. Karol Bader — Wiedeń III, Rennweg 1.
Angora: Poseł Wieniawa Kowalski, rue Stamboul.
Belgja: Poseł Jan hr. Szembek — Bruksela, Avenue des Gaulois 29.

Brazylja: Poseł Mikołaj Jurystowski — Rio de Janeiro, ul. Senador Vergueiro 197.

Bułgarja: Poseł Władysław Baranowski — Sofja, Patriarch Eftimi 35.

Czechosłowacja: Poseł Zygmunt Lasocki — Praga, Staromestke Namesti, pałac Kinskeho.

Danja: Poseł Konstanty Rozwadowski — Kopenhaga, Frederiksgade 17.

Estonja: Chargé d'Affaires Fr. Charwat — Tallin, Kohtutänaw 10.

Finlandja: Poseł Tytus Filipowicz — Annegatan 16.

Francja: Ambasador dr. Alfred Chłapowski — Paryż, Avenue de Tokio 14.

Grecja: Poseł Paweł Jurjewicz — Ateny, Kiphisia 94.

Hiszpanja: Poseł Wł. hr. Sobański — Madryt, Calle de Goya 9.

Holandja: Poseł dr. St. Koźmiński — Haga, Princessesgracht 9.

Japonja: vacat, Zaimkucho Azabuku 55.

Jugosławja: Poseł Zdzisław Okęcki — Belgrad, Krunska 58.

Łotwa: Poseł Juljusz Łukasiewicz — Ryga, Nikołaiaciela 27—29.

Niemcy: Poseł Kazimierz Olszowski — Berlin, Kurfürstenstrasse 136.

Norwegja: Chargé d'Affaires M. Kwapiszewski — Oslo Westheimsgate 4-b.

Persja: Chargé d'Affaires St. Hempel — Teheran.

Rumunja: vacat. — Bukareszt, Gosea Kissieleff 47.

Rosja: Poseł nadzw. Stanisław Patek — Moskwa, Powarskaja 21.

Stany Zjednoczone Ameryki Północnej: Poseł Jan Ciechanowski — Waszyngton CC. 2640 — 16 street.

Stolica Apostolska: Ambasador Wł. Skrzyński — Rzym, Lungotevere dei Mellini 24.

Szwajcarja: Poseł Jan Modzelewski — Bern, Elfenstr. 20.

Liga Narodów: Delegat Franc. Sokal — Genewa, Quai Wilson 33.

Szwecja: Poseł Dr. Alfred Wysocki — Stockholm, Narwavägen 32.

Wielka Brytanja: Poseł Konstanty Skirmunt — Londyn, Portland Place W. I. 47.

Węgry: Poseł Zygmunt Michałowski — Budapeszt I. Orszaghaz — utea 13.

Włochy: Roman Knoll — Rzym, Piazza di Spagna 90.

Gdańsk: Komisarz generalny Henryk Strassburger — Neugarten 27.

PRZEDSTAWICIELSTWA PAŃSTW OBCYCH w WARSZAWIE.

Austrja: Mikołaj Post — Koszykowa 11 tel. 64-96.
Belgja: Bernard de l'Escaille — Aleje Ujazdowskie 23, tel. 8-58.
Brazylja: Alcybiades Pecauha — Aleja Róż 7, tel. 91-13.
Bułgarja: Włodzimierz Robow — Al. Ujazdowskie 39, tel. 402-56.
Chili: Carlos Becerra — Aleja Szucha 6/10, tel. 277-27.
Czechosłowacja: Dr. Robert Flieder, ul. Zgoda 10—4, tel. 79-70.
Danja: Niels Peter Arnsted — ul. Piękna 10, tel. 32-61.
Estonja: Dr. Johan Leppik — Al. Ujazdowska 19—4, tel. 238-18.
Finlandja: Hjalmar J. Procope, Plac Napoleona 3, t. 164-52.
Francja: Juljusz Laroche, Al. Ujazdowskie 31, tel. 21-50.
Grecja: Raphael Raphael — Al. Ujazdowskie 19, tel. 1-16.
Hiszpanja: Silvio Fernandez Vallin, — Hotel Europejski, tel. 105.
Holandja: Bar. von Asbeck — ul. Senatorska 10, tel. 78-60, kancelarja: Czackiego 9, tel. 220-57.
Japonja: Naotake Sato, ul. Foksal 10, tel. 14-73.
Jugosławja: Lioubomir Nechitch, ul. Smolna 9, tel. 130-10.
Łotwa: Marcin Nuksa — Hotel Europejski, kancelarja: ul. Szkolna 6, tel. 95-00, 73-49.
Niemcy: Ulryk Rauscher ul. Piękna 17, tel. 183-04, 183-74.
Norwegja: Nils Christian Oittleff — ul. Foksal 3.
Portugalja: Vasco de Quevedo — ul. Senatorska 37, tel. 201-03.
Rosja: Bogolubskij — ul. Poznańska 15.
Rumunja: Alexander Jacovaky — ul. Wiejska 10, tel. 27-07.
Szwajcarja: Hans de Segesser-Brunegg — ul. Smolna 25, tel. 48-24.
Szwecja: C. d'Anckarsvärd — ul. Królewska 3, tel. 174-15.
Turcja: Yakia Kemal Bey — ul. Szopena 2a, tel. 25-49.
Węgry: Aleksander Belitska — ulica Służewska 5—2, tel. 317-84, 315-52.
Wielka Brytanja: Sir William Grenfell Max Müller — ul. Nowy Świat 18, tel. 19-91, 54-00.
Włochy: Sign. Giovanni Cesare Majoni — Plac Dąbrowskiego 6, tel. 19-15, 19-05.

URZĘDY KONSULARNE PAŃSTW OBCYCH W POLSCE.

Argentyna: Konsul gen. Andre Jose Wallace — Warszawa, Senatorska 35. Konsul Edmund Lagos — Kraków, Radziwiłłowska 23.

Austrja: Wydział Konsularny przy Poselstwie — Warszawa, Koszykowa 11b (tel. 64-96). Konsul hon. Ryszard Bathelt — Bielsk; wicekonsul hon. Oskar Schmeja — Bielsk, Konsul hon. Antoni Lewalski — Kraków, Kanoniczna 16. Konsul hon. Stefan Baczewski — Lwów, Brajerowska 14. Konsul hon. Karol Wilhelm Scheibler — Łódź.

Belgja: Poselstwo załatwia sprawy konsularne — Warszawa, Ś-to Krzyska 25—6. Konsul hon. — vacat — Lwów. Konsul hon. Felicien Chapuis — Łódź, Nawrot 5. Konsul hon. Henryk Suchowiak — Poznań.

Brazylja: Konsul F. de Mesquita Braga; wicekonsul hon. Zygmunt Kieszkowski — Warszawa, Zgoda 4 (tel. 95-99). Konsul hon. Paulo Gerechter i Wicekonsul hon. Zygmunt Strokowski — Katowice, Warszawska 4. Wicekonsul hon. Stanisław Henryk Kieszkowski — Lwów, Lindego 9. Wicekonsul hon. Józef Kraszewski — Łódź. Wicekonsul hon. Leon Jagielski — Poznań, Kantaka 7.

Bułgarja: Poselstwo załatwia sprawy konsularne. — Warsza, Al. Ujazdowskie 39.

Czechosłowacja: Wydział Konsularny przy Poselstwie — Warszawa, Złota 4 (tel. 281-94). Wicekonsul Dr. Bohumil Tomsa — Katowice, Moniuszki 5. Konsul Józef Sedivej i wicekonsul Jaroslav Netousek — Kraków, Gołębia 18. Konsul Frantisek Stilip — Lwów, 3-go Maja 2. Konsul Dr. Jan Glos — Poznań, Plac Sapieżyński 8.

Chili: Konsul Generalny Carlos F. Becerra — Warszawa, Al. Szucha 6—10.

Costa-Rica: Konsul hon. Józef-Michalski-Wodziwodzki — Łódź, Andrzeja 3.

Danja: Poselstwo załatwia sprawy konsularne — Warszawa, Piękna 10 (tel. 32-61). Konsul hon. Dr. Wacław Brun — Warszawa, Bielańska 4. Konsul hon. Karol Jurasz — Lwów, Gołębia 15. Konsul hon. Karol Eisert — Łódź, Piotrkowska 135. Konsul hon. Seweryn Samulski — Poznań, Fr. Ratajczaka 16. Konsul Harald Koch: na starostwa Puck i Wejherowo—Gdańsk, Langgasse 73.

Estonja: Poselstwo załatwia sprawy konsularne — Warszawa, Plac Napoleona 3 (tel. 164-52). Konsul hon. Stefan Henryk Brun — Warszawa, Matejki 8.

Finlandja: Poselstwo załatwia sprawy konsularne — Warszawa, Plac Napoleona 3 (tel. 164-52). Konsul hon. Stefan Henryk Brun — Warszawa, Matejki 8.

Francja: Wicekonsul M. Cugnot — Warszawa, Aleja Róż 2 (tel. 169-73), Agent konsularny hon. — vacat — Gdynia. Konsul Marie Albert Henriet — Katowice. Konsul Guillaume Anastase Vautier — Lwów. Agent konsularny hon. Albert Marsy — Łódź. Konsul Georges Dufort — Poznań. Agent konsularny hon. Bronisław Hozakowski — Toruń.

Grecja: Poselstwo załatwia sprawy konsularne — Warszawa, Mokotowska 62. Konsul hon. Dr. Tadeusz Bednarski — Kraków, Sławkowska 1. Konsul hon. Mieczysław Jastrzębski—Łódź.

Guatemala: Konsul gen. hon. Antoni Wiatrak — Gdańsk. Hundegasse 65, Konsul hon. Józef Kozielewski — Poznań.

Hiszpanja: Konsul-vacat—Warszawa, Piękna 66a (t. 93-00). Wicekonsul hon. Wacław Wilczyński — Warszawa, Piękna 66a.

Holandja: Konsul P. C. G. Peeremboom — Warszawa, Czackiego. Konsul hon. Dr. C. Witkowski — Lwów, Mickiewicza 10. Wicekonsul hon. J.H. B. Teepe — Łódź, Milsza 40. Konsul hon. Dr. Stanisław Pernaczyński — Poznań.

Honduras: Konsul hon. Antoni Wiatrak — Gdańsk, Hundegasse 65.

Japonja: Sekretarz Poselstwa Seigo Sasaki — Warszawa. Foksal 10.

Jugosławja: Poselstwo załatwia sprawy konsularne — Warszawa, Smolna 9 (tel. 130-10).

Łotwa: Wydział Konsularny przy Poselstwie — Warszawa, Szkolna 6 (tel. 73-49). Konsul Woldemar Bagun-Bersin — Łódź, Piotrkowska 143. Konsul Feliks Donass — Wilno, Antokolska 24a. Konsul hon. Ignacy Niedbod — Poznań.

Meksyk: Konsul hon. Baron Max Rabusson — Warszawa. Królewska 27 (tel. 105-65).

Niemcy: Wydział Konsularny przy Poselstwie — Warszawa, Piękna 17. Biuro Paszportowe — Warszawa ,Żórawia 42 (tel. 147-12); kierownik August Schillinger. Konsul gen. Dr. Baron Werner von Grünau — Katowice, Sokolska 8. Kierownik tymcz. konsulatu Fritz Schönberg — Kraków, Warszawska 7. Konsul Dr. Eryk von Luckwold — Łódź, Piotrkowska 157. P. o. Kierownika Biura Paszportowego Ryszard Urbanek — Łódź, Cegielniana 13. Konsul gen. Dr. Werner Otto von Hentig i wicekonsul Wilhelm Mackeben — Poznań, Zwierzyniecka 15.

Nicaragua: Konsul hon. Antoni Wiatrak — Gdańsk, Hundegasse 65.

Norwegja: Poselstwo załatwia sprawy konsularne — Warszawa, Marszałkowska 79—12. Konsul hon. Ludwik Spiess — Warszawa, Hipoteczna 1. Konsul Einar Nielsen — Gdynia.

Persja: Konsul hon. — vacat — Warszawa.

Peru: Konsul hon. Tomasz Oxiński — Warszawa, Obożna 11

Portugalja: Poselstwo załatwia sprawy konsularne — Warszawa, Senatorska 37. Konsul hon. Baron Wiktor Lesser — Warszawa, Ś-to Krzyska 28.

Rumunja: Wydział Konsularny przy Poselstwie — Warszawa, Wiejska 10. Konsul hon. Stefan Grabski — Poznań, Plac Wolności 18.

San Marino: Konsul gen. hon. Stanisław Kisiel — Warszawa, Wspólna 29.

S. S. S. R.: Wydział Konsularny przy Poselstwie — Warszawa, Poznańska 15.

Stany Zjednoczone Ameryki Północnej: Konsul gen. Teodor Jaeckel; Konsul Robert J. Jarvis; Konsul Walter A. Leonard; Wicekonsul Arthur F. Tower. Wicekonsul John P. Elliot; Wicekonsul Albert V. Morris: Wicekonsul Sabin J. Dalferes — Warszawa, Jasna 11 (tel. 178-40).

Szwajcarja: Poselstwo załatwia sprawy konsularne — Warszawa, Smolna 25 (tel. 48-24).

Szwecja: Poselstwo załatwia sprawy konsularne — Warszawa, Krak.-Przedmieście 15 (tel. 174-15). P. o. konsula hon. inż. J. Kotowski — Warszawa, Traugutta 7 (tel. 61-92). Wicekonsul hon. vacat — Bydgoszcz. Kierownik tymcz. Konsulatu Teofil S. Gruss — Poznań.

Turcja: Wicekonsul Mehemmed Sald Bey — Warszawa, Nowo-Senatorska 2—12. Wicekonsul Mahmoud Djelaleddin Bey — Lwów.

Uruguay: Konsul hon. Norbert Rosental-Krotowski — Łódź, Kościuszki 37—1.

Węgry: Poselstwo załatwia sprawy konsularne — Warszawa, Służewska 5—2.

Wielka Brytanja: Konsul Frank Savery i wicekonsul hon. Norman J. F. Legget — Warszawa, Al. Jerozolimskie 93 (tel. 38-12). Wicekonsul hon. Harold R. Wright — Borysław. Wicekonsul Robert Mackenzie Buchan — Katowice. Wicekonsul hon. J. J. Whitehead — Lwów, Asnyka 1. Wicekonsul hon. Ernest Gilbert — Łódź. Wicekonsul hon. Bernard Wilfrid Arbuthnot Massey — Poznań, Wielkie Garbary 42.

Włochy: Wydział Konsularny przy Poselstwie — Warszawa, Plac Dąbrowskiego 6 (tel. 19-15). Konsulat w Łodzi nieczynny.

POLSKIE URZĘDY KONSULARNE ZAGRANICĄ.

Argentyna: Wydział Konsularny przy Poselstwie. Kierownik Bronisław Langner — Bueros-Aires, Calle Rincon 280.

Australja: Generalny Konsul hon. George Earp — Sydney, 46—52 Carrington street.

Austria: Wydział Konsularny przy Poselstwie. Konsul Dr. Edward Rittner — Wiedeń III, Rennweg 1.

Belgja: Konsul hon. George Vaxlaire. Wicekonsul Józef Adamek — Bruksela, 39 rue de la Loi. Konsul Kazimierz Downarowicz — Antwerpja, 38, rue Van Dyck.

Brazylia: Wydział Konsularny przy Poselstwie. Kierownik Wydziału Konsul Jerzy Warchałowski — Rio de Janeiro, Senador Vergueiro 197. Konsul Zbigniew Miszke — Kurytyba, Rua 13 de Maio 63.

Bułgarja: Wydział Konsularny przy Poselstwie. Kierownik Wydziału Konsul Michał Łubieński — Sofja, Patriarch Eftimi 35. Wicekonsul hon. Maurycy Rogalski — Varna, Angle des Rues Tsar Boris de Rankow.

Chiny: Delegatura Rz. P. Delegat Karol Pindor — Charbin, Gloukhaia 21.

Czechosłowacja: Konsul gen. Aleksander Dunajecki—Praga Smichov, Stefanikowa 46. Konsul Dr. Roman Staniewicz — Bratislava, Gundulicova 12. Attaché Konsularny Dr. Zygmunt Zawadowski — Koszyce, Rokoczy 16. Konsul hon. Stanisław Sadowski — Marjanske Lazne, Haus Hannover. Konsul — vacat — Morawska Ostrawa, Denisowo Namesti.

Danja: Wydział Konsularny przy Poselstwie. Wicekonsul Henryk Malhomme — Kopenhaga, Frederiksgade 17. Wicekonsul hon. Michał Kragelund-Aalborg, Jomfru Annagade 16. Wicekonsul hon. Weiss Fogh S. — Aarhus, Rozenkranzgade 23. Wicekonsul hon. Max Plesner — Hasle a-Bornholm — Kinker, og Chammottestenfabrikker — Hasle. Agent hon. Peter Munch-Kolding. Wicekonsul hon. Niels Axel Nielsen-Odense, Odensen Aegforretning.

Estonja: Wydział Konsularny przy Poselstwie. Attaché Konsularny Mieczysław Maliński — Tallin, Kohtu tänow 10.

Finlandja: Wydział Konsularny przy Poselstwie. Konsul Marjan Kossow — Helsingfors, Annegatan 16.

Francja: Konsul generalny Jerzy Lasocki — Paryż, rue Theophile Gautier 43. Konsul hon. Arsene Antoine Rozee — Algier, rue Empereur Vespasien 8. Konsul hon. Dunstan de Kersabiec — Bordeaux, Allée de Chartres 7. Konsul hon.. Roman Winiarz — La Havre, Boulevard de Strasbourg 148. Konsul Dr. Wacław Gawroński — Lille, Boulevard de la Republique 119. Konsul Piotr Kluczyński — Lyon-Ville-Urbanne, Boulevard de la Cote 14 (bis). Konsul Dr. Tadeusz Nieduszyński — Marsylja, Place Saint-Ferreol 6. Konsul hon. Leon Stachiewicz — Nicea, rue de France 98. Konsul Jan Dereziński — Strasburg, Boulevard Clemenceau 41.

Hiszpanja: Wydział Konsularny przy Poselstwie. Radca poselstwa Jerzy Tarnowski — Madryt, Calle de Goya 9. Konsul hon. Juan Claudio de Rialp Pons — Barcelona, Rambla Cataluna.

Holandja: Konsul Jan Paweł Kaczkowski — Rotterdam, Schiekade 190a. Konsul hon. Leendert Buckman — Amsterdam.

Kanada: Konsul Dr. Michał Straszewski — 430 Mac-Kay str.

Łotwa: Konsul Walerjan Łopatto — Ryga, Rainis bulw. 6. Konsul Michał Świerzbiński — Dyneburg, Teatra iela. Konsul Pomian — Libawa, Lorenca iela 17.

Niemcy: Konsul generalny Stanisław Zieliński — Berlin, Kurfürstenstr. 137. Konsul Dr. Władysław Namysłowski — Hamburg, Kirchenallee 27. Konsul generalny Eugenjusz Rozwadowski — Kolonja, Lindenthal, Dürenerstr. 248. Konsul generalny

Zygmunt Merdinger—Królewiec, Neuedammgasse 20. Konsul gen. Leszek Malczewski — Monachjum, von der Tannstr. 26. Konsul Franciszek Brzeziński — Wrocław, Freiburgerstr. 7.

Norwegja: Konsul hon. Nils Christian Johannesen — Oslo, Ridderwoldsgade Nr. 2. Konsul hon. Finn Christensen — Tönsberg.

Palestyna: Konsul generalny Dr. T. Zbyszewski —Jerozolima, Bab-el-Zahre.

Paraguay: Konsul hon. Edward Tombeur — Asuncion, Calle 15 de Agosto 225.

Portugalja: Konsul hon. Fernand Touzet — Lizbona, Rua dos Luziados 15. Konsul hon. Francisco Jose Ferreira de Lima — Porto, Avenida dos Aliados 41 II.

Peru: Wicekonsul hon. Witold Szyszło — Lima, Barranco Malecon de los Ingleses 325.

Rumunja: Konsul Feliks Chiczewski — Bukareszt, Strada Popa Tatu 47. Konsul Eustachy Lorenowicz — Czerniowce, Str. Vlahuta 8. Konsul Zdzisław Maciejowski—Galac, Cuza Voda 53. Konsul Antoni Świerzbiński — Kiszyniów, Rue de Mohileff 5.

Stany Zjednoczone Ameryki Północnej: Konsul generalny Dr. Zdzisław Kurnikowski — Chicago III, „America Fore" 844 Rush Street. Konsul Dr. Stefan Rosicki — Buffalo, Filmore Avenue 761 — 765. Konsul Dr. Władysław Kozłowski — Detroit, 80. E. Garfieldave. Konsul generalny Dr. Sylwester Gruszka — New-Jork N. Y. 953. Third Avenue, 57-th street. Konsul Artur Ocetkiewicz — 249. N. Craig street.

Szwajcarja: Wydział Konsularny przy Poselstwie. Wicekonsul Tadeusz Borkowski — Bern, Elfenstrasse 20. Konsul Jan Czaplicki — Zurych, Fraumünsterstr. 13.

Szwecja: Wydział Konsularny przy Poselstwie. Wicekonsul Przemysław Kowalewski — Sztokholm, Narravagen 32 II p. Konsul honorowy Torsten Kreuger — Standragen, 1. Konsul honorowy Gunnar Holm — Malmö, Jöns Filsgatan 2.

Turcja: Wydział Konsularny przy Poselstwie. Radca poselstwa Dr. Roman Łazarski — Konstantynopol, Nichantache 53.

Uruguay: Konsul honorowy Washington Paullier — Montevideo, Calle Brandren 2282.

Węgry: Wydział Konsularny przy Poselstwie. Wicekonsul Paweł Aleksander Strakosz — Budapeszt, Orszaghaz-utca 15.

Wielka Brytanja: Konsul generalny Kazimierz Komierowski — Londyn, 2, Upper Montague street W. C. I. Russel Square.

Włochy: Wydział Konsularny przy Poselstwie. Radca leg. Jerzy Tomaszewski — Rzym, Via Sicilia 66. Konsul honorowy Karol Paszkowski — Florencja, Lung'Arno del Tempio 22. Konsul Zdzisław Marski — Medjolan, Piazza Cajazzo 33. Konsul honorowy Luigi di Lauro — Neapol, Via dei Mille 47. Konsul honorowy Martino Beltrami — Palermo, Piazza della Marina 18. Konsul honorowy Ferrucio de Lupis — Wenecja, S. Marcuola 1459.

Konsul Włodzimierz Kwiatkowski — Triest, Piazza della Borsa 4. Konsul honorowy Attila Begey — Turyn, Via Milano 20.

Związek Socjalistycznych Republik Rad: Wydział Konsularny przy Poselstwie. Konsul generalny Adam Zieleziński — Moskwa, 3-ja Mieszczanskaja 32-34. Konsul generalny Konstanty Zaremba-Skrzyński — Charków, Rakowskiego 15. Konsul generalny Witold Kolankowski — Mińsk, Sowietskaja 84. Konsul Mieczysław Pabiński — Kijów, ul. Liebknechta Nr. 1. Konsul Heljodor Sztark — Leningrad. Konsul Zygmunt Mostowski — Tyflis.

MINISTERSTWO SKARBU.
Rymarska 3—5. Informacje tel. 142-80.

Minister: Gabrjel Czechowicz.
Podsekretarz stanu. K. Góra.
Dyr. Depart. Prezydjalnego — Stefan Starzyński.
Dyr. Depart. Obrotu Pieniężnego — Dr. Leon Barański.
Dyr. Depart. Podatków i Opłat Stemplowych — Wacław Koszko.
Dyr. Dep. Budżetowego — Dr. Tadeusz Grodyński.
Dyr. Depart. Kasowego — Roman Czauderna.
Dyr. Depart. Ceł — Dr. Władysław Łoziński.
Depart. Akcyz i Monop. — kierown. Józef Leśniowski.

INSTYTUCJE I URZĘDY PODLEGŁE MINISTERSTWU SKARBU.

1. Dyrekcja Państw. Monopolu Spirytusowego — Krak. Przedmieście 50.
2. Gen. Dyrekcja Monopolu Tytuniowego — Nowy Świat 4.
3. Gen. Dyrekcja Loterji Państwowej — Nowy Świat 70.
4. Biuro Sprzedaży Soli — Mazowiecka 7.

Centralna Kasa Państwowa — Rymarska 5.

6. Urząd Pożyczek Państwowych — Senatorska 29, Galerja Luxenburga.
7. Państwowe Zakłady Graficzne — Al. Jerozolimska 91,
8. Mennica Państwowa — Złota 20.
9. Celny Urząd Warszawski tel. 55-54.

Ekspozytura urz. celn. na st. Warszawa-Główna tel. 16-41. Eksp. urz. celn. na głównej poczcie tel 518-65.

IZBA SKARBOWA WARSZAWSKA — Rymarska 1.

Prezes Edward Zienkowski, tel. kancelarji 313-68.

Wydziały: personalny, bilansowy, kasowy, akcyzy, pod. stempl. i spad. rent. i emeryt.

WYKAZ URZĘDÓW SKARBOWYCH W WARSZAWIE.

1, 2, 3, 4 i 8 ul. Długa 42, telefon 78-15; 5, 6 i 7 — ulica Ludna 9, tel. 142-92 i 53-24; 9, 10 — ul. Bielańska 18, tel. 89-35; 11, 12, 13 — ul. Leszno 12; tel. 77-73; 14, 15, 16, 17 i 18 — ul.

Nowolipki 10, tel. 80-69 i 111-54, 19, 20, i 26 — ul. Miedziana 8, tel 75-36, 21, 22, 23, 24, 25, 28, 29, 30 i 31 — ul. Nowogrodzka 60, tel. 75-17; 27, 32 — Marszałkowska 56, tel. 89-85; 33 — Praga, ul. Wileńska 15, tel. 169-09.

I urząd skarb. akcyz i monopol. państw. Długa 19. Urząd skarb. podat. i opł. skarb. na powiat warszawski, Długa 50.

KASY SKARBOWE.

Warszawska Kasa Skarbowa, Rymarska 1; Kasa powiatu Warszawskiego, Długa 50.

MINISTERSTWO PRZEMYSŁU I HANDLU.

Elektoralna 2, tel. inform. 78-79.

MINISTERSTWO PRZEMYSŁU I HANDLU.

Elektoralna 2, od 312 45 do 312-49.

Minister: Dr. Inż. Eugenjusz Kwiatkowski, tel. 412-01.
Podsekretarz stanu: Doleżał-Franciszek.
1. Depart. Ogólny — p. o. Kożuchowski Józef.
2. Depart. Górniczo-Hutniczy — Dyr. St. Świętochowski. ski.
3. Depart. Przemysłowy — Dyr. J. Dąbrowski.
4. Depart. Handlowy — Dyr. St. Landieu.

URZĘDY PODLEGŁE MIN. SKARBU.

1. Urząd Patentowy — Elektoralna 2.
2. Główny Urząd miar — Elektoralna 2.
ą. Dyrekcja salin państwowych — Elektoralna 2.
4. Wyższy urząd górniczy — Elektoralna 2.
5. Dyrekcja państwowych zakładów naftowych—Elektoralna 2.
6. Państwowy Instytut Geologiczny — Pałac Staszyca.

MINISTERSTWO POCZT i TELEGRAFÓW.

Plac Napoleona 8.

Minister — p. Bogusław Miedziński.
Podsekretarz stanu — inż. Wł. Dobrowolski.
1. Dep. ogólny — dyr. p. Z. Frączkowski.
2. Departament pocztowy — dyr. p. H. K. Heilman.
3. Departament techniczny — dyr. p. Wł. Dobrowolski.

Ministerstwu P. i T. podlegają Dyrekcje P. i T., które ze swej strony mają bezpośredni zarząd i nadzór nad poszczególnemi urzędami na danym obszarze.

Obecnie posiadamy w Rzptej Polskiej 9 Dyrekcji P. i T., a mianowicie: w Warszawie, w Lublinie, w Wilnie, we Lwowie, w Krakowie, w Poznaniu, w Bydgoszczy, i w Katowicach. Istnieje również Dyrekcja P. i T. w Gdańsku, która zarządza polskiemi urządzeniami pocztowo-telegraficznemi w porcie Wolnego Miasta Gdańska (na zasadzie konwencji polsko-gdańskiej z 24. XI. 1921 r.).

MINISTERSTWO KOLEI.

Nowy Świat 14 (własna centrala telef.).

Minister: Romocki Paweł. Przyjmuje we wtorki i piątki środy, piątki, g. 12 — 2 po poł.

Wice-minister: inż. Eberhardt Julj. przyjmuje w poniedziałki, środy, piątki, g. 12 — popoł.

Sekretarz: Dolanowski M.

Informacja: biuro inform.-podawcze.

DYREKCJA KOLEJOWA WARSZAWSKA.

Aleje Jerozolimskie 1—3. Własna centrala telefoniczna.

Prezes: W. Bieniecki, tel. 67-59; w.-prezes: Fijałkowski. tel. 250-21.

MINISTERSTWO SPRAW WOJSKOWYCH.

ul. Nowowiejska, własna centrala telefoniczna.

Minister spraw wojskowych — Marszałek Józef Piłsudski

Gabinet ministra — szef ppłk. S. G. Beck.

I Wiceminister spraw wojskowych i szef administracji armji gen. dyw. D. Konarzewski, zastępca szefa adm. armji — gen. bryg. R. Górecki.

II Wiceminister spr. wojsk. — gen. bryg. Fabrycy.

Wojskowa kontrola generalna — szef. pułk. Maciszewski.

Departamenty M. S. Wojsk.: piechoty — szef pułk. Zamorski, II jazdy — szef. gen. Tokarzewski, III inżynierji i uzbrojenia — gen. bryg. Jastrzębski, IV żeglugi napowietrznej (Mokotów—lotnisko, tel. 194-22) — szef pułk. Rayski, V wojsk technicznych —szef pułk. S. G. Przybylski, VI budownictwa — inż. Wieliński, VII intendentury — szef pułk. Koźmiński, VIII — szef pułk. Rouppert, IX sprawiedliwości — gen. bryg. Daniec, X przemysłu wojennego — gen. bryg. Litwinowicz.

SZTAB GENERALNY.

Sztab generalny. Gmach sztabu, pl. Saski 3 (własna centrala telefoniczna) — szef sztabu gen. brygady Piskor; I zast. szefa sztabu — pułk. S. G. Kutrzeba.

Powiatowe komendy uzupełnień (PKU): Warszawa-Miasto I — 101-71, Warszawa-Miasto II — tel. 41-04 (obie przy ul. Olszowej 9, Praga), Warszawa - Miasto III ul. Szeroka 3, Praga, tel. 315-70, Warszawa - powiat — ul. Olszowa 9, Praga, tel. 315-25.

Wojskowy szpital okręgowy Nr. 1, — ul. Nowowiejska 33, tel. 27-92.

MINISTERSTWO WYZNAŃ RELIGIJNYCH I OŚWIECENIA PUBLICZNEGO.

Bagatela 12 (tel. 311-62 i 311-63).

Minister: Gustaw Dobrucki.

Wydział prezydjalny: nacz. dr. M. Pollak, tel. 52-59.

Departament szkolnictwa powszechnego: dyr. Wł. Żłobicki, tel. 238-85.

Departament szkolnictwa średniego: p. o. dyr. Zygmunt Zagórowski, tel. 232-04.

Departament szkolnictwa zawodowego: dyr. Mieczysław Jarniński, tel. 43-93, Wspólna 67.

Departament nauki i szkół wyższych: dyr. Stanisław Michalski, tel. 316-45.

Departament sztuki: dyr. Jan Skotnicki, tel. 50-23, Szopena 1.

Departament wyznań: — dyr. Kazimierz Okulicz, tel. 144-40, Aleje Ujazdowskie 37.

Wydział archiwów państwowych: naczelny dyr. prof. St. Ptaszycki, tel. 124-52, Długa 13.

WYDZIAŁ WYZNAŃ NIECHRZEŚCIJAŃSKICH.

Dyr. Bogdański Edward (tel. 45-16).

KURATORJUM OKRĘGU SZKOLNEGO WARSZAWSKIEGO.
Al. Ujazdowskie 20, tel. 229-13.

Kurator: Grzegorz Zawadzki, tel. 229-13, dod.

Wydział ogólny - Informacje: tel. 229-13.

Inspektorat szkolny na m. Warszawę: Nowowiejska 43, tel. 316-36. Insp. Karol Kostelecki.

Inspektorat szkolny na powiat warszawski: Polna 78, tel. 315-24. Insp. Franciszek Pokrzywa.

MINISTERSTWO ROLNICTWA I DÓBR PAŃSTWOWYCH.
Senatorska 15. — Informacje tel. 39 01.

Minister — Karol Niezabytowski (tel. 89-67), godziny przyjęć wtorki i czwartki od 11 do 1 pp.

MINISTERSTWO REFORM ROLNYCH.
Plac Dąbrowskiego 5, tel. 60-95.

Minister — prof. dr. Witold Staniewicz.

MINISTERSTWO ROBÓT PUBLICZNYCH.
Kredytowa 9, centrala telefoniczna.

Minister — inż. Jędrzej Moraczewski, tel. 103-18, przyjmuje codziennie 11 - 12 w poł.; sekr. osob. Paweł Woydyno, tel. 103-18.

Wiceminister — inż. Kazimierz Górski.

Okręgowa dyrekcja robót publ. m. Warszawy — Kredytowa 9, dyr. Szanior, tel. 415-03.

Warszawski zarząd wodny — Bugaj 12; inż. Skrzyński, tel. 49-96.

Dyrekcja dróg wodnych — Jasna 10, dyr. vacat, tel. 69-84.

MINISTERSTWO SPRAWIEDLIWOŚCI.
Długa 7, tel. 28 76.

Minister: Aleksander Meysztowicz przyjmuje we wtorki i czwartki od 11 do 1 pp.

Wiceministrowie: Stanisław Car i Juljan Siennicki.

Depart. ustawodawczy — dyr. Stefan Sieczkowski.

Depart. administr. — vacat.

Departament karny — Lucjan Jaxa-Maleszewski.

Przy Ministerstwie Sprawiedliwości urzędują:

1. Główna Komisja Kodyfikacyjna.
2. Nadzór Prokuratorski.
3. Redakcja Dziennika Ustaw — Plac Krasińskich 12.

MINISTERSTWO PRACY I OPIEKI SPOŁECZNEJ.
(Pl. Dąbrowskiego, 1.

Minister: dr. Stanisław Jurkiewicz. tel. 319-12.

Informacje — tel. 154-56.

Wydział prezydjalny: nacz. Nakoniecznikoff Bolesław, tel. 53-71.

Departament ochr. pracy: dyr. Drecki Jerzy, tel. 519-17.

Departament ubezpieczeń społecznych: ul. Nowowiejska 45, tel. 27-87.

Departament opieki społecznej: ul. Nowowiejska 45, dyr. Szubartowicz tel. 96-72.

Inspekcja pracy: główny inspektorat pracy: dyr. Klott, pl. Dąbrowskiego 1, tel. 19-67; biuro główn. inspektora pracy — tel. 319-78; Inspekt. I okręgu: Bohuszewicz Z., ul. Marszałkowska 84, tel. 312-52; II okręgu: Eichhorn, Al. Jerozolimskie 6, tel. 188-48.

Urząd emigracyjny — Królewska 23: dyr. Gawroński, tel. 79-34; w.-dyr. Kutyłowski, tel. 222-85; gł. inspektor objazdowy ośrodków emigracyjnych: Kulczycki L., tel. 222-85.

Fundusz bezrobocia: Długa 50 (pasaż Simonsa). Prezes zarządu główn.: Szubartowicz, tel. 96-72; dyrektor: Kmita, tel. 118-76; wydziały administr.-organizacyjny: nacz. Olszewski, tel. 118-77; finansowy: nacz. Rożnowski, tel. 118-73.

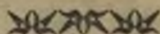
Państwowy urząd pośrednictwa pracy w Warszawie: ul. Ciepła 21; kierownik urzędu: Popławski, tel. 114-43.

Wydz. opieki społ. komis. rządu na m. Warszawę: nacz. G. Zieliński, tel. 112-06.

Główny urząd ubezpieczeń: pl. Dąbrowskiego 1; kierownik Adam Korski, tel. 309-36.

Okręgowy urząd ubezpieczeń: Ś-to Krzyska 9; dyr. Siwik, tel. 99-53.

Kasa Chorych: ul. Solec 93; tel. 221-17.

Samorząd m. st. Warszawy.

RADA MIEJSKA, RATUSZ,
Senatorska 14.

Prezydjum rady:

Prezes Rady Miejskiej — Rajmund Jaworowski.
Wice - prezesi: Stan. Wilczyński, J. Ziółkowski, M. Mayzel.

BIURO RADY MIEJSKIEJ.
Senatorska 14, I piętro, tel. 315 - 75.

Dyrektor — Dudziński Zygmunt.

SPIS RADNYCH ŻYDOWSKICH.

Alter Wiktor — Elektoralna 4 (ławnik), Buxbaum Antoni-Natan — Nowolipie 3, Bychowski Zelman (ławnik) — Zgoda 8, Czerniaków Abram, Ellenberg Mendel — Długa 8a, Ekerman Berko Ajzyk — Żelazna 4, Engelman Izaak — Mokotowska 61, Erlich Hersz — Elektoralna 7, Giliński Szlama Fajwisz — Leszno 73, Gutgeld Wolf — Leszno 52, Hindes Mateusz — Nowolipie 12, Iwińska Estera — Elektoralna 4, Kirszbraun Eljasz — Grzybowska 2, Koerner Mozes (ławnik) — Ogrodowa 3, Lew Icek Juda — Leszno 76, Mayzel Maurycy — Zielna 52, Rasner Chaim — Świętojerska 28, Rosenthal Boruch-Wolf — Dzielna 3, Rytmejster Gerszon Szlama — Leszno 51, Segał Michał — Miodowa 23, Silberberg Luzer — Zimna 5, Szereszowski Rafał — Jasna 6, Sztejn Rajzla — Nowolipie 58, Szweber Paulina vel Pesia — Żelazna 84, Trokenheim Jankiel — Tłomackie 6, Truskier Abraham-Adolf — Krucza 6, Zybert Gerszon — Chłodna 2, Zygelbojm Szmul-Mordko — Dzika 7.

Magistrat m. stoł. Warszawy.

ZARZĄD GŁÓWNY:

Prezydent miasta — inż. Zygmunt Słomiński, tel. 2-45, mieszk. pryw. Lipowa 2, tel. 23-63.

Wiceprezydent — dr. Wincenty Bogucki, tel. 314 - 62, mieszk. pryw. Leszno 86, tel. 82-23.

Wiceprezydent — Tadeusz Szpotański, tel. 61-98, mieszk. pryw. Daniłowiczowska 8, tel. 308-30.

Ławnicy Magistratu: Wiktor Alter, A. Baryka, Z. Bychowski, K. Ilski, K. Koralewski, M. Koerner, I. Kopciński, K. Szczy-

piorski, J. Tłuchowski, K. Tyszka, I. Zieliński, J. Zdanowicz-Krukowski.

Gabinet ławników — Senatorska 14, tel. 259-75.

WYDZIAŁ DO SPRAW OGÓLNYCH.

Senatorska 14. parter — lewe skrzydło, tel. 281-70.

Naczelnik — Paweł Kłossowski, *Zastępca* — Franciszek Herbst, telefon 2-16.

Sprawy etatów, przepisów, norm wynagrodzenia pracowników miejskich i robotników, Bibljoteka i Archiwum Magistratu, Dziennik Podawczy. Protokóły i rejestr uchwał. Ekspedycja. Ogłaszanie konkursów. Komisarz do spraw rzemieślniczych. Dziennik Zarządu m. st. Warszawy. Biuro Organizacji pomocy lekarskiej dla pracown. miejskich. Biuro dochodzeń dyscyplinarnych.

Muzeum Narodowe — Podwale 15.

WYDZIAŁ FINANSOWO-PODATKOWY.

Senatorska 14.

P. o. Dyrektora H. Wyczółkowski, tel. 2-32.

Budżet miejski. Pożyczki i kapitały miejskie. Kontrola wypłat kuponów. Kasy miejskie. Podatki bezpośrednie i pośrednie.

Wymiar i kontr. wpływów podatków i opłat miejskich. Kontr. pod. od widowisk, gier i zabaw. Egzekucja podatków i opłat. Dozór i administracja maj. nieruch. miejskiego, wieczystych czynszów i dzierżaw.

INSPEKCJA HANDLOWA.

P. o. insp. handl. W Parniewski — Hale na placu Mirowskim, tel. 311-89.

HALE TARGOWE.

Koszykowa 63, tel. 70-53, plac Mirowski, tel. 20-55, pl. Kazimierza W., tel. 69-56, pl. Broni.

TARGOWISKA.

Kramy Miejskie „Wielopole" — pl. Żelaznej Bramy, *Targowiska:* na placu Broni, na pl. Parysowskim, na pl. Kercelego, przed cment. Powązkowskim, przy ul. Marjensztadt, Szeroki Dunaj, Białołęckiej. Targowisko słomy i siana przy ul. Górczewskiej.

RZEŹNIE MIEJSKIE.

I Rzeźnia Miejska — Solec 24, II Rzeźnia Miejska — Praga, Namiestnikowska 1.

WYDZIAŁ TECHNICZNY.
Krak.-Przedm. 1, telefon 103-17.

P. o. Naczelnika inż. J. Chmieleński.

Projekty, budowa, przebudowa i konserwacja budowli miejskich. Nadzór budowlany. Inspekcja gmachów publicznych. Regulacja miasta. Przepisy budowlane. Plany niwelacji, konserwacja i budowa ulic i chodników. Regulacja Wisły w obrębie miasta. Budowa i konserwacja mostów, wiaduktów, szluz. Zarząd miejsk. zakł. mechan. Inspekcja opałowa. Magazyny materjałów budowlanych. Plantacje miejskie.

WYDZIAŁ ZDROWIA PUBLICZNEGO.
Zgoda 10, telefon 268-76.

P. o. Naczelnika dr. Czesław Wroczyński.

Piecza nad stanem zdrowotnym miasta i odpowiednie zarządzenia sanitarne; nadzór nad prod. spoż., rejestra zdrowotności, szczepienia ochronne, popularyzowanie higjeny i walki z zarazą; przepisy sanitarne, pracownie chemiczne, zakłady izolacyjne, dezynfekcyjne, kąpiele publiczne. Dozór sanitarno-weterynaryjny.

Okręgi dozoru sanitarnego: 1, 2, 10 i 12 — Jasna 1; 3, 7, 19 i 22 — Leszno 86; 4 i 5 — Spokojna 15; 6 i 8 — Miedziana 5; 9, 11, 13 i 23 — Górnośląska 26; 14, 15 i 17 — Brzeska 5; 16, 20 i 21 — Puławska 91; 18, 24 i 25 — Siedzibna 3; 26 — Marymoncka 14, Rampa 5, Elekcyjna 62.

WYDZIAŁ OŚWIATY I KULTURY.
Senatorska 14, tel. 251-20.

Naczelnik inż. Jan Turowicz.

WYDZIAŁ OPIEKI SPOŁECZNEJ I SZPITALNICTWA.
Krakowskie-Przedmieście, 60, tel. 311-68.

Krakowskie-Przedmieście 60, tel. 311-68.
Naczelnik wydz. — L. A. Dobraczyński.

DZIAŁ UBEZPIECZEŃ przy wydz. fin.-podatk.

Biuro Ubezpieczeń — Królewska 23, tel. 42-03. Naczelnik: Aleksandrowicz.

Rozpoznawanie szacunków ubezp. nieruchomości. Zarządzanie śledztw, licytacyj i strat pogorzelowych. Rozpoznawanie likwidacyj pogorzelowych i wypłata odszkodowań. Zarządzanie funduszami ubezpieczeniowemi.

URZĄD ROZJEMCZY, ul. Chmielna, 13, tel. 241-63.

Rozstrzyganie sporów co do wysokości komornego oraz innych spraw, wyłaniających się ze stosunku najmu. Określenie

wysokości komornego za lokale, które w roku 1914 jeszcze nie istniały, lub nie były zajmowane.

WYDZIAŁ STATYSTYCZNY, Krak.-Przedm., 1, tel. 111-17.

Naczelnik — *Z. Limanowski* (m. pr. Krucza 25).

Gromadzenie i naukowe opracowanie materjałów statystycznych. Wydawanie biuletynów perjodycznych. Opracowywanie rocznych sprawozdań z działalności Magistratu.

Prowadzenie miejskiego Biura Adresowego.

Biuro Adresowe — Senatorska 16, tel. 79-96.

URZĄD PRZEMYSŁOWY, Dobra, róg Karowej, tel. 96-45.

Kierownik: inż. T. Strzelecki.

Wydawanie pozwoleń na założenie, uruchomienie i prowadzenie wszelkich zakładów przemysłowych w obrębie m. stoł. Warszawy. Prowadzenie wszelkich spraw koncesyjnych, przekazanych urzędowi przez Magistrat. Dział ruchu kołowego. Wydawanie pozwoleń na prawo jazdy po mieście wozami, rowerami; lustracja wszelkich wehikułów.

WYDZIAŁ OPIEKI, POMOCY SPOŁECZNEJ i SZPITALNICTWA. Krakowskie-Przedmieście 60, tel. 311-67.

Inspektor: lek. Dr. W. Bruner, tel. 311-68. *Naczelnik:* A. Dobraczyński, tel. 311-68.

MIEJSKIE URZĄDZENIA DLA UŻYTKU PUBLICZNEGO.

Zakład asenizacyjny — Koło, Elekcyjna 62, tel. 202-91.

Zakład utylizacyjny — Koło, Elekcyjna 62, tel. 202-91.

Zakłady: dezynfekcyjny, spalania śmieci i dom izolacyjny — Spokojna 15, tel. 80-83.

Kąpiele: Dzielna 69, Jagiellońska 19 (na Pradze), Mylna 11a, Nowowiejska 27, Stawki, Leszno 86.

Stacje: pomp rzecznych — Czerniakowska 124, tel. 2-26; filtrów — Koszykowa 81, tel. 2-27; pomp kanałowych — Dobra 42, tel. 319-64; w Golędzinowie, tel. 32-56.

PRZEDSIĘBIORSTWO MIEJSKIE WODOCIĄGÓW I KANALIZACJI.
Senatorska, 14, tel. 312-91.

Dyrektor — inż E. Szenfeld.

Eksploatacja, konserwacja, budowa urządzeń wodociągowych. Obrachunek należności za wodę i kanały. Zakup materjałów i zarząd magazynami.

WYDZIAŁ STRAŻY OGNIOWEJ.
Nalewki 3, tel. 3 51.

Komendant — I. Prokopp.

Oddział I — Nalewki 3, tel. 3-51; oddział II — Senatorska 16, tel. 3-4; oddział III — Nowy Świat 6, tel. 3; oddział IV — Chłodna 3, tel. 3; oddział V — Marcinkowskiego, tel. 3-45.

ZAKŁADY GAZOWE.

Zarząd — Kredytowa 3, tel. 67-21. Sekretarjat — Kredytowa 3, telefon 193-33.

DYREKCJA TRAMWAJÓW MIEJSKICH.

Młynarska 2, telefon ogólny informacyjny Nr. 13.

SZKOŁY, OCHRONY, PRZEDSZKOLA.
(patrz „Szkolnictwo").

KASA OSZCZĘDNOŚCI m. st. WARSZAWY.
Wierzbowa 9, tel. 505 05.

LOMBARDY MIEJSKIE.
Senatorska 14, Złota 30.

MIEJSKIE ZAKŁADY ZAOPATRYWANIA.
Kredytowa 2.

Gmina wyznaniowa żydowska
w Warszawie

ul. Grzybowska, Nr. 26/28, tel. sekr. 84-48.

Przepisy obowiązujące, dotyczące organizacji gmin wyznaniowych żydowskich na terenie b. Królestwa Kongresowego (na zasadzie dekretu Naczelnika Państwa z d. 7 lutego 1919 r. Dz. Praw P. P. Nr. 14 z dnia 8-go lutego 1919 r. poz. 175).

Do czasu uchwalenia przez Sejm Rzeczypospolitej Polskiej ogólnego statutu gmin wyznaniowych żydowskich, obowiązywać będą na całym terenie b. Królestwa Kongresowego przepisy następujące:

DZIAŁ I.
PRZEPISY OGÓLNE.

Art. 1. Żydzi, mieszkańcy tej części Rzeczypospolitej Polskiej, która stanowiła dawniej t. zw. Królestwo Kongresowe, tworzą Towarzystwo Religijne, publiczno-prawne. Towarzystwo Religijne składa się z gmin. Na jego czele stoi Rada Religijna gmin żydowskich. Towarzystwo Religijne i poszczególne gminy mają prawa korporacyjne i prawo posiadania pieczęci.

Art. 2. Żydzi, mieszkający w gminie politycznej, tworzą żydowską gminę wyznaniową.

Jednakże naczelna władza nadzorcza może po wysłuchaniu opinji Rady Religijnej, połączyć kilka gmin politycznych w jedną gminę wyznaniową lub jedną gminę polityczną podzielić na kilka terytorjalnie oddzielnych gmin wyznaniowych.

Art. 3. Żydowska gmina wyznaniowa winna zapewnić członkom gminy możność zaspokajania ich potrzeb religijnych. Kompetencje gminy stanowi zatem:

a) organizowanie i utrzymanie rabinatu;
b) zakładanie i utrzymywanie synagóg, domów modlitwy, kąpieli rytualnych i cmentarzy;
c) czuwanie nad religijnem wychowaniem młodzieży;
d) troszczenie się o zapewnienie ludności żydowskiej koszernego mięsa;
e) zarządzanie majątkiem gminnym i fundacjami, na rzecz gminy ustanowionemi, oraz wszelkiemi urządzeniami i zakładami, do gminy należącemi.

Poza tem gmina wyznaniowa ma prawo, na zasadach ogólnych, z zastrzeżeniem praw i obowiązków państwa i jego organów samorządnych, udzielania ubogim żydom pomocy dobroczynnej i zakładania w tym celu instytucyj dobroczynnych.

RABINAT WARSZAWSKI.
Spis Członków Rabinatu.

1. Rabin Gutszechter Chaim Szyja, Bonifraterska 4 — okr. 5. 2. Rabin Jurkowski Chim Lejb, Skórzana 8 — okr. 7. 3. Rabin Kahane Szlama Dawid, Gęsia 17 — okr. 4. 4. Rabin Kanał Icchok Majer, Pańska 28 — okr. 6. 5. Rabin Klepfisz Motel, Zimna 4 — okr. 12. 6. Michelson Hersz Heszel, Pańska 28 — okr. 2. 7. Rabin Perlmutter Abram Hersz, plac Grzybowski 14 — okr. 8. 8. Rabin Posner Chaim, Chmielna 41 — okr. 9 i 13. 9. Rabin Ryczywoł Menachem Szachna, Rynkowa 1 — okr. 1, 10 i 11. 10. Rabin Prof. Dr. Schorr Mojżesz, rabin naczelny, Tłomackie 7. 11. Rabin Siebenberg Abram, Dzielna 5 — okr. 3. 12. Rabin Szejngros Aron, Dzika 48 (bez okręgu). 13. Rabin Zylberstein Jakób, Praga, Targowa 48 — okr. 14 i 15

RABINI PODMIEJSCY.

1. Flato Szyja, Wolska 148 — okr. 19, 22 i 23. 2. Goldberg Josek, Sielce, Chełmińska 2 — bez okr. 3. Lamstein Abram, Modlińska 35 — okr. 18 i 25. 4. Merker Majer Chil, Ochota, Grójecka 5 — bez okr. 5. Rogoźnicki Noach, Muranowska 44 — okr. 26. 6 Warszawski Majer, Puławska (Mokotów) 5 — okr. 16, 20 i 21.

SPIS CZŁONKÓW ZGROMADZENIA PEŁNOMOCNIKÓW GMINY WYZNANIOWEJ ŻYDOWSKIEJ W WARSZAWIE.
PREZYDJUM.

PREZES:

Kirszbraun Eli.

WICEPREZESI:

Dr. Gotlieb Heszel, Trokenheim Jakób.

SEKRETARZE:

Frydman Zysia, Pat Jakób, Sztejnfeld Izrael.

CZŁONKOWIE RADY REPREZENTANTÓW:

1. Ajzenman Wolf (Mizrachi), Plac Trzech Krzyży 7. 2. Ambaras Berel (Bund), Wołyńska 14. 3. Ankier Jechiel Aron (Bezpart.), Plac Grzybowski 12. 4. Prof. Dr. Bałaban Meir (Sjon.), Sienna 38. 5. Berson Oszer Fejwel (Mizrachi), Targowa 50. 6. Bryl Eliezer (Mizrachi), Ś-to Jerska 38. 7. Bromberg Nusyn (Ortod.), Żelazna 80, 8. Dr. Bychowski Zygmunt (Sjon.), Zgoda 8. 9. Datyner Lejb (Sjon.), Ogrodowa 26a. 10. Eiges Lejb (Hitachduth), Muranowska 35. 11. Erlich Hersz (Bund), Elektoralna 7. 12. Frejd Meir (Sjon.), Zielna 11. 13. Frydman Zysia (Ortod.), Twarda 6. 14. Goldberg Abram (Sjon.), Chłodna 17. 15. Goldinberg Meir (Org. Lud.-Demokrat.),

Dzika 31. 16. Goldszlak Abram (Ortod.), Śliska 35. 17. Dr. Gotlieb Heszel (Sjon.), Ś-to Krzyska 35. 18. Grauman Mordechaj Lejb (Ortod.), Graniczna 6. 19. Himelfarb Samuel Hersz (Bund), Twarda 11. 20. Morgensztern Meir (Ortod.), Ptasia 4. 21. Kirszbraun Eli (Ortod.), Grzybowska 2. 22. Dr. Klumel Meir (Sjon), Graniczna. 23. Landsztok Joszua (Sjon.), Oboźna 11. 24. Dr. Lejpuner Izaak (Bezpart.), Nowolipki 14. 25. Lerner Mojżesz (Ortod.), Bagatela 10. 26. Lewi Icchok Jehuda (Poalej-Sjon.), Leszno 76. 27. Lewin Epsztein Lewi (Mizrachi), Dzika 7. 28. Dr. Lewin Gerszon (Sjon.), Miodowa 9. 29. Lewin Icchok Meir (Ortod.), Marjańska 2. 30. Lewite Leon (Sjon.) Moniuszki 9. 31. Pat Jakób (Bund), Pawia 49. 32. Portnej Jan Kuszel Hendel (Bund), Krucza 47a. 33. Pryłucki Noe (Folk.), Leszno 28. 34. Prywes Icchok Meir (Ortod.), Plac Grzybowski 7. 35. Rasner Chaim (Org. Lud.-Demokrat.), Ś-to Jerska 28. 36. Rechtdiner Chaim (Ortod.), Pawia 8. 37. Ryba Manes (Ortod.), Targowa 58. 38. Rytmeister Gerszon Szlama (Ortod.), Leszno 51. 39. Sztejnfeld Izrael (Hitachduth), Leszno 56. 40. Białer Chaim (Ortod.), Złota 48. 41. Tenenbaum Eliahu (Mizrachi), Żabia 7. 42. Trokenheim Jakób (Ortod.), Tłomackie 6. 43. Wajsfater Abram Pesach (Sjon.), Franciszkańska 21. 44. Weidenfeld Dawid (Ortod.), Ś-to Jerska 28. 45. Witkin Jakób (Poalej-Sjon.), Pawia 4. 46. Wegmeister Abram (Ortod.), Twarda 10. 47. Nirenstein Pinkus (Bezpart.), Miła 7. 48. Ziemba Menachem (Ortod.), Brukowa 34. 49. Żółtek Lejb (Sjon.), Konopacka 3—5.

CZŁONKOWIE ZARZĄDU.

1. Elenberg Mendel, Długa 8a. 2. Farbsztein Jehoszua Heszel, Królewska 16. 3. Feldsztein Mojżesz Abram, Leszno 71. 4. Finkielsztein Leon, Wronia 5. 5. Herszenfis Jakób Józef, Marjańska 11. 6. Izbicki Józef, Pawia 4. 7. Kacenelbogen Chaim Mordechaj, Muranowska 8. 8. Klejn Wolf, Solna 16. 9. Rosenberg Stanisław, Rymarska 6. 10. Rozenbaum Joszua, Żabia 7. 11. Rozenfeld Nuchim, Graniczna 8. 12. Rundo Efraim, Pawia 6. 13. Seidenman Salomon, adwokat, Jerozolimska 23. 14. Sztykgold Izaak, Leszno 54. 15. Welt Wolf, Targowa 41.

KANCELARJA RADY.

Salomon H., Trokenheim S.

WYDZIAŁ PREZYDJALNY.

Referent p. Pinskier. Prezes — pos. Farbstein. Wice-prezesi: M. Feldsztein i Sz. Rozenbojm. Adwokat S. Seidenman.

WYDZIAŁ FINANSOWY.

Referent — p. Popower. Przewodniczący — p. M. Elenberg. Wice-przewodniczący — adw. S. Seidenman i S. Rosenberg.

WYDZIAŁ SKŁADKI GMINNEJ.

Referent — p. Handwerger. Przewodn. pr. — H. Farbsztein. Wice-przewodn.: 1. M. Feldsztein; 2. Sz. Rozenbojm. Wysokość składki gminnej ustala komisja, złożona z kilkuset członków ze sfer kupieckich i przemysłowych.

Za reklamacje, dotyczące składki gminnej do 50 zł., nie jest pobierana żadna opłata. Od 50 do 200 zł. — 1 zł.; wyżej ponad 200 zł. — 2 zł.

WYDZIAŁ SPRAW RELIGIJNYCH.

Referent — p. Fajner. Przewodniczący — Sz. Rozenbojm. Wice-przewodniczący — W. Klejn.

WYDZIAŁ SZKOLNY.

Na czele Zarządu instytucyj wychowawczych Gminnych, stoi Wydział Szkolnictwa i Kultury, który dzieli się na dwie sekcje: I-sza Talmud-Tor; przewodniczącym jest p. Sz. Rozenbojm, Wice-prezes Zarządu Gminy; II-ga Szkolnictwa Świeckiego i Kultury; przewodniczącym jest p. M. Feldsztein, Wiceprezes Zarządu Gminy.

Członkami Wydziału są pp.: M. Elenberg, M. Feldstein, L. Finkielstein, J. Herszenfis, St. Rosenberg, Sz. Rosenbojm. N. Rosenfeld, E. Rundo, S. Seidenman, W. Welt.

Referentem Wydziału i wizytatorem kursów jest p. R. Gutman.

WYDZIAŁ OPIEKI SPOŁECZNEJ.

Sekcja 1. — Pomoc ogólna (subsydja dla instytucyj). Przewodniczący — M. Elenberg. Wice-przewodniczący — Rosenberg.

Sekcja 2. — Dobroczynność. Przewodniczący — W. Klejn. Wice-przewodniczący — E. Rundo.

WYDZIAŁ LEGATÓW.

Przewodniczący — adwokat S. Seidenman. Wice-przewodniczący — p. Rozenfeld.

WYDZIAŁ SANITARNY.

Przewodniczący — p. St. Rosenberg. Wice-przewodniczący — p. Sztykgold.

WYDZIAŁ GOSPODARCZY.

Przewodniczący — p. M. Feldsztein. Wice-przewodniczący — p. Sz. Rozenbojm.

WYDZIAŁ POGRZEBOWY I CMENTARNY.

Przewodniczący — Sz. Rozenbojm. Wice-przewodniczący: W. Klejn, Elenberg. Referenci: p. Goldfein i Feingold.

WYDZIAŁ KONTROLI.

Przewodniczący — adwokat S. Seidenman. Wice-przewodniczący — M. Elenberg.

Godziny przyjęć wszystkich wydziałów: od godz. 9 r. do

3 i pół po południu, prócz sobót i świąt, w wigilję świąt tylko do godziny 2 i pół po południu.

WYKAZ INSTYTUCJI, UTRZYMYWANYCH PRZEZ GMINĘ WYZNANIOWĄ ŻYDOWSKĄ W WARSZAWIE.

Szkoły Powszechne: Ilość uczniów — 1280 dzieci.

1. Piękna 41. 2. Śliska 28. 3. Nowolipki 68. 4. Czerniakowska 105. 5. Ś-to Jerska 34. 6. Jagiellońska 28. 7. Powąski — Elbląska 21. 8. Pelcowizna — Modlińska 35.

Kursy wieczorowe: 1342 słuchaczy, 371 słuchaczek.

1. Śliska 28. 2. Nowolipki 68. 3. Ś-to Jerska 34. 4. Jagiełońska 28.

SZKOŁY ZAWODOWE:

Szkoła Rzemieślniczo Przemysłowa im. D-ra L. Natansona, Grzybowska 26.

Szkoła składa się z 4 klas zasadniczych o 8 oddziałach i liczy uczniów 220. Szkoła posiada następujące wydziały: ślusarsko-mechaniczny i elektro-mechaniczny. Dyrektorem szkoły jest inż. Mieczysław Mróz, który położył wielkie zasługi dla rozwoju tej pożytecznej instytucji.

Szkoła rzemieślnicza żeńska, 5 oddziałów, Śliska 28.

Szkoła liczy 200 uczennic (oddziały: bieliźniarski, hafciarski, krawieczczyzny, kwiaciarski, kapeluszniczy).

Do otwarcia — Seminarjum Nauczycielskie dla abiturjentów szkół średnich.

Szkoła rzemieślnicza — męska, 5 oddziałów — uczniów 275. Grzybowska 26—28 (oddziały: ślusarsko-mechaniczny, elektrotechniczny, ślusarski, okuć, elektromonterski). *Szkoła rzemieślnicza — żeńska, 5 oddziałów* — Śliska 28 — 200 uczennic (oddziały: bieliźniany, hafciarski, krawieczyzny, kwiaciarski, kapeluszniczy). Do otwarcia Seminarjum Nauczycielskie dla abiturjentów szkół średnich.

OCHRONY: 326 DZIECI.

1. Pawia 43. 2. Śliska 28. 3. Jagiełońska 28. 4. Pańska 47.
1. Pawia 43. 2. Grzybowska 26. 3. Jagiełońska

MUZEUM im. MATHIASA BERSONA — Grzybowska 26.

Kustosz — p. Fajner.

NAUCZYCIELSTWO GMINNE.

Nauczycieli ogólnych przedmiotów 32. Nauczycielek ogólnych przedmiotów 15. Nauczycieli religji 18. Nauczycieli religji i świeckich 5. Razem 70 osób. Z nich z wyższem wykształceniem 28 osób, średniem 10 osób, pedagogicznem 19 osób, domowem 13 osób.

TARYFA OPŁAT.

Za pogrzeby, efekty pogrzebowe i za prawo stawiania nagrobków na cmentarzach gminnych, zaakceptowana przez Wydział XI Cmentarzy na posiedzeniu w dn. 11 listopada 1927 r., a zatwierdzona na posiedzeniu Zarządu Gminy w dniu 16 listopada 1924 roku.

I. POGRZEBY.

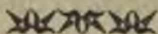
1. Za pogrzeby na cmentarzu warszawskim w kwaterach porządkowych zł. 75 i 50. 2. Za pogrzeby na cmentarzu praskim zł. 25, 15 i bezpłatne.

II. NAGROBKI.

1. Granitowy zł. 100 i 75. 2. Marmurowy (miesz.) zł. 100 i 75. 3. Marmurowy zł. 50. 4. Piaskowiec z płytą granitową zł. 30. 5. Piaskowiec z płytą marmurową zł. 25. 6. Piaskowiec ozdobny zł. 25 i 20. 7. Płyta ze skrzynią kamienną zł. 15 i 10.

III. EFEKTY POGRZEBOWE.

1. Kir z sukna zł. 10. 2. Katafalk zł. 10. 3. Lichtarz bez świec zł. 3. 4. Skrzynia wewnątrz grobu zł. 15. 5. Mycie ciała w domu zł. 30. 6. Oświetlenie synagogi zł. 15. 7. Oświetlenie werandy zł. 10. 8. Karawan ozdobny Nr. 1 zł. 50. 9. Karawan ozdobny Nr. 2 zł. 20. 10. Asystenci od osoby zł. 10. 11. Za wystawienie zwłok w domu przedpogrzebowym za dobę zł. 15.

Policja państwowa
m. st. Warszawy.

Komisarjat Rządu na m. st. Warszawę.

Komisarz *Wł. Jaroszewicz*, przyjmuje we wtorki i piątki od 11—1 pp.; tel. 15-83.

Oddział spraw wojskowych — Karol Szmidt, tel. 513-45.

Oddział walki z lichwą i spekulacją — Tadeusz Peretiatkowicz, tel. 77-84.

Oddział ruchu kołowego (Daniłowiczowska 10) — Eugenjusz Olechnowicz, tel. 417-10.

Wydz. bezpieczeństwa publicznego — Krzysztof Siedlecki, tel. 227-26.

Wydział paszportów zagranicznych — Henryk Bałtrukiewicz, tel. 90-35.

Oddział prasowy — Stefan Strojecki, tel. 166-06.

Wydział zdrowia publ. — dr. M. Eberhardt, tel. 125-12.

Wydział opieki społecznej — G. Zieliński, tel. 112-06.

Naczelnicy wydziałów przyjmują codziennie od 11—1 w południe.

EKSPOZYTURY.

Ekspozytury kom. rządu objęły funkcje ogólnego nadzoru administracyjnego nad miastem, działalnością organów policyjnych, sprawy koncesyjne i wydawanie paszportów krajowych. Ekspozytury kom. rządu mają być łącznikiem między społeczeństwem a rządem państwa.

Ekspozytura 1: Szpitalna 7. Kierownik — Aleksander Domański, tel. 201-53; kancelarja — tel. 130-90.

Ekspozytura 2: Oboźna 4. Kierownik — dr. Zawadzki, tel. 14-09; kancelarja — tel. 14-09.

Ekspozytura 3: pl. Dąbrowskiego 3. Kierownik — Jan Frankowski, tel. 256-00; kancelarja — tel. 244-50.

Ekspozytura 4: Jagiellońska 9 (Praga). Kierownik — Gustaw Lichtensztein, tel. 311-76; kancelarja — tel. 77-30.

KOMENDA GŁÓWNA POLICJI PAŃSTWOWEJ.
Nowy-Świat, 67.

Komendant główny — Janusz Jagrym-Maleszewski, tel. 63-19.

Dyżurny — tel. 79-26.

GAZETA ADMINISTRACJI I POLICJI PAŃSTWOWEJ.
Redakcja i Administracja — Długa, 38.

Redaktor: Franciszek Kaufman, tel. 55-76; sekretarz: tel. 55-73; administracja: tel. 511-25.

KOMENDA POL. PAŃSTW. M. ST. WARSZAWY.
Senatorska, 12, pałac Blanka, tel. 316-90 do 92.

Komendant: Inspektor Edmund Czyniowski, tel. 3-00. Dyżurny: tel. 417-08.

URZĄD ŚLEDCZY NA M. ST. WARSZAWĘ.
Daniłowiczowska, 5.

Naczelnik: nadkom. Stefan Chełmicki, tel. 10-43; zastępca naczeln.: kom. Marjan Sobota, tel. 33-69; kancelarja: tel. 274-12; dyżurny: tel. 10-38.

I rejon śledczy, obejmujący komisarjaty: 6, 8, 9, 10, 11, 13, 16, 20, 23 i 1 (kolejowy) — kierownik: aspirant Juljusz Block, tel. 270-42; II rejon śledczy — pozostałe komisarjaty w Warszawie, kierownik: podkom. Teodor Lubiejewski, tel. 270-86; III rejon śledczy — wszystkie komisarjaty na Pradze, kierownik: podkom. Zawidzki, tel. 270-11. Brygada fałszerstw — kierownik aspir. Jan Józef Jarosiński, tel. 274-10. Brygada obserwacyjna — kierownik. podkom. Aleksander Sztabholc, tel. 275-95. Policja obyczajowa — kierownik. podkom. Marjan Budzyński, tel. 146-06. Oddział walki z lichwą (Senatorska 12) — tel. 4-70. Wydział rozpoznawczy (albumy fotograficzne) — tel. 417-11.

KOMISARJATY POLICJI PAŃSTWOWEJ W WARSZAWIE.

Komisarjat I — Bednarska 7, tel. 3-01, kierownik: tel. 308-04; komisarjat II — Kapucyńska 19, tel. 3-02, kierownik: tel. 308-07; komisarjat III — Nowolipki 53, tel. 3-03, kierownik: tel. 308-09; komisarjat IV — Niska 10, tel. 3-04, kierownik: tel. 308-11; komisarjat V — Lubeckiego 4, tel. 3-05, kierownik: tel. 308-14; komisarjat VI — Miedziana 5, tel. 3-06, kierownik: tel. 308-25; komisarjat VII — Elektoralna 28, tel. 3-07, kierownik: tel. 308-25; komisarjat VIII — Śliska 52, tel. 3-08, kierownik: tel. 308-26; komisarjat IX — Fabryczna 28, tel. 3-09; kierownik: tel. 308-27; komisarjat X — Szpitalna 7, tel. 3-10, kierownik: tel. 308-28; komisarjat XI — Poznańska 13, tel. 3-11, kierownik: tel. 308-36; komisarjat XII — Daniłowiczowska 10, tel. 3-12, kierownik: tel. 308-37; komisarjat XIII — Hoża 30, tel. 3-13, kierownik: tel. 127-09; komisarjat XIV — Praga, Wileńska 11, tel. 3-14, kierownik: tel. 111-80; komisarjat XV — Praga, Jagiellońska 9, tel. 3-15, kierownik: tel. 308-44; komisarjat XVI — Mokotów, Puławska 53, tel. 3-16, kierownik: tel.

155-79; komisarjat XVII — Grochowska 139, tel. 3-17; komisarjat XVIII — Pelcowizna, Toruńska 48, tel. 3-18; komisarjat XIX — Górczewska 53, tel. 3-19; komisarjat XXII — Wola, Wolska 147, tel. 3-22; komisarjat XX — Sielce, Nabielaka 4, tel. 3-20 — 153-89; komisarjat XXI — Czerniakowska 3, tel. 3-21; komisarjat XXIII — Grójecka 26, tel. 3-23; komisarjat XXIV — Targówek, św. Wincentego 47, tel. 3-24; komisarjat XXV — Nowe Bródno, Siedzibna 3, tel. 3-25; komisarjat XXVI — Włościańska 45, tel. 3-26.

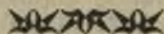
I komisarjat kolejowy — Dworzec Główny, tel. 105-34; II komisarjat kolejowy — Dworzec Gdański, tel. 142-62; III komisarjat kolejowy — Dworzec Wschodni, tel. 105-67; IV komisarjat kolejowy — Dworzec Wileński, tel. 216-59.

Komisarjat wodny — prawy brzeg Wisły, przy moście Kierbedzia, tel. 64-82.

Komenda rezerwy — Ciepła 13, komendant: nadkom. Karol Fuchs, tel. 270-12; kancelarja: tel. 270-16.

Oddział konny — Ciepła 13, tel. 154-94.

Szkoła policyjna — Długa 40, tel. 50-84.

Komunikacje stolicy.

PRZEMIANOWANIE ULIC W WARSZAWIE.

Armatnia okręg. pol. XXII — Bez nazwy, na Woli, między ul. Gumińską i Pomnikową.

Baltazara. Okręg XXII — Bez nazwy, na Woli, między Gnieźnieńską i Sowińskiego.

Barsa. Okręg II — Strona półn.-wsch. Rynku Starego Miasta.

Batorego Aleja. Okręg IX — Aleja Szucha.

Bernardyński plac. Okręg XXI Plac przed kość. w Czerniakowie.

Bojanowska. Okręg XVIII — Aleksandryjska (Pelcowizna).

Brylowska. Okręg VI — Nowo-Dworska.

Chałubińskiego dr. Okręg XI — Teodora.

Chłopickiego Okręg XVII — Liwska (Grochów II).

Chocimska. Okręg XVI — Langnerowska (Mokotów).

Czackiego Tadeusza. Okręg I. — Włodzimierska.

Częstochowska. Okręg XXIII — Niwińskiego.

Dąbrowskiego gen. pl. Okręg I — Zielony plac.

Dekerta. Okręg II — Strona półn.-zach. Rynku Starego Miasta.

Deotymy. Okręg XIX Bez nazwy, na Woli.

Długosza. Okręg III — Nowo-Wolność.

Dobra. Okręg I, X — Dobra i Nowo-Dobra.

Dwernickiego. Okręg XVII — Anatolska pod Iganiami.

Elekcyjna. Okręg XIX i XXII. — Królewska droga.

Emilji Plater. — Okręg XI — Leopoldyny.

Falęcka. Okręg XVI — Nowo-Bracka (Mokotów).

Florjańska. Okręg XIV Konstantynowska (Praga).

Fredry. Okręg XII — Kotzebue.

Gdańskie Wybrzeże. Okręg II Brzegowa.

Gostyńska. Okręg III, XIX — Młynarska Tylnia.

Górnośląska. Okręg XIII — Górna.

Grzybowska. Okręg VI, VII, XII — Grzybowska i Nowo-Grzybowska.

Gumińska. Okręg XII — Augustowska.

Jaktorowska. Okręg VII — Nowo-Krochmalna.

Jagiellońska. Okręg XIV, XV — Część Moskiewskiej od Marcinkowskiego i Petersburska (Praga).

Jana Kazimierza. Okręg XXII — Prądzyńskiego, Zielona (Wola).

Jasińskiego. Okręg XIV Florjańska (Praga).

Joselowicza. Okręg XV — Bez nazwy od Lubelskiej do Grochowskiej na Pradze.

Kazimierza Wielkiego plac. Okręg VI. — Plac Witkowskiego.

Kiejstuta. Okręg XXV — Aleksandrowska na Bródnie.

Kijowska. Okręg XV — Bez nazwy od Targowej do dw. Wschodniego na Pradze.

Kilińskiego. Okręg II — Wąska.

Kołłątaja Strona. Okręg II — Strona poł.-zach. Rynku Starego Miasta.

Konarskiego. Okręg V — Nowo-Dzika.

Korsaka. Okręg XV — Bez nazwy, na Pradze przy Kawęczyńskiej.

Kościuszkowskie Wybrzeże. Okręg I, X — Wybrzeże pomiędzy mostami Kierbedzia i Poniatowskiego.

Kozia. Okręg II — Junkierska.

Kraszewskiego. Okręg VII — Bez nazwy na Woli, od Dworskiej do Skierniewickiej.

Kredytowa. Okręg I — Erywańska.

Kuflewska. Okręg XIV Białołęcka na Pradze.

Kuniecka. Okręg XIV — Nowo-Krótka na Pradze.

Libelta. Okręg V — Nowo-Wołyńska.

Listopada 29-go. Okręg IX — Huzarska.

Listopada 11-go. Okręg XIV Esplanadowa i Śliwicka na Pradze.

Lubeckiego. Okręg V — Nowo-Karmelicka.

Lwowska. Okręg XI — Wielka od Pięknej do Śniadeckich.

Łukasińskiego. Okręg XIV — Michajłowska na Pradze.

Maja 3-go Aleja. Okręg X, XIII — Al. Jerozol. od Nowego Światu do mostu Poniatowskiego.

Marcinkowskiego. Okręg XV Sprzeczna na Pradze.

Markiewicza wiadukt. Okręg I — Ślimak przy ul. Karowej.

Marymoncka. Okręg XXVI Mikołajewska i Zakroczymska.

Matejki. Okręg XIII Instytutowa.

Mickiewicza skwer. Okręg II — Bez nazwy, skwer przed pomn. Mickiewicza na Krak.-Przedm.

Miedzeszyńska. Okręg V, XVII Brzegowa ku Grochowowi.

Miodowa. I, II, XII Nowo-Miodowa i Miodowa.

Młynarska. Okręg III, VII Nowo-Młynarska i Młynarska.

Niemcewicza. Okręg XI i XXIII — Królewska droga i część Nowo-Wiejskiej.

Napoleona plac. Okręg X — Plac Warecki.

Oczki droga ul. Okręg XI — Nowo-Wspólna.

Ogińskiego. Okręg XXV — Czysta na Bródnie.

Ossolińskich. Okręg XII — Czysta przy pl. Saskim.

Ostroroga. Okręg III — Młynarska.

Piaseczyńska. Okręg XVI, XX — Topiel.

Poborzańska. Okręg XXV — Starobródnowska.

Podchorążych. Okręg XVI, IX, XX — Okopowa.
Sołtyka. Okręg III Młynarska poprzeczna.
Sowińskiego. Okręg XXII Bateryjna, Cmentarna, Witolda na Woli.
Stalowa. Okręg XIV Stalowa i Nowo-Stalowa.
Syrokomli. Okręg XXV — Mikołajewska (Bródno).
Szopena. Okręg IX — Chopina.
Sztajnkelera. Okręg I, II — Folwarczna.
Śniadeckich. Okręg XIII — Kaliksta.
Św. Wincentego. Okręg XXIV Bródnowska.
Targowa. Okręg XIV, XV Targowa i część Wołowej do ul. Zamoyskiego na Pradze.
Tatarska. Okręg V—Bez nazwy, od Powązkowskiej wzdłuż cmentarza Powązkowskiego.
Traugutta Romualda. Okręg I — Berga.
Trembeckiego. Okręg XXVI — Bez nazwy, od Powązkowskiej za koleją obwodową.
Trodena ks. Okręg XXIII — Bez nazwy w Rakowcu od ul. Sanockiej.
Trzech Krzyży plac. Okręg XIII — Plac św. Aleksandra.
Unji Lubelskiej plac. Okręg IX, XI — Plac Kekscholmski.
Włodarzewska. Okręg XVI — Spokojna w Mokotowie.
Woronicza. Okręg XX — Bez nazwy, od ul. Sobieskiego do ul. Puławskiej (Sielce).
Wrzesińska. Okręg XV — Kościelna na Pradze.
Wysockiego Piotra. Okręg XXV Nowa Szosa (Bródno).
Zajączkowska. Okręg XVI — Zaokopowa (Mokotów).
Zakrzewskiego strona. Okręg II — Strona poł.-wsch. Rynku Starego Miasta.
Zbarska. Okręg XXIII, XVI — Bez nazwy, d. Fortowa na Pradze.
Zieleniecka Al. Okręg XV — Bez nazwy, od ul. Poniatowskiego do ul. Zamoyskiego na Pradze.
Ziemowita ks. Okręg XXIV Główna (Bródno).
Żółkiewskiego. Okręg XVII Świderska (Grochów II).
Żoliborska. Okręg IV — Esplanadowa (pod Cytadelą).
Żymirskiego. Okręg XVII — Droga do Kamionka.
Żytnia. Okręg III Żytnia i Nowo-Żytnia.

KOLEJE ŻELAZNE.

Węzeł kolejowy warszawski jest w stadjum gruntownej przebudowy, której głównemi momentami są: budowa dworca centralnego oraz przeprowadzenie tak zwanej linji średnicowej, która połączy dworzec centralny ze wschodnim przez tunel pod Aleją Jerozolimską i Aleją 3 Maja, Wiadukty i most kolejowy. Znaczną część wiaduktu i tunelu już zbudowano.

Obecnie linje kolejowe są położone przy dworcach dziel-

nicowych, które są połączone linją obwodową, biegnącą po peryferji miasta.

Dworzec Główny (Al. Jerozolimska róg Marszałkowskiej). Kasa Biletowa — tel 55. C. W. Biuro informacyjne — tel. 105-29.

Linje tramwajowe: 0, 3, 8, 11, 14, 16, 17, 18, 19, M. i P.

Dworzec Wschodni (Praga, ul. Kijowska). Linje tramwajowe: 4, 5, 6, 12, 22.

Dworzec Gdański (Esplanada Cytadeli). Linje tramwajowe: 14 i 17.

Dworzec Wileński (Praga, ul. Targowa). Linje tramwajowe: 4, 5, 6, 7, 18 i 22.

Biuro podróży „Orbis" Królewska 26, Nalewki 8.

Międzynar. Tow. Wagonów Sypialnych, Krak. Przedmieście 42, tel. 6-61. Oddział na dworcu Głównym. tel. 66-40.

KOMUNIKACJA PODMIEJSKA.

Linje elektryczne kolejek dojazdowych są obecnie w trakcie budowy.

Tymczasowe kolejki dojazdowe są własnością Tow. Akc. Warsz. Kolei Dojazd.

Dworzec „Most" (Praga, Blaszana 2, przy moście Kierbedzia). tel. 316-88.

Linja Jabłonna — Karczew przez Wawer.

Linje tramwajowe: 4, 5, 6, 7, 12, 18, 22.

Kolejka Grójecka (Mokotów, ul. Puławska) tel. 316-89.

Warszawa — Góra Kalwarja — Grójec.

Kolejka Marecka (Praga, ul. Stalowa 62) Warszawa — Radzymin. tel. 15-33. Linje tramwajowe: 18.

Kolejka Wilanowska (Plac Unji Lubelskiej) Warszawa — Piaseczno. tel. 319-98.

Linje tramwajowe: 1, 3, 9, 14, 18 i 19.

Kolej dojazdowa Warszawa — Rawa — Tomaszów. Zarząd Marszałkowska 19, tel. 243-14.

Koleje Elektryczne Warszawa — Grodzisk — Żyrardów. Zarząd — Marszałkowska 94, tel. 269-00.

PRZYSTANIE NA WIŚLE.

Warszawa posiada nieduży port t. zw. Czerniakowski; wielki port handlowy na Saskiej Kępie jest w budowie.

Przystanie Zjedn. Tow. transportu i żeglugi (po lewej stronie mostu Kierbedzia). Statki do Płocka i Włocławka, Puław i Sandomierza.

Z Warszawy do Płocka odchodzi codziennie rano i wieczorem, zatrzymując się na następujących stacjach: Bielany, Modlin, Zakroczym, Czerwińsk, Wyszogród, Pieczyska, Kępa, Świniary, Dobryków, Płock. Czas podróży — 10 godz.

Z Warszawy do Włocławka zatrzymując się na powyżej wskazanych stacjach.

Przystań Górnickiego (Bugaj). Statki odchodzą do Torunia i Płocka.

KOMUNIKACJA POWIETRZNA.

Linje powietrzne, łączące najważniejsze miasta wewnątrz naszego kraju, nie są, jak wiadomo, własnością państwa, lecz należą do stowarzyszeń koncesjonowanych i subwencjonowanych przez rząd („Aerolot" i „Aero"). Z zagranicą łączy nas linja „Międzynarodowego Tow. Żeglugi Powietrznej" (Warszawa — Praga — Strassburg — Paryż).

LINJE LOTNICZE.

Polska linja lotnicza „Aerolot" S. A. Warszawa — Kopenhaga, Warszawa — Gdańsk, Warszawa — Lwów, Warszawa — Kraków — Wiedeń.

Rozkład lotów w poszczególnych porach roku ulega zmianie, należy upewnić się telefonicznie (tel. 9-00 i 8-50).

Ceny biletów lotniczych:

do Gdańska — w 3 godz. — 65 zł.
do Łodzi w trzy czwarte godz. — 25 zł.
Do Lwowa w 3 godz. — 70 zł.
do Krakowa w 2 i trzy czwarte godz. — 60 zł.
do Pragi Czeskiej — w 4 godz. — 75 zł.
do Wiednia (przez Pragę Czeską) — w 6 godz. — 95 zł.
do Wiednia (przez Kraków) — w 5 i trzy czwarte godz.— 120 zł.
do Strassburga — w 8 godz. — 315 zł.
do Paryża w 11 godz. — 375 zł.

Centralne biuro sprzedaży biletów lotniczych: Warszawa, Bracka 13, (róg Al. Jerozolim.), tel. 36-85.

Port lotniczy wojskowy znajduje się na Polu Mokotowskiem. Nowy port lotniczy jest na Okęciu.

KOMUNIKACJA W MIEŚCIE.

Głównym środkiem komunikacji w Warszawie są tramwaje. Kursują one od 6.15 do 12 w nocy. W nocy kursują tylko trzy linje: 20, 10 i 30. Taryfa wynosi 20 groszy od biletu normalnego, 10 groszy od ulgowego. Korespondencyjny — 30 gr., ulgowy kor. — 20 gr. Tramwaje kursują po linjach:

Linja „O" (Okólna) Pl. Zbawiciela — Al. Ujazdowskie — Nowy Świat — Krakowskie Przedmieście — Miodowa — Pl. Krasińskich — Franciszkańska — Gęsia — Smocza— Żelazna— Złota — Marszałkowska — Pl. Zbawiciela.

Linja 1: Powązki — Wierzbno za Mokotowem.

Linja 2: Muranów — Czerniaków.

Linja 3: Pl. Krasińskich — Pl. Unji Lubelskiej.
Linja 4: Dworzec Wschodni — Muranów.
Linja 5: Dworska — Dworzec Wschodni.
Linja 6: Towarowa — Wileńska.
Linja 7: Opaczewska — Radzymińska.
Linja 8: — Powązki — Aleja Jerozolimska.
Linja 9: Pl. Unji Lubelskiej — Wolska.
Linja 10 (nocny): Pl. Unji Lubelskiej — Dworzec Wschodni.
Linja *11:* ul. Bema — Pl. Zbawiciela.
Linja 12: dw. Wschodni — Pl. Zbawiciela.
Linja 14: dw. Gdański — Pl. Unji Lubelskiej.
Linja 15: Marymont — Pl. Teatralny.
Linja *16:* Pl. Zbawiciela — Wolska.
Linja 17: dw. Gdański — Topolowa.
Linja 18: Stalowa (Praga) — Pl. Unji Lubelskiej.
Linja 19: Okopowa — Wierzbno.
Linja 20 (nocny): Pl. Unji Lubelskiej — Młynarska.
Linja 21: Pl. Teatralny — Bródno.
Linja 22: Towarowa — Dw. Wschodni.
Linja 23: Pl. Teatralny — Wola.
Linja 24: Gocławek — Pl. Trzech Krzyży.
Linja 25: Kolonja Lubeckiego — Targówek.

Linja „P": Marszałkowska — Bagno — Plac Grzybowski — Graniczna — Plac Żelaznej Bramy — Hale Mirowskie — Solna — Leszno — Karmelicka — Dzielna — Dzika — Gęsia — Franciszkańska — Nowiniarska — Miodowa — Nowy Zjazd — Dobra — Solec — Ludna — Książęca — Nowy Świat — Aleja Jerozolimska.

Linja „M": Most Ks. Poniatowskiego — Aleja 3 Maja — Aleja Jerozolimska — Marszałkowska — Królewska — Krakowskie - Przedmieście — Nowy Zjazd — Most Kierbedzia — Zygmuntowska — Targowa — Grochowska — Zwierzyniecka.

Linja 30: (nocny) Muranów — Plac Zbawiciela. Kursuje tylko w porze letniej.

DOROŻKI KONNE.

Taryfa jazdy dorożek konnych wynosi:

Za kurs jazdy nie dłuższy niż 4 klm. — 1 zł.; takiż kurs nocny — 1.25 zł.

Ponad 4 klm. za każdy następny klm. — 40 gr.

Do Dworca Głównego — 1 zł. Do dworców pozostałych, stacyj kolejek podmiejskich i przystani na Wiśle — 1.65 zł. Od dworców 1.90 zł.

Jazda na godziny: za godzinę — 2.35 zł.; za jazdę na odległe przedmieścia, opłaca się kurs w obie strony.

Dla dorożek parokonnych do powyższej taksy dolicza się 50 procent.

Godziny nocne liczą się od 11.30 wiecz. do 6 rano.

DOROŻKI SAMOCHODOWE (taksówki).

1-sza taksa w dzień: Opuszczenie chorągiewki w dorożce samochodowej kosztuje 1 zł. Cena ta utrzymuje się na liczniku przez kilometr jazdy. Pierwszy więc kilometr jazdy kosztuje 1 zł. Każdy następny 50 gr.

W godzinach nocnych (od 11.30 do 6 rano) obowiązuje 2-ga taksa, droższa od dziennej o 50 proc. Druga taksa również obowiązuje przy wyjazdach poza granice Warszawy, w wypadku, gdy pasażer nie wraca do miasta tą samą dorożką. Każde 15 minut oczekiwania dorożki opłaca się — 20 gr.

PRZEWÓZ TOWARÓW.

Za wynajęcie platformy parokonnej z woźnicą i pomocnikiem przy obciążeniu maksymalnem 2 i pół tonny — za 8-iogodzinny dzień pracy — 20 zł. Za jedną godzinę maksimum — 2.85 zł.

Minimalna zapłata za jedno przewiezienie — 4 zł.

Za wynajęcie platformy jednokonnej z woźnicą za 8-godzinny dzień pracy przy obciążeniu maksymalnem 1 tonną i 350 kg.— 13.50 zł.; za 1 godzinę maksimum 2 zł.

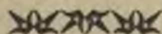
Opłaty powyższe liczą się łącznie z naładowaniem towaru i złożeniem w bramie domu. Za zniesienie do piwnic lub na piętra zapłata osobna od umowy.

Za przewiezienie bagażu przez tragarza ręcznym wózkiem dwukołowym za kurs 15-minutowy (1 klm.) — 75 gr. Za każde następne rozpoczęte 15 min. — 75 gr.

POSŁAŃCY.

Za kurs pojedyńczy w mieście — 1 zł.; z odpowiedzią — 2 zł.

Reklamacje i zażalenia składać w Związku zawodowym posłańców, ul. Nowogrodzka 28.

Życie artystyczne
w Warszawie.

Teatry Miejskie.

Do składu teatrów miejskich należą:
1. Teatr Wielki — opera, ulica Senatorska 21—23.
2. Teatr Narodowy, ulica Wierzbowa 8.
3. Teatr Letni w Ogrodzie Saskim.

Dyrektor teatrów—Artur Śliwiński, Senatorska 23, tel. 23-36; mieszkanie prywatne Piękna 11, tel. 66-48. Intendent Antoni Strzelecki, Senatorska 23, tel. 70-60; mieszkanie prywatne Senatorska 21, tel. 315-35. Kancelarja teatrów — pokój Nr. 28, Senatorska 23, tel. 218-13. Kierownictwo Opery—Senatorska 23. tel. 241-16. Kierownictwo Teatru Narodowego, Trębacka 10, tel. 276-46. Kierownictwo Teatru Letniego, Ogród Saski, tel 56-14.

TEATR WIELKI (Opera) — Plac Teatralny.

Dyrektor Emil Młynarski.

Bilety nabywać można w Kasie Teatru Wielkiego od godziny 10 rano do 3 po południu i od 6 do 9 wieczorem. W niedzielę i święta od godziny 10 rano do 2 po południu.

Bilety w Kasie Zamawiań (gmach Teatru Wielkiego i Marszałkowska 107) nabywać można od godziny 10 rano do 5 po południu, (telefon 206-01).

Początek spektaklów o godzinie 8 wieczorem.

TEATR NARODOWY — Plac Teatralny — Trębacka 10.

Dyr. Jan Lorentowicz.

Bilety nabywać można w Kasie Teatru Narodowego (gmach Teatru Wielkiego) od godz. 10 — 3 (w święta do 2-ej) i od 6—9 wiecz. (tel. 206-05).

Teatr ten wystawia repertuar dramatyczny.

TEATR LETNI — w Ogrodzie Saskim.

Dyr. Emil Chaberski.

Bilety nabywać można w Kasie Teatru Letniego (telef. 73-28) (gmach Opery) od 10—55 pp. i w kasie teatru (w Ogrodzie Saskim) od 6 — 9 wiecz.

Teatr ten wystawia farsę i krotochwilę.

Do wszystkich teatrów miejskich można zamawiać bilety przez telefon. Za odesłanie Kasa pobiera 1 zł. Przy zamawianiu 10 biletów — opłata ta zostaje uchylona.

Teatry prywatne.

TEATR MAŁY (Gmach Filharmonji, Jasna 7) (tel. 168-55).

Dyr. Arnold Szyfman.

Bilety nabywać można w kasie Teatru, gmach Filharmonji.

TEATR POLSKI (ul. Słowackiego, tel. 78-25).

Dyr. Arnold Szyfman.

Za bilety kupione w Kasie Zamawiań dolicza się 10 proc.

TEATR „QUI PRO—QUO".
(Senatorska 29. Galerja Luxenburga, tel. 217-52).

Dyrekcja: Seweryn Majde i Jerzy Boczkowski.

TEATR „NOWOŚCI".
(Bielańska 7, tel. 198-82.)

Dyr. Konrad Tom.

TEATR „KARUZELA"
Nowy Świat 43.

TEATR „CZERWONY AS".
Marszałkowska 125, tel. 13-16.

TEATR „PERSKIE OKO".
Gmach teatru „Komedja" Jasna 3, tel. 280-14.

Dyr. Andrzej Włast.

TEATR MIGNON, Marszałkowska 81-b.

TEATR im. FREDRY (Śniadeckich 5, tel. 280-14).

TEATR ODRODZONY.
(Na Pradze) ul. Kierbedzia (Park Praski) tel. 2-09.

TEATR im. KAMIŃSKIEGO, (Oboźna 1, tel. 148-07).

Kasa czynna od godz. 11 — 2-ej pp. i od 5-ej do końca spektaklu.

TEATR „SCALA" — Dzielna 1.

Dyrektor: A. Ryba.

TEATRY ŚWIETLNE.

Kino „Apollo" — Marszałkowska 106.
Kino „Bellona" — Leszno 2.
Kino „Bajka" — Żelazna 61.
Kino „Casino" — Nowy Świat 38.
Kino „Colloseum" — Nowy Świat 19.
Kino „Corso" — Wierzbowa 1.
Kino „Filharmonja" — Jasna 5.
Kino „Forum" — Nowiniarska 16.
Kino „Grand" — Dzielna 1.
Kino „Lux" —Elektoralna 21.
Kino „Palace" Chmielna 9.
Kino „Pan" — Nowy Świat 40.
Kino „Sokół" — Marszałkowska 69.
Kino „Splendid" — Gal. Luxenburga.
Kino „Stylowy" — Marszałkowska 112.
Kino „Światowid" — Marszałkowska 111.
Kino „Wodewil" — Nowy Świat 43.

SALE KONCERTOWE.

Filharmonja, Jasna 5. Miejsc 1660.

Własność Tow. Akc. Tow. Przyjaciół Muzyki Symfonicznej. Miejsc 1660.

Państwowe Konserwatorjum Muzyczne, Okólnik 1, tel. 8-13, miejsc 635.

Muzeum Przemysłu i Rolnictwa, Krak. Przedmieście 66. Miejsc 570.

Stow. Pracown. Handl., Sienna 16. Miejsc 360.

Stowarzyszenie Techników, Czackiego 3 — 5, tel. 9-18. Miejsc 526. —

Stowarzyszenie Wioślarskie, Foksal 19, tel. 9-00. Miejsc 300.

Towarzystwo Higjeniczne, Karowa 31, tel. 63-46. Miejsc 610.

MUZEA I WYSTAWY STAŁE.

Muzeum Instytutu Antropologicznego przy Warsz. Towarzystwie Naukowem — Nowy Świat 72. Gmach Staszica.

Muzeum im. Mathiasa Bersohna — przy Gminie Żydowskiej, ul. Grzybowska 26.

Muzeum Narodowe i Wojska Polskiego — Podwale 15. Otwarte codziennie prócz poniedziałków od godz. 11 — 3 pp.

Muzeum Przemysłu i Rolnictwa — Krakowskie Przedmieście 66. Zawiera bogaty dział etnograficzny, otwarty we wszystkie dnie powszednie z wyjątkiem poniedziałków i czwartków od 10 — 2 po poł. Dział przyrodniczy otwarty we czwartki i niedziele od 10 — 2 po poł.

Muzeum Przyrodnicze — Krakowskie Przedmieście 26-28, Gmach Uniwersytetu.

Dział zoologiczny. Otwarte w niedziele i czwartki od godz. 10 r. — 1 po poł.

Muzeum Rzemiosł i Sztuki Stosowanej — Chmielna 52. Posiada oprócz zbiorów artystycznych własny księgozbiór specjalny.

Zbiory Państwowe w Zamku i Pałacu Łazienkowskim. Wstęp we wtorki od 10 r. — 2 po poł.

Zbiory Towarzystwa Krajoznawczego — Jerozolimska 28.

Zbiory Towarzystwa Miłośników Historji—Stare Miasto 32. (Kamienica Baryczków).

Zbiory Uniwersytetu Warszawskiego — Krak. Przedm. 26-28, Gmach Uniwersytetu. a) Gabinet numizmatyczny. b) Gabinet figur woskowych. Otwarte w piątki od godz. 12 — 3 pp.

Salon Gutnajera — Mazowiecka 16.

Salon Tow. Artystycznego — Wierzbowa 5.

Wystawa Artystów - Żydów — Grzybowska 26, Gmach Gminy Żydowskiej. Otwarta codziennie od 10 r. do zmierzchu.

Wystawa Starożytności — Krak. Przedm. 30. Otwarta codziennie od 10 — 5 po poł.

Wystawa Towarzystwa Sztuk Pięknych — Królewska 17. Otwarta codziennie od 10 rano do zmierzchu.

BIBLJOTEKI.

Bibljoteka Ordynacji hr. Krasińskich, Okólnik 9. Otwarta w dnie powszednie od 9 — 2, nadto w poniedziałki, środy i piątki od 6 — 8 wiecz.

Bibljoteka Tow. Bibljoteki Publicznej, Koszykowa 26, tel. 48-75. Czytelnia otwarta codziennie od godz. 10 — 1 po poł. i od 4 — 10 w. Wypożyczalnia — w środy i soboty od 10 — 1 pp., w inne dni od 5 do 8 w. W niedziele i święta bibljoteka nieczynna.

Bibljoteka Uniwersytecka, Krakowskie Przedmieście 26-28. Otwarta w dnie powszednie od 10 — 4 pp. Około 345,950 tomów dzieł, 80,000 czasopism, 1389 rękopisów i 10,800 map i rysunków. Ostatnio Bibljoteka Uniwersytecka otrzymała jako depozyt wyrewindykowaną od Sowietów bibljotekę Załuskich.

Bibljoteka Tow. Naukowego Warszawskiego, Śniadeckich 8, składa się z Bibljoteki Centralnej (80 proc. dzieł z zakresu historji i literatury) oraz Bibljotek Specjalnych (wśród których Bibljoteka Botaniczna im. Fr. Błońskiego, zawiera dużą ilość dzieł z XVII i XVIII w.) i z Gabinetu Historycznego (776 dzieł w 1600 tom. i 15 czasopism).

Bibljoteka Tow. Literatów i Dziennikarzy Polskich, Bracka 5, łącznie z Archiwum biograficzno-bibljograficznem oraz Czytelnia.

Bibljoteka Filharmonji Warszawskiej, Moniuszki 5 (gmach własny), tel. 79-44 (otw. codziennie od 10 — 2 pp.). Pozwolenia

na korzystanie z bibljoteki udziela Zarząd Tow. Akc. Filharmonji. Około 3,000 tomów.

Bibljoteka i Zbiory Departamentu Sztuki Min. Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego, Szopena 1, tel. 50-21. Otwarta w środy i soboty od 12 — 2 i pół. Osoby, pracujące na polu naukowem i artystycznem, mogą korzystać z bibljoteki po porozumieniu się z odpowiedniemi władzami. Około 5,000 objektów.

Bibljoteka Opery Miejskiej w gmachu Teatru Wielkiego (Plac Teatralny). Otwarta codziennie od 11 — 2 po poł. z wyjątkiem niedziel i świąt. Wstęp można uzyskać w Wydziale X magistratu m. st. Warszawy. Około 5,000 tomów.

Bibljoteka Ordynacji hr. Zamoyskich, Żabia 4. Otwarta codziennie od 10 — 2 z wyjątkiem świąt.

Bibljoteka Państw. Konserwatorjum Muzycznego, Okólnik 1, tel.8-13. Otwarta codziennie od 9 — 12 i od 4 — 6.

Bibljoteka służy dla użytku słuchaczów Konserwatorjum. Dla osób obcych jest dostępna po otrzymaniu pozwolenia od dyrektora Konserwatorjum.

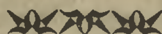
Bibljoteka Synagogalna, Tłomackie 7; celuje drukami bitemi w Lublinie i Krakowie, tudzież dziełami rabinów polskich XVI i XVII wieku. Posiada ponad 80 rękopisów i przeszło 50 inkunabułów. Zamknięta dla publiczności. Dla pracujących na polu naukowem dostęp za specjalnem pozwoleniem Zarządu.

Bibljoteka „Merkaz" — Królewska 43. Liczy około 4.000 tomów.

Bibljoteka przy Żyd. Związku Akademickim (Nowy Świat 21). Opłata miesięczna 20 gr.

CZYTELNIE:

„Humanité" — Leszno 14, tel. 505-19.
„Kultura" — Sienkiewicza 4.
Nowoczesna — Zielna 52, tel. 309-66.
Powszechna — Mazowiecka 11.
Wajnera — Bielańska 5, tel. 239-18.
Współczesna — Żelazna Brama 2.
„Renaissance" — Leszno 10.

Sądy Rzeczypospolitej Polskiej.

NAJWYŻSZY TRYBUNAŁ ADMINISTRACYJNY.
Miodowa, 22.

Prezes — Jan Sawicki.

SĄD NAJWYŻSZY.
Pl. Krasińskich 5, tel. 312-24.

Prezes — Wł. Seyda.

Izba I (sprawy cywilne b. zaboru rosyjskiego). *Prezes:* Bolesław Pohorecki. *Prokurator:* Stefan Sieczkowski.

Izba II (sprawy karne b. zaboru rosyjskiego). *Prezes:* dr. Mogilnicki Aleksander (tel. 310-76), *Prokurator:* p. o. Stanisław Czerwiński.

Izba III (sprawy cyw. i karne b. zaboru austrjackiego). *Prezes:* Dworski Zygmunt (tel. 309-13). *Prokurator:* Prokopowicz Józef.

Izba IV (sprawy cywilne i karne b. zaboru pruskiego). *Prezes:* Seyda Władysław. *Prokurator:* Zdzisław Piernikarski.

SĄD APELACYJNY W WARSZAWIE.
Pl. Krasińskich, 3.

Prezes: Supiński Leon, tel. 71-32.

Kancelarja Prezydjalna — *Sekretarz Naczelny:* Koneczna Janina, tel. 71-69.

Rachuba — *St. Rachmistrz:* Harkiewicz Leonard.

Kasa — *Skarbnik:* Nienałtowski Bronisław.

I wydział karny — *Wiceprezes:* Dutkiewicz Feliks. (tel. 71-62).

II wydział karny — *Wiceprezes:* Orłowski Piotr (telefon 71-72).

Wydział cywilny — *Wiceprezes:* Krajewski-Kukiel Jan (telefon 71-56).

PROKURATURA SĄDU APELACYJNEGO.
(tel. 71-33).

Prokurator: Zygmunt Hübner (tel. 1-33).

SĄD OKRĘGOWY.
Miodowa 15, tel. 315-91.

Prezes Sądu Okr.: Antoni Massalski. *Sekretarz naczelny:* Ryszard Drużyński. *St. Sekretarz:* Józef Januszewski. *Intendent:* Edward Kobusz, *P. o. Kontrolera:* Stefan Ruprecht. *Skarbnik:* Maksymiljan Szab. *Archiwista:* Władysław Szabłowski.

Wydział I cywilny (tel. 43-02) — *Wiceprezes* Stefan Zieliński.

Wydział II handlowo-upadłościowy (tel. 43-04) — *Wiceprezes* — Zaborowski Stefan.

Wydział III karny (tel. 93-81) *Wiceprezes* — Jan Duda.

Wydział IV Rejestracji Firm (tel. 315-97). *Wiceprezes* — Rewski Wł.

Wydział V Spraw Niespornych (tel. 81-02). *Przewodniczący* Szczepański Tadeusz.

Wydział VI Hipoteczny ul. Kapucyńska 6.

Pisarz Hip. Wydz. Hip. Miejskiego — W. Antecki.

Pisarz Hip. Wydz. Hip. Ziemskiego — W. Olewski.

Wydział VI Odwoławczy Cywilny — plac Krasińskich 12, tel. (4305). *Wiceprezes* — Kazimierz Stankiewicz.

Wydział VIII Karny (tel. 315-94). *Wiceprezes* — Jan Gumiński.

Wydział IX Odwoławczo-Karny — pl. Krasińskich 12 (tel. 92-79).

Wydział X Cywilny (tel. 43-12). *Wiceprezes:* Krotowski Edmund.

SĘDZIOWIE ŚLEDCZY I PODPROKURATORZY.
Podział terytorjum Sądu Okręgowego w Warszawie na rewiry śledcze i podprokuratorskie:

I Rewir śledczy m. st. Warszawy, Czerwiakowski Feliks, plac Krasińskich 12, tel. 90-71, — podprokuratorski, Światopołk-Zawadzki M., ul. Miodowa 15, tel. 147-27.

II Rewir śledczy m. st. Wcrszawy, Jasiński Jan, ul. Miodowa 15, tel. 313-32, — podprokuratorski, Guszkowski Kazimierz, ul. Miodowa 15, tel. 147-27.

III Rewir śledczy m. st. Warszawy, Nestorowicz Władysław, ul. Miodowa 15, tel. 313-32, podprokuratorski, Nisenson Jerzy, ul. Miodowa 15, tel. 298-70.

IV Rewir śledczy m. st. Warszawy, Wyczański Edward, plac Krasińskich 12, tel. 90-71, — podprokuratorski, Goldsztejn Mieczysław, ul. Miodowa 15, tel. 147-27.

V Rewir śledczy m. st. Warszawy, Leszczyński Stanisław,

pl. Krasińskich 12, tel. 146-81, — podprokuratorski, Maciuszewski Z., ul. Miodowa 15, tel. 298-70.

VI Rewir śledczy m. st.. Warszawy, Dzięciołowski Juljusz, pl. Krasińskich 12, tel. 90-71, — podprokuratorski, Blutstein Wacław, ul. Miodowa 15, tel. 147-27.

VII Rewir śledczy m. st. Warszawy, Wesołowski Michał, ul. Miodowa 15, tel. 313-32, — podprokuratorski, Docha Jan, ul. Miodowa 15, tel. 147-27.

VIII Rewir śledczy m. st. Warszawy, Garbolewski Tadeusz, pl. Krasińskich 12, tel. 43-16, — podprokuratorski, Herman Norbert, ul. Miodowa 15, tel. 147-27.

IX Rewir śledczy m. st. Wcrszawy, Godecki Tomasz, pl. Krasińskich 12, tel. 90-71, — podprokuratorski, Zast. Koral M., ul. Miodowa 15, tel. 298-70.

X Rewir śledczy m. st. Warszawy, Szyszko Konst., pl. Krasińskich 12, tel. 146--81, — podprokuratorski, Świtalski Klemens, ul. Miodowa 15, tel. 147-27.

XI Rewir śledczy m. st.. Warszawy, Lewandowski Wł., pl. Krasińskich 12, tel. 43-16, — podprokuratorski, Świtalski Klemens, ul. Miodowa 15, tel. 147-27.

SĄDY POKOJU.

Podział terytorjum Sądu Okręgowego w Warszawie na okręgi Sądów Pokoju:

I Okręg Warszawa, Nowy-Zjazd 3, Sędzia Targowski Karol, sekr. Hinel Karol.

II Okr. — Warszawa, ul. Trębacka 1, Sędzia Wierzejski Heljodor, Sekretarz Wyszogród Herman.

III Okr. — Warszawa, ul. Tłomackie 15, tel. 58-71, Sędzia Podgórski Zbigniew, Sekretarz Ludwikowski Edward.

IV Okr. — Warszcwa, ul. Długa 25, Sędzia Znatowicz Stefan, Sekretarz Syska Antoni.

V Okr. — Warszawa, ul. Długa 25, Sędzia Dziewicki Filip, Sekretarz Glaubert Bronisław.

VI Okr. — Warszawa, ul. Złota 34, tel. 36-18, Sędzia Sulikowski Włodzimierz, Sekretarz Wiśniak Józef.

VII Okr. — Warszawa, ul. Krochmalna 45, Sędzia Czarnecki Antoni, Sekretarz Skurczyński Wincenty.

VIII Okr. — Warszawa, ul. Wielka 5, Sędzia I-y etat Rozencweig Józef, 2-gi etat Czarnecki Lucjan, Sekretarz Ulejczyk Wacław.

IX Okr. — Warszawa, ul. Nowowiejska 17, Sędzia 1-y etat Lauter, Sędzia 2-gi etat Kajzersztein-Karżewski Józef, Sekretarz Jastrzębski Stanisław.

X Okr. — Warszawa, ul. Zielna 26, Sędzia 1-y etat De Roz-

prza Fajgiel Józef, Sędzia 2-gi etat Mayzel Bronisław, Sekretarz Klemm Bolesław.

XI Okr. — Warszawa, ul.. Poznańska 21, Sędzia Topolewski Zygmunt, Sekretarz Grzeszkiewicz Hipolit.

XII Okr. — Warszawa, ul. Trębacka 1, Sędzia Mońkowski Stanisław, Sekretarz Samos Saturnin.

XIII Okr. — Warszawa ,ul. Krucza 10, Sędzia Zadrowski Stanisław, Sekretarz Domański Stefan.

XIV Okr. — Warszawa, ul. Brukowa 2, (Praga), Sędzia Michałowski Tadeusz. Sekretarz Jabłoński Jan.

XV Okr. — Warszawa, ul. Środkowa 9, (Praga), Sędzia Biliński Zygmunt, Sekretarz Staszewski Jan.

XVI Okr. — Warszawa, ul. Leszno 112, Sędzia Danini Wiktor, Sekretarz Lewandowska Stanisława.

XVII Okr. — Warszawa, ul. Długa 25, Sędzia Talarowski Zygmunt, Sekretarz Jaczewski Aleksander.

XVIII Okr. — Warszawa, ul. Długa 25, Sędzia (1-y etat) Małachowski-Łempicki St., Sędzia (2-gi etat) Idźkowski Leon, Sekretarz Gołębiowski Czesław.

XIX Okr. — Warszawa, ul. Złota 30, Sędzia Chludziński Stanisław, Sekretarz Radomski Aleksander.

XX Okr. — Warszawa, ul. Szkolna 5, Sędzia Strusiński Kamil, Sekretarz Kryński Stanisław.

XXI Okr. — Warszawa, ul. Wielka 5, Sędzia Łopatto Stanisław, Sekretarz Kamiński Antoni.

XXII Okr. — Warszawa, ul. Elektoralna 28, Sędzia Orlicki, Sekretarz A. Kamiński.

XXIII — Okr. Warszawa, ul. Krucza 29, Sędzia — vacat, Sekretarz Kalinowski Jan.

XXIV Okr. — Warszawa, ul. Nowy-Świat 16, Sędzia Henryk Lichtenfeld, Sekretarz H. Bachiewicz.

XXV Okr. — Warszawa, ul. Marszałkowska 98, Sędzia Wacław Jaruzelski, Sekretarz A. Stankiewicz.

XXVI Okr. — Warszawa, ul. Wspólna 47, Sędzia F. Zawistowski, Sekretarz M. Jędrzejczak.

XXVII Okr. — Warszawa, ul. Tykocińska 24, Sędzia J. Milewski i G. Rupiewicz, Sekretarz E. Urban.

XXVIII Okr. — Warszawa, ul. Wolska 123, Sędzia Szczeciński, Sekretarz K. Tuszyński.

XXIX Okr. — Warszawa, ul. Chocimska 11, Sędzia W. Pre-

Sąd Pokoju dla nieletnich: Warszawa, ul. Elektoralna 28, Sędzia Antoni Komorowski, sekr. Natalja Smoleńska.

Sąd Pokoju dla Spraw do Walki z Lichwą, Warszawa, ulica Długa 25, Sędzia Zenon Grużewski, Sekretarz Jan Gołębiowski.

KOMORNICY.

Podział terytorjum Sądu Okręgowego w Warszawie na rewiry egzekucyjne i do spraw spadkowych:

1 rew. egz. — Warszawa, Żołnowski Stanisław, ul. Kościelna 8.

2 rew. egz. — Warszawa, Siekierski Hipolit, ul. Żórawia 9.

3 rew. egz. — Warszawa, Iwanicki Zygmunt. ul. Chłodna 35.

4 rew. egz. — Warszawa, Jaworski Kazimierz, Leszno 73.

5 rew. egz. — Warszawa, Święcicki Mieczysław, ul. Hoża 11.

6 rew. egz. — Warszawa, Siarkiewicz Wincenty, ul. Żelazna 81.

7 rew. egz. — Warszawa, Byliński Tomasz, ul. Śniadeckich 9.

8 rew. egz. — Warszawa, Niedźwiecki Józef, ul. Chmielna 11.

9 rew. egz. — Warszawa, Gutry Czesław, ul. Marszałkowska 63.

10 rew. egz. — Warszawa, (vacat).

11 rew. egz. — Warszawa, Parnowski Leonard, ul. Chmielna 11.

12 rew. egz. — Warszawa, Wojtowiecki Eugenjusz, ul. Targowa 63.

13 rew. egz. — Warszawa, Michalczyk Ludw., ul. Leszno 49.

14 rew. egz. — Warszawa, Jesionowski Gustaw, ul. Dzielna 17.

15 rew. egz. Warszawa, Pazikowski Henryk, ul. Polna 70.

16 rew. egz. — Warszawa, Brodzki Jerzy, ul. Okólnik 11a.

17 rew. egz. — Warszawa, Sankowski Jan, ul. Chmielna 64.

18 rew. egz. — Warszawa, Kosiarski Szymon, ul. Marszałkowska 71.

19 rew. egz. — Warszawa, Zaremba Rudolf, Florjańska 8 (Praga).

21 rew. egz, — Warszawa, Muszyński Kazimierz, ul. Nowolipki 49.

22 rew. egz. — Warszawa, Krotke Zdzisław, ul. Ceglana 9.

23 rew. egz. — Warszawa, Mieczyński Teofil, Jerozolimska 17.

24 rew. egz. — Warszawa, Wiśniewski Leon, ul. Hoża 28.

Czynności w sprawach spadkowych.

I Rew. do spraw spadk. i sprzed. nieruchom. — Warszawa, Kałataluk Dymitr, Topiel 4.

II Rew. do spraw spadk. i sprzed. nieruchom. — Warszawa, Krotke Zdzisław, Ceglana 9.

NOTARJUSZE W WARSZAWIE
przy wydziałach hipotecznych Sądu Okręgowego:

Kancelarje w gmachu Hipoteki przy ul. Kapucyńskiej Nr. 6.		Adres prywatny	
Imię i nazwisko	Nr. tel.	ulica	Nr. tel.
Borkowski Marek	109-33	Leszno 67	14-11
Bierzyński Jan Kanty	56-42	Marszałkowska 91	25-79
Biernacki Witold	57-20	Widok 7	64-60
Bar Roman	21-42	Piękna 21	51-99
Chomenko Walery	229-65	Wilcza 50	
Dąbrowski Henryk	303-88	św. Barbary 12	304-88
Dowbór-Muśnicki Konst..	57-41	Natolińska 3	
Dylewski Jan	137-30	Lwowska 15	56-06
Hulanicki Mieczysław	36-30	Miodowa 11	
Hettlinger Karol	230-99	Szopena 16	230-88
Jelnicki Roman	24-58	Krucza 25	
Kosiński Kazimierz	198-08	Hortensja 3	198-31
Kowalski Władysław	176-56	Żórawia 23	
Kurman Marjan	306-84	Ujazdowska 28	48-40
Landau Szymon	52-98	Czackiego 10	20-04
Nieznański Jan	109-83	Smolna 25	187-35
Okołowicz Bronisław	279-90	Śniadeckich 15	225-60
Paszkowski Wacław	4-94	Ś-to Krzyska 30	31-70
Puchalski Józef	260-01	Em. Plater 25	
Rudnicki Władysław	179-50	Marszałkowska 78	88-75
Roman Walery	225-10	Mokotowska 73	191-64
Sleszyński Adam	13-93	Miodowa 11	
		—	
Wasiutyński Zygmunt	48-28	Czackiego 15a	56-45
Wyganowski Feliks	72-68	Wspólna 3c	405-75
Zborowski Józef	47-74	Królewska 29	33-52
Żabiński Józef		Kapucyńska 3	293-05
p. o. Węgiełek Marjan	26-53	Smolna 36	233-55

NOTARJUSZE W WARSZAWIE:

Cybulski Alfred, Senatorska 6, tel. 198-83. Kokoszko Henryk, Graniczna 8, Olszewski Stefan, Senatorska 2, Tyborowski Stanisław, Miodowa 7, tel. 308-87, Dobrowolski Marjan, Miodowa 10, tel. 35-69. Kostecki Wincenty, Miodowa 27, tel. 198-25. Słupski Wacław, Długa 17. Knoll Antoni, Żórawia 5. Dembiński Władysław, Miodowa 14, tel 9-19. Miszewski Tomasz, Miodowa 12, tel. 6-16. Szymański Antoni, Senatorska 19, tel. 257-62. Małkowski Aleksander, Praga, Targowa 64.

Adresy Organizacyj Zawodowych, Stowarzyszeń społecznych i dobroczynnych.

(W dziale tym uwzględniamy tylko te stowarzyszenia, które nadesłały materjał informacyjny).

Żyd. Organizacje Zawodowe.

Wolne zawody:

ZWIĄZEK LITERATÓW i DZIENNIKARZY ŻYD.
Warszawa, Tłomackie 13—4, tel. 234-21.

Związek istnieje od roku 1916.
Przy Związku istnieje „Klub Literatów" i „Syndykat Dziennikarzy Żydowskich".

ZRZESZENIE LEKARZY RZPLT. POLSKIEJ.
Śliska 28, tel. 85-71.

Stowarzyszenie ma na celu zrzeszenie lekarzy dla:

1) pielęgnowania nauk lekarskich i pracy twórczej nad rozwojem tych nauk;

2) pracy na polu medycyny i higjeny społecznej;

3) podniesienia poziomu naukowego swych członków;

4) samopomocy materjalnej na najszerszych podstawach i regulowanie warunków bytu lekarskiego pod względem ekonomicznym;

5) obrony praw zawodowych i prawnych;

6) rozwoju życia towarzyskiego wśród członków.

Przy Zrzeszeniu istnieje Kasa Wzajemnej Pomocy, do której należą wszyscy członkowie Zrzeszenia. Celem Kasy Wz. Pomocy jest udzielanie bezprocentowych pożyczek, ewentualnie zapomóg członkom Zrzeszenia, będącym w trudnych warunkach finansowych.

STOWARZYSZENIE INŻYNIERÓW W WARSZAWIE.
Śliska 28, tel. 85-71. Rok założenia 1922.

Zadaniem Stowarzyszenia Inżynierów w Warszawie jest zbliżenie koleżeńskie inżynierów, którzy ukończyli wyższe zakła-

dy naukowe w kraju lub zagranicą oraz równoznaczne im uczelnie; popieranie rozwoju wiedzy technicznej, jak również obrona interesów zawodowych i przywilejów państwowych inżyniera, oraz wzajemna pomoc.

ZWIĄZEK ZAWODOWY NAUCZYCIELI ŻYDOWSKICH SZKÓŁ ŚREDNICH W POLSCE.

ZARZĄD GŁÓWNY.

Warszawa, Zielna 25, tel. 282-08.

Związek podejmuje obronę interesów zawodowych i materjalnych nauczycielstwa żydowskich szkół średnich. Zw. utrzymuje 32 oddz. w różnych miastach Rzeczypospolitej.

ZWIĄZEK ZAWODOWY ARTYSTÓW ŻYDÓW.
Leszno 2, tel. 308-09.

TOW. WZAJEMNEJ POMOCY FELCZERÓW m. st. WARSZAWY.
Leszno, 14.

ZWIĄZEK ZAWODOWY LEKARZY-DENTYSTÓW.
Marszałkowska, 130.

ZARZĄD II ODDZ. CENTR. ZWIĄZKU FELCZERÓW R. P.
Warszawa, ul. Złota 30, tel. 230-54.

Stowarzyszenia handlowo-przemvsłowe i organizacje o charakterze społecznym:

ZWIĄZEK KUPCÓW.
Centrala w Warszawie, Senatorska 22, tel. 58-65.

Związek Kupców jest organizacją, mającą na celu obronę interesów gospodarczych sfer handlowych żydowskich. Centrala Związku Kupców ogniskuje 326 kół prowincjonalnych, a w mieście stołecznem reprezentuje 78 branż kupieckich.

Centrala posiada 5 wydziałów, obejmujących 22 referaty.

I Wydział Ogólny.

1. ref. informacyjno-ogólny, 2. ref. korespondencji i świadczeń, 3. ref. sądów polubownych, 4. celny i handlu zagranicznego, 5. ref. buchalteryjny, 6. ref. inkasowy, 7. ref. podawczy, 8. ref. przywozu zagranicznego.

II. Wydział Prowincjonalny.

1. ref. korespondencji, 2 ref. informacyjny, 3. ref. organizacyjno-instruktorski.

III. Wydział Prawny.

1. ref. ogólny, 2. ref. świadczeń, 3. ref. opinjodawczy, 4 ref. dla sądów polubownych, 5. ref. prasowy i popularyzacyjny, 6. ref. dla sekcyj branżowych.

IV. Wydział Ekonomiczno-Statystyczny.

1. kartoteka, 2. referaty sprawozdawcze.

V. Wydział przedsiębiorstw i instytucyj do Związku należących.

1. ref. biura informacyjnego „Veritas", 2. ref. Kasy Pomocy, 3. ref. imprez. i nowych przedsiębiorstw, 4. ref. własnego gmachu Centrali.

TOW. WZAJEMNEJ POMOCY KUPCÓW WYZN. MOJŻESZ. st. m. WARSZAWY, Orla 6.

Tow. ma na celu unormowanie stosunków ekonomicznych, obronę interesów zawodowych i utrzymanie łączności towarzyskiej między kupcami.

Tow. utrzymuje: Kasę pogrzebową i asekuracyjną, czytelnię i wypożyczalnię książek, Kasę Kredytową (Bank Dewizowy) — Wierzbowa 11.

STOWARZYSZENIE PRZEDSTAWICIELI HANDLOWYCH. Centrala: Warszawa, Królewska 16. Tel. 122.26.

Rok założenia: 1912.

Stowarz. ma na celu obronę interesów zawodu przedstawicieli handlowych i handlu komisowego. Instytucja utrzymuje Kasę Wzajemnej Pomocy na wypadek śmierci.

STOWARZ. WZAJEMNEJ POMOCY KOMIWOJAŻERÓW m. st. Warszawy. Leszno 14. Tel. 192-98.

Rok założenia: 1905.

Zgrupowanie podróżujących (wojażerów) na zasadach wzajemnej pomocy; opracowanie warunków pracy i obrona spraw zawodowych; staranie o usuwanie trudności w podróżowaniu oraz arbitraż rozjemczy; przyczynianie się do uzupełnienia wykształcenia swych członków; wydawanie zapomóg i pożyczek; pośrednictwo pracy; pomoc lekarska i prawna; opiekowanie się dziećmi członków, wdowami, sierotami oraz niezdolnymi do pracy członkami: zapomogi pogrzebowe — oto cele i zadania Stowarzyszenia.

Przy Stowarzyszeniu czynne są Kasy: Kredytowa, Pogrzebowa, Szkolna, Inwalidów oraz Wdów i Sierot. Założono też bibljotekę z czytelnią.

Celem wspólnej obrony interesów zawodowych, zgodnie z uchwałami powziętemi na Kongresie Międzynarodowym w Wiedniu we wrześniu r. 1926 tworzy się Zjednoczenie Zrzeszeń Wojażerskich i Kupców Podróżujących Rzeczypospolitej Polskiej.

CENTR. DROBNYCH KUPCÓW I HANDLARZY W POLSCE.
Warszawa, Dzika 5. Telef. 118-04.

Rok założenia: 1916.

Tow. ma na celu: obronę interesów prawnych i społeczno-ekonomicznych drobnych kupców; udzielanie pomocy materjalnej i moralnej; szerzenie wiadomości z zakresu handlu oraz podniesienie poziomu umysłowego i etycznego członków.

Instytucja utrzymuje Ambulatorjum dla przychodzących chorych przy ul. Mylnej 10.

CENTRALNY ZWIĄZEK RZEMIEŚLNIKÓW ŻYDÓW W POLSCE.
Warszawa, Nalewki 2-a, tel. 110-35.

Rok założenia: 1914.

Związek ma na celu: współdziałanie rozwojowi rzemiosła wogóle, obronę interesów ekonomicznych i prawnych swych członków, oraz podniesienie poziomu etycznego i umysłowego rzemieślników.

Zakłady utrzymywane przez Związek: 497 oddziałów na prowincji, 58 sekcyj fachowych w Warszawie, 4 oddziały w Warszawie, Bank Zrzeszonych Rzemieślników, (Przejazd 9), Centrala Surowcowo-Wytwórcza „Surwyt" (Przejazd 9).

Żyd. Organizacje społeczne i filantropijne:

TOW. OCHRONY ZDROWIA LUDNOŚCI ŻYDOWSKIEJ W POLSCE „TOZ".
Gęsia 43, tel. 28-02, istnieje od r. 1921.

Do zakresu zadań Towarzystwa należy:

a) badanie warunków sanitarno-higjenicznych życia Żydów,

b) szerzenie wśród Żydów wiadomości z dziedziny higjeny,

c) urządzanie kursów, wykładów i odczytów, oraz wydawanie czasopism, książek, broszur z dziedziny medycyny i higjeny,

d) urządzanie instytucyj i zakładów, mogących przyczynić się do podniesienia stanu zdrowotności wśród ludności żydowskiej,

e) zakładanie i wspomaganie instytucyj wychowania fizycznego,

f) opieka nad zdrowiem matki i dziecka,

g) opieka nad zdrowiem młodzieży w wieku szkolnym i przedszkolnym,

h) walka z chorobami zakaźnemi wśród Żydów, szczególnie walka ze strupniem (favus), jaglicą i gruźlicą,

i) popieranie wobec władz interesów zdrowia i higjeny ludności żydowskiej w Polsce.

Tow. „Toz" posiada obecnie 46 oddziałów z ogólną liczbą 9600 członków.

Towarzystwo obecnie prowadzi na prowincji 69 zakładów medyczno-higjenicznych, wśród nich 4 szpitale, 12 ambulat., 5 aptek, 7 stacyj rentgenowskich, 9 konsultacyj dla niemowląt, 11 kol. letnich, 4 poradnie dla chorych na jaglicę, 1 sanatorjum, 2 schroniska dla podrzutków, niemowląt i in.

Pod opieką szkolną „Toz'u" znajduje się w 27 miastach 165 szkół z ogólną liczbą 28.573 dzieci.

ZAKŁADY, UTRZYMYWANE PRZEZ „TOZ" W WARSZ.

1) Zakład Rentgenowski im. D-ra M. Judta — Gęsia 43.

2) Przychodnia przeciwgruźlicza i laboratorjum analityczne — Gęsia 43.

3) Gabinet Medycyny Szkolnej z gabin. dentystycznym i okulistycznym — Elektoralna 8.

4) Zakład Kąpielowy dla dzieci szkolnych — Gęsia 43.

5) Klub Sportowy — Gęsia 43.

TOW. SZERZENIA PRACY ZAWODOWEJ WŚRÓD ŻYDÓW „ORT".

Żabia 9, telefon 256-69.

CENTRALNY KOMITET POMOCY ŻYDOM, DOTKNIĘTYM PRZESILENIEM GOSPODARCZEM

(popularnie: „Komitet Ratunkowy").

Data założenia: 1926 r.

Komitet ma na celu niesienie pomocy (w formie pożyczek i zapomóg) ofiarom kryzysu gospodarczego.

Główna siedziba: Leszno 42, tel. 416-97. Biuro czynne codziennie od 9—3 pp. (prócz sobót i niedziel).

WARSZ. TOW. OPIEKI NAD GŁUCHONIEMYMI ŻYDAMI W POLSCE.

Śliska, Nr. 28.

Tow. utrzymuje szkołę dla głuchoniemych dzieci płci obojga w wieku lat 7—10.

DOM SCHRONIENIA STARCÓW I SIEROT STAROZAK. W WARSZAWIE.

Wolska, Nr. 18, tel. 15-50.

Główny Dom Schronienia Starców i Sierot Starozakonnych mieści się przy ul. Wolskiej Nr. 18 (na 400 sierot obojga płci) i na Lesznie 105 (na 250 osób starców, kalek, paralityków i idjotów, również obojga płci).

Opłata wynosi Zł. 3.70 dziennie; ubodzy zaś utrzymywani są bezpłatnie.

O przyjęciu osób do Zakładu decyduje Wydział Opieki Społecznej i Szpitalnictwa Magistratu m. st. Warszawy.

TOWARZYSTWO „DOM STARCÓW".
Górczewska 9, tel. 271-20.

Tow. „Dom Starców" powstało przed piętnastu laty i ma na celu opiekę nad bezdomnymi starcami. Tow. utrzymuje internat, w którym przebywa około 100 pensjonarzy.

ŻYD. TOW. PRZECIWGRUŹLICZE „BRIJUS".
Żelazna Brama, 4.

T-wo „Brijus-Zdrowie", istniejące od roku 1908, dąży do zwalczania gruźlicy przez leczenie i zapobieganie rozpowszechnianiu tejże wśród ludności.

Leczenie odbywa się w przychodni miejskiej i sanatorjach Towarzystwa w Otwocku, zbudowanych na wzór pierwszorzędnych europejskich sanatorjów, z urządzeniami według ostatnich wymagań medycyny, jak: gabinetem rentgenologicznym, lampą kwarcową, laboratorjum bakterjologicznem. W sanatorjach mieści się stale 50 dzieci i 40 dorosłych chorych.

SZKOŁA RZEMIEŚLNICZA PRZY TOW. DOSTARCZANIA PRACY.
Stawki 36, tel. 19-61.

TOW. PRZECIWGRUŹLICZE „MARPE".
Franciszkańska 26 6, tel. 405-36.

Tow. „Marpe" istnieje od roku 1921. Ma ono na celu walkę z gruźlicą wśród niezamożnej ludności.

Tow. „Marpe" utrzymuje sanatorjum na 80 miejsc w Otwocku, przy ul. Świderskiej 50.

TOW. PRZECIWGRUŹLICZE „ECHA" (EZRAS CHOJLIM ANYIM).
Warszawa, Królewska 43—4, tel. 240-75.

Tow. Przeciwgruźlicze „Echa", egzystuje od lat 4-ch, posiada uzdrowisko w Otwocku, przy ul. Słowackiego. W ostatnich 3-ch miesiącach roku 1926 w sanatorjum T-wa przebywało 110 kuracjuszów.

TOW. „POMOC LEKARSKA".

Żyd. Dobroczynne T-wo „Pomoc Lekarska" w Warszawie ma na celu niesienie pomocy lekarskiej ubogiej ludności we własnych ambulatorjach i obłożnie chorym w mieszkaniach.

Tow. istnieje od roku 1870, zalegalizowane zostało w roku 1906. Tow. utrzymuje centralne ambulatorjum wraz z własną apteką w obszernym lokalu przy ul. Grzybowskiej 11, tel. 229-27 i oddział I. T-wa — jako dział Rentgenowski i bakterjologiczno-analityczny Instytucji przy ul. Grzybowskiej Nr. 31, tel. 304-12.

WARSZ. TOW. WSPIERANIA CHORYCH ŻYDÓW „LINAS CHACEDEK I".

Franciszkańska 29 — 15, tel. 413-39.

Tow. „Linas Chacedek I" zostało założone w 1901 r.

Tow. wysyła swych członków do chorych w domu bez różnicy stanu i zamożności dla pielęgnowania ich w nocy; okazuje ubogim pomoc lekarską, udziela im lekarstw i środków odżywczych, wypożycza także różne utensylja lecznicze. Pomoc doraźna Tow. czynna jest przez 24 godz. bez przerwy.

Tow. utrzymuje ambulatorjum z oddziałem chirurg., dentyst. i laboratorjum dla celów analitycznych.

TOW. PIELĘGNOWANIA CHORYCH — 2-gie „LINAS HACEDEK".

Nowolipki 20, tel. 105-36.

Tow. powstało w r. 1907 i ma na celu udzielanie pomocy lekarskiej biednym chorym w swych ambulatorjach, a także na mieście.

Tow. wydaje bezpłatnie lekarstwa, kąpiele, środki odżywcze, jak kefir i t. p. Utrzymuje ono swemi środkami ambulatorjum dla przychodzących chorych, laboratorjum analityczne, aptekę podręczną i oddział dentystyczny. Tow. zorganizowało także nocną doraźną pomoc lekarzy specjalistów.

TOW. POPIERANIA CHORYCH BEZ RÓŻNICY WYZNANIA p. n. „TOMCHAJ NEFASZOS CHOJLIM" W WARSZAWIE.

Smocza 29, tel. 514-57.

Tow. istnieje od r. 1923 i ma na celu udzielanie pomocy materjalnej chorym bez różnicy wyznania.

TOW. OPIEKI NAD NIEMOWLĘTAMI „KROPLA MLEKA".

Graniczna 17, tel. 165-08.

Rok założenia Tow.: 1914. Celem Tow. jest całokształt opieki nad niemowlętami.

Tow. prowadzi 5 stacyj opieki nad niemowlętami, poradnię dla kobiet ciężarnych, w których lekarze i higjenistki udzielają wskazówek odnośnie racjonalnego pielęgnowania niemowląt. Tow. zajmuje się rozdawnictwem odpowiednio przyrządzonego mleka, tranu, stosuje naświetlania lampą kwarcową, zapewnia choremu maleństwu opiekę w domu.

Towarzystwo utrzymuje następujące instytucje: Centrala przy ul. Granicznej 17; tamże dwie poradnie dla niemowląt i kobiet ciężarnych. Kuchnie mleczne: Oddz. I — Praga, Jagiellońska 28. Oddz. II — Stawki 32. Pawilon w Ogrodzie Krasińskich. Punkt sprzedaży mleka dla niemowląt i dzieci starszych — Królewska 29a.

WARSZ. TOW. POMOCY BIEDNYM „TOMCHAJ ANYIM“.
Warszawa, Mylna 3, tel. 26-05.

Towarzytswo to zostało założone w r. 1897, zalegalizowane przez b. władze rosyjskie w r. 1906.

Cel i zadanie Towarzystwa: a) niesienie pomocy podupadłej ludności żydowskiej, szczególnie na soboty i święta, przez dostarczanie różnych produktów żywnościowych w naturze; b) urządzanie kuchni dla żołnierzy Żydów Wojsk Polskich z garnizonu Warszawskiego, podczas świąt uroczystych żydowskich; c) urządzenie stałej taniej kuchni dla inteligencji żydowskiej; d) niesienie pomocy biednym, szczegółowo w ustawe Towarzystwa wymienionych.

Zakłady utrzymywane przez instytucję: a) stała kuchnia dla inteligencji żydowskiej we własnym lokalu, przy ul. Ś-to Jerskiej 32; b) lokal stały przy ul. Mylnej 3 z odpowiedniemi składami dla rozdawnictwa produktów żywnościowych w naturze na każdą sobotę i uroczyste święta żydowskie.

TOW. PRZECIW NĘDZY WYJĄTKOWEJ „BAJS-LECHEM“ (DOM CHLEBA).
Centrala w Warszawie, Elektoralna 14, tel. 258-51.

Towarzystwo zostało założone w r. 1910 i ma na celu: a) dostarczanie produktów żywnościowych biednym, b) rozdawanie gotowanej strawy biednym na ulicach miasta ,c) udzielanie bezprocentowych pożyczek, d) wydawanie wsparć pieniężnych, e) dostarczanie noclegów, f) wydawanie odzieży i obuwia.

CENTRALNE STOWARZYSZENIE OPIEKI NAD DZIEĆMI I SIEROTAMI ŻYDOWSKIEMI.
Senatorska, 26 (Galerja Luxenburga).

Założone w roku 1923, roztoczyło opiekę nad dziećmi, pozostającemi bez opieki na terenie Rzeczypospolitej. Towarzystwo utrzymuje 109 domów sierot, 19 burs i ma w opiece pozakładowej 9.978 sierot. Ogółem na terenie Rzeczypospolitej opieka obejmuje 14.501 sierot.

T-wo posiada 46 oddziałów w większych miastach państwa.

Do zakresu zadań instytucji należy: 1) udzielanie pomocy materjalnej domom sierot; 2) nawiązywanie stosunków z bratniemi instytucjami zagranicą; 3) wysyłanie chorych dzieci na kolonje letnie.

Towarzystwo wydaje własne pismo „Dos Kind", poświęcone sprawom opieki nad dziećmi.

TOW. „OCHRONA DZIECKA“, Ś-to Jerska 22.

Towarzystwo „Ochrona Dziecka" zostało założone w roku 1915 celem walki z żebraniną i włóczęgostwem wśród dzieci. To-

warzystwo utrzymuje internat, w którym przebywa 75 dzieci oraz utrzymuje kolonję letnią w Miedzeszynie w willi własnej.

DOM SIEROT, Elektoralna 20.

„Dom Sierot" utrzymuje internat dla sierot-ofiar pogromów ukraińskich, oraz takich, które utraciły rodziców wskutek nieszczęść wojennych.

TOW. „OSTATNIA POSŁUGA" — „CHESED-SZEL-EMES" Grzybowska 21, tel. 152-34.

Towarzystwo to ma na celu chowanie zwłok bez różnicy wyznania i udzielanie wsparć najbliższym krewnym zmarłego w okresie pierwszej żałoby (podczas pokuty).

STOWARZYSZENIE WZAJEMNEJ POMOCY NA WYPADEK ŚMIERCI p. n. „OSTATNIA WZAJEMNA PRZYSŁUGA" „CHESED - WEEMES".

Stowarzyszenie zostało założone w r. 1924. Liczy ono obecnie 600 członków.

Stowarzyszenie ma na celu: 1) urządzanie całkowitego pogrzebu na koszt Stowarzyszenia i odprawianie nabożeństw w każdą rocznicę śmierci członka; 2) udzielanie doraźnej pomocy rodzinom zmarłych członków; 3) wydawanie w 30 dni po śmierci członka jednorazowych zapomóg pieniężnych (premja asekuracyjna) pozostałej najbliższej rodzinie ze składek opłacanych przez wszystkich członków.

Biuro Zarządu znajduje się przy ul. Leszno 52—1, tel. 262-11

Posiedzenia Zarządu odbywają się w czwartki o godz. 8-ej wieczorem.

ŻYDOWSKIE TOW. KRZEWIENIA SZTUK PIĘKNYCH. Grzybowska 26.

Towarzystwo ma na celu przyczynianie się do rozwoju sztuk pięknych i krzewienie zamiłowania do nich wśród ludności żydowskiej w Polsce.

Towarzystwo powstało w r. 1921 i przez czas swego istnienia urządziło 25 wystaw, które zwiedziło 45.000 osób. Niezależnie od tego Towarzystwo udziela pomocy artystom żydowskim w formie pożyczek, stypendjów i wsparć.

TOWARZYSTWO PRZYJACIÓŁ UNIWERSYTETU HEBRAJSKIEGO W JEROZOLIMIE.

Warszawa, Grzybowska 26 28, tel. 318-71. Godz. biurowe 9—3 i 5—9. Rok założenia: 1923.

Cel i zadania: Moralne i materjalne poparcie idei Uniwersytetu Hebrajskiego w Jerozolimie. W szczególności: 1) popula-

ryzacja idei Uniwersyteckiej; 2) zbiórka funduszów na rozbudowę Uniwersytetu i Bibljoteki; 3) zbiórka książek dla Bibljoteki Uniwersyteckiej.

Tow. posiada 20 oddziałów prowincjonalnych, m. in.: w Krakowie, Łodzi, Lwowie, Radomiu, Lublinie, Grodnie, Pińsku, Włocławku i t. d.

ZWIĄZEK AKADEMICKICH KÓŁ MIŁOŚNIKÓW KRAJOZNAWSTWA W POLSCE. Nowy - Świat 21.

Cele Związku wyrażają się w następujących paragrafach statutu: a) koordynowanie pracy Akademickich Kół Miłośników Krajoznawstwa w Polsce, b) szerzenie krajoznawstwa wśród ludności żydowskiej, c) nadawanie jednolitego kierunku badaniom naukowym w poszczególnych środowiskach, d) urządzanie wspólnych wycieczek oraz innych przesięwzięć, e) wydawanie prac, pism i albumów oraz tworzenie zbiorów krajoznawczych.

Korespondencję należy kierować pod adresem sekretarza Związku: L. Papierbuch, Warszawa, Twarda 15—5.

Organem Tow. jest czasopismo „Wiadomości Krajoznawcze".

Tow. jest członkiem korespondentem Żyd. Inst. Nauk. w Wilnie.

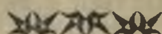
ŻYD. TOW. KRAJOZNAWCZE. Ogrodowa 8-a.

Kluby sportowe:

„Amatorski Klub Sportowy", Warszawa, Nowy Świat 12—5.
„Amatorzy" K. S. Warszawa, Krochmalna 43 m. 12.
„Ascola" K. S. Warszawa, Długa 53, p. Cederbaum.
„Audacja" K S., Warszawa. Śliska 12 m. 8 p. Weidenbaum.
„Bar-Kochba" Ż. T. G. S., Warszawa, Dzielna 9 miesz. 30, p. Brün.
„Bar-Kochba" Ż. T. G. S. Radom, Lubelska 11, p. Landau.
„Błyskawica" R K. S., Warszawa, Leszno 49 m. 3.
„Broń" K S., Radom, Wojskowa Wytwórnia Broni.
„Czarni" R K. S. Warszawa, Gęsia 16 m. 9a.
„Czarni" K. S. Radom, Wytwórnia Broni.
„Czerwoni" R. K S., Warszawa, Dzielna 95, I p.
„Glorja" K S., Warszawa Nowolipki 30, p. Wolamer.
„Gwiazda" R. K. S. Nowolipki 38.
„Hakoach" K. S. Warszawa, Ząbkowska 15b m. 41, p. Zylberman.
„Hasmonea" Ż. K S Radom, Kilińskiego 13, p. Tenenbaum.
„Haszachar" Ż. K. S. Radom, Marjacka 12.
„Hazomir" K. K. S. Warszawa, Pańska 10 m. 8.

„Huragan" K. S. Wołomin, Stacyjna 20 m. 1.
„Jordan" K. W. F. Warszawa, Chłodna 4 m. 14.
„Jutrznia" S. R. W. F. Warszawa, Gęsia 43, „TOZ".
„Kordjan" R. K. S. Warszawa, Syrokomli 22.
„Korona" K. S. Warszawa, Królewska 23 m. 22, tel. 125-46
„Kruki" K. S. Zwoleń, województwo kieleckie.
„Lauda" R. S. S. Warszawa, Towarowa 56, p. Walczyk.
„Lauda-Lech" K. S. Warszawa, Cicha 8, p. Rojek.
„Lechja" W. K. S. Warszawa, Myśliwiecka 4, róg Łazienkowskiej.
„Lechja" G. K. S. Grodzisk, Kościuszki 37, p. Zamkowski
„Legja" W. K. S. Warszawa, Myśliwiecka 4, róg Łazienkowskiej.
„Lilpopianka" R. K. S. Warszawa, Wolska 54 m. 21.
„Makabi" Ż. T. G. S. Warszawa, Nalewki 2a.
„Makabi" Ż. D. P. N. Radom, Lubelska 25.
„Marymont" R. K. S. Warszawa, Marji Kazimiery 48 p. St Olesiński.
„Mazowia" S. S. Warszawa, Emilji Plater 20 m. 17.
„Nadwiślanka" K. S. Warszawa, Nowy Świat 49 m. 3.
„Ogniwo" R. K. S. Warszawa, Brukowa 29, lokal PPS.
„Orkan" K. S. Warszawa, Nowowiejska 9 m. 37, p. Dubniak.
„Orlę" K. S. Warszawa, Nowy Świat 49 m. 3.
„Orzeł" K. S. Warszawa, Wileńska 29 m. 40.
„Olimpja" K. S. Warszawa, Wielka 13, p. Kamiński.
„Pocisk" K. F. Rembertów.
„Pogoń" W. K. S. Warszawa, Huzarska 1, p. Mikulski.
„Policyjne Koło Sportowe" Warszawa, Hoża 30.
„Polonja" K. S. Warszawa, Szczygla 1a.
„Płonka" S. P. N. Płońsk, 3-go Maja 6, p. Szpakowski.
„Prażanka" K. S. Warszawa, Ks. Anny 27 m. 2.
„Promień" S. G. S. Warszawa, Ogrodowa 53, m. 11.
„Proch" K. S. Zagożdżon, Państwowa Wytwórnia Prochu.
„Radomskie Koło Sportowe" I Radom, Długa 12.
„Radomianka" K. S. Radom, Wysoka 37, p. Kszewski.
„Ruch" T. S. O. Warszawa, Czackiego 6 m. 15, p. Kobos
„Samson" Ż. L. K. Warszawa, Nalewki 13 m. 14.
„Sarmata" R. T. K. Warszawa, Wolska 19.
„Skra" R. K. S. Warszawa, Okopowa 43—47.
„Sławia" K. S. Warszawa, Elektoralna 2, m. 21.
„Sokolęta" S. P. N. Warszawa, Żórawia 8.
„Sparta" K. S. Warszawa, Chmielna 122 m. 40.
„Sparta" K. S. Żyrardów, Kościuszki 9, p. Niedziński
„Stadjon" K. S. Warszawa, Wspólna 5, p. Kotlicki.
„Start" K. S. Warszawa, Nowolipie 58 m. 22.
„Stella" K. S. Warszawa, Ogrodowa 3 m. 3.
„Stolica" K. S. Warszawa, Marszałkowska 2 m. 1.

„Świt“ K. S. Warszawa, Kredytowa 3.
„Tur“ R. K. S. Warszawa, Chłodna 41 m. 6.
„Tur“ R. K. S. L. Pruszków, Stalowa 12, p. Przychodzki.
„Varsovia“ H. K. S. Warszawa, Zielna 5 m. 5.
„Warszawianka“ K. S. Warszawa, Czackiego 8, p. Luxenburg.
„Warszawski Klub Sportowy“ Warszawa, Zielna 45 m. 2.
„Warszawski Klub Sportowy Głuchoniemych“ Warszawa, Bema 65, p. Włostowski.
„Wisła“ K. S. Warszawa, Skierniewicka 34 m. 40.
„WKS 1. p. Lotników“ Warszawa, Mokotów-Lotnisko.
„WKS 22 pp.“ Siedlce-Rozkosz.
„Zadziory“ K. S. Warszawa, Dzika 76 m. 2, p. Olczak.
„Żar“ R. K. S. Warszawa, Szeroka 13, p. Biniecki..
„Żyrardowianka“ K. S. Żyrardów, Przejazd 15, p. Heidrich.
Polski Związek Piłki Nożnej, Kraków ul. Mikołajska l. 32, Gródek.

DZIAŁ LITERACKO-PUBLICYSTYCZNY.

NATAN SZWALBE.

Sprawa żydowska w nowopowstającej Polsce.

I. Upadek okupacji.

W chwili zmartwychwstania państwa polskiego sprawa żydowska weszła w stadjum decydujące. Stosun i polsko-żydowskie, które uległy niezwykłemu zaognieniu po wyborach do czwartej Dumy w roku 1913, nie mogły się rozwijać normalnie podczas wojny światowej. Okupacja niemiecko-austryjacka rozbiła tereny dawnej Rzplitej na różne jednostki administracyjne. południowa połać Kongresówki oraz Małopolska Zachodnia rządzone były z Wiednia, który posiadał swoje „tradycje" w dziedzinie polityki żydowskiej, czerpiącej natchnienie z „dworów" chasydzkich i konwentyklów asymilatorskich. Część północnej Kongresówki wtłoczono w ramy niemieckiego zarządu cywilnego, który początkowo spekulował na „judyszyźmie", lecz poparzył sobie palce otoczył czujną opieką ortodoksów, przyczyniwszy się w niemałym stopniu do powstania „Agudy". Na wileńszczyźnie szalał „Ober-Ost", niemiecki zarząd wojskowy, który nie zdawał sobie sprawy z losów tego kraju. Za Bugiem istniało t. zw. Etappengebiet, traktowane jako teren bezpośrednich działań wojennych. Po upadku potęgi okupacyjnej w październiku 1918 roku panował zupełny chaos prawno-polityczny na ziemiach polskich. Bolszewizm rosyjski po rocznem panowaniu pełen był wówczas nadziei szybkiego rozpędzenia nawałnicy rewolucyjnej po całym kontynencie europejskim.

Społeczeństwo polskie przyglądało się powstawaniu niemieckich rad żołnierskich, połączenie czerwonej Moskwy z czerwonym Berlinem stawało się kwestją tygodni, jeśli nie dni.

Walka z niebezpieczeństwem bolszewickiem w obronie niepodległości, wyłaniającej się z konjunktur międzynarodowych całkowicie zaabsorbowała społeczeństwo polskie. W tej oto walce „nieznane, ukryte czynniki" sięgnęły do starego środka — do agitacji pogromowej, za pomocą której spodziewano się przygasić płomienie rewolucyjne, buchające na Wschodzie.

W dniu 14-tym października 1918 roku, kiedy Warszawa obchodziła święto wolności, pojawiły się odezwy, podpisane przez niejakiego Orskiego, a nawołujące do pogromów na żydów i bolszewików. Rozpowszechniano przytem pogłoski, *że pod*

tym pseudonimem ukrywa się Piłsudski, co oczywiście wywołać musiało właściwy efekt. Rozpoczęły się napady na Żydów, zarówno w Warszawie, jak i na prowincji. Prasa polska zaczęła się domagać od żydów, aby nie wszczynali alarmu z powodu kilku „wybryków łobuzerskich", oskarżając ich o chęć zaszkodzenia Polsce na terenie międzynarodowym. Żydzi godnie zareagowali na tego rodzaju oszczęrstwa. Na konferencji mężów zaufania organizacji sjonistycznej została uchwalona deklaracja, zwracająca się do Żydów, następującemi słowy:

„Powinniście zrozumieć, że obowiązek narodowy i ludzki wymaga od Was, abyście się przeciwstawili napastnikom. jako wolni ludzie i dumni Żydzi; Obrona Waszego życia. Waszego honoru i Waszego dobra spoczywa w Waszych rękach. I niechaj wiedzą wszyscy ci, którzy to wiedzieć powinni, że będziemy się wszystkiemi siłami bronili, gdy spróbują urządzać na nas napady".

Jednocześnie powzięto rezolucję polityczną, w której powitano Zjednoczenie i Niepodległość Polski i zgłoszono gotowość do współpracy nad odbudową państwa. Domagając się zwołania Konstytuanty, w której Żydzi otrzymać powinni odpowiednią liczebnie reprezentację, wysunięto zarazem hasło Żydowskiego Zjazdu Narodowego celem ustalenia zasad żydowskiego życia autonomicznego w kraju.

II. Komendant Piłsudski, a Żydzi.

Po upadku mianowanego przez nawpół już martwą Radę Regencyjną gabinetu Świeżyńskiego władzę objął Komendant. Dnia 11 listopada Komitet Centralny Organizacji Syjonistycznej zwrócił się do Komendanta z prośbą o przyjęcie delegacji. Nazajutrz przybyło zaproszenie treści następującej:

Celem wszechstronnego obznajmienia się z zapatrywaniami na sprawę utworzenia rządu polskiego zapraszam przedstawicieli stronnictwa Szanownych Panów do odwiedzenia mnie w dniu dzisiejszym w pałacu Kronenberga o godz. 12½ popoł.

(—) *J. Piłsudski.*

Komitet Centralny Organizacji Syionistycznej wysłał delegację w osobach adw. Grynbauma, dra Braude i p. Leona Lewite. Komendant zwrócił się do delegacji z prośbą o dokładne i krótkie określenie swego stanowiska, wobec czego p. Grynbaum odczytał oświadczenie, w którem zwrócił uwagę na hecę pogromową i wyłuszczył żydowskie postulaty narodowe.

Komendant podziękował delegacji i zapewnił ją. że rozważy wyłuszczone żądania z zwykłą sobie sumiennością. Co się zaś tyczy okrzyków „Niech żyje Piłsudski"! „Bić Żydów", to uważa za konieczne podkreślić, że ostatnio

nazwisko jego jest używane przez różne elementy dla rozmaitych celów politycznych. Nie będąc w stanie obronić się przeciwko temu słowami, woli reagować czynami.

Niestety w dniu zaproszenia delegacji syjonistycznej, jak również innych stronnictw żydowskich szalał na dobre pogrom w Kielcach. Komisja organizacyjna dla utworzenia Żydowskiej Reprezentacji Narodowej urządziła w tem mieście wiec ludowy. Po zakończeniu wiecu wtargnęła milicja, która pod pozorem poszukiwania broni odebrała skautom laski, wszystkim zaś obecnym scyzoryki i paski. Następnie wpuszczono do gmachu bandę opryszków, uzbrojoną w pałki nabite gwoździami, pręty żelazne i noże. Rozpoczęło się bicie i rabowanie bezbronnych. Uciekający z gmachu wpadli w ręce rozjuszonego tłumu, który później się rzucił do rabowania sklepów i mieszkań żydowskich. Nazajutrz pogrom się powtórzył.

Memorjał z opisem wydarzeń kieleckich został wręczony Komendantowi Piłsudskiemu w dniu 25-tym listopada przez delegację, składającą się z dra Brauna, adw. Grynbauma i radnego Rafała Szereszowskiego.

Po wysłuchaniu memorjału Komendant powiedział, że kwestji żydowskiej, która ostatnio została bardzo zaogniona, nie należy rozstrzygać przez zwołaniem Konstytuanty. Tego samego żąda od Żydów... Zadaniem Rządu będzie przyspieszenie Konstytuanty, do której Żydzi przecież wybierać będą narówni z innymi obywatelami. Konstytuanta będzie w stanie w ten lub inny sposób kwestję żydowską rozstrzygnąć. Żydzi powinni ze swej strony nie zaogniać jeszcze bardziej stosunków, dość już zaostrzonych i zaznaczyć swoie stanowisko obywatelskie.

Po replice p. Grynbauma, który wyjaśnił, że Żydzi bynajmniej kwestji swej rozstrzygać nie pragną i nie mogą, Komendant zapytał kto położył kres pogromowi.

Dr. Braun oświadczył, że w pierwszym dniu pogromu zostało wezwane wojsko, które wzięło wprawdzie na cel, lecz wobec okrzyków tłumu, że nie występuje przeciwko rządowi, tylko przeciw Żydom — opuściło broń.

Adw. Grynbaum dodał, że pogrom ustał, kiedy zjawił się naczelnik milicji i wezwał grupy rabujące do rozejścia się. — Pogrom kielecki, jak również pogromy, które wydarzyły się w Galicji Zachodniej, skierowane są także przeciwko Panu, Panie Komendancie. — Tak, przeciwko mnie — potwierdził Piłsudski — wiem o tem. Zaznaczył ponadto, że z całego kraju donoszą mu o zaognieniu stosunków z Żydami. Rząd nie ma jeszcze dostatecznej siły, armja dopiero się tworzy. Komendant zaś jako syn uciskanego narodu uciskać nikogo nie pozwoli. Została wydana odezwa, nawołująca żołnierzy, by się powstrzymywali od ekscesów antysemickich.

*

Fala rozruchów antyżydowskich szeroko się rozlała po miasteczkach i wsiach Małopolski Zachodniej, zabierając ofiary w ludziach. Wślad za pochodem przeciwko ukraińcom w Małopolsce Środkowej i Wschodniej nastąpił przerażający pogrom w Przemyślu — wreszcie pogrom lwowski, który pochłonął około 600 ofiar zabitych i spalonych.

Dnia 29-go listopada zjawiła się u Komendanta delegacja, złożona z dra Ozjasza Thona, dra Lesera i p. Grynbauma celem przedstawienia mu grozy położenia żydów małopolskich.

W odpowiedzi na przemówienie dra Thona Komendant oświadczył, że dawno już wydał wojsku rozkaz bronienia Żydów przed pogromami i ma już wiadomości, że poszczególni komenderujący rozkaz ten zakomunikowali swym podwładnym. Co się tyczy Lwowa, to była tam wojna, a w czasie wojny zdarzają się rzeczy straszne.

Żydzi we Lwowie zachowywali się nielojalnie względem Polski i wojska polskiego. Położenie ich było wprawdzie trudne, gdyż dzielnica żydowska znajduje się w części miasta, która zajęta była przez Rusinów i trzeba było dużej odwagi, ażeby w takiem położeniu zachować się lojalnie. Generał Rozwadowski donosi, że w pogromie brały udział szumowiny, od których ucierpieli zresztą nietylko Żydzi.

Po tem oświadczeniu wywiązała się dłuższa rozmowa, z której wynikało, że Komendant był systematycznie wprowadzany w błąd bałamutnemi doniesieniami o wrogim stosunku ludności żydowskiej na Kresach.

Adw. Grynbaum wyraził życzenie, aby społeczeństwo polskie zostało wreszcie poinformowane o tem, co Komendant mówi w czterech ścianach o swym stosunku do pogromów.

— Jeśli Rząd przedłoży mi w tej sprawie wniosek, zrobię to — odparł Komendant. Zwróćcie się do Rządu.

Tegoż dnia została przyjęta przez Komendanta delegacja żydowska z Jędrzejowa i wręczyła memorjał o pogromach w obwodzie jędrzejowskim. Piłsudski zwrócił delegacji uwagę na to, że żydzi się zbytnio denerwują. Sprawa żydowska jest teraz bardzo zawiła. Żydzi sami mogą ją rozwiązać, emigrując do Palestyny.

Na zapytanie delegata Tennenbauma, czy Naczelnik Państwa uważa, że większość żydów, którzy mieszkają już w Polsce przeszło 700 lat, powinna teraz opuścić kraj, Komendant odparł.

— Mam na myśli tylko pewną część. Zresztą jesteśmy bardzo przychylnie usposobieni wobec Żydów. Dajemy im wszelkie prawa.

Okres pielgrzymek delegacyjnych do Komendanta zamyka się przyjęciem p.p. Grynbauma, Kernera, Podliszewskiego, któ-

rzy wręczyli w dniu 17-tym grudnia 1918 roku memorjał w sprawie zakładników, p.p. Reicha, Ringla, Gabela i Hausmana, wziętych we Lwowie przez jenerała Rozwadowskiego.

Komendant oświadczył, iż w tych dniach wyjeżdża do Krakowa, tam osobiście zbada sprawę i porozumie się z jenerałem Rozwadowskim. Zakomunikowaną wiadomość uważa za bardzo ważną. W podobnych sprawach wskazany jest przedewszystkiem takt. Wymagają tego zarówno sytuacja wojenna w Małopolsce Wschodniej, jak również stosunki żydowsko-polskie. Jenerał Rozwadowski jest dowódcą armji czynnej i bez porozumienia się z nim nie można oczywiście zmieniać podobnych zarządzeń. Wogóle zaś niepodobna tego rodzaju sprawy załatwiać w drodze telegraficznej. Antysemici, silni we Lwowie, mogliby to wyzyskać dla swych celów.

W toku dalszej rozmowy p. Grynbaum wskazał, że wzięcie zakładników umożliwia właśnie antysemitom agitację, niewiadomo nawet gdzie się zakładnicy znajdują i zachodzi obawa, że może się stać coś takiego, co potem nie da się już naprawić. Jasnem jest, że ktoś tu chce rzucić zasłonę na pogrom lwowski.

Komendant uspokoił delegację, nadmieniając, że jen. Rozwadowski jest człowiekiem wielkiej rozwagi i przed wyjazdem z Warszawy otrzymał pewne instrukcje. Co się zaś tyczy Lwowa samego, to tam obecnie grozić może niebezpieczeństwo wszystkim mieszkańcom miasta, o ile dojdzie do walk ulicznych.

P. Grynbaum odparł, że w danym razie jest mowa o niebezpieczeństwie, które grozi we Lwowie wyłącznie Żydom. Fakt wzięcia zakładników wywrze ogromne wrażenie zagranicą, gdyż organizacja syjonistyczna jest wszechświatowa.

Gdy Komendant w końcu rozmowy wtrącił, że i syjoniści utrudniają mu sytuację, p. Grynbaum oświadczył, że przykro syjonistom wciąż zwracać się do Naczelnika Państwa z podobnemi sprawami, ale nie jest to ich wina, gdyż nie oni urządzają pogromy, ani też nie biorą zakładników.

Przy pożegnaniu Komendant powtórzył, że osobiście zbada tę sprawę, co delegacja z zadowoleniem przyjęła do wiadomości.

III. Gabinet Moraczewskiego wobec Żydów.

Rząd „ludowy", powołany do życia przez Komendanta po objęciu przez niego władzy naczelnej, składał się z przedstawicieli stronnictw lewicowych — Polskiej Partji Socjalistycznej i „Wyzwolenia". Premjer Moraczewski był wówczas nietylko mężem zaufania Naczelnika Państwa, gdyż działał on jednocześnie w myśl dyrektyw swego stronnictwa.

Wynurzenia Komendanta, poczynione w rozmowach z przedstawicielami żydostwa polskiego, odznaczały się szczerością i prostotą i nie pozostawiały żadnej wątpliwości o jego dobrej woli. Dygresje i odchylenia spowodowane były raczej chaotycz-

nością stosunków, aniżeli powziętem zgóry uprzedzeniem do Żydów.

Natomiast p. Moraczewski, który przebył starą szkołę demagogji partyjnej, nie omieszkał jej wykorzystać w zastosowaniu do sprawy żydowskiej diagnozy „socjalnej". Podczas gdy Komendant oświadcza, że przeprowadzi dochodzenie wojskowe w sprawie pogromu kieleckiego, premjer Moraczewski, który ma zarządzić śledztwo w sprawie zachowania się władz cywilnych, wszczyna z delegacją żydowską dyskusję na temat... lichwy żywnościowej. Jeśli Żydzi chcą zapobiec pogromom, to powinni wpłynąć na swoje kupiectwo, aby obniżyło ceny, niech nawet urządza składki, aby w ten sposób pokryć straty swego kupiectwa.

W ten oto „socjalistyczny" sposób premjer Moraczewski chciał się zabrać do leczenia antysemityzmu i daremne były usiłowania p. Grynbauma, który próbował przekonać leadera lewicowego, że jeśli się napada na wiece żydowskie i wywleka się Żydów z pociągu, to robi się to pod hasłem politycznem, nie zaś ekonomicznem.

Premjer Moraczewski był zresztą nietylko socjalistą, lecz również „psychologiem tłumu". Oświadczył on w dniu 25-tym listopada 1918, że nie ma on powodu do wydawania jakichkolwiek enuncjacyj, gdyż mogłyby one wywołać efekt wręcz przeciwny. Zresztą obiecał, że *„przy najbliższym pogromie zaraz wystąpi"*, oraz że przeprowadzi dochodzenie w sprawie pogromu kieleckiego.

•

Z całą stanowczością należy jednak stwierdzić, że p. Moraczewski stał się po kilku dniach znacznie powściągliwszy. Oświadczył one delegacji małopolskiej, że rząd zachowywał w sprawie pogromów pewną rezerwę ze względu na nieskonsolidowane stosunki oraz dlatego, że przyrzeczenia Rządu tylko wtedy mają wartość, gdy może ich w całej pełni dotrzymać. Uskarżał się p. premjer jednocześnie, że wciąż otrzymuje od przedstawicieli polskich zagranicą telegramy o protestach Żydów tamtejszych, co działa na szkodę państwa polskiego.

Dr. Thon i adw. Grynbaum odparli, że odpowiedzialne czynniki żydowskie w kraju zwracają się zawsze do władz polskich, same zaś smutne i groźne wypadki nie są jednak żadną tajemnicą i nie można się dziwić, że krzyk poszkodowanych dochodzi zagranicę i wywołuje tam donośne echo.

Najskuteczniejszym środkiem uspokojenia opinji publicznej w kraju i zagranicą może być tylko jasne i bezwarunkowe potępienie pogromów.

Premjer zaznaczył, że komunikat urzędowej Polskiej Agencji Telegraficznej, zarzucający Żydom polskim bolszewizm, nie pochodzi od Rządu i że w tej sprawie stało się nadużycie. Wdro-

żono śledztwo, a winnych pociągnie się do odpowiedzialności. Żądaniu odebrania grabieżcom złupionego mienia nie można na razie uczynić zadość, bo dla przeprowadzenia ścisłych rewizyj w odnośnych wsiach i miastach brak odpowiednich organów w dostatecznej ilości.

Na wyłuszczone przez dra Thona żądanie, czy Rząd uznał zasadniczo obowiązek państwa do wynagrodzenia poszkodowanym strat oraz do zaopatrzenia wdów i sierot — premjer odpowiedział, że w praktyce takie żądanie jest bez znaczenia, a zazadnicze załatwienie tego żądania — jak i kwestja odszkodowań należy do Konstytuanty, której sprawę tę przedłoży.

Gabinet Moraczewskiego nie mógł oczywiście obietnicy tej spełnić, gdyż przed rozpoczęciem prac Konstytuanty podał się do dymisji.

W polityce narodowościowej „rządu ludowego" należy jeszcze wymienić osobliwą instrukcję do sejmowej ordynacji wyborczej. Zawierała ona postanowienie, iż kto się przyzna do narodowości polskiej, ten otrzymuje prawa wyborcze bez względu na to, czy urodził się w okręgu objętym ustawą, czy też poza jego obrębem. Wynikało z tego, że Żyd, przyznający się do państwowości polskiej, pozbawiony jest praw politycznych, jeśli nie urodził się w danym okręgu wyborczym.

Przeciwko tej instrukcji zgłosił Centralny Komitet Sjonistyczny energiczny protest w memorjale, skierowanym „Do Obywatela Prezydenta Ministrów"...

•

Gabinet p. Moraczewskiego nie brał zbytnio do serca protestów żydowskich, skierowanych przeciwko pozbawieniu elementarnych praw politycznych poważnego zastępu obywateli.

Zarządził wybory do rad miejskich w sobotę, komisarze rządowi zabraniali używania języka żydowskiego na zgromadzeniach wyborczych, a rząd wyrażał wątpliwości, czy zakaz ten należy znieść. W Warszawie aresztowano młodzieńców, rozlepiających odezwy wyborcze w języku żydowskim, a rząd znów powątpiewał, czy czyny te są nielegalne.

Ministerstwo Oświecenia Publicznego opracowało dekret, na mocy którego szkoły żydowskie mają być wyłącznie wyznaniowe. Języki żydowski i hebrajski zostały pominięte wśród języków wykładowych, które miały być dopuszczone do szkół prywatnych. W dekrecie o gminach żydowskich, ujawnione zostało dążenie do nadania tym gminom charakteru ściśle wyznaniowego z pominięciem tych nawet funkcji kulturalno-społecznych, jakie dotychczas one sprawowały.

Rząd „ludowy" stał twardo na stanowisku, że Żydzi nie są narodem, lecz tylko grupą wyznaniową. Dzięki jego polityce asymilatorskiej okres powstawania Polski upłynął w dziejach Żydostwa polskiego pod znakiem bezwzględnej negacji elementarnych zasad istotnego równouprawnienia.

IV.

Akcja żydowska na terenie międzynarodowym.

Celem obrony interesów żydowskich podczas konferencji pokojowej został utworzony w Paryżu „Komitet Delegacyj Żydowskich", który przedłożył przedstawicielom państw sprzymierzonych projekt traktatu mniejszościowego, który częściowo został zrealizowany w tak zwanym traktacie dodatkowym z dnia 28-go czerwca 1919 r.

Delegacja Żydowskich Rad Narodowych w Polsce, wręczyła ponadto Polskiej Delegacji Pokojowej projekt ustawy zasadniczej, opracowanej już po wyborach do Sejmu. W projekcie tym Żydzi domagali się, między innemi, utrzymania *narodowego katastru*, na podstawie którego miała powstać *kurja żydowska* z zapewnieniem jej ilości mandatów do ciał ustawodawczych i samorządowych, odpowiadających procentowi ludności żydowskiej w całem państwie.

Podstawą organizacji Żydów miała być gmina żydowska, wybrana na zasadach demokratycznych o szerokim zakresie działania, obejmującego sprawy wyznaniowe, kulturalne, dobroczynność, opiekę społeczną, uregulowanie wychodźtwa oraz ochronę prawną w obrębie miejscowym.

Ogólne Zgromadzenie Żydowskie, zwoływane corocznie, miało być również wybieralne na podstawie 6-cio przymiotnikowego systemu. Naczelna Rada Żydowska, wyłoniona przez Zgromadzenie, byłaby wówczas najwyższym organem, kontrolującym działalność gmin w granicach, zakreślonych ustawami państwowemi. Stanowić ona miała *wyłączną* reprezentację społeczności żydowskiej nazewnątrz.

Budżet instytucyj żydowskich miał być częściowo pokrywany przez państwo, częściowo zaś z podatków, nakładanych przez odnośne organizacje żydowskie.

Szkolnictwo żydowskie, ludowe i średnie kierowane byłoby przez Żydowską Radę Szkolną pod nadzorem Naczelnej władzy szkolnej państwa. Konstytucja ustanowić miała sekretarjat stanu dla spraw żydowskich, którego szefa zamianuje Prezydent Rzeczypospolitej z pośród kandydatów, zaproponowanych przez Żydowską Radę Naczelną.

*

Tak wyglądały postulaty żydowskie, w okresie gorących rozpraw konstytucyjnych, toczących się równolegle z przetargiem dyplomatycznym za kulisami konferencji wersalskiej.

Dziś brzmią one, jako anachronizm, gdyż rzeczywistość obecna zbyt już odbiegła od „naiwnych" oczekiwań i złudnych niestety nadziei, zrodzonych w podniecenej atmosferze górnych i chmurnych haseł...

MARCIN BUBER.

Istota pracy kulturalnej.

„Praca kulturalna", to określenie, które nas łatwo wprowadza w błąd. W każdym razie nie wyraża ono, a conajmniej nie wyraża już obecnie tego, czego my chcemy; a trzymamy się go jedynie dlatego, że jest w użyciu i działaniu, to określenie ociężałe, pełne przeżyć i nieporozuimeń. Dla oddania tego, czego my chcemy, jest słowo „kultura" za obszerne — i za ciasne. My chcemy nie „kultury", ale życia. My chcemy żydowskie życie przekształcić.

Poznaię i opiewam wiecznego żydowskiego ducha. Wyglądam i spodziewam się nowego żydowskiego tworu. Lecz do nich ani dążyć, ani ich chcieć, we właściwem słowa znaczeniu, nie można. To, czego my chcemy, to nie duch, nie twórczość i nie „kultura": ale życie. My chcemy przekształcić żydowskie życie, to znaczy: my chcemy z życia Żydów zrobić życie żydowskie.

Życie Żydów — to życie jednostek. Życie żydowskie może być tylko życiem wspólnoty, bo żydostwo nie daje się urzeczywistnić inaczej, jak tylko w społeczności. Chcemy więc stworzyć żydowskie życie społeczności.

Tego życia niema w dzisiejszej dobie. Ani na Zachodzie, ani na Wschodzie, ani w Palestynie. To, co się na Wschodzie oznacza nazwą żydowskiej społeczności, to tylko gruzy, albo fragmenty społeczności prawdziwej. Ostatnią prawdziwą żydowską społecznością było zespolenie chasydów w trzech pierwszych pokoleniach przywódców, potężny prąd wzajemnej pomocy, wzajemnego wznoszenia się do doskonałego życia.

Żydowska społeczność nie da się odbudować z zewnatrz, ani przez „zdobycie kahałów", ani przez uzyskanie „kulturalnej autonomji", ani przez założenie „publiczno-prawnie zagwarantowanej siedziby w Palestynie". Zdobyte kahały nie będą inne niż przed zdobyciem, jeśli ludzie, którzy na ich czele stoją, będą się różnili od swych poprzedników jedynie przyznawaniem się do sjonizmu. Kulturalna autonomja przejmie się jaskrawym, żądnym znaczenia, bezdusznym nacjonalizmem innych narodów, jeśli w jej przywódcach nie zapłonie duch nowej ludzkości. Zagwarantowana siedziba zostanie jedynem w swoim rodzaju i uwagi godnem przedsięwzięciem, lecz nie dorośnie nigdy do znaczenia wielkiego organicznego tworu, jeśli ci, którzy ją budują, nie ukażą w każdem swem działaniu mocy i odpowiedzialności, koniecznej do stworzenia wzorowej społeczności, czystego i sprawiedli-

wego ludzkiego współżycia, to znaczy: do urzeczywistnienia żydostwa. Prawda, że zmienione stosunki zmieniają ludzi, ale olbrzymi przewrót, o który tu idzie, przekształcenie żydowskiego życia ze zwyrodniałego w doskonałe, może się powieść tylko wtedy, jeśli stosunki aż do głębi swej istoty ulegną zmianie: a to może stać się tylko przez przywództwo, przez pracę i ofiarę ludzi, którzy sami do głębi przejęci są nową istotą.

Żydowska społeczność możliwa jest tylko wśród ludzi, w których żyją dwie rzeczy: prawdziwe żydowstwo i prawdziwe poczucie wspólności. Obie te rzeczy zlane są w jedno w życiu, ale rozdzielone w przeżyciu.

Żydzi, w których obudziło się do życia żydostwo bez poczucia wspólności, są bezpłodni. Żydzi, w których zrodziło się poczucie wspólności bez żydowstwa, schodzą na manowce.

Żydostwo bez poczucia wspólności u Żyda, to duch bez dzieła, wiara bez ofiary. Ale poczucie wspólności bez żydostwa u Żyda, to daremne dzieło, daremna ofiara. Pierwszy wie, ale nie działa. Drugi działa, ale fałszywie; bo nie wie, że jego siejba powinną jest roli, którą on wzgardził, roli, która jego, właśnie jego potrzebowała. Nie trzeba pytać o dowody: ta prawda nie da się przez dowody uzasadnić, trzeba się do niej obudzić.

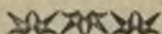
I to jest pierwsze przebudzenie do żydowstwa. Ale tylko pierwsze. Kto na tem poprzestaje, mógł spokojnie dalej drzemać Samoodkrycie nie jest celem, ale założeniem. Źle odkrył swoje żydostwo ten, kto nie doszedł do przeświadczenia, że ono bez urzeczywistnienia jest niczem, i że tylko w społeczności może być urzeczywistnione. Do świadomości żydostwa musi przyłączyć się poczucie społeczne, pragnienie społeczności, wola do życia społecznego.

Dwie rzeczy należy zatem budzić, do dwóch rzeczy wychowywać: do żydostwa i do społeczności. Wychowanie socjalne bez narodowego byłoby działaniem we śnie; ale narodowe wychowanie bez socjalnego byłoby czuwaniem w urojeniu.

U innych narodów wystarcza, albo raczej powinno wystarczyć wychowanie socjalne. Z dwóch bowiem pierwiastków powstaje społeczność: z łączności narodowej i z prawdziwego ukochania ludzi. Pierwszy istnieje u tych narodów nienaruszony; tylko do drugiego musi się nawoływać. Inaczej ma się rzecz u nas. My musimy dopiero odtworzyć tę łączność narodową, gruntując i upewniając ją w sercach, budząc pamięć, tęsknotę, nadzieję.

Ale ta narodowa świadomość serc musi dojrzeć w wielkiem poczuciu, że nie oznacza ona tylko związku z jakąś ideą, z duszą ludu, z przekazaną wielkością i z obwieszczonem odrodzeniem, lecz także związek z ludzką rzeczywistością i teraźniejszością, współżyjący, pomocny, oddany na usługi serdeczny związek z ludźmi z krwi i ciała, z których i z którymi wspólnie ma być wzniesiona wielka żydowska społeczność, — wielka społeczność,

której korzenie niezniszczone jeszcze istnieją i w najnędzniejszym, najbardziej ułomnym, najbardziej związanym z pośród tych ludzi, co więcej — tylko, co prawda, często beznadziejnie przysypane — nawet w zwyrodniałych, w żądnych władzy, przystosowanych do otoczenia. Tamtym trzeba pomagać i służyć, tych karcić i do głębi wstrząsać, z jednymi i z drugimi żyć w tym bezlitosnym a obietnic pełnym świecie. Wychowanie do takiego ciężkiego, poważnego, burzącego i odbudowującego związku jest wychowaniem żydowskiem, jest „żydowską pracą kulturalną".

Złote myśli z Talmudu.

O CZŁOWIEKU.

Kto jest mądry? Ten, kto od wszystkich się uczy.
Kto jest silny? Ten, kto panuje nad sobą.
Kto jest bogaty? Ten, kto zadawala się tem, co posiada.
Kto jest godzien szacunku? Ten, kto poważa innych ludzi.

*

Rabi Jochcnan ben Zakaj miał pięciu uczniów: Elizera, Joszuę, Jozę, Szymona, Eleazara. Pewnego razu nauczyciel rzekł: powiedźcie, co stanowi najwyższe dobro, do którego winni dążyć wszyscy ludzie. Elizer odrzekł: dobre oko, Joszua — dobry sąsiad, Szymon — ostrożność, Eleazar — dobre serce. Na to nadmienił nauczyciel: Eleazar określił najsłuszniej. Albowiem dobre serce zawiera w sobie wszystkie dobra.

*

W trzech wypadkach można poznać człowieka: przy kieliszku, przy obrachunkach pieniężnych i w gniewie.

Nie patrz na naczynie, lecz na to, co w niem jest zawarte.

Nikogo nie lekceważ i nic nie uważaj za niemożliwe: każdemu człowiekowi wyznaczona jest godzina, każdej rzeczy — miejsce.

POBOŻNOŚĆ I CNOTLIWOŚĆ.

Modlitwa bez wiary jest ciałem bez duszy.
Pracuj bodaj w soboty, lecz nie proś jałmużny.
Kto prosi, ten grzeszy.

MAKS BROD.

Talmud wobec żydów i nieżydów.

...Życie Żydów wschodnich jest przeżywanym talmudem, jest jakoby wykwitem tej odwiecznej księgi. Kto chce pojąć Żydów wschodnich na tle ich odrębnych właściwości, musi studjować talmud.

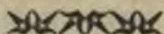
W jednej z nowel Agnona sprzeczają się mąż i żona. Ponieważ mąż z natury jest nieśmiały, milczy. Agnon nie powiada jednak: „Z nieśmiałości", lecz „Chwilowo nie przyszło mu na myśl zdania Miszny: kobieta jest stworzona gwoli męża. Dlatego milczał". Jak trafnie ujął to poeta: życie Żydów wschodnich jest przeżywanym talmudem. — Może się przecie zdobędziemy na to, aby już wreszcie raz ta' że z talmudem zawrzeć znajomość, podobnie jak nauczyliśmy się kochać, dz'ęki Buberowi, chasydyzm. Odkrycie talmudu dla Żydów zachodnich i tem samem dla Europy, uważam za jedno z najważniejszych zadań, jakie mamy spełnić w najbliższym czasie. Musimy sporządzić przystępne wydanie talmudu. Antologja nie wystarcza, przypomina bowiem zbyt bardzo „ulotne słowa". Studjum talmudu nie powinno przytem zbytnio być ułatwione, musi ono zawsze pozostawić pole do poszukiwań, ba nawet do odkryć, boć na tem polega główna jego wartość. Nie przeczę, że nie wszystko z talmudu będzie można studjować, że niejedno nie będzie zajmujące, że będzie się musiało wykroić poszczególne części (całe i stojące ze sobą w związku części, a nie poszczególne zdania). Ale jak nieskończenie wiele nam jeszcze pozostanie! Znajdziecie w talmudzie nieskończenie wiele w kierunku poznania Żyda wschodniego, Żyda w ogólności, a przytem znajdziecie najistotniejsze punkty oparcia do wniknięcia w poznanie niedoli, jaka dziś panuje na świecie. Będzie w przyszłości — jestem o tem mocno przekonany — zagadką, że mogły obok siebie istnieć dwie rzeczy: świat dzisiejszy, zupełnie bezradny, — o tem chyba nie muszę mówić — a z drugiej strony księga, która pod wielu względami udziela tak prawdziwej, Boskiej, cennej rady,—zagadką, że te dwie rzeczy w ciągu całych stuleci nie mogły się ze sobą zetknąć.

Radziłbym każdemu zrobić próbę i przeczytać sobie choćby z żydowskiej bibljoteki powszechnej „Die Glaubers- und Sittenlehren des Talmuds", jako skąpą w każdym razie próbę całej tej

wspaniałości. Albo Bachera „Die Agada der Tanaiten". — Niechże się wreszcie wie, co powiedział łagodny Hillel, porywczy Szamai albo Jochanan ben Zakkai, niechże się zważy powiedzenie ostatniego, tak dumne i skromne zarazem: „Gdyby wszystkie nieba były pergaminem, a wszystkie palmy trzciną do pisania, wszystkie zaś morza atramentem, nie mógłbym spisać mądrości, którą przejąłem od przodków; a przecież dostało mi się w udziale z ich uczoności nie więcej, jak musze, zanurzającej się w wielkim oceanie". Jeśli się widzi przed sobą poczet tych mężów, z których jeden był mądry i wspaniały, drugi z początku rozbójnikiem, trzeci męczennikiem, inny świętym, a inny znów zmysłową naturą, którzy jednak wszyscy tak różnorodnemi drogami wznieśli się do poznania Jedynego Najwyższego, jeżeli się widzi poczet tych wszystkich tytanów, wtedy musi się dojść do przekonania, że to była właściwie klasyczna epoka ludzkości, a nie była nią epoka greckiej filozofji lub niemieckich klasyków, — poczet ludzi, którzy, o dziwo, chodzili raz po ziemi, w Jerozolimie, w Surze i Pumbedycie, poczet tych dobrotliwych, co oddani byli jedynie najczystszej cnocie, a o których dzisiaj prawie nic nie wiemy. Sądzę, że nie tylko dla nas, Żydów, byłoby ważnem podjąć znowu naukę Talmudu, ale i dla Europy.

Wyobrażam sobie w swoich najśmielszych marzeniach, że możnaby gimnazjum dać takie podłoże, ażeby w części opierało się na greckiej piękności, w drugiej zaś części na talmudycznej czystości i wzniosłości. W analogiczny sposób powinnaby nastąpić reforma chederu i jeszywy. Dzisiaj natomiast starowia Grecy i Rzymianie podwaliny gimnazjum humanistycznego. Grekom nic nie chcę ująć. Wszelako Rzymianie, najobrzydliwszy naród, jaki kiedykolwiek stąpał na tej ziemi, naród, na którego prawo Europa jeszcze dziś choruje, którego instytucje prywatnej własności gruntowej stały się naszą zgubą, — na co ci brutalni wojownicy i ciemiężyciele w naszych szkołach? Mają oni jedynego poetę, Katulla, a zresztą tylko płytkich naśladowców Greków. Studjum Greków pozostanie wieczystym dobytkiem ludzkości; ale godziny łaciny powinniśmy zastąpić obowiązkowem studjowaniem talmudu także dla nieżydów. Obok estetycznego wychowania niech nastąpi moralizacja młodzieży. Mimochodem zaznaczam, że uważałbym zniesienie gimnazjum za największe nieszczęście, jakie mogłoby jeszcze dziś spaść na ludzkość, ponieważ gimnazjum jest jeszcze jedynem siedliskiem, gdzie się ludzi wychowuje na ludzi, podczas gdy się ich gdzieindziej wszędzie zniekształca i zniża do poziomu zawodowców i fachowców. Gdybyśmy jednak gimnazjum odnowili, urządzili etycznie - estetycznie, przyczem Talmud Sema uzupełniłby piękno Jafeta, wtedy, sądzę, uczynilibyśmy krok naprzód w kulturze powszechnej, wtedy byłoby prawie niemożliwem, by tak materjalistyczny sposób myślenia opanował Europę, na jaki dziś cierpimy.

Wtedy dopiero mogłoby zaistnieć w piersi każdego dorastającego człowieka podłoże do decyzji w walce dziś jeszcze nieukończonej, a co gorsza zamglonej, w walce między hellenizmem, a judaizmem. Nie może być zadaniem wychowania odebrać komukolwiek tę najosobliwszą decyzję i odpowiedzialność. Co jednak stworzyć musimy dla przyszłego pokolenia, to warunki, w którychby mogło powziąć decyzję widzącemi oczyma przy wyraźnym przeglądzie stanu rzeczy.

Złote myśli z Talmudu.

ŚWIAT I ŻYCIE.

Na trzech fundamentach stoi świat: na sprawiedliwości, prawdzie i pokoju.

Świat teraźniejszy jest przedpokojem przyszłego. Przygotuj się w przedpokoju, a potrafisz wnijść do pałacu.

Czterech ludzi umiera jeszcze za życia: nędzarz, niewidomy, trędowaty i bezdzietny.

MŁODOŚĆ I STAROŚĆ.

Młodość jest wiankiem z róż, starość — wieńcem cierniowym.

Dzieci chciałyby być starymi, a starcy dziećmi.

Biada, gdy się traci to, czego nie można odzyskać — młodość.

Gdy starzy burzą — to budują. Gdy młodzi budują — to burzą.

NIEDOLE I RADOŚCI.

Człowiek umie ubolewać nad nieszczęściem, gdy ono już go dotknęło.

Nie troszcz się o jutro, bo nie wiesz, co cię czeka dzisiaj.

Mający chleb w swym koszu, i myślący o tem, co jeść będzie jutro, należy do niewiernych.

Trzy rzeczy osładzają nam życie: nadobna niewiasta, piękne mieszkanie i ładne sprzęty.

JANUSZ KORCZAK.

Żydowski niepokój.

Termometr wskazuje 12 stopni poniżej zera.

Krawcowa miała na 11-tą przysłać suknię.

Już pierwsza.

— Czy tylko napewno — niepokoi się pani Stefa przy telefonie.

— Zapewniam panią: dziewczynka przed kwadransem wyszła. Lada chwila będzie.

— Przed kwadransem? — Więc powinna już być. — Chyba się coś w drodze stało?

— Może pani być zupełnie spokojna: mojej Różce nic się nie stanie.

— „Różka"? — Pani Stefa niechętnie się skrzywiła i odłożyła tubę. Rozległ się dzwonek.

— Natalko, otwórz prędko.

— Suknia bez zarzutu. — Jak nie z żydowskiej pracowni.

— Natalko, czy nie masz 50 groszy? Albo zmień mi 5 złotych?

Natalka nie ma.

Różka w lekkim paltocie bez rękawiczek czeka w przedpokoju na pudło.

— Masz.

— Za co?

— Za drogę.

— 5 złotych?

— Wyjdź. Zabrudziłaś podłogę. Trzeba nogi dobrze wycierać.

Rózia wyszła. Natalka poszła sprzątać. I już.

Fakty są zawsze drobne i niezłożone.

Pani Stefa stanęła przy oknie rozdrażniona. Co pomyśli, postanowi — wszystko złe i niezdarne. Każdy krok, każdy czyn.

Zmieniła pracownię. Obraziła się. Powiedzieli: „żydowskie fanaberje". Ma dobry słuch. Słyszała. I to już drugi raz. Wtedy kazali czekać, choć przyszła przed panią pułkownikową Będzie się teraz w żydowskiej pracowni ubierała.

Władek nie wiedział dlaczego i szorstko, jak on to umie:

— Dwugroszowa polityka.

Niech będzie dwugroszowa. I ubierać się i kupować będzie teraz tylko u żydów. Właśnie — na złość.

Och, jakie to wszystko trudne i męczące.

Dawniej odnosiła suknie Zosia, teraz ta Różka. Zosi dawała złotówkę, Rózi chciała dać 50 groszy za drogę. No tak: wyraźnie zapytała się przecież, czy Natalka ma 50 groszy. Dlaczego? — A przez telefon — to ohydne zapytanie: „może się coś w drodze stało?" No tak: Rózia wpadnie pod tramwaj— i pani Stefa nie będzie miała sukni. A wieczorem zobaczy ją Karol. — Poco ten znów się przyplątał?

I właśnie, żeby się ukarać dała 5 złotych na piwo. Ale co pomyśli pokojowa? Zosi za drogę dawała zawsze złotówkę, a „swojej" pięć? — I gniewnie, wyniośle wyrzuciła prawie zmarznięte dziecko. Przecież tak łatwo było: szklaneczkę herbaty.

I wszystko to trzeba tłumić w sobie, bo komu się zwierzy: próbowała mężowi.—przymrużenie oczu, pogardliwy uśmiech i—

— „żydowski niepokój."

*

Różka biegnie. Uszy, ręce, twarz — szczypie, piecze, pali. W mocno zaciśniętej dłoni — „na piwo". W zeszłym roku o tej porze w szkole jeszcze: chciała być, rozumie się, nauczycielką albo wielką artystką albo — do Palestyny. — „Na piwo".

Czy wszystko matce oddać? — Może tylko 3 złote, a resztę ukryć i z Gutą do kina na „„Tajemnice nocy." — Film dla dorosłych! — Albo rękawiczki? — Albo braciszkowi piernik? — Albo i to i to?...

Biedna mama. — W taki mróz z ciężkim koszem. Gdy wstawała rano, tak głucho jęknęła.

Wiatr bije w twarz i oczy.

— Panienko, nie tak prędko, bo ślisko; jeszcze się panienka przewróci.

Ten sam. Już trzeci raz ją zaczepia. Co on sobie myśli?

Jakie to wszystko trudne i męczące.

Różka wbiega do pracowni. Z zgrabiałych rąk wysuwa cię rzemień pudła. Siada na krześle i płacze.

— Co się stało? Czy oddałaś, — pyta się niespokojnie „stara".

— Oddałam. — Nic, — zimno.

— No, no moja mała tylko bez fochów. — Myślałby kto.— Zimno...

LEO ROSENBERG.

Kobiety mego narodu.

MATKA W IZRAELU.

Umarł syn Nunowy, księżyc własnego pozbawiony światła, słabo tylko opromieniony słonecznym mistrza blaskiem. A gdybyż żyw był jeszcze? Czyż danem byłoby mu dokonać dzieła, z którem od początkusię borykał? W Gilgal rozszczepiło się drzewo, w pniu falą Jordanu zroszone. Jehuda, Symeon i Benjamin poszli na południe, Efraim — ku środkowi, w stronę północną udali się Jesachar, Zabulon i Naftali. A martwy blask miesiąca nie rozniecał już płomienia zgody, nie oświetlał pochodu na wspólnej drodze.

Oddalone od Efraima ręka i serce Jehudy. Żylaste ramię mieszkańca gór nie wesprze plemion północy. A klin niezgody rozsadza jedność i rośnie wysoko niezdobyty wał Chananejski. Niepokonana jeszcze, lecz poskromiona jest zuchwała buta tubylca. Zdawałoby się, że teraz spocząć może szabla, żądzą zwycięstwa upojona, łupem bohaterów syta, póki do czynu nie powoła jej nanowo czyhająca w ukryciu chytrość okalających od wschodu i wybrzeża plemion. Lecz ostatnim płomieniem wybucha opór tubylców, siłą oręża tłumiony. Pożar buntu strzela wysoko przeciw śmiałym najeźdzcom. Chananitów król, Jabin, książę Hazoru, na czele dziewięciuset kwadryg śpiżowych stał się panem gór i północy. i ugięły sie pod jarzmem bezbronne plemiona Izraela. Dwadzieścia lat. Wybawco, któryś skruszył żelazne okowy Egiptu, łódź twojej woli o ostre rozbija się skały, nadzieja twa jest ułudą. rozwiany sen kwietny. Czyż nowym Egiptem stanie się ziemia Chanaan? Stanie się, jeżeli ociągać się będą kroki nowego wybawcy. Ha, już się rozlegają potężne, w górach Taboru. Nie mąż, niewiasta na miarę twoją stworzona, twego dzieła dokończy.

Ażem powstała Debora,
Ażem powstała matką w Izraelu.

Żar jej serca przetopił żużle niezgody i plemiona w jedno skuł. Tchnienie jej, nad doliną szumiące. i nad gór lodowym cyplem. ognistą burzę wolności roznieca. Mężowie Jehudy głosu jej słuchają.

Powstań, powstań, Deboro.
Powstań, powstań, a zaśpiewaj pieśń.
Powstań, Baroku!

I pojmaj więźnie twe, synu Abinoemowy.
Zapanowała garstka nad potężnymi
Dał mi Pan władzę nad mocarzami,
Dusza ma depcze ich potęgę.

PROROKINI.

Gęsta mgła zbliżającego się ponurego jutra legła nad krajem Jehudy. Potwór północy rzucił swój cień, niby olbrzymie macki, na pola pobożnego, spokojnego króla. Naco zdało się dzieło zbożne? Płonną jest nadzieja, marnością — chęć dobra, złudą — czyn ludzki. Zwiane już ślady obcych bogów, z ziemią zrównane święte ich gaje, w popiół obrócone kapłanów kości. Czysta i potężna, jak za czasów sędziów, rozlega się modlitwa ludu w święto wolności. A losy są nieubłagane, nieuniknione. Słowa przerażenia, w zamglonym umyśle kapłana zrodzone, w domu Jehowy tajemnie skradającą się ręką ukryte, a szepnięte do ucha króla przez arcykapłana Hilkiję, napełniły przestrachem mężne i ufne serce Jozjasza. Spełni się wyrok Boga zemsty, nieubłagany, nieunikniony. Niechaj się wola Jego stanie. Lecz kiedy się spełni? Czy przyjdzie jak burza nagła, z korzeniem wyrywająca kwieciem obsypane drzewo życia, zaciemniajaca słońca słodkie światło? Czy nieszczęście przybędzie na skrzydłach orła, wpijającego szpony ostre w ciało ofiary, zanim serce opamiętać się zdoła, a przekleństwo z ust się wymknie. O boleści serca! Śpieszą posłowie króla do wieszczej niewiasty, by usłyszeć wyrok zagniewanego Boga.

„Tak rzekł Jehowa, Bóg Izraela, powiedźcie mężowi, który was do mnie posłał: tak mówi Jehowa. Nieszczęście przywiodę na to miejsce i jego mieszkańców. Spełnią się wszystkie słowa księgi, czytanej przez króla Judei. Że mnie opuścili, że obcym kadzili Bogom, by mnie dziełem rąk swych obrażać. Dlatego gniew mój rozniecił się przeciw tej okolicy i nigdy nie zagaśnie. A królowi Judei, któren przysłał was tutaj, byście wybadali wolę Jehowy, powiedzcie: Tak rzekł Jehowa, Bóg Izraela: że zmiękczyło się serce twoje i upokorzyłeś się przed obliczem Jehowy, słysząc com rzekł o tej okolicy i jego mieszkańcach, iż ma przyjść spustoszenie i przekleństwo, i rozdarłeś szaty twe i płakałeś przedemną, przetom cię wysłuchał — mówi Jehowa. Połączysz się z ojcami twymi, a będziesz zebrany do grobu twego w pokoju, aby zaś oczy twe nie widziały wszystkiego zła, jakie na miejsce to przywiodę".

Tak mówiła Hulda, prorokini.

CHANA I JUDYTA.

Czy to nie dziwne? Chana i Judyta siostrami są, dziećmi jednej epoki. Pierwsza, powstała z wielkiej fali cierpień, jest twórczynią męczeństwa; drugą — bohaterkę stworzyło słoneczne światło nadziei. Pierwsza jest poezją, lecz postokroć prawdziwą. Chana, matka siedmiu, przed syryjczyka Antochjusza wezwana. Syrja zagładę Izraela knuje. Nie przez zabójstwo ciała, lecz duszy. Czy zwyczaje hellenów nie są lepsze, piękniejsze, potężniejsze, kuszące i dające szczęście? Szydząc z namów syryjczyka, ginie sześciu chłopców śmiercią męczeńską. Przywiedli siódmego i ostatniego. „Chłopcze, głaszcze go ręka tyrana, czeka cię bogactwo i szczęście. Uczynię cię wodzem w pięknych szatach, przyjacielem moim będziesz, jeżeli bogom hellenów cześć oddasz. Przysięgam na to!" Tak mówi, błaga, niepewny już i dotknięty w swej pysze syryjczyk. „A ty, matko, czyż nie chcesz swego siódmego, ostatniego syna do szczęścia namówić? Przemów-że do niego". „Chcę, królu, chcę swego siódmego, ostatniego syna do szczęścia namówić". I pochylając się nad ostatnim swym synem i obejmując go czule, przemawia do niego w języku kraju, głośno i zrozumiale: „Synu, zlituj się nade mną, która nosiłam cię dziewięć miesięcy pod sercem, trzy lata piersią karmiłam i potem w troskliwych staraniach wychowałam, aż do tych lat doszedłeś. Proszę cię, dziecko kochane, spójrz na niebo i ziemię, obejmij wzrokiem wszystko, co się na świecie znajduje i pomyśl, że to wszystko stworzone zostało przez Boga z niczego, i że w ten sam sposób powstało również plemię ludzkie. Nie obawiaj się tego kata, idź na śmierć cierpliwie, byś był godzien swych braci, abym w dniu zmiłowania mogła cię z braćmi twemi odzyskać". Nagłą bladością pokryła się twarz tyrana. Lecz chłopię mówi pewnym głosem: „I na co czekasz? Nie daję posłuchu rozkazom króla, słucham nakazów, danych narodowi memu przez Mojżesza. A ty, morderco mego narodu, nie ujdziesz przed ręką Boga". Trupia bladość syryjczyka ustępuje przed purpurową falą oburzenia. „Kacie, zabierz i tego" — syczy. Przed oczyma matki umiera syn ostatni śmiercią okrutną. „A ty bezdzietna, przeklęta, słodką byłaby śmierć dla ciebie, dlatego za karę żyć będziesz!" A usta matki mówią: „Idźcie chłopcy do ojca Abrahama i powiedźcie mu: większa jest matka nasza od ciebie, bo siedmiu ofiarowała zamiast jednego! Rzekła, weszła na wysoki dach domu i rzuciła się w przepaść. (I usłyszano głos z nieba: Raduj się matko dzieci!). Lecz nie uszedł morderca narodu ręki wielkiego Boga. A za narzędzie Swego gniewu wybrał niewiastę. Chana jest twórczynią męczeństwa, lecz twórczynią siły jest Judyta. Siostrami są, a męczennicę pomściła bohaterka.

WŁADCZYNI.

Za panowania Aleksandra Janaisa, krew lżejsza była od wody. Im szlachetniejsza — tem obficiej płynęła. Bratnią krwią spłynął tron Hasmoneuszów, a szabla despoty pożerała naród i jego przywódców. Pokonał syryjczyków i arabów, gileadczyków i moabitów, lecz nie zdołał stłumić powstania własnego ludu. Sześć tysięcy mężów wycięli żołdacy straży przybocznej, pięćdziesiąt tysięcy legło w sześcioletniej wojnie domowej. „Czemże mam was przejednać?" — zapytał syt nienawiści i krwi Judejczyków. „Krwią twoją" — odrzekł jednomyślnie naród i wwiódł do kraju króla aramejczyków. Nowe gwałtowne walki ze zmiennem szczęściem. Wmieście Dawida osiemset jeńców żydowskich przybitych do krzyża w oczach narodu, a król pijany, w otoczeniu dziewek, przygląda się okropnościom. Rozproszył się i ucichł lud Judei, przerażony okrucieństwem żwyrodniałego Hasmoneusza. W dreszczu zimnicy, w majakach gorączki, trawiony nienawiścią i niepokojem, myśli Aleksander Janais nad dobrym uczynkiem, pragnie okupić nieprawości całego życia. Małżonkę swą, zgoła do siebie niepodobną, następczynią tronu mianuje. I oto, od jednego czynu szala grzechu do góry się unosi, a dzika dusza konającego odchodzi z ulgą, bo zło naprawione będzie.

Z za ciemnych mgieł słońce przedarło się z nową siłą i zaświeciło nad gajem Izraela. Pod łagodnemi promieniami ustąpiły mroki nieszczęścia, radość pokoju i wolności zawitała do kraju. I podniosły się pochylone głowy nauczycieli ludu, wspaniale rozrosły się słowa i czyny mądrości, a pierwsze szkoły dla ludu rozkwitły na ziemi Judei. Czy wróciły czasy Salomona? I miecz Salomona dobrze się trzymał w ręku niewiasty. Męskie czyny wojowników odważnych, synów narodu i obcych, pomnożyły dumną potęgę Judei, i zadrżeli królowie dookoła. Jako przystań w pustyni, szmerem palm owiana, jak nagły blask światła w mrokach ciemnej nocy, takiem było panowanie twe w nieszczęsnych dniach onego czasu. Twoją sławą głoszę, władczyni Salome Aleksandra!

OSTATNIA HASMONEUSZKA.

Jochanon Hyrkanos! Pomnożyłeś skarby władzy, lecz miecz twój zrodził nieszczęście. Sprzągłeś naród swój z przebiegłym i złośliwym Edomem, a idumejczyk naprowadził na kraj rzymianina, a ten na tronie, przez ciebie zbudowanym, syna zdrajcy posadził. Hasmoneuszu, gdybyś żył jeszcze, co duszę by twą większą napełniło męką? Czy to, że męskich twych potomków pozabijał, czy, że ku ostatniej twej żeńskiej latorośli miłością zapałał. Jednoznaczne są śmierć z ręki Heroda i miłość Heroda. Koronę Judei z rąk Antoniusza i Oktawiana wziętą, na

głowę włożywszy, z radością w sercu poślubił ostatnią najszlachetniejszą domu Hasmoneuszów, latorośl Miriam. Tejże jeszcze nocy, brata jej do palmowego miasta zwabiwszy, gallijczykom swej straży przybocznej utopić nakazał. Młodziutkiego arcykapłana Arystotulusa, tak pięknego w rozkwicie swej siedemnastej wiosny, że na jego widok, lud w dniu Odkupienia w świątyni zgromadzony łzy radości przelewał. Ojca jej matki, starca Hyrkanosa, z niewoli Pantheru wracającego uśmiercił, oskarżywszy o chęć odebrania korony Hosmoneuszów. Tylko ku niej, promiennej rozpaliła się tęsknota w dzikiej duszy idumejczyka, ku niej, najszlachetniejszej latorośli królewskiego domu. Nienawiścią ku krwią splamionemu płonęła ostatnia Hasmoneuszka, córka królewska odrazę czuła do potomka niewolników. Słowem szyderskiem wita zwycięzcę narodów, a ilekroć, uwieńczony powym tryumfem do ciszy domowej wraca, nowa czyha nań porażka. O Miriam, gdyby miłość twą posiadł, czemże byłaby dlań nienawiść świata? Gdy go nienawiść twa dotknęła, co miłość świata dać mu jest w stanie? Koronę złotą wziął z rąk Antoniusza, tyś mu cierniową dała koronę. Póty siostry i matki zawiść do ucha króla jad oszczerstwa sączy, żeś wówczas, gdy na zwycięstwa szedł, Antoniuszowi podobiznę swą posłała, by pięknością twą, czar Kleopatry zaćmić. Pod miecz katowski cię oddał, gdzieś synów swych wyprzedziła. Czyżby prawdą było, że tryumfującego niewolnika szaleństwo im dało życie, śmierć tobie? Mądrzejszą jest legenda od historji. Kiedy o łaskę księżniczki się ubiegał, pragnąc latorośl królewską na pniu idumejskim zaszczepić, na dach domu weszła, skąd donośna dla ludu zabrzmiała wieść: „Ktoby wam powiedział: z domu Hasmoneuszów jestem, niewolnikiem jest! Tu ostatnia umiera Hasmoneuszka!“ Rzekła i rzuciła się w przepaść.

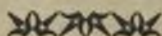
JESSIKA.

Wieszczu Anglji, badaczu duszy ludzkiej, czyż i ten tajnik był ci znany? Ty, przed okiem którego nie ukryło się żadne ludzkie cierpienie, czyż i obcego plemienia ból najgłębszy przed tobą się ujawnił. Ukutemu ze śpiżu Shylokowi, z okrucieństwem losu mszczącemu się krzywd swego narodu, przeciwstawiłeś woskową, chwiejacą się, niewierną Jessikę. Mąż jest bohaterem, kobieta zdrajczynią!

Jessiko, sędziowie na ciebie czekają! przyjdź, by czyn swój usprawiedliwić. Przeciwko swym oskarżycielom Jessika skargę wytacza, przemawia głeboka niewinność jej serca: „Gdym była mała, z dziećmi chrześcijan się bawiłam i przemawiałam ich językiem. Nieśmiało spoglądałam na matkę obcego Boga, i mówiono mi, że syna jej przybili do krzyża synowie narodu, na wieczne skazanego potępienie. Ach, wy gołębie z San Marco, czy wyście to do ucha mego szepnęli? A potem, gdy urosła, wtedy wy-

Tubalu, Shyloku, czarnowłosi młodzieńcy weneckiego gheta, poznawaliście słowa starego Boga, badaliście w księgach przeznaczenie jego ludu, znosiliście hańbę jego losów. A ja? Ojcze, wtedy kiedyś ty, płacząc serdecznemi łzami, słuchał smutnych dziejów, głoszonych przez stare legendy, ja znajdowałam uciechę w przekornem głupstwie osławionego Giovanni Bocaccia. Kiedyś ty, o północy, na gołej siedząc ziemi, żale nucił nad upadkiem Sjonu, ja, upojona tonami harfy, tańczyłam wesoło w ramionach obcego, płomiennookiego męża. Ci, którzy ciebie ojcze na Rialto oplwali i zwali psa imieniem, ci sami szeptali mi z drżącą pokorą do ucha: „Piękna, słodka władczyni, niechaj serce twe usłyszy błaganie niewolni a! Chłopcom dawaliście naukę świętą, dziewczętom broniliście do niej dostępu. Nie obejmował mnie święty węzeł waszej społeczności, śpiżowy łańcuch waszych podań. Nie opowiadałeś mi o cierpieniach, o losie naszego narodu. Nie wiedziałam, że krwawicie z ran zadanych, że umieracie od trucizny. Ojcze i wy wszyscy! W ghecie Wenecji wychowana, w zwyrodnieniu waszego golusu, Debora nawet stałaby się Jessiką! Gdy mnie uwiodła złodziejska maska Lorenza, kiedym oddaw ała wrogowi wasze dukat,y nie przezemnie zapracowane, cześć waszą, której nie uczyliście mnie bronić, cóżem ja wtedy wiedziała? Opuściła was i zdradziła ta, o którąście nie dbali, przechodzili koło niej, nie widząc jej wcale. Ojcze, ciebie czeka sąd cięższy od sądu Porcji.

Przełożyła *N. Borowska*

Złote myśli z Talmudu.

MĄDROŚĆ I GŁUPOTA.

Jeżeli ci kto powie: szukałem mądrości, lecz jej nie zdobyłem, — nie wierz; nie szukałem, a zdobyłem — nie wierz; szukałem i zdobyłem — wierz.

Mędrca zdobi s edem przymiotów. Nigdy pierwszy nie zabiera głosu, o ile jest ktoś godn ejszy. Nikomu nie przerywa, nie odpowiada bez namysłu, pyta i odpowiada dorzecznie, rozpatruje jedną kwestję za drugą, po kolei. Jeżeli nie wie, to szczerze się przyznaje do tego i sam wyznaje swoje błędy. Wszystko zaś, co się tym zaletom przeciwstawia, znajdujemy u głupca.

Prawdziwym mędrcem jest ten, kto stawia cnotę ponad mądrością, nie zaś, kto stawia mądrość ponad cnotą.

JAKÓB APPENSZLAK.

Święta w Kazimierzu.

MIASTECZKO POZUJE...

Nalewki są najbardziej charakterystyczną ulicą golusu żydowskiego, a Kazimierz Dolny czyli Kazimierz nad Wisłą najbardziej charakterystycznem i najoryginalniejszem miasteczkiem żydowskiem. Teraźniejszość zatrzymuje się na dworcu w Puławach: stamtąd jedzie się najpierw przez ohydne błoto, a potem drogą przepiękną wśród omszałych, szerokopiennych, odwiecznych, ruchliwem listowiem szumiących lip, krajem wyżyn, podobnym do nadreńskiej Szwajcarji, poprzez fantastycznie rozłamane płaszczyzny wzgórz i dolin — do Kazimierza, rzuconego w środek jarów i ciemnych, ziołami pachnących wąwozów pod zbocza niewysokich gór. Ford niesie nas szosą, rozpiętą nad brzegiem stalowych wód Wisły, mija w zawrotnym pędzie sady, zarumienione jabłkami, obwieszone fioletowemi śliwkami, rozpędza we wsiach przydrożnych białe gęsi i kury, ciska zdumienie w niebieskie oczy pastuszka, wystrasza konie chłopskie, kobiety na wozach drabiniastych, okrytych pyłem Żydów w zielonych od starości kapotach — wreszcie wpada na rynek kazimierzowski: jasne dziwo czworokanciaste, udające miasto przed amfiteatrem wzgórz.

Wnet nas otaczają chłopi i Żydzi, pantoflowa poczta niesie wieść o nowych gościach posezonowych, drapie się w brodę faktor, wychodzą kupcy ze sklepów, mierzą wzrokiem, badają jacy to goście... Malarze, czy nie malarze? Trudno rozpoznać...

Nie wierzy się istotnie oczom własnym... Skąd się wzięło takie miasteczko? Przeszedł ktoś z daleka i rzucił tę masę piękna na wiślany brzeg, u wylotu jarów, górom pod stopy... Zdaje się, że to wszystko dekoracja, rynek z płócien, nabitych na deski. Drabik wymalował ten rynek, Szyfman wystawił, Borowski reżyseruje komedję rodzajową... Niebo — czysta ultramaryna, białe na jasnych murach plamy światła, fasady jasnoróżowe lub niebieskie. Koloryt orjentalny... A przytem nowe dziwo: ni stąd, ni zowąd, wprost straganów i sklepików: dwie kamienice ongi patrycjuszy kazimierzowskich, Przybyłów, w najczystszym stylu barokowym. Pół Europy przejdziesz, a nie znajdziesz takich okazów przepysznych najdoskonalszego baroku. Bogato zdobione, ornamentacją przeładowane antyki, monogram, rzeźby patro-

nów na fasadach, fryzy misterne, modelowane pilastry, istna koronka delikatna — z kamienia.

Chodzimy po rynku, oglądamy dokładniej, zazieramy w uliczki błotniste. Nie, dekoracja z Teatru Polskiego — to tylko fragment... Żydzi snują się pod murami. Żydówki w czepcach oplecionych wstążkami, migocących dżetem i koralikami. Twarze Żydów ascetyczne, głęboko wyorane, wijące się pejsy, krymki, kołpaki, krzywe świeczniki szabasowe za szybami zamazanemi, dzieci wybiegają z chederu, siwobrody nosiwoda dźwiga wiadra do studni, daszkiem okolonej. Dachy dziwacznie pogięte, nawisłe nad zmurszałemi domostwami, rozdarte, spiętrzone, pogięte... Tu i owdzie unosi się nad miasteczkiem lepianka, stojąca na wzgórzu, ślepy starzec, kijem stukając po bruku, podąża na drugą stronę rynku, biała koza o oczach dziecka szczypie trawę na dziedzińcu, zasypanym śmieciami; ciemne, wysokie sylwetki gestykulują, żywo rozprawiają przed bramą. Piekarz, w przekrzywionym na głowie kołpaku — niesie świeżo upieczone chały na drewnianej stolnicy... Pochylony słup, latarnia zardzewiała, szyby wytłuczone.

To miasteczko, które wyimaginował sobie Marek Szagall. Nocą zaświeci się wysoko śmiertelnie blady sierp księżyca. Z czarnych sieni wyjdą tragiczne postacie żydowskie, zaczną grać dramat Pereca: „Baj nacht ojfn ałten markt"...

Tymczasem rynek ze wszystkich stron obstawiony jest stalugami. Na każdym wylocie uliczki stoi malarz przed płótnem, mierzy pendzlem w „pejzaż", w „ciekawe" załamania murów, w malownicze fasady, w drzewa pochylone smutno nad bieloną chatą. Miasteczko okupowane jest przez artystów. Uczniowie profesora Pruszkowskiego ze Szkoły Sztuk Pięknych studjują widoki. Na rynku targ, na furach chłopskich warzywa i owoce, żydzi się gorączkują — a panienka w białym kitlu ustawiła trójnóg stalugowy na bruku wyboistym, wycisnęła farby z tutek na paletę — i celuje pendzlem prosto w spokojne ślepia krowy, wyjadającej siano z fury.

Malarze ciągną tu ze wszystkich stron. Spotykam też młodych artystów żydowskich: Szpigla, Tykocińskiego, Korzenia, Zajdenbajtlów.

Podchodzę do studni, która jest centralnym punktem na rynku. Młody malarz rozmawia z kimś: nie widzę tej osoby, bo ją zasłania słup.

— A wiec dziś wieczorem... Dobrze? Czekam! Tylko napewno. Przyjdziecie?...

Mówi głosem drżącym ze wzruszenia.

Myślę sobie: „Oho, malarz umawia się na schadzkę..."

Trzeba się przyjrzeć tej ślicznej kazimierzance. Zbliżam się, patrzę: Malarz umawia się ze starym Żydem, nosiwodą. Ten ostatni kręci głową, odmawia.

— Taki interesujący typ — skarży mi się malarz — a nie chce pozować.

— Nie przyjdę — oświadcza starzec — dajcie mi pokój!

Postanawiam wybadać tego nosiwodę. Co myśli siwowłosy Żyd, wyrażający się, nawiasem mówiąc, dobrą polszczyzną, o sztuce i malarzach?

— Skąd tu się wzięło tylu malarzy — pytam. — Poco oni tu przyjeżdżają?

— A licho ich wie... Uwzięli się na nas... Paćkają pendzlami, tracą czas. Nic — tylko próżniactwo.

Zawiesza wiadra na drążkach.

— Ja — mówi dalej — pracuję, wodę noszę, jak trzeba. Na głupstwa nie mam czasu. A oni mi tylko głowę zawracają. „Typ" — powiadają. A niech ich licho porwie! Próżniaki!

Odchodzi, z trudem stąpając po kamieniach. Woda bełta się w wiadrach, wypryskuje na bruk.

— Niech pan mu nie wierzy — wyjaśnia rzecz malarz — droży się, żąda pięć złotych za godzinę pozowania.

„Typy interesujące" mają swoją taksę. Trudno, trzeba z czegoś żyć. Nędza w miasteczku beznadziejna, niema przemysłu, ani handlu, połowa ludności żydowskiej przymiera głodem. „Typy interesujące" coś nie coś zarabiają u malarzy — jako modele. Niema chyba drugiego miasta, w któremby tyle ludzi żyło z pozowania...

Cały Kazimierz — to model do malowania. Serja krajobrazów. Natura sama skomponowała „widoki", co krok — to skończona harmonja, poezja barw i linji. Fasada. Dekoracja. A za dekoracją: głód, bezrobocie, życie pełne rozpaczy, kilkaset rodzin żydowskich zagubionych gdzieś w przepięknym pejzażu.

*

Głębokim, zarośniętym bujną roślinnością wąwozem — idę „w góry" — do pensjonatu.

Ze wzgórza rozpościera się widok na ruiny zamku i basztę strażniczą nad Wisłą. Wzniósł ten zamek król Kazimierz Wielki. Po sześciu blisko wiekach — zostały malownicze ruiny.

W długich dziejach współżycia polsko-żydowskiego — był jeden romans przedziwny, tajemniczy — a tło romansu stanowiły okolice Kazimierza. W pamięć żydowstwa polskiego na wieki wryła się postać świetlana Kazimierza Wielkiego, który w mrocznym okresie średniowiecznej martyrologji żydowskiej — otoczył opieką Żydów polskich i potwierdził im dawne przywileje. W nielicznych zapiskach kronikarskich, w legendach i podaniach — snują się też dzieje miłości króla Kazimierza do pięknej Żydówki, Esterki, córki krawca ubogiego z Opoczna. Przebywał król często w zamku kazimierzowskim — a fawórycie swej zbudował zamek na górze — w pobliskiej Bochotnicy.

Wysoko wznosi się nad miastem baszta poszczerbiona. Kto wie? Może król wchodził na szczyt tej baszty i spoglądał w stronę Bochotnicy, gdzie mieszkała w swym zamku wspaniałym, umiłowana jego Esterka?

Mówi legenda, że istnieje loch podziemny, który łączył niegdyś zamek królewski z zamkiem Esterki. Tem przejściem tajemnem przybywała Esterka do królewskiego kochanka...

*

Zapada noc święta Rosz-haszana.

Wspinamy się stromem zboczem na Górę Krzyżową, aby ujrzeć miasteczko w migotliwym blasku świec, zapalonych na cześć święta.

Nad nami błyszczą zimnem jaśnieniem gwiazdy, wbite w niebo granatowe — w dole lśni biała taśma rzeki, w mroku drzew jarzą się okna, jak rozsypane głownie. Szarzeje pusty czworobok rynku. Nasłuchujemy. Cisza dzwoni w uszach.

Kazimierz modli się w noc Rosz-haszana.

ŚWIATEŁKA.

Z góry tylko zdaje się, że miasto leży w kolji świateł. Po zejściu wdół — otacza nas mrok, przebity zrzadka kwadracikami świecących okienek.

Stukają kroki w opustoszałych uliczkach. Wszyscy teraz w bóżnicach.

Nie wszyscy...

Na rynku w trójkącie żółtego naftowego światła przed otwartemi drzwiami — gromadka młodzieńców w cyklistowskich czapkach. Słychać mowę żydowską. Stare miasteczko ma swoich „apikojresów".

Idziemy do synagogi. Najpierw korytarzem, który zionie wilgocią, potem przez dziedziniec. Otwieramy drzwi: nagle z ciemności głuchego miasteczka wpadliśmy w świetlisty krąg, rozbrzmiewający śpiewem kantora, chórem modlitwy, słowami najwyższego patosu religijnego, wzlatującego pod malowany strop. Ociekają złotemi płomykami stare, siedmioramienne świeczniki, tańczą ognie na kołyszących się miedzianych żyrandolach, pełzną po ścianach zdobionych, gdzie skaczą jelenie, wspinają się żółte lwy Judy, błyszczą znaki pokoleń i Zodjaku, gdzie czas nie porusza się na malowidłach, wyobrażających tarcze zegarów. Nie porusza się czas, nie odpływają złe godziny, nie przychodzą dobre, zatrzymały się namalowane wskazówki na godzinie wiary, nadziei i oczekiwania.

Podnoszę oczy, wysoko, pod sufitem biegnie balustrada. Lśnią oczy czarne za gęstym witrażem kraty, długi, szczupły palec odwraca stronice modlitewnika. To oddział modlących się

kobiet. Przypomina się Wschód, Jaffa, kobiety za oknami zakratowanemi.

Pachnie tu świętem, topioną stearyną, pleśnią starych murów. Myśli się o tem, że tu przechowują misternie haftowane „parocheth", darowane przez Esterkę, że spoczywające w świętej arce zwoje Tory słyszały błagania z ust zbielałych w dni wojen, prześladwcań w straszne noce, gdy wokół szczękała broń, gdy dzwoniły kule o mury i głucho grzmiały armaty.

Skończona modlitwa, wysłuchane prośby. Padł krótki radosny okrzyk. Wychodzą.

Jesteśmy teraz w najuboższym, najnędzniejszym zaułku. Stoimy przed bóżnicą chasydzką. Tam jeszcze śpiewają, przytupują, krzyczą ochrypnięci, szaleni ze szczęścia noworocznego. Lecz po kwadransie i tam cichnie wszystko.

Nigdy nie zapomnę tego obrazu.

Z bocznej sieni wychodzą kobiety, przeważnie staruszki. Każda trzyma na dłoni świeczkę zapaloną. Tarcza blasku oświetla twarze pomarszczone, usta coś szepczące, maski świątecznego spokoju i zadowolenia. Pod drzewami, w ciasnych uliczkach — mrok nieprzenikniony: widać tylko te postacie żydówek. Nie oglądały świata, nie znały radości innej, prócz tej, jaka jest w bóżnicy, w światełku niesionem na dłoni. Suną w ciemności te w światłocieniach skąpane głowy i dłonie, rozchodzą się światełka w różne strony, zda się roznoszą latarki do izdebek, gdzie przy nakrytym stole czeka wieczerza świąteczna: dzwonko śledzia, kawałek ryby nadziewanej, wódka cytrynowa w karafce i kilka, na wyszczerbionym talerzyku zielonych winogron.

ZAMEK ESTERKI.

Nie wierzę legendzie, że Esterka przybywała do króla podziemnem przejściem: musiałaby iść pod ziemią przeszło cztery kilometry. Wierzę natomiast, że dobry król polski, który dla ukochanej wybrał najpiękniejsze nad Wisłą miejsce: górę w Bochotnicy, przyjeżdżał do Esterki złocistą karocą, drogą wygodną, która ze wsi pięła się ślimakiem w górę. Obwieszczał wizytę królewską herold z baszty narożnej, zatrzymywał się, odbywający straż na wale halabardnik — otwierano wrota, a Esterka, porzuciwszy zaczętą robotę, haft złotolity na sukience dla Tory, biegła na spotkanie umiłowanego. Po uczcie, gdy się sami znaleźli w komnacie, pytała go Esterka o synów: Niemira i Pełkę, wychowywanych daleko — w wierze chrześcijańskiej. Prowadziła potem króla do komnaty, gdzie spały dwie śliczne jej córki, wychowywane w wierze i tradycji żydowskiej. I całował król Kazimierz córki swe w czoło, delikatnie, ostrożnie, iżby się nie obudziły...

Cóż zostało z tego romansu, z tej cudownej, osobliwej „ugo-

dy", jaką zawarło serce króla polskiego z sercem córki krawca żydowskiego?

Ruiny, dwie ściany zmurszałe, porosłe mchem, trawą, owal w murze, wybity, ni to okno, ni wrota. Przez ten otwór patrzy się na kraj obraz tak piękny, że snem się wydaje. Alpejski czar mają wzgórza dookolne, grzeją się w słońcu zbocza szmaragdowe, łąki i góry, rozdzielone iskrzącym się pasem wody wiślanej. W dole szara wioska, Bochotnica. Niewiele tam wiedzą o Esterce. Pytam chłopa, co to za ruiny. Odpowiada:

— Roiny zamka.

— Jakiego zamku?

— Ano króla beł zamek.

— Esterka tu mieszkała — powiadam — żydówka?

— Jaka tam żydówka, chyba, że królowa!...

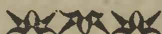
Gdy się idzie pod górę, sypią się głazy i cegły. Złe, nienawistne spojrzenia godziły z dołu w zamek. Po śmierci króla zburzono pono siedzibę kochanki, żydówki. Kruszyły się mury w ciągu wieków. Runęły kolumny, zapadły się w ziemię, sale wspaniałe i komnaty. Urosła góra ruinami.

Wdrapujemy się na zbocze, rozgarniamy ziemię; wszędzie natrafia się na cegły i białe, wapienne głazy. Pod trawą i krzewami — pogrzebane leżą gruzy kasztelu żydowskiej pani. A jeśli sądzić z tego, co przetrwało ze śladów podwalin, zamek musiał być wielki, wielopiętrowy.

Zostały kikuty ścian, mur, który zdaleka wygląda jak ogromny, żydowski nagrobek.

Bogata roślinność objęła ruiny. Na krawędziach krzewy dzikie, tarnina, berberys, głogi. Czerwieni się krzak dzikiej róży rubinami głogu. Gorącym szkarłatem płonie głóg, ognisty jak kochanie Esterki.

Na głazach i cegłach mnóstwo napisów — pamiątek licznych wycieczek. Napisy polskie, żydowskie, hebrajskie. Na białym głazie ołówkiem atramentowym napisano: *„Esterka Esterce.* Uczenica VII-ej szkoły powszechnej"...

Złote myśli z Talmudu.

ZABOBONY.

Przesądny jest ten, kto przywiązuje wagę do czasu, mówiąc: taki a taki dzień jest pomyślny do podróży, a taki do zakupów. Zabobonny jest także ten, kto wierzy w złe przepowiednie, jak naprzykład: jeżeli kęs chleba wypadnie z ust, lub laska wyślizgnie się z rąk, lub wrona zakracze na spotkanie, lub jeleń przebiegnie drogę.

SAUL WAGMAN.

Pieśń żydowska.

1.

Pieśń śpiewam odwieczną, świętą, jedyną — pieśń nieśmiertelną.

Śpiew mój głoszą dzwony wszystkich tumów, wersety wszystkich proroków, peany rycerzy, gędźba pieśniarzy, hymny kochanków.

Albowiem pieśń wszechziemi to jeno odgłosy i odzewy nieprzebrzmiałej księgi nad księgami, złotostrunnej harfy Dawida, płomiennych rapsodów Jezajasza, krwawo-mściwej surmy Judyty, zwycięskich kejnałów Debory, miłosnych rozhoworów Salomona.

Albowiem w śpiewie wszechświata grają pioruny Jehowy i nakazy Mojżesza.

2.

Pieśń śpiewam zamierzchłą, przedawną, prastarą — pieśń przeszłości.

Przed arkadami śpiewam miast, nad kobiercami rzek, u cokołów gór.

Na strunach spadających gwiazd wydzwaniam pieśń nocy na harfie strącanych gałęzi — pieśń burzy.

Rytmem moim — zgrzyt żwiru pod stopami; batutą moją — posoch tułaczy; kapelą — wichry bezdomne.

Gościńcem wieków i traktem pokoleń sunę, herold nieszczęścia i pieśń gram niedoli.

W pieśni mej tłucze się klangor żórawi wędrownych i żwir orłów bezgniezdnych.

W śpiewie mym łopocą strzępy purpury królewskiej i łachmany sztandarów rycernych, szczękają tarcze pęknięte i miecze strzaskane.

W śpiewie mym dygoce sierocy szloch i wdowi lament wygnania.

3.

Pieśń śpiewam doczesną, goryczną, potępieńczą — pieśń dzisiejszą.

Pod kopcami śpiewam miasteczek, za płotami zaułków, nad czeluścią podwórców.

Na strunach ulic gram pieśń nędzy, na harfie bruków — pieśń głodu.

Szlakiem ruin i zgliszczy, baraków i więzień kroczę, dobosz hańby, i pieśń gram zatraty.

Rytmem moim poświst harapu; batutą rózga siepacza; kapelą — śmiech szydny i drwiny potwarcze.

W śpiewie mym kołacze krzyk dzieci w domostwach splondrowanych i płacz starców w bóżnicach zbezczeszczonych.

W pieśni mej furczą pióropusze z pierza i łuki z kości, trzeszczące drzewca toporów i żerdzie łomów.

W śpiewie mym dzwonią gromy klątwy i kajdany niewoli.

4.

Pieśń śpiewam nowotną, nadziejną, wyzwoleńczą — pieśń jutra.

Pod kopułą śpiewam Judei, na progu Jordanu, przed arką Synaju.

Na strunach kłosów gram pieśń żniwa, na harfie stert — pieśń płodów.

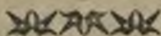
Falami łanów i zagonów, ogniskami siół i osad idę, trubadur wolności, i pieśń gram odrodzenia.

Rytmem moim — dźwięki mowy ojczystej; batutą kij pastuszy; kapelą — chór wartowników i pionierów.

W pieśni mej huczą głosy mych ogorzałych braci w polu i śmiech mych smagłych sióstr w winnicy.

W śpiewie mym grają brzęki pasiek złotomiodnych, dzwonki trzód białorunnych i podźwięk pługów i sierpów nad rolą czarnobruzdą błyszczących.

W pieśni mej gra muzyka Ojczyzny i melodja Narodu.

Złote myśli z Talmudu.

BOGACTWO I UBÓSTWO.

Zadowolenie jest prawdziwem bogactwem.

Kto naprawdę jest bogaczem? Ten, kto korzysta ze swego bogactwa.

Mojżesz powiedział Bogu: to złoto, które dałeś Izraelowi, było przyczyną jego upadku.

Ubóstwo prześladuje nędzarza, a bogactwo bogacza.

Gdy kasa jest pusta, kłótnia puka do drzwi.

MIECZYSŁAW BRAUN.

Słuchaj Paryżu!...

Słuchaj, Paryżu!
W Proskurowie były pogromy,
Na uliczkach Owrucza — słoma i pierze w krwi.
W Żytomierzu,
Felsztynie,
Podpalono bożnice i domy,
A gdy płonęły,
Strzelano do okien i drzwi!

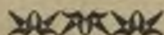
Słuchaj, Paryżu,
Ukraina jest piękna i żyzna,
Tam ciężkie zboże daje pełny plon,
Tam sady kwitną...
Tam słońca i stepów ojczyzna...
Tam naszych braci męczeństwo i zgon...

Czy znasz, Paryżu, ukraińskie noce
Gdy patrzy w gwiazdy
Zabitego twarz?
Słuchaj!
Starganą chorągwią łopoce
Noc Bartłomieja, którą znasz!

W Proskurowie niema światła wieczorem.
Głuchy Żytomierz wygląda jak wieś...
Na ciche miasta
Ślepym i wściekłym potworem
Wypadała z ciemności
Śmiertelna chutna rzeź!

Słuchaj, Paryżu,
To nie wymysł poety,
To żywe wieści
Z kraju pachnących łąk, — —
Biegały z odciętemi piersiami kobiety,
Mężczyźni płakali,
Unosząc kikuty rąk...

Dwieście tysięcy żydowskich nędzarzy,
Wymordowała kozacka dzicz, —
Słuchaj, Paryżu!
Mówi krzywda o krwawej twarzy,
Słuchaj, Paryżu i krzycz!!

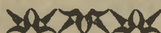

JEHOASZ.

Tel-Awiw.

Nad brzegiem morza siedzę sam.
Słucham gry fal wśród ciemnej nocy.
O, jakże dawno już ją znam
Tę pieśń przedziwnej mocy!
Nie chcę już wiedzieć, że wiem więcej,
Dlaczego serce rwie się w męce,
A oczy pełne łez...
Niebo się pławi w gwiazd poświecie,
Nad morzem złota smuga zgasła,
Czyjeż to chylą się postacie?
— Czy już? Daj znak? Czekamy hasła! —
Nie chcę już wiedzieć, nie wiem więcej,
Dlaczego serce rwie się w męce,
A oczy ćmi mi ból...
Upojny zapach pomarańczy
Omdlałą rozkosz zda się śnić
W powietrzu rozedrganem tańczy
Odwiecznej baśni złotej nić.
Nie chcę już wiedzieć, nie wiem więcej,
Dlaczego serce rwie się w męce,
A serce pali żar...

Przekład A. G.

Złote myśli z Talmudu.

GRZECH I WYSTĘPEK.

Kto dwa razy popełnił grzech, nie uważa już tego za grzech. Myśl grzeszna gorsza jest od grzesznego uczynku.

Lew nie ryczy na widok sterty siana, lecz na widok kawałka mięsa.

Grzech z dobrym zamiarem, lepszy jest od dobrego uczynku ze złym celem.

Z. SEGAŁOWICZ.

Trzej staruszkowie.

Na olbrzymim rynku rozpostarło się słońce. Niby szerokoskrzydły ptak pokrywając wszystko, grzało ono i paliło swemi przezroczemi promieniami.

Żar słoneczny oślepia oczy: rzadko kto ma ochotę przejść przez rynek.

Kilku chłopców dopadło do studni i naczerpało wody do wiader; napili się do syta, oblełi sobie wzajem głowy, zmoczyli młode włosy i fajt! do Wisły pokąpać się. Pies ze zwisającym jęzorem rozłożył się na kupie śmieci i oto — zda się — zamienia się już zupełnie w gorącą parę. Głupia psina! Może przecież ukryć się w cieniu, lecz upał snać całkowicie ją oszołomił. Więc leży tak i macha jęzorem, niby czerwonem wahadłem.

Żar, płomień, — piekło.

Furmani wynieśli się. Policjant zwalił się gdzieś w szynku i gasi upał płonącą gorzałą. I tylko w kramach sapią ludziska, czerwoni, uznojeni i ziewając z nudów, nie oczekują już kupujących — któż bowiem przyjdzie w taki upał?

Lecz oto na rynku ukazuje się człowiek z kijem, stawia powolne, kroki. Jakiś skrawek cienia, jakaś ciemna plama pada nagle na rozjaśniony rynek.

To kroczy stary Chaim Minc.

Czołem! to kroczy cały wiek, pełna setka lat...

Były magnat, połowa miasteczka była niegdyś jego majętnością. Czysty, schludny staruszek ciągle ukrywa swój wiek:

— Do setki jeszcze brak — przekomarza się z ludźmi, jakgdyby miał do kogoś urazę.

Do setki jeszcze brak...

Ludzie prowadzą jednak dokładny rachunek: Chaim Minc ma już setkę i jest przy pełnym rozumie; pamięta wszystkie swoje dzieci, wnuków i prawnuków i oczekuje od nich listu z Warszawy.

Teraz okutany w ciężki płaszcz stąpa: raz, dwa... Każdy jego krok jest odmierzony, ani zwolni ani przyśpieszy. I sunie tak wolno, wlecze za sobą nogi, aż dochodzi do kramu Frajdałe, swojej siostrenicy. A Frajdałe widząc go zdaleka, wybiega mu naprzeciw, niosąc krzesełko.

— Niech wujo usiądzie.

I stawia krzesełko w cieniu. Staruszek siada, milczy i spoziera na opustoszały rynek. Siedzi tak kilka chwil i poczyna coś bełkotać. Frajdałe zbliża się doń.

— Czy wujo czegoś chce?

— Zim-no, bełkoce staruszek, zimno, chłód — Frajdałe. Uśmiecha się Frajdałe dobrotliwie: ludziska topią tu się z gorąca, a jemu zimno.. Oj! starość nie radość...

Przesuwa więc krzesełko i stawia je na słońcu. I staruszek siada sobie w milczeniu, ogrzewa się zwolna i poczyna się uśmiechać uśmiechem dziecięcym: pomyślałbyś, że oto widzi już w rozpromienionem przestworzu raj niebies' i wraz z aniołami, z winnicami, z „miodem i mlekiem" zaświata.

I siedzi tak długo, długo do ni ogo nie mówiąc i nikomu nie przeszkadzając, aż zdrzemie się na krzesełku, a słońce pieści jego duże siwe brwi, jego głębokie delikatne zmarszczki.

Gdy siedzi tak pogrążony we śnie, Frajdałe spogląda nań bacznie, żeby się z krzesełka nie osunął, a w sercu jej wzbiera dlań tyle życzliwości i dobroci...

Oby nam jeszcze żył... Na długie lata...

Po drugiej stronie rynku w kramie „Zamojskiego" siedzi drugi staruszek. „Zamojski" to najstarsza firma. Właściciel jej nazywa się Bromberg, lecz firma zwie się „Zamojski", gdyż jeszcze pradziadek Bromberg był głównym „liferantem" ordynatów Zamojskich. Miał on więc prawo zawiesić nad sklepem szyld z olbrzymiemi literami: „Zamojski".

Na progu kramu Bromberga siedzi drugi staruszek. Jest on młodszy od Chaima Minca o lat dwadzieścia. Włosy ma jeszcze bielsze i dłuższe, brwi szerokie krzaczaste. Zły to i niespokojny staruszek.

To Hirsz rzezak, a raczej były rzezak. Kilka lat temu bowiem odebrano mu prawo do rzeźnictwa, gdyż ręce mu się już nazbyt trzęsły. A rzezak z trzęsącemi się rękoma nie jest jak wiadomo rzezakiem.

Tak twierdzą ludzie, lecz Hirsz-rzezak jest innego mniemania: pała gniewem do wszystkich, ograbiono go, obrabowano. I dokąd okwiek się przywlóczy: do bóżnicy czy do krewniaka, wszędzie złości się i mruczy:

— Dlaczego odebrano mi mój nóż?...

Siedzi teraz na progu u „Zamojskiego", w ustach ma fajkę długą, malowaną, małorosyjską i rzuca do sklepu, dzieciom Bromberga strzępy słów.

— Mój nóż, mój nóż, odebrali mi.

I niech Bóg was broni, abyście mu powiedzieli, że jest stary. Największa to dlań udręka. Milczcie lepiej i pozwólcie mu się wyspowiadać z głębi serca.

Jedno ramię ma silnie wykrzywione; wygląda ono jak dziwaczny głaz na górze. Bez kija kroku nie ujdzie. Nawet w sobotę do bóżnicy chodzi z kijem. Jakiś sąsiad rozwija mu tałes i odziewa go weń, po modlitwie zaś wraca do domu otulony tałesem.

Ho! wszyscy już spożywają kugiel, a Hirsz — rzezak jesz-

cze sunie z bóżnicy maleńkiemi, maleńkiemi kroczkami. Sunie z tałesem na plecach i kijem w ręku.

Jakiś młodzieniec usiłuje go wziąć pod ramię, aby odprowadzić do domu, lecz reb Hirsz rzezak odwraca się i obrażony gniewa się nań:

Potrafię sam chodzić, potrafię sam.

I wraca też sam do domu.

Cicho i pusto na rynku, tylko na obu krańcach, niby stróże starych pokoleń, siedzą dwaj staruszkowie. Jeden drzemie, a drugi gniewa się...

Lecz oto idzie trzeci.

To Jecheskiel sędzia. Także ma niespełna setkę. Schylony, z długą, długą brodą kwadratową wyłania się z ulicy Lubelskiej. Towarzyszy mu wnuczka, bosa dziewczynka. Starzec wspiera się na niej. Dziewczynka trzyma w ręku pustą flaszkę.

Reb Jecheskiel wraca teraz ze starego cmentarza. Tam spoczywa jego rodzina, między innymi jeden znakomity cadyk. Cadyk spoczywa w grobowcu. A w grobowcu tli się „wieczna lampka".

I to jest teraz misja Jecheskiela: nie pozwolić zgasnąć „wiecznej lampce".

Co tydzień kroczy on tak w towarzystwie swej wnuczki na stary cmentarz, dolewa oliwy i odmawia psalmy...

Dziewczynka niesie teraz pustą flaszkę po oliwie. Dotrzymuje kroku dziadkowi i przystaje raz po raz: niech staruszek odpocznie.

Staruszek zaś podobny jest do świętego. Malarze, przyjeżdżający na wywczasy letnie proponowali mu już większe sumy pieniężne, aby pozwolił się malować. Staruszka w takich razach zdejmował straszny gniew.

Wszelako udało się jednemu malarzowi naszkicować starca ołówkiem. Gdy odmawiał psalmy w grobowcu, malarz rysował, podglądając go przez szparę uchylonych drzwi. Reb Jecheskiel oczywiście nic o tem nie wie: nie przeżyłby tego.

Trzej staruszkowie nie lubią się wzajem. Jeden drugiego nie odwiedza, jakgdyby nie chcieli patrzeć na swoje lata — omijają się wzajemnie...

Przechodzą dnie i nie widać ich wcale, zapomina się o nich zgoła. Tylko dziś, w taki upalny dzień, jak niedźwiedzie, wyszli oni ze swych nor i wygrzewają się na słońcu.

Młodzieży nie widać, wszyscy skryli się przed skwarem. Ostały się jeno stare domki z wązkiemi oknami, stare góry ze starą rzeką, stare sady ze starem słońcem.

A po środku trzej staruszkowie o wpółzagasłych oczach, o siwych brodach i brwiach...

To wieczność się wygrzewa na słońcu, i uśmiecha się i milczy, i wyciąga znużone członki.

Wieczność...

SAUL WAGMAN.

Za szybą lata.

Babie lato.

Ostrożnie! Powoli! Byście nie potargali siwych włosów Lata.

Ostrożnie! Powoli! Stąpajcie na palcach i mówcie szeptem, albowiem na łożu śmierci leży Lato.

Leży cicho. Jego rozwiane, zbielałe włosy ostatnią mocą czepiają się jeszcze drzew, niby bezsilne, zwiotczałe korzonki.

Leży cicho z głową wspartą na poduszce białych obłoków, podobnych do muślinów i bandaży.

Ostrożnie! Zdaleka!

Na łożu śmierci leży Lato, leży starzec, który przeżył swój wiek trzymiesięczny i teraz osiwiały z męki i żałości kona.

Ostrożnie! Zdaleka!

Oto, wyciąga swe białe, bezkrwiste palce — białe, drżące dłonie nad swą jeszcze zieloną dziatwą. Wyciąga swe białokościste ręce i niże na drzewa srebrne struny pękniętych skrzypiec, i ściele po polach białe nici śmiertelnego gzła, i wiesza szroniste wici sunącej hen zdaleka Białej Zagłady.

Niebo.

Może tak jest w istocie.

...Może niebo to nieskończona rzeka, ocean, który się rozlał i zastygł. Chmury to wędrowne archipelagi czy też strzaskane korabie. Obłoki zaś to skrzepłe bałwany i perłowe macice.

...Może niebo to potop, który miał lunąć i zalać świat, lecz Boża dłoń wstrzymała jego strumienie, ścięła je w lodową powłokę, w srebrną krę obłoków, w sine góry chmur.

...Może niebo to nieskończona błoń, pole walki, na którem zmagają się aniołowie z szatanami. Słońce to spiżowa tarcza; pioruny i błyskawice to oręż bitewny na podobieństwo naszych kulomiotów i pałaszy. Może to oni tak krwawią się o zachodzie słońca, może to ich rumaki, ogniste obłoki, krzeszą iskry gwiazd w nocy.

...Może niebo to nieskończony zamek z malachitu, obłoki to to marmurowe tarasy, księżyc zaś to blada księżniczka, która nocami błądzi po swych srebrzystych komnatach samotna i roni rzęsiste łzy gwiazd.

Może tak jest w istocie.

Lecz ja o tem nie wiem.

Człek jestem prosty, bez fantazji, spokojny i ubogi.

Nie widzę na niebie ani zamarzłej toni, ani boju aniołów, ani zamków, ani bladolicej księżniczki.

Mieszkam w niskiej, zbutwiałej suterynie. Okno moje wychodzi na łańcuch wysokich murów. Gdy zadzieram głowę do góry, widzę tylko mały, zrudziały wykrawek nieba, który waży się między dachami mego domu, niby kanarek w klatce.

Czasami zaś, gdy na skrawku mego nieba jawią się białe plamy obłoczków, wygląda to zupełnie tak, jakby tam suszyła się moja postrzępiona bielizna.

Nigdy zaś nie lubię patrzeć na niebo przed wieczorem, o zachodzie słońca, bo jego czerwień przypomina mi kałużę krwi, którą widziałem raz na podwórzu, gdy moi dwaj sąsiedzi rzucili się na siebie z nożami...

Lubię natomiast spoglądać na moje niebo nocą, gdy księżyc, jak siwy dziad z białą torbą, sunie powoli, i liczy i zbiera złote grosiki gwiazd.

Piłka.

Nie płacz, dziewczynko!

Widzisz, wszyscy śmieją się z twego płaczu.

Bo twoje duże, zielone oczy, z których sączą się teraz krople łez, podobne są do pękniętych winogron, z których sączą się krople soku.

Takie już, dziewczynko, masz oczy. Roniące słodkie, soczyste łzy.

Nie przygryzaj ust, dziewczynko!

Widzisz, wszyscy śmieją się z twej złości.

Bo twoje czerwone wargi, w które wpiły się teraz twe ostre, białe ząbki, przypominają czerwony owoc, pękający białemi pestkami.

Takie już masz usta, dziewczynko! Kwitnące czerwonym kielichem, roztulonym białemi płatkami.

Nie tupaj nóżką, dziewczynko!

Widzisz, wszyscy śmieją się z twego gniewu.

Bo twoja mała, wiotka nóżka podobna jest teraz do liljowej krzewiny, dygocącej na wietrze.

Taką już masz nóżkę, dziewczynko! Kwietnianą, rozpląsaną.

I przez co płaczesz?

Przez tę głupią piłkę, która się gdzieś zapodziała i której nikt nie chce pomóc ci znaleźć.

Nie płacz, dziewczynko!

Jeszcze czekają cię bowiem w życiu takie piękne i bezcenne piłki.

Pamiętasz, gdy w gabinecie ojca ujrzałaś globus i powiedziano ci, że to nasza kula ziemska, klasnęłaś w ręce z radości, że cały świat, to taka duża i ciężka piłka.

Więc nie płacz, dziewczynko!

Za jakieś dziesięć lat, ktoś przyjdzie i gotów będzie cisnąć do twych stóp piłkę świata, a na dowód tego pierwej rzuci pod nóżki twe okrwawioną piłkę swego serca.

Więc nie płacz, dziewczynko!

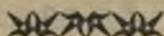
Toć jeszcze nie wiesz, że całe życie też jest dużą, ciężką piłką, która odbija się po manowcach i toczy po bezdrożach, aż któregoś dnia zapodzieje się bezpowrotnie.

Nie płacz, dziewczynko!

Podaj mi rączkę. Widzisz? Na niebie rozkwitły gwiazdki, jak złote porzeczki. Tyle ich jest i tak gęsto rosną. A wśród tych złotych gałązek gwiazd — widzisz — uczepiła się srebrna piłka księżyca. O, jak się chwieje, ale zagmatwana wśród tej gęstwiny gwiazd nie może spaść.

Chcesz ją? Dobrze! Więc nie płacz, dziewczynko! Ściągnę tę srebrną piłkę księżycową i rzucę ją pod twoje małe stopki.

Więc chodźmy — tam do studni.

Złote myśli z Talmudu.

MĄŻ I ŻONA.

Jeżeli kobieta wychodzi zamąż dla pieniędzy, to jej dzieci pozbawione będą błogosławieństwa Bożego.

Bogaty jest ten, kto ma dobrą żonę.

Zgoda jest podstawą szczęścia domowego.

Człowieku, jedz i pij mniej, niż możesz, ubieraj się, jak możesz, i szanuj żonę więcej, niż możesz.

Ten, kto znajduje się pod wpływem żony, sam jest winien swego nieszczęścia.

Nawet kobieta, posiadająca setkę niewolnic winna pracować, bo bezczynność wiedzie do upadku.

Kto dla korzyści wydaje młodą córkę za starca, ten grzeszy przeciwko przykazaniu „nie hańb swej córki".

GOSPODARZE I SŁUŻBA.

Służba powinna się znajdować u ciebie w dobrem położeniu: pod względem jedzenia, picia i mieszkania, powinieneś ją traktować, jak samego siebie. Nie godzi się, byś ty jadł biały chleb, a słudzy czarny, żebyś ty pił stare wino, a oni młode, byś ty spał na puchach, a oni na słomie.

Początki ideologji syjonistycznej.

Przez syjonizm rozumiemy obecnie zorganizowany ruch żydowski w kierunku odrodzenia kulturalnego i gospodarczego narodu żydowskiego w Palestynie. Definicja ta tłumaczy różnicę między syjonizmem a mesjanizmem. Syjonizm wychodzi z założenia, że do wyzwolenia Żydów niezbędny jest *samodzielny czyn żydowski, podczas* gdy mesjanizm składa wyzwolenie na Opatrzność. Nie ulega jednak wątpliwości, że sjonizm wyrósł na gruncie mesjanizmu. Upadek sebatjanizmu zmusił nawet Żydów religijnych do szukania podstaw realnych dla odrodzenia ojczyzny. Tembardziej od chwili, gdy myśl żydowska uwolniła się od charakteru teologicznego i odkąd przebudziła się żydowska myśl narodowa, syjonizm, który dawniej posiadał formy mesjanistyczne, począł przybierać cechy ruchu politycznego i kulturalno-ekonomicznego. Zarazem z prądu, nurtującego śród jednostek (niezawsze wyłącznie żydowskich) na korzyść Żydów, stał się syjonizm ruchem samego narodu żydowskiego.

Pierwszymi głosicielami idei przywrócenia państwa żydowskiego w Palestynie byli chrześcijanie. Holger Paulli (1644—1717), kupiec duński, wycofał się ze swego handlu i propagował myśl, by narody europejskie odebrały Palestynę Turcji i oddały ją Żydom, celem utworzenia tam państwa żydowskiego, według zapowiedzi proroków, Państwo Żydowskie, jego zdaniem, powinno być wielkie: musi objąć Smyrnę, Alepo, Damaszek, Armenję, Mezopotamję, Egipt. Królowie krajów otaczających mają pielgrzymować corok w święto Kuczek do Jerozolimy i wyrażać uznanie królowi żydowskiemu. Paulli korespondował z królem angielskim i pukał do dworów innych władców. Jego gorąca agitacja za Palestyną naraziła go na to, że we własnym kraju chciano go wtrącić do więzienia, kara zaś ta minęła go tylko dzięki wstawiennictwu jego wpływowych krewnych.

Drugim chrześcijaninem przejętym tą samą ideą był markiz du Langgallerie. Poznawszy położenie Żydów, agitował on za utworzeniem Państwa żydowskiego, lecz nie w Palestynie, jeno na grupie wysp greckich. Prowadził rokowania w tej mierze z ambasadorem tureckim w Hadze. Za akcję tę król Karol VI-ty kazał go wtrącić do więzienia, gdzie Langallerie umarł w r. 1717. Ksiądz francuski Pierre Jurieux także zajmował się projektem państwa żydowskiego. W dziele swem zamieścił on odezwę, nawołując

w niej naród żydowski do powrotu do kraju swych przodków. Syn kurfuersta saskiego, Herman Moritz, który przez pewien czas był księciem panującym w Kurlandji, również, w pierwszej połowie XVII-go wieku, zajmował się pomysłami państwa żydowskiego.

W listach pozostałych po Mojżeszu Mendelsohnie są ślady, że ktoś zwrócił się do niego z projektem państwa żydowskiego, lecz Mendelsohn nie podzielał tego zapatrywania. W r. 1781 oficerowie niemieccy, którzy znali osobiście słynnego przywódcę band i rewolucjonistę, Ali Beya, toczącego wojnę z Turcją i posiadającego już w ręku Jerozolimę i część Palestyny, prowadzili pertraktacje z Żydami w Livornie (Włochy)), by ci gromadzili pieniądze, celem odkupienia Jerozolimy od Ali Beya dla narodu żydowskiego. Plan swój oficerowie ci budowali na tem, że Rosja, która popierała wszystko, co było przeciw Turcji, pomoże realizacji tego zamiaru, jeśli tylko Ali Bey posiadać będzie fundusze do dalszej akcji zbrojnej przeciw sułtanowi. Żydzi liworneńscy zapalili się do tego planu i wystosowali odezwę do Żydów angielskich i holenderskich, prosząc ich o poparcie tego przesięwzięcia. W międzyczasie jednak Ali Bey umarł i cały ten plan upadł.

W r. 1797 generał francuski, de Ligne, wystąpił z żądaniem, by wyjednać u sułtana oddanie Żydom królestwa Judei. Projektodawca wierzył, że tylko ubodzy Żydzi wywędrują do Palestyny. Ale niezależnie od tego, że będzie to dobrodziejstwem dla wychodźców żydowskich, odniosą korzyść także ci Żydzi, co pozostaną w Europie, gdyż zmniejszenie ilości Żydów zmniejszy wobec nich nienawiść chrześcian. Na razie zaś de Ligne radził przebudować dzielnice żydowskie, celem ułatwienia życia ich mieszkańcom. W rok potem, pomimo, że Żydzi francuscy, za pośrednictwem swych delegatów, oświadczyli, iż Francja jest ich Syjonem, pewien Żyd francuski wydał odezwę o utworzenie państwa żydowskiego w Palestynie, gdzie można będzie urządzić wielkie centrum handlowe dla całego świata. Imię autora pozostało nieznane.

Ciekawą jest rzeczą, jak do wyzwoleńczej idei żydowskiej odniósł się Napoleon, po pokonaniu Egiptu. Napoleon postanowił atakować Palestynę by przeciągnąć na swoją stronę sympatje Żydów palestyńskich i syryjskich. Wydał on odezwę do Żydów Azji i Afryki, nawołując ich do stanięcia pod jego sztandarami, za co obiecał im odbudowę Państwa żydowskiego. Trudno ustalić, czy był to tylko fortel wojenny, czy też w głowie Napoleona istotnie powstał pomysł odrodzenia narodu żydowskiego. Napoleon zajmował się wtedy rozmaitemi planami odnośnie do Wschodu. Marzył o roli nowego Aleksandra Macedońskiego, więc odbudowa Palestyny mogła wejść w jego plany. Z drugiej strony Napoleon zajmował się wtedy żywo kwestją żydowską we Francji i w licznych krajach zdobytych, więc bardzo być może, że skłonny był do jej rozwiązania w duchu syjonistycznym. Toć pa-

miętać trzeba, że wpływowe koła konserwatywne w narodzie francuskim były przeciwnikami emancypacji Żydów, opierając swe poglądy na tem, że Żydzi nie są tylko odrębnem wyznaniem, lecz i narodem.

Szczególnie licznych zwolenników idea sjonistyczna liczyła wśród Anglików. James Bicheno ogłosił w r. 1800 dzieło p. tyt. „Restoration of the Jews. The crisis of all nations".

Anglik Lewis Way przedstawił kongresowi w Akwizgranie z r. 1818, w którym uczestniczył car Aleksander I, cesarz austrjacki i król pruski, projekt państwa żydowskiego. Za pomocą wersetów z Pisma Świętego, Way dowodził, że nadszedł czas do zwrócenia Żydom Palestyny. Jest wolą Bożą, by Jego stary naród odzyskał byt samodzielny i wzniósł się na jeszcze wyższy szczebel niż dawniej. Pomysł Waya nie był jednak wolny od tendencyj misjonarskich, gdyż Way twierdził, że przy udzieleniu Żydom praw obywatelskich i przy łagodnem nawracaniu ich na chrześcijaństwo, Żydzi po osiedleniu się w Palestynie staną się chrześcijanami. Na posiedzeniu kongresu zajmowano się memorjałem Waya i powzięto decyzję, że pomysł ten zawiera „chwalebne idee i szlachetne życzenia". Na tem jednak poprzestano. Way wywierał wielki wpływ na Aleksandra I, wskutek czego idea syjonistyczna przedostała się do wyższych kół rosyjskich. Dość powiedzieć, że wódz dekabrystów, Pestel, widział rozwiązanie kwestji żydowskiej w tem, ażeby rząd rosyjski dopomógł Żydom do „założenia osobnego, samoistnego Państwa, w którejś części Azji". Dekabrysta Glinka, składając zeznania przed komisją śledczą o swojej znajomości z Grzegorzem Peretzem (synem Abrama Peretza, jednego z pierwszych oświeconych Żydów w Rosji, przyjaciela Sperańskiego), zakomunikował między innemi, że Peretz „bardzo wiele mówił o konieczności założenia towarzystwa do wyzwolenia Żydów rozproszonych po Rosji, a nawet na wschodzie, jako oddzielnego narodu". Tendencje te jednak nic pozytywnego Żydom rosyjskim nie przyniosły. Przeciwnie, przez pewien czas wyrządziło to im krzywdę, gdyż rząd carski począł prześladować żydów ortodoksyjnych, pielgrzymujących od wieków do Palestyny i wysyłających tam składki. Jednego sędziwego Żyda z Królestwa Polskiego, Salomona Płońskiego, osadzono nawet na długo w więzieniu, gdzie zakończył życie. W związku z temi prądami syjonistycznemi na zachodzie i w Rosji pozostaje także ustęp z wydanego w dn. 3 listopada 1832 r. przez Joachima Lelewela w Paryżu manifesty „do narodu Izraelskiego", gdzie czytamy: „Gdy nastanie dzień zwycięstwa (Polski) rachunki będą załatwione: Żydzi zdobędą prawa, gdyby zaś nalegać mieli na powrót do Palestyny, Polacy dopomogą im do urzeczywistnienia tej chęci".

Znamienny jest projekt Żyda amerykańskiego Mordechaja Manuela Noacha, polityka, dziennikarza i filantropa. Podczas licznych swych podróży Noach zapoznał się bliżej z położeniem

Żydów w rozmaitych krajach. Na podstwie swych obserwacyj Noach się prze onał, że jedynem słusznem rozwiązaniem sprawy żydowskiej jest utworzenie autonomicznego terytorjum dla narodu żydowskiego w kraju jego przodków. Uważając za możliwe i konieczne, by falę emigracyjną skierować do Palestyny, Noach tytułem środka tymczasowego projektował urządzenie stanu żydowskiego w Grand Island, w granicach stanu New York (1825), gdzie nabył on przy pomocy pewnego chrześcijanina obszar ziemi, obszaru 2555 akrów. Noach wydał proklamację, zapraszając Żydów wszystkich krajów do założonej przezeń kolonji „Ararat", której uroczyste założenie odbyło się w Bufallo. Położeniu pierwszego kamienia węgielnego towarzyszyły wystrzały armatnie, w święcie wzięli udział dygnitarze stanu, przedstawiciele federacji, duchowieństwa chrześcijańskiego, masonów i nawet Indjan amerykańskich, których Noach utożsamiał z zaginionemi szczepami Izraela, a którzy również mieli znaleźć schronisko w kolonji. Ale projektowane miasto nie zostało zbudowane, i obecnie pozostał tylko na pamiątkę kamień węgielny.

Do projektów amerykańskich zaliczyć można jeszcze jeden. Żyd niemiecki, Bernard Behrend zwrócił się w r. 1832 do Rotszylda we Frankfurcie z propozycją, by ten nabył w Ameryce Północnej wielki szmat ziemi, celem osiedlenia kilku miljonów Żydów, którzy mają im założyć własny stan. Ale Rotszyld nazwał to „głupstwem". Behrend odniósł się także do znanego polityka żydowskiego, bojownika o emancypację, Gabrjela Riessera, ale i ten mu odpowiedział, że takim planem nie może się zaiteresować.

Z poważnemi projektami odbudowy Państwa żydowskiego w Palestynie noszono się w Anglji w latach trzydziestych ub. wieku. W r. 1833 basza egipski, Mechmet-Ali powstał przeciw sułtanowi i zagarnął już Syrję (razem z Palestyną), tudzież część Azji Mniejszej. Car Mikołaj II, nie chcąc, by Turcja podpadła pod panowanie energicznego baszy egipskiego, udzielił pomocy zbrojnej sułtanowi, celem zapobieżenia temu, by Konstantynopol został zdobyty przez dynastję egipską. Tytułem wdzięczności, sułtan zgodził się na to, by na pierwsze żądanie Rosji zamkrąć zachodnim statkom wojennym przejście przez cieśninę dardanelską. Na takie wzmocnienie Rosji wrogo patrzały Anglja i Austrja, przyczem szef rządu angielskiego Palmerston znalazł poparcie u Napoleona III, cesarza Francji. Gdy w r. 1839, Machmed Ali powtórzył swe natarcie, państwa zachodnie zatrzymały wyprawę ambitnego khedywa, celem zaszachowania Rosji Jakkolwiek badź Turcja nazwana „chorym człowiekiem" poczęła ulegać widocznemu rozkładowi i na porządku dziennym stanęła kwestja spadku po tym kandydacie na nieboszczyka.

Wtedy pojawiły się rozmaite projekty odnośnie do Palestyny. We Francji proponowano utworzenie z Palestyny samodziel-

nego państwa chrześcijańskiego, oczywiście pod protektoratem Francji, jako tradycyjnej opiekunki interesów chrześcijańskich na Wschodzie. Natomiast w Anglji uważano, że najlepszem rozwiązaniem będzie *oddanie Palestyny Żydom,* przyczem marzono o protektoracie angielskim .Sprawa ta była traktowana bardzo poważnie. Wystrczy powiedzieć, że „Courrier Français" docinał lordowi Palmerstonowi, że „chce utworzyć republikę żydowską w Palestynie, utrwalając Stary Testament i Talmud na miejscu Ewangelji i Krzyża". Wskutek rozmaitych przeszkód oba plany — zarówno francuski jak i angielski — nie doszły do skutku. Z drugiej strony w tym samym czasie znany działacz i filantrop żydowski, Mojżesz Montefiore, pertraktował z Machmedem Alim, co do uzyskania od niego pozwolenia na rozległą kolonizację Żydów w Palestynie, przyczem mówiono, że Montefiore zamierza osiąść w Palestynie, gdyby mu się udało utworzyć tam rodzaj Republiki żydowskiej autonomicznej.

Do tegoż czasu odnosi się agitacja syjonistyczna, prowadzona w Szwajcarji, mianowicie w Bazylei, czyli w mieście, gdzie po wielu dziesiątkach lat odbył się pierwszy kongres syjonizmu politycznego. Wychodził tam miesięcznik „Das Morgenland — altes und neus fuer Freunde der Heilgen Schrift", wydawany przez S. Preiswerka, od 1838 r. W jednym z przeglądów politycznych, z r. 1839, zamieszczonym we wspomnianem czasopiśmie znajdujemy wskazówkę, jak europejska opinja publiczna żywo się podówczas interesowała Ziemią Świętą. W Rzymie noszono się z zamiarem, ażeby Włosi rozpoczęli szeroką kolonizację w Palestynie. W Berlinie Niemcy wnieśli prośbę do króla pruskiego o wyjednanie u innych mocarzy, by odebrano Jerozolimę koronie tureckiej i przekształcono ją na miasto neutralne. Żywe zainteresowanie się w Europie Palestyną naprowadza autora anonimowego na myśl, by Palestynę oddano Żydom. Stosunki ogólne — wywodzi autor — są pomyślne dla żydowskiego ruchu odrodzeniowego, więc należałoby się niezmiernie dziwić, gdyby naród żydowski przepuścił pomyślną okazję i nie zwrócił się do Europy chrześcijańskiej z kategorycznem żądaniem, ażeby obdarzyła go tą samą uwagą, jaką niedawno wykazała wobec narodu greckiego.

Po roku (w r. 1840), w tygodniku niemiecko-żydowskim „Orient" ukazał się mocny i namiętny artykuł w duchu syjonistycznym, podpisany inicjałami D. B. H. „Teraz lub nigdy" — woła autor, przyczem, wskazując na narody uciskane, dodaje: „Czy tylko Izrael sam chce siedzieć z założonemi rękami". Z pogardą i sarkazmem mówi on o nędznej emancypacji: „z litości lub z samolubnej spekulacji rzuca nam się po nieskończonych błaganiach kilka obciętych ze wszystkich stron ustępstw. A dzieci tysiącletniego narodu płacą za tę uwłaczającą jałmużnę — swoją duszą narodową".

W r. 1840 Ernest Laharanne zwraca się do Żydów z odezwą:

„Naprzód, Żydzi wszystkich krajów. Stara ojczyzna was woła". Profesor szwajcarski Petavel w ciągu kilkudziesięciu lat nie strudzenie głosi ideał syjonistyczny.

Co się tyczy Żydów, to oprócz wspomnianych już wyżej działaczy, rozlegają się na rzecz syjonizmu głosy Salvadora (1830 r.), Alberta Kohena (1836 r.) i Moritza Steinschneidera. Szczególnie ciekawa jest akcja Steinschneidera. W angielskiem czasopiśmie „Globe", organie ministerstwa spraw zagranicznych, ukazało się kilka artykułów o założeniu państwa neutralnego w Syrji i Palestynie, gdzie należy osiedlić masy żydowskie i następnie utworzyć państwo żydowskie. Projektem tym zajmowano się także w Niemczech, przyczem niejaki Seyfart proklamował się nawet „królem Jerozolimy" i rozwinął wśród Żydów ożywioną agitację. Organ inteligencji żydowskiej „Allgemeine Zeitung des Judentums" zaprotestował przeciwko projektowi angielskiemu, widząc w nim przeszkodę dla „emancypacji". Mimo tego protestu, i pomimo, że wymieniony tygodnik ostrzegał specjalnie młodzież przed temi „szkodliwemi ideami", znalazł się w Austrji młody inteligent żydowski, Moritz Steinschneider, który w Pradze (1836 r.) założył stowarzyszenie, mające na celu przywrócenie niepodległości żydowskiej w Palestynie. Dokoła Steinschneidera zgromadziło się kółko studentów. W r. 1840 przybył do Wiednia po powrocie ze Wschodu znany działacz żydowski, twórca „Alliance Israelite", Adolf Cremieux, gdzie zatrzymał się u swego szwagra Baera. Podczas tego pobytu przedstawili się Cremieux'owi dwaj studenci żydowscy, należący do wspomnianego kółka, Benisch i Oesterreicher, wręczając mu projekt założenia „kolonji żydowskiej" (w znaczeniu autonomicznego Państwa) w Palestvnie, prosząc go o poparcie tej idei. Cremieux obiecał im swą pomoc i następnie wysłał im list polecający do Mojżesza Montefiorego. Cremieux prosi Montefiorego, by przyjął tych studentów nie z pospolitą grzecznością polityczną, lecz z gorącem zainteresowaniem. Ze swej strony Cremieux wypowiedział się w liście, że ceni pożyteczność tej propozycji i spodziewa się z jej urzeczywistnienia wielkiej korzyści dla Żydów.

W r. 1847 Barthelemy zamieścił w piśmie „Siècle" artykuł, w którym proponuje Rotszyldom wykorzystać swe wpływy i środki, by dopomóc Żydom w powrocie do ich starej ojczyzny. W r. 1857 Jehuda ben Solomon Ałkałaj, rabin serbski, wypuścił broszurę, w której zaleca utworzyć akcyjne towarzystwo, celem wykupienia Palestyny. W r. 1871 Łazarz Lewi Bing, bankier z Nancy, agituje za zaludnieniem Palestyny przez Żydów.

W tym samym czasie i wybitni chrześcijanie głoszą ideę syjonistyczną. Henri Dunan, założyciel Krzyża Czerwonego, rozwija w r. 1863 program syjonistyczny, a w r. 1876 zakłada International Palestine Society. W r. 1873 Dumas w swej sztuce „La femme de Claude" wkłada w usta Żyda Daniela myśl o powro-

cie Żydów do Palestyny. W r. 1876 ukazuje się po angielsku znana filosyjońska powieść Jerzego Eliota, p. t. „Daniel Deronda". W r. 1880 r. kapelan poselstwa angielskiego w Wiedniu, William Hechler wydaje odezwę pod tyt. „Restoration of the Jews", gdzie przytacza argumenty religijne i praktyczne za syjonizmem.

Konkretne formy przybiera ideologja sjonistyczna w dziełach dwóch Żydów, Mojżesza Hessa i Hirsza Kalischera. Ci dwaj pisarze należą do odmiennych obozów. Hess jest filozofem i socjologiem, towarzyszem pancernym Karola Marksa, a Kalischer— rabinem w Toruniu, ale temniemniej obaj wypowiadają się za bankructwem asymilacji i koniecznością odrodzenia narodowego na ziemi przodków. Charkterystycznem jest nadto, że nawet w planach niektórych asymilatorów, którzy duchowo nie zerwali więzi z narodem żydowskim, idea syjonistyczna znajduje pewne uwzględnienie. Gdy Cremieux zakłada „Alliance Israelite Universelle", nie zapomina on o Palestynie, a Netter, przedstawiciel tego związku wszechżydowskiego, tworzy w Palestynie szkołę rolniczą „Mikwe Izrael", spodziewając się utorowania w ten sposób drogi do „zdobycia Ziemi Świętej". „To, co dziś wydaje się mrzonką — powiada on — jutro może się okazać rzeczywistością". Zresztą sympatje syjonistyczne Cremieux'a znamy już z jego listu do studentów.

Z pośród chrześcijańskich propagatorów syjonizmu wspomnieć jeszcze należy o Angliku Wawrzyńcu (Laurence) Olifancie, który pochodził ze znanej rodziny arystokratycznej. Po Kongresie Berlińskim Oliphant zainteresował się t. zw. „kwestją wschodnią" i doszedł do przekonania, że dla utrwalenia pokoju europejskiego należy uzdrowić Turcję zapomocą podniesienia poziomu ekonomicznego i kulturalnego w jej prowincjach azjatyckich. Proces ten należy rozpocząć od Palestyny, przyczem *jedynie zdatnym do kolonizacji żywiołem są Żydzi.* Żydzi są dość bogaci, by móc się podjąć tego wielkiego zadania. Oliphant udał się do Palestyny i wyniki swych spostrzeżeń w tym kraju, tudzież szczegółowy plan kolonizacyjny wyłożył w swej książce „The land of Gilead". Pod wpływem Oliphanta założono w Rosji i Rumunji stowarzyszenia, celem utworzenia kolonij żydowskich w Palestynie.

Gdy w r. 1881 wybuchły w Rosji pogromy, złudzenia asymilacyjne ostatecznie się rozwiały. Z jednej strony pojawili się wybitni teoretycy syjonizmu w osobach Pińskiera, Smoleńskiego, Gordona, Achad-Haama; z drugiej — powstał ożywiony ruch palestynofilski, który zajął się kolonizacją praktyczną.

Oto są dzieje przedwstępne, które służyły Teodorowi Herzlowi za podstawę dla jego wielkiej idei, będącej nicią przewodnią dla współczesnego ruchu syjonistycznego. *S. Hirszhorn*

Źródła: D. Pasmanik „Syjonizm", N. M. Gelber „Judenstaats-Projekte in den Jahren 1695—1845". N. Pryłucki: „Syjonizm bazylejski przed 80 laty".

SAUL WAGMAN.

Esperanto.

Z okazji 40-lecia narodzin Esperanta.

Jeśli w dziejach ludzkości chwila, w której człowiek mówić zaczął, była „wielką rewolucją“, jak to określa teoretyk i poeta żydowskiego intrespektywizmu, A. Lejeles, to po tysiącleciach rozwoju mowy ludzkiej, zróżniczkowanej na niezliczone języki, narzecza i idjomy, musiała nastąpić druga „wielka rewolucja“— chwila, w której narody mówiące w tych niezliczonych, wzajemnie dla siebie już niezrozumiałych językach, mogłyby się ze sobą porozumiewać zapomocą jednej, pomocniczej mowy.

„Wielka rewolucja“ ta przypadła na wiek XIX, na rok 1887. W roku tym ukazała się mała broszura zatytułowana „Język międzynarodowy“ d-ra Esperanto.

Broszura ta rozwiązała radykalnie problem języka powszechnego, który nurtował ludzkość od zamierzchłych czasów, od Homera, zazdroszczącego bogom, iż w przeciwieństwie do ludzi posiadają „jedną mowę“, poprzez Sofaniasza 600 lat przed erą Chrystusową, poprzez Kartezjusza, Leibnitza, Bacona, Pascala, Locka, Voltera, Kanta, Prudhona, kard. Messofantiego, pastora Schleyera — poprzez najpotężniejsze umysły wszystkich czasów i narodów, świadomych konieczności wzajemnego porozumienia się i szukających po temu środków i dróg.

Publikacja d-ra Esperanto, jak miecz przecięła gordyjski węzeł, spleciony z projektów i prób języka międzynarodowego, z różnych Veltparlów, Anglo-franc'ów, Nev-Latinów, Spokilów, Volapücków i rozwinęła sztandar zwycięstwa ostatecznego.

Z jakiegokolwiek stanowiska rozpatrywać będziemy Esperanto — z naukowego, humanitarnego, czy socjalnego — dojdziemy do przekonania, iż język ten, będąc w dziedzinie problemu języka międzynarodowego przejawem „rewolucyjnym“ jest zarazem zjawiskiem ewolucyjnem, ogniwem w łańcuchu zdobyczy na schyłku wieku XIX, wieku zwycięstwa człowieka nad przestrzenią i czasem, wieku walk wyzwoleńczych i demokratyzacji życia.

I kto wie, czy Esperanto nie jest ukoronowaniem tych zdobyczy, jako zwycięstwo człowieka nad człowiekiem, jako triumf nad kompleksem czynników biologicznych, klimatycznych, psy-

chologicznych i t. p., składających się na język ludzki wogóle i narodowy w szczególe.

Język sztuczny i powszechny, łatwy i dźwięczny, matematycznie logiczny, gramatycznie uproszczony i słownikowo samotwórczy, język esperancki przeszedł zwycięsko przez krzyżowy ogień krytyki najsurowszej, nietknięty przez zamachy „konkurencyjne" różnych Idów i Lingvo-Kosmopolitów, będących jeno żmijami, wyhodowanemi na piersi Esperanta, żłobiąc sobie niezmordowanie przez góry obojętności i ignorancji drogę ku powszechnemu uznaniu i zastosowaniu.

Z każdym rokiem umniejsza się przestrzeń dzieląca Esperanto od ostatecznego zwycięstwa pod względem praktycznym, teoretycznie bowiem godzina triumfu Esperanta już oddawna wybiła przez opowiedzenie się za nim elity umysłowości europejskiej. Wśród zwolenników Esperanta świecą takie nazwiska, jak prof. Oswald i słynni lingwiści M. Mueller, Baudouin de Courtenay, prof. Bujwid, Charles Richet d'Arzenvelles (laureaci Nobla i „nieśmiertelni Akademji francuskiej) i wielu innych.

I nietylko ludzi nauki podbił „logiczny" język Esperanto: najznakomitsi pisarze i poeci należą do adherentów Esperanta, zezwalając na przekład swych dzieł w tym sztucznym „żargonie", między innemi Anatol France, Hauptman, Barbusse, Rolland, Rabindranat-Tagore.

Z pisarzów polskich ze starszej generacji gorącymi wielbicielami Esperanta są między innemi głośny pisarz i znakomity publicysta Leo Belmont, wytworny poeta i świetny tłumacz z sanskryptu Antoni Lange, a z młodszej plejady „skamandrowiec" Juljan Tuwim.

A. Lange tak określa istotę Esperanta:

„Dr. L. L. Zamenhof w paroksyźmie genjuszu stworzył język, najlepiej odpowiadający wszystkim wymaganiom mowy międzynarodowej. Wszystkie pomysły w tym przedmiocie, od Decartesa począwszy, a kończąc na Maksie Muellerze — złożyły się na tę kwintesencję zagadnienia, które się zowie Esperantem. W praktyce jest on tem samem, czem np. powszechny związek pocztowy, albo ujednostajnienie miar i wag na ziemi. W znaczeniu ogólniejszem Esperanto jest wyrazem najgłębszych dążeń rodu ludzkiego ku jedności".

Esperanto liczy obecnie setki tysięcy zwolenników, tysiące stowarzyszeń, setki pism we wszystkich częściach świata (w Japonji np. 4 pisma).

Na Esperanto już przełożone zostały wszystkie arcydzieła literatury wszechświatowej, między innemi: Hamlet, Faust, Pan Tadeusz (przekład ś. p. Grabowskiego).

Że nawet najkunsztowniejsza poezja może być twórczo przełożona na Esperanto, świadczą tłomaczenia esperanckie z poezji polskiej dwóch mistrzów ś. p. Grabowskiego (z Mickiewicza, Sło-

wackiego, Asnyka i t. d.) oraz Juljana Tuwima (ze Staffa, Kasprowicza i in.). Poza Pięcioksięgiem, przełożonym przez samego twórcę Esperanta, z literatury hebrajskiej i żydowskiej, przetłomaczono na język esperancki Bialika, Pereca, Szołem-Alejchema i innych..

Kongresy lekarskie, awiatyczne, samarytańskie („Czerwony Krzyż") i t. p. dopuszczają Esperanto jako język obrad. Uznają go również izby handlowe (w Paryżu, w Genewie), jarmarki i targi (w Frankfurcie, Padui), różne przemysłowe instytucje rządowe i prywatne. Kongresy radjowe wypowiedziały się za nadawaniem edycyj specjalnych w Esperancie.

18 kongresów, odbytych dotychczas, to słupy graniczne na drodze Esperanta do ostatecznego celu, u którego leżą nietylko zdobycze utylitarne.

Albowiem u podstaw swoich Esperanto ma wielką ideę humanitarną: zbratanie ludów, pacyfikację życia. W tem tkwi może jego „żydowskość", tak znienawidzona przez agresywne żywioły reakcyjne wszystkich krajów.

Esperanto, jako twór ducha żydowskiego i rasowości żydowskiej, zawiesiło zielony sztandar pokoju powszechnego i pięcioramienną gwiazdę przymierza pomiędzy ludźmi wszystkich pięciu części świata, usuwając najważniejszą tamę do wzajemnego porozumienia się, zapoznania i przeniknięcia przez utworzenie jednej, neutralnej mowy, która nie niwecząc odrębności kulturalnych, ma być tylko językiem pomocniczym i nadnarodowym.

Dla nas, Żydów, w Europie Wschodniej wogóle, a w Polsce w szczególe, rozwój języka i zwycięstwo idei esperanckiej ma wybitne znaczenie w walce o wolność o autonomję kulturalną.

Kto zna zarzuty wrogów Esperanta, doznaje nieraz złudzenia, że wymierzone są przeciw językowi... żydowskiemu. Identyczne „argumenty", które, oczywiście, obecnie cechują już tylko parafjalność umysłu i zaściankowość wiedzy: „żargon", „ubóstwo formy", niemczyzna", „mieszanina kosmopolityczna" i t. d., wszystkie te zarzuty częstokroć pomnożone przez ujadanie psiarni antysemityzmu przeciw Esperantu, jako tworowi „ducha i umysłu semickiego".

Dlatego też każdy zwolennik i wielbiciel Esperanta, przechodząc szkołę walki o racjonalność, utylitarność i ideowość Esperanta, powiększa zastępy ludzi światłych i tolerancyjnych wobec wszelkich kultur mniejszości narodowych.

Wybory do Rady Miejskiej
w świetle danych statystycznych.

Po rozwiązaniu istniejącej od roku 1919 Rady Miejskiej m. st. Warszawy, w dniu 22 maja 1927 r. odbyły się na zasadzie Rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej wybory do nowej Rady Miejskiej.

Nowa reprezentacja samorządu warszawskiego istnieje dopiero kilka miesięcy, przedwcześnie więc byłoby już w dniu dzisiejszym oceniać wyniki jej działalności.

Wybory do obecnej Rady Miejskiej przeprowadzone były w okresie pełnym doniosłych wydarzeń politycznych, po przełomie majowym i wypadkach o wielkiem znaczeniu dla życia ogólnopaństwowego.

Byłoby więc ze wszechmiar pożądanem zanalizowanie wyników wyborów ostatnich i zaznajomienie się z danemi statystycznemi, które są najpewniejszym sprawdzianem nastrojów, jakie panują w społeczeństwie.

Dzięki doskonale opracowanym materjałom „Kroniki Warszawy" i „Miesięcznika Statystycznego", wychodzącego pod redakcją Ludwika Krzywickiego jesteśmy już obecnie w możności dokonać dokładnej analizy wyborów ostatnich.

Według sporządzonego spisu wyborców uprawnionych do głosowania było w Warszawie 620.265 mieszkańców, co stanowi 60,3% ogółu mieszkańców stolicy (1.028.982).

Podczas ostatnich wyborów w głosowaniu brało udział 394.605 wyborców, t. zn. 63,6% uprawnionych do głosowania. Należy zaznaczyć, że naogół frekwencja wyborcza w porównaniu z innemi wyborami w latach poprzednich była niewielka. Podczas wyborów do Sejmu w r. 1919, brało udział w głosowaniu 68,8%, w roku zaś 1922 aż 72,7% ogółu uprawnionych do głosowania wyborców. Udział wyborców w głosowaniu ostatniem był w każdej dzielnicy miasta inny. Charakterystyczne, że największa była frekwencja wyborcza na przedmieściach, najmniejsza zaś w dzielnicach żydowskich. Rzesze robotnicze, zamieszkujące na krańcach miasta, brały w wyborach udział najczynniejszy.

Na ogólną liczbę 394.605 głosujących było chrześcijan 291.791, żydów 101.548. Na zasadzie tych danych można stwierdzić, że na 1000 uprawnionych do głosowania chrześcijan głosowało 660, na 1000 zaś uprawnionych do głosowania Żydów, głosowało tylko 570. Jak widać więc z danych powyższych,

podczas ostatnich wyborów abstynencja wśród Żydów była znacznie większa, aniżeli wśród chrześcijan.

Większą stosunkowo abstynencję wyborców żydowskich zaobserwowano przeważnie w bogatych dzielnicach miasta, zamieszkiwanych przez sfery inteligentniejsze.

Wynikałoby stąd, że inteligencja żydowska i sfery bogate z pośród żydów brały tylko bardzo nieznaczny udział w wyborach.

Jeżeli idzie o podział głosujących według płci, należy zauważyć, że czynniejszy udział w wyborach brali mężczyźni, aniżeli kobiety. W ostatnich latach, abstynencja polityczna u kobiet w porównaniu z latami ubiegłemi, wzmogła się jeszcze bardziej.

W r. 1919, podczas głosowania do Sejmu na 1000 uprawnionych do głosowania kobiet — głosowało 669, podczas zaś ostatnich wyborów do Rady Miejskiej głosowało tylko 587 kobiet na 1000 uprawnionych do głosowania.

Abstynencja ta przedewszystkiem wzrosła wśród kobiet żydowskich, jest ona w każdym razie znacznie wyższa, aniżeli wśród chrześcijanek. Na 1000 uprawnionych do głosowania kobiet chrześcijańskich, głosowało 632, na 1000 Żydówek — głosowało tylko 489.

Przy analizie politycznej ostatnich wyborów warszawskich, należy przedewszystkiem zwrócić uwagę na ogromną liczbę głosów unieważnionych. Między unieważnionemi, były głosy oddane demonstracyjnie na listę komunistyczną Nr. 10.

Na listę tę oddano 62.000 głosów, z innych powodów, przeważnie technicznych, unieważniono 4.600 głosów.

Jeżeli przypomnimy sobie demagogiczną agitację antysemitów, twierdzących, że na listę komunistyczną głosowali przeważnie żydzi, będzie niezmiernie interesujące zaznajomienie się z cyframi, które wykazują najdobitniej, skąd i z jakich sfer pochodziły głosy oddawane na unieważnioną listę.

Przedewszystkiem należy zaznaczyć, że znaczna część unieważnionych głosów pochodzi z przedmieść Warszawy. W obwodach Ochoty i Rakowca unieważniono 60% głosów, 40—50% głosów unieważniono w obwodach: Sielce, Czyste, krańce Woli i okolice cmentarza prawosławnego i Targówek.

W innych obwodach unieważniono natomiast tylko od 20—40% głosów. W głosowaniu, jak zaznaczyliśmy powyżej, brało udział w ogólności 101.548 żydów. Wobec tego, że na wszystkie listy żydowskie padło razem 84.105 głosów, należy wnioskować, że 17.443 głosów żydowskich oddano na listy stronnictw nieżydowskich.

Część tych głosów padła na listę Niezależnych Socjalistów (Dr. Kruk), część zaś na listę sanacji, razem najprawdopodobniej około 4000—5000 głosów. A więc najwyżej 12.000—13.000 głosów żydowskich padło na listę komunistyczną, co sta-

nowi zaledwie 20% wszystkich głosów oddanych na unieważnioną listę Nr. 10.

O ile jest możliwem określić na zasadzie wyników wyborów, w jakich obwodach Warszawy komuniści mają największe wpływy, o tyle, jeżeli idzie o inne ugrupowania, podział obszaru Warszawy na terytorja wyraźnie wyodrębniające się pod względem politycznym, jest niezmiernie trudny.

W każdym razie w porównaniu z wyborami do Sejmu, ostatnie głosowanie do Rady Miejskiej wykazało daleko idące zmiany w nastrojach mas.

Odsetek głosów oddanych na listy prawicowe spadł znacznie, prawie we wszystkich częściach miasta. W niektórych komisarjatach (XX i XXV) listy narodowe utraciły wpływy na korzyść głosów unieważnionych, w innych na korzyść P. P. S.

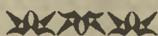
Wpływy pepesowców wzrosły natomiast w komisarjatach śródmiejskich, spadły zaś bardzo w obwodach robotniczych.

Po raz pierwszy podczas ostatnich wyborów wystąpiło do walki wyborczej nowe ugrupowanie centrowe z listą Nr. 25 — grupa sanacyjna. Lista ta otrzymała 40.308 głosów, które padły prawie równomiernie we wszystkich dzielnicach miasta.

Odsetek głosów, oddanych na listę żydowskiego bloku narodowego spadł naogół nieznacznie w śródmieściu, nieco silniej na przedmieściach. Blok ten otrzymał, jak wiadomo, 39.966 głosów.

Wzrosła natomiast nieco, w porównaniu z r. 1922 ilość głosów oddanych na listy socjalistów żydowskich: Bundu i Poalej Sjon.

Samuel Wołkowicz.

Humor żydowski.

HONOR ZŁODZIEJSKI.

Przed laty, jeszcze za czasów rosyjskich, znany był w Warszawie „prezes" złodziejski, Chaskiel Szpigielglas. Pełnił on obowiązki „wójta" przy załatwianiu wszelkich spraw z okradzionymi „klijentami". A spraw tych było bez liku. Ludność, nauczona doświadczeniem, nie żywiła wielkiego zaufania do urzędu śledczego. Gdy tedy komu co zginęło, szło się poprostu do Chaskla, który, za umówionym okupem, wyszukiwał złodzieja i zwracał rzecz ukradzioną.

Raz popełniono kradzież z włamaniem w sklepie pewnego kupca. Nazajutrz poszkodowany zwrócił się do Chaskla, który przedewszystkiem poszedł na miejsce wypadku, aby zbadać, co to za kradzież i do kogo ma się udać, by odzyskać zrabowane przedmioty. Po dokonaniu przez Chaskla oględzin, kupiec zapytał:

— No, panie Chaskiel, czy otrzymam z powrotem swój towar i ile pan za to żąda?

— Niestety, nic się nie da zrobić — rzekł Chaskiel.

— Dlaczego? Czy to możliwe, by pan nie mógł znaleźć złodzieja?

— Nie, nie mogę. Widzi pan, ta „robota" wykonana jest tak po fuszersku, że nikt z naszej braci nie mógł jej zrobić. Nie wie pan, jak to teraz jest? Obecnie byle cham chce być złodziejem.

H. SZOSZKIES.

Związek Żydowskich Towarzystw Spółdzielczych w Polsce

(Warszawa, Rymarska 6)

W latach powojennych spółdzielczość kredytowa zaczęła odgrywać u Żydów doniosłą rolę; kto dziś nie zna spółdzielni kredytowej, popularnie zwanej Bankiem Spółdzielczym? Niema prawie miasta czy miasteczka w Polsce, które liczyłoby kilkaset rodzin żydowskich i które nie posiadało własnej instytucji kredytu spółdzielczego.

Banki spółdzielcze są dwojakiego rodzaju: Banki Ludowe (spółdzielnie drobnego kredytu) dla rzemieślników i drobnych kupców i Banki Kupieckie (średnich przemysłowców i kupców). Najwięcej rozpowszechnionym typem, rzecz zrozumiała, są Banki Ludowe w liczbie 344, wówczas gdy Banków Kupieckich jest tylko 30. Przyczyna tej różnicy jest ta, iż Bank Kupiecki zakłada się tylko w takiem mieście, gdzie jest conajmniej kilka tysięcy ludności żydowskiej i gdzie już przedtem istniała instytucja drobnego kredytu.

Najgłówniejszem zadaniem Banków spółdzielczych jest zaopatrywanie tanim kredytem członków tej spółdzielni.

Przyjmując pod uwagę, że struktura gospodarcza Żydów nosi przeważnie charakter pośrednictwa przy sprzedaży (kupiectwo), lub przetwarzanie surowców w gotowe fabrykaty (rzemiosło) i że takiego rodzaju gospodarstwo wymaga przedewszystkiem przypływu kapitału płynnego, staje się zrozumiałem tak znaczne powodzenie ruchu kredytowo-spółdzielczego u Żydów.

Nie małą rolę w rozwoju spółdzielni odgrywają główne zasady tego ruchu: każdy udziałowiec posiada tylko jeden głos bez różnicy wpłaconej sumy udziałowej; bank tworzy się nie w celu osiągnięcia zysków, co umożliwi stopniowe stanienie kredytów; członkowie za pomocą Walnego Zebrania oraz wybranych przez siebie władz mają prawo najszerszej kontroli instytucji.

Do wspomnianych 377 spółdzielni kredytowych należy około 150.000 członków; licząc, iż członkiem spółdzielni jest jedna osoba rodziny (5 osób), możemy przyjąć, iż do spółdzielczej sieci należy 750.000 osób, t. j. 27% ludności żydowskiej w Polsce.

Dla ilustracji kolosalnego wzrostu spółdzielczości kredytowej u Żydów w Polsce przytaczamy kilka danych na 1 października r. b.:

Kapitał udziałowy w wspomnianych wyżej spółdzielniach wynosi 6 i pół miljona złotych; spółdzielnie wydają miesięcznie pożyczki w wysokości zł. 22 miljonów, przyczem przeciętna pożyczka wynosi około zł. 500.—, termin pożyczki waha się między 2 a 5 miesiącami ze spłatą w ratach tygodniowych lub miesięcznych. Na 1. 10. r. b. suma pożyczek, znajdujących się u członków wynosi 33 miljony zł. Dla porównania przypominamy, iż jeszcze na 1-go stycznia r. 1926 suma ta wynosiła tylko 7 miljonów zł., a więc w ciągu niecałych dwóch lat wzrost prawie 5-krotny.

Spółdzielnie także przyjmują wkłady, poczynając od najmniejszych. Stojąc blisko szerokich warstw ludności, korzystają przeważnie z ogromnego zaufania elementów, które mają możność i zrozumienie dla oszczędzania sobie grosza na czarną godzinę. Ogólna suma wkładów w spółdzielniach żydowskich dosięga 17 miljonów zł.

Zaznaczamy przy tej okazji, iż teraz po ostatecznem ustabilizowaniu się waluty polskiej, ma być zorganizowana wielka i planowa akcja oszczędnościowa, która będzie dążyła do koncentrowania oszczędności ludowych w jednym rezerwuarze, t. j. Banku Ludowym. Przyczyni się to do wielokrotnego powiększenia sumy udzielonych kredytów i do znacznego zmniejszenia stopy procentowej i będzie służyło jąko potężny motor dla gospodarstwa żydowskiego.

Trzecią poważną czynnością w spółdzielczości kredytowej są operacje inkasowe. Dzięki szeroko rozgałęzionej sieci Banków Spółdzielczych, które znajdują się, jak już wskazaliśmy, w najmniejszej mieścinie i dzięki wypróbowanej uczciwości tych ostatnich, powierza się im co miesiąc 350.000 weksli na sumę wyżej 60 miljonów zł. Jest to największa ilość dokumentów inkasowych, które przechodzą przez jakikolwiekbądź system kredytowy w kraju, przyczem do klijentów możemy zaliczyć największe Banki Akcyjne i instytucje przemysłowo-handlowe w Polsce.

Kontrola nad wszystkiemi temi bankami należy wg. Ustawy do Rady Spółdzielczej przy Ministerstwie Skarbu. Jednak Ustawa ta przewiduje przelanie powyższej kontroli na Związki spółdzielcze, które są odpowiednio zorganizowane i zasługują na zupełne zaufanie.

Związek Żydowskich Towarzystw Spółdzielczych w Polsce jest mianowicie jednym z tych Związków Rewizyjnych, posiadających prawo państwowej rewizji.

Należenie do Związku oznacza także szereg ulg podatkowych i ułatwienie przy wykonywaniu czynności bankowych.

Do najgłówniejszych czynności Związku Żydowskich Towarzystw Spółdzielczych w Polsce należy: a) wykonywanie rewizji i instrukcji w spółdzielniach, co bywa uskuteczniane 1—2 razy do roku przez specjalne kolegjum inspektorów, b) porady praw-

ne i praktyczne, które bywają udzielane w każdej chwili ustnie i piśmiennie, c) propaganda spółdzielcza, która się wyraża w wydawaniu czasopisma (ukazuje się bez przerwy 6 rok), w organizowaniu kursów dla kierowników i współpracowników spółdzielni i w wydawaniu szeregu broszur i ulotek o treści spółdzielczej, d) dopomaganie do nawiązywania i utrzymywania stosunków gospodarczych pomiędzy spółdzielniami, e) współdziałanie, w miarę potrzeby, w zakładaniu nowych spółdzielni.

Związek jest także właścicielem akcyj Banku dla Spółdzielni, który jest Centralą finansową żyd. spółdzielni kredytowych i zaopatruje je kredytem.

Do Związku należą nietylko spółdzielnie kredytowe, lecz i inne, a mianowicie: surowcowo-wytwórcze, wydawnicze i rolnicze. Na szczególną uwagę zasługuje budząca się ostatnio do życia spółdzielczość surowcowo-wytwórcza dla rzemieślników. Spółdzielni niekredytowych różnych typów jest obecnie w 24 największych miastach Polski. Razem Związek liczy 401 spółdzielni.

Na czele Związku stoi Rada, składająca się z 21 członków, reprezentantów przeważnie miast prowincjonalnych.

Prezydjum Związku składa się z następujących osób:

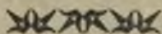
1. Dr. M. Klumel — Warszawa;
2. M. Szalit — Wilno;
3. S. Glocer — Warszawa;
4. N. Kowarski — Wilno;
5. Ch. Rasner — Warszawa;
6. A. Truskier — Warszawa;
7. Dr. Silberschein — Lwów.

Dyrektorem Związku jest inż. Aleksander Berkenheim.

Kolegjum inspektorów składa się z pp. M. Goldfarba, L. Michelsona, A. Prowalskiego, A. Szmojsza i H. Szoszkiesa.

W rewizjach Spółdzielni bierze także udział czterech inspektorów Oddziału American Joint Reconstruction Foundation w Polsce.

Redaktorem czasopisma „Ruch Spółdzielczy" jest p. A. Prowalski.

Humor żydowski.

TELEFON MOJŻESZA.

W pewnej szkole podczas lekcji religji nauczyciel zapytuje ucznia, kiedy żył Mojżesz. Uczeń nie wie.

— Ależ, Garfunkiel, w chronologji, zamieszczonej na końcu książki, wyraźnie jest napisane „Mojżesz — 4000".

— Wiem, ale myślałem, że to jego numer telefonu.

Gruźlica u żydów w Warszawie.

Gruźlica — ta choroba proletarjatu, jak ją nazywa A. Sokołowski, w dużej mierze zawdzięcza potęgę swego rozwoju złym warunkom materjalnym, oraz zaniedbaniu hygjeniczno-sanitarnemu osobnika i jego mieszkania. Gruźlica — to choroba skąpego odżywiania, ciasnego lokalu (R. Koch) i pracy ponad siły — tego wszystkiego, co w następstwie zmniejsza odporność organizmu i daje możność lasecznikowi Kocha szerzenia swej niszczycielskiej pracy w organizmie ludzkim.

Że tak jest w rzeczywistości, dowodzą dane, zebrane w żydowskich poradniach przeciwgruźliczych w Warszawie (Toz, Brijus), dotyczące głównie warunków mieszkaniowych, materjalnych i społecznych pacjentów.

Na 5.106 pacjentów wyżej wymienionych poradni — jedynie w 72% (3.660 osób) stwierdzono gruźlicę; reszta chorych cierpiała na nie-gruźlicze schorzenia.

Szczegółowe zestawienie wykazuje, iż procent pacjentów przychodni płci żeńskiej jest znacznie większy, niż płci męskiej. Kobiety, niezależnie od swej przewagi liczebnej (na 100 Żydów w Warszawie przypada, na podstawie badań Biura Statyst. m. Warszawy — 112,8 Żydówek), częściej odwiedzają poradnie, dzięki swemu położeniu społecznemu, odmiennemu od stanowiska mężczyzny, zmuszającego go do pracy, do wyżywienia rodziny, do zwracania mniejszej uwagi na swoje zdrowie.

Pomimo korzystania z wzgl. lepszych warunków społecznych — kobiety jednak nie odwiedzają poradni zaraz po zjawieniu się pierwszych objawów schorzenia (kaszel, flegma, T.° podgorączkowa, krew), by dać w ten sposób możność lekarzowi wczesnego postawienia rozpoznania, łatwiejszego wyleczenia pacjentki oraz zachowania wszelkich środków profilaktycznych, niezbędnych dla zwalczenia, wzgl. ustrzeżenia otoczenia od zarażenia się gruźlicą. Badania nasze dowodzą, iż chory w I-ym okresie gruźlicy płuc (t. zw. Turban I) — zjawia się do poradni średnio w rok i 10 miesięcy po stwierdzeniu u siebie pierwszych objawów choroby; w II-im okresie gruźlicy płuc — średnia ta podnosi się do 2½ roku, by osiągnąć maximum 3 lat w trzecim okresie choroby płuc. Rozumie się, że im później zjawia się chory do poradni, tem większe są jego zmiany chorobowe, tem trudniej go wyleczyć, tem większe spustoszenie uczynił on dookoła siebie, zarażając swą plwociną rodzinę, zwłaszcza dzieci, i najbliższe otoczenie.

Wiek chorych Żydów na gruźlicę ilustruje następująca tablica:

do 15 lat	było 976 osób	— co stanowi	27,2%	70,4%
od 16—20 lat	„ 666 „	„ „	18,5%	
od 21—30 „	„ 886 „	„ „	24,7%	
od 31—40 „	„ 541 „	„ „	14,8%	29,6%
od 41—50 „	„ 361 „	„ „	10,5%	
powyżej 50 „	„ 165 „	„ „	4,3%	
	3.595			

Widzimy, że olbrzymia większość chorych (70,4%) — to dzieci, element najbardziej skłonny do zarażenia się gruźlicą, i osoby w wieku lat 15 do 30, którzy przeszli w latach wojny całą gehennę cierpień, co zmniejszyło ich odporność na zarażenie się lasecznikiem Kocha.

Jeżeli chodzi o zawód chorego, wzgl. o sferę, z której chory pochodzi, to na 2.164 osobników, pod tym względem badanych:

43% — należy do rzemieślników;
22,5% „ „ drobnych kupców i handlarzy;
17% „ „ pracowników (subjekt, służąca, woźny);
9,5% „ „ robotników;
8% „ „ zawodów wyzwolonych.

Przewaga pierwszych dwóch grup nad pracownikami i robotnikami tłumaczy się tem, że: primo — rzemieślnicy i drobni kupcy stanowią gros społeczeństwa żydowskiego, secundo — robotnicy i pracownicy korzystają zazwyczaj z Kasy Chorych, do której drobnomieszczaństwo przeważnie nie należy.

Co się tyczy poszczególnych zawodów — to najliczniej reprezentowani są wśród rzemieślników: krawcy (27%), szewcy (12%), kamasznicy (9,5%), szwaczki, stolarze i malarze. Pierwsze więc miejsce zajmują ludzie, zajęci w zawodach, gdzie praca jest ciężka i bywa przytem wykonywana w pozycji nachylonej, usposabiającej w dużym stopniu do zarażenia się gruźlicą.

Chory taki już w krótkim czasie po zjawieniu się pierwszych objawów gruźlicy musi porzucić pracę, wyczerpującą jego wątłe siły. Badania nasze wykazują, iż w 56% przypadkach chorzy — jeszcze przed upływem 6 miesięcy — musieli zrezygnować z dotychczasowego swego zajęcia i jedynie w 44% mogli je jeszcze przez pewien czas kontynuować.

Porzucenie pracy przez chorego — najczęściej jedynego żywiciela rodziny — pogarszało i tak nieświetne warunki materjalne tej rodziny. Ciekawe, że rodzina taka (biedna, chora) zazwyczaj składa się z licznych członków. Otóż, badania nasze, przeprowadzone na 662 rodzinach, w których jeden lub więcej członków cierpi na gruźlicę, wykazały, że rodzina taka składa się średnio z 6 osób, aczkolwiek spotykamy rodziny, w których liczba członków dochodzi do 13—14 osób.

Rodzina taka (średnio z 6 osób) powinna zajmować odpowiedni lokal, tak, by kontakt pozostałej rodziny, zwłaszcza dzieci, z chorymi był możliwie najluźniejszy. Rzeczywistość inaczej wygląda: jedynie 22,7% chorych rodzin zajmuje lokal, składający się z dwu pokojów i kuchni, wzgl. nieco większy, reszta — 77,3% — zajmuje lokal jedno- (38,2%), wzgl. dwuizbowy (39,1%). Dość często spotyka się rodziny, składające się z 8—10 osób i zamieszkujące jednoizbowy lokal, który w dzień stanowi sklep, a w nocy sypialnię. A ileż suteryn niemieszkalnych, ale zamieszkanych przez liczne rodziny, mieszczą w sobie ulice: Krochmalna, Smocza, Ostrowska i t. p.?

Że skupienie ludności przyczynia się do szerzenia gruźlicy, dowodzi fakt, iż wówczas gdy w całej Warszawie na jedną izbę przypada średnio 2,12 osób (badanie Biura Statystycznego m. Warszawy), „izba gruźlicza" — jest zamieszkana przez 3,12 osób!

W takich lokalach należy zaliczyć do szczęśliwych zjawisk fakt, gdy chory sypia sam; w 45% wypadków dzieli on chore łoże z jeszcze jedną lub więcej osobami. A pozostała rodzina jak sypia? Otóż okazuje się, że na każde łóżko wypada średnio po 2,2 osób, aczkolwiek spotykamy rodziny, składające się z siedmiu osób i posiadające dwa łóżka. W tym przypadku dzieci najczęściej sypiają na podłodze, krzesłach lub skrzyniach (autentyczne!).

Przy tego rodzaju warunkach mieszkaniowych — trudno marzyć o oddaniu choremu oddzielnego pokoju, jak tego wymagają współczesne zasady społecznej walki z gruźlicą. Badania nasze wykazały, że jedynie 6% chorych posiada oddzielny pokój, 14% — sypia w pokoju dwuosobowym, 37% — sypia w pokoju 3—4-osobowym, a 43% — zajmuje pokój wspólnie z jeszcze 5 lub więcej osobami. Zupełnie zrozumiałe, że dalecy jesteśmy od zachodnio-europejskiego ideału „nieprzeludnionego mieszkania", t. j. takiego, w którem na jedną izbę przypada 1 osoba. Ideał ten osiągnęliśmy jedynie w 2,2%!

Mieszkanie takie jest najczęściej wilgotne i niesłoneczne (52%); okna w 83% wychodzą na brudne, cuchnące podwórza (dla całej Warszawy procent ten spada do 62,4). Na szczęście, tego rodzaju lokale w większości wypadków bywają przewietrzane i tylko 28% mieszkań nie bywa przewietrzanych, lub bardzo rzadko (raz na 2—4 tygodnie). Jako powód nieprzewietrzania podaje się chłód i wilgoć, obawę przed przeziębieniem małych dzieci, brak pieców dla ogrzewania i t. p. Często nie można przewietrzyć mieszkania z powodu braku okien (alkowa, suterena).

Jeśli chodzi o czystość indywidualną, to z całem zadowoleniem można stwierdzić fakt, iż 95% chorych zmienia bieliznę co tydzień i jedynie 5% — rzadziej.

Ale nietylko ciasne, przeludnione mieszkanie jest czynnikiem, usposabiającym do szerzenia się gruźlicy; dużą rolę odgrywają i złe warunki, które zmuszają często chorego do nadmiernej pracy i niedostatecznego odżywiania. Otóż jedynie 2,5% chorych dobrze się odżywiało, 51,5% — miało odżywianie znośne, a 46% — odżywiało się źle.

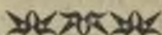
Głód i chłód idą zwykle w parze: 6,4% chorych miało odzież dobrą, 63,6% — skromną, a 30% chorych nosiło odzież nędzną. Notowane są fakty, że dwie chore siostry korzystają z jednego palta, że dzieci wskutek braku odzieży nie chodzą do szkoły i t. p.

Tego rodzaju warunki mieszkaniowe i materjalne pobudzają do życia lasecznik Kocha i usposabiają do szybkiego zarażania bliższego otoczenia chorego. Ognisko zarazy wkrada się często do sąsiadów, ogarniając czasem całe domy, jak to skonstatowano w robotniczych dzielnicach Wiednia i Poznania.

I my posiadamy swoje gruźlicze ulice żydowskie. Ulice, przy których dotychczas stwierdzono największą liczbę chorych — to: Pawia, Nowolipie, Miła, Krochmalna, Pańska, Twarda, Dzielna, Gęsia, Nowolipki, Grzybowska, Dzika, Smocza, Muranowska i Wołyńska (w kolejnym porządku częstości spotykanej gruźlicy).

Walczymy z gruźlicą: otwieramy poradnie, budujemy sanatorja, tworzymy kolonje letnie i zimowe dla dzieci słabych, pochodzących z rodzin gruźliczych, prowadzimy propagandę w prasie i na Uniwersytecie Hygjenicznym — ale to wszystko kropla w morzu, wobec ogromu zła, któremu na imię T. B. C.

Dr. L. Lejzerowicz.

Humor żydowski.

MECHESI MIĘDZY SOBĄ.

W pewnem towarzystwie znalazło się czterech panów: prokurator, profesor, powieściopisarz i dyrektor teatralny. Ludzie ci, przypadkowo się zbliżywszy, poczuli ku sobie szczególną sympatję. Po dłuższej rozmowie okazało się, że wszyscy czterej są mechesami.

Gdy opróżniono już trzecią butelkę wina, współbiesiadnicy uczuli potrzebę opowiedzenia sobie, jaki był powód ich przejścia na nową wiarę.

— Ja — rzekł prokurator — uczyniłem to z ambicji. Chciałem koniecznie zostać prokuratorem, a jak wiecie, dla żyda ten urząd jest niedostępny.

— Co do mnie, — rzekł profesor, — to, oddawszy się studjom filozoficznym, zobojętniałem na wszelką wiarę. Ponieważ zaś wygodniej jest w życiu być chrześcijaninem, niż żydem, więc spełniłem tę pustą dla mnie formalność.

— A ja się poprostu zakochałem w chrześcijance, — rzekł literat, — a że jej rodzice nie chcieli żadną miarą wydać córki za żyda, uczyniłem zadość ich życzeniu.

Przyszła kolej na dyrektora, ale ten uporczywie milczał.

— No i cóż, panie dyrektorze, dlaczego pan się „pokropił"? — zapytali zaciekawieni towarzysze.

— Ja? — odrzekł dyrektor z wieloznaczącym gestem teatralnym — ja się wychrzciłem poprostu z... przekonania.

— Co? — zawołali razem wszyscy trzej. — Z przekonania? Taką bajkę może pan opowiedzieć tylko... gojowi.

N. BOROWSKA.

Sztuka kupowania.

Mężczyzna i kobieta przy zakupach.

Twierdzą powszechnie, że kobiety lubią kupować, że czynność ta należy poniekąd do ich resortu. Otóż przedstawicielki płci pięknej wcale nie podzielają tego zdania. Przeciwnie, uważają, że dla mężczyzn najmilszem zajęciem jest latanie za sprawunkami, i dlatego też, chcąc sprawić przyjemność mężowi, kuzynowi i przyjaciołom, zwracają się do nich najczęściej z prośbą: „Kup mi to i owo".

A zato bywają mężowie, którzy, chcąc mieć życie lekkie i zgoła bez pracy, obarczają żonę wszystkiemi, ale to wszystkiemi zakupami. Biedna ofiara męskiego egoizmu zmuszona jest sama wybierać dla męża krawaty, a nawet kupować mu wbrew przekonaniu papierosy.

Co prawda, istnieją też małżeństwa, gdzie mąż i żona razem chodzą po zakupy. Małżonka sama nie zdecyduje się na wybór grzebyka; mąż bez żony nie przymierzy butów, ani zamówi ubrania. Takim stadłom chodzi widocznie o to, aby przedewszystkiem sobie się wzajemnie podobać. No ale to są małżeństwa szczęśliwe. Nie będziemy mówili o wyjątkach.

Istnieją charaktery dziwne, szczególnie wśród mężczyzn, którzy, kupując coś, nie polegają na nikim. Czy to będzie drogocenne futro, pułapka na myszy, trzy ćwierci kilo czekolady, lub tuzin kopert do listów, zawsze mają zaufanie do własnego tylko znawstwa. Taki pan, pokazując zakupiony przedmiot, mówi niezmiennie: „Patrz, jak piękną kupiłem papierośniczkę lub szalik, a jak tanio!"

Aby zaś była na świecie równowaga są ludzie i innego pokroju, którzy, udając się po sprawunki, zabierają ze sobą wujaszków, ciocie, albo przyjaciół, a najchętniej świetnie znające się na wszystkiem kuzynki. Kupcy nienawidzą takich kuzynek wszystkiemi siłami duszy. Przed taką kuzynką trzeba rozłożyć wszystko, co się ma na półkach. Niech Bóg broni, by pomyślała, że czegoś niema. Stosy towarów defilują przed nią, niby wojsko przed jenerałem, a znawczyni każdą rzecz ocenia krytycznie: „Kolor niewyraźny, drze się w palcach, było modne, kiedy byłam dzieckiem (czy ona była kiedyś dzieckiem?), tandeta, wzięłabym dla służącej, toby już uszło, ale będzie się pruło, i cena... bandycka".

Kupiec, gdy tylko zobaczy kuzynkę, tłumi przekleństwo, odmawia krótką modlitwę, ale pokazywać — pokazuje, bo kto wie, a może...

Najpewniejsza tranzakcja jest wtedy, jeżeli mąż z żoną przychodzą we dwoje, by wybrać rzecz potrzebną. Bo gdy pani przychodzi sama, to wybiera wprawdzie dość długo i równie długo się namyśla, ale gdy już jest zdecydowana i ma sięgnąć do torebki, nachodzi ją nagła refleksja, staje niepewna i mówi: „Zresztą poradzę się męża... jutro przyjdę... napewno... niech pan to dla mnie schowa... przepraszam!" — i szybko ucieka ze sklepu.

Gdy po zakupy przychodzą dwie lub więcej osób, tranzakcja często nie dochodzi do skutku z powodu, że jednemu z grupy zasadniczo nic się nie podoba. Przyznać należy, że inicjatywa negacji najczęściej wychodzi ze strony płci słabej. Bo gdy mężczyzna odradza kupno, czyni to zwykle z premedytacją, na skutek zgóry powziętego, zdradzieckiego planu, a rada jego zawsze nacechowana jest pewną tendencją.

Pan, chodzący po zakupy z przyjaciółką, ma zupełnie inny wyraz twarzy i inny uśmiech, aniżeli wtedy, gdy przychodzi do sklepu z żoną.

W obu tych przypadkach przemawia odmiennym językiem i inaczej zgoła manipuluje portmonetką.

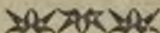
Mężczyzna, towarzyszący kobiecie po sprawunki, odgrywa rozmaite role. Raz jest statystą, a jego rola czynna rozpoczyna się dopiero, kiedy dochodzi do placenia. Drugim razem przyśpiesza kupno w formie życzliwej i łagodnej perswazji: „Moja droga, kup albo nie kup, ale nie stójmy już tutaj, bo mnie djabli biorą!" Małżonka zwykle uważa, że cena jest za wysoka w stosunku do jakości towaru. „Przyjaciółka" natomiast jest ustępliwsza, szczególnie kiedy omawiana jest kwestja pieniężna.

A zdarza się także, że pan, towarzyszący żonie, z trwogą i bojaźnią przestępuje próg sklepu. Żona zasięga jego rady, pytając: „Jak myślisz, czy będzie mi w tem do twarzy? Czy to dość ciepłe dla Józia?" Jeżeli mąż jest rozsądny i ma doświadczenie, nie będzie radził, ani namawiał, raczej wymknie się pod jakimkolwiek pretekstem gdyż wie dobrze, co go czeka, jeżeli, po głębszej rozwadze w domu, rzecz okaże się nieodpowiednia. „I poco namawiałeś mnie na paski, kiedy modniejsze są kratki, a tak cię prosiłam, byś mi dobrze radził; wolą abym obejść się bez sukni, aniżeli to nosić; kto cię prosił, abyś się odzywał; a jak nie znasz się na niczem, to poco się wtrącasz; jeżeli człowiek nie ma za grosz gustu..." Gdy dobrze pójdzie, te najmilsze dla ucha męskiego wywody mogą trwać tak długo, dopóki będzie w użyciu przedmiot za namową nieopatrznego męża kupiony.

Więcej zaufania okazują czasem kobiety do rad ekspedjentek. Niektóre uważają panny sklepowe za swe najdroższe przyjaciółki i wierzą wszystkim ich zapewnieniom. Inne widzą w ekspedjentce podstępnego a chytrego wroga, i wybierają zawsze naprzekór jej radom. Mężczyźni częściej wierzą pannom, stojącym za ladą, bo cóż mają, biedacy, uczynić. Wchodzi taki pan do magazynu pewny siebie i dobrej myśli, pragnąc kupić małżonce upominek. Zdaje mu się, że dobrze zna gust magnifiki. A tymczasem rozkładają przed nim takie stosy dziwacznego galimatjasu, że staje oszołomiony i odrazu traci przytomność. Błogosławi sprzedawczynię i uważa ją za anioła, gdy ta głosem słodkim a władczym mówi: „Ręcznie malowany pasek w kółeczka w sam raz się nadaje dla wysmukłej brunetki".

A czy słyszeliście jak się mężczyźni targują? Bo są mężczyźni, którzy w sztuce targowania się stokrotnie przewyższają kobiety i mogą doprowadzić kupca do stanu epilepsji. Nasuwa się nawet przypuszczenie, że mężczyźni mają do tej sztuki talent przyrodzony i tylko brak czasu nie pozwala im na uprawianie tego sportu.

Czarujące zaś panie również nie zapominają o maksymie „times is money" i gdy nie mają dość monety, szafują przynajmniej szczodrze jej ekwiwalentem — czasem.

Humor żydowski.

DOBRA RODZINA.

Swat wprowadza młodzieńca do państwa N. którzy poszukują męża dla córki. Po wizycie swat chwali zamożność tej rodziny.

— Czy widział pan te oryginalne dywany perskie? A cenne kosztowności, które nosiła matka? A całe urządzenie? A szafka, pełna ciężkich naczyń złotych i srebrnych?

— No — odpowiada młodzieniec sceptycznie — nie można teraz nic wiedzieć. Kto wie, czy nie pożyczyli tego wszystkiego od krewnych i znajomych.

— Co, pożyczyli? Pan ich nie zna. Ktoby takim ludziom czegoś pożyczył!

W sennej niemocy.

(Refleksje nocnego korektora.)

Wydaje się napozór, że nic się o nocnej porze nie zmienia w pokoju, i godzina pracy dziennej bliźniaczo podobna jest do takiejże w nocy, kiedy człek — mimo wieloletniego nawet przyzwyczajenia — czuje się jednak senny.

Te same meble, te same gęstą niebieską farbą pokryte tapety.

Różnica mimo to jest, coprawda obecność jej wyczuwa się raczej, niż widzi. W tej chwili zaledwie da się uchwycić, ale wiem, że będzie rosła, wzmagała się, coraz bardziej odsuwając wnętrze pokoju, by je wreszcie w nieprzeniknionej mgle pogrążyć — razem ze mną, jeżeli się sam oprzeć nie potrafię.

Trudno określić, na czem różnica polega, ale mam wrażenie, że tkwi ona w innym, niż zwykle, jakimś swoistym sposobie patrzenia. Za wyjątkiem biurka, przy którem pracuję, — wszystkie pozostałe przedmioty oglądam w świetle jakby niepełnem. Rzecz prosta, nie chodzi tu o lampę, zawieszoną na suficie: nie straciła o tej porze ani jednej ze swoich stu świec. Skąpsze natomiast jest światło, płynące z tamtej strony znużonych źrenic, i część jego nie dochodzi do objektów, znajdujących się w pewnej ode mnie odległości.

Oto, naprzykład, to biurko przy oknie (własność redaktora sportowego: śpi sobie teraz w domu snem twardym, jak kamień, jak stal jego mięśni). Identyczna co w dzień forma, też same rozmiary. A jednak — to jest już i n n e biurko. Coś jakby straciło ze swej pełnej dziennej treści: cel, przeznaczenie sprzętu przestało istnieć, gdzieś się ulotniło. I dlatego obojętne jest w tej chwili, czy stół stoi „porządnie", równo, czy też bokiem, albo nawet odwrócony nogami do góry, do sufitu.

Niewątpliwie, wiele nici łączy człowieka z otoczeniem, — z tych jednak przynajmniej jedna podczas znużenia zamiera, gaśnie, a właściwie — zasypia. Jest nią właśnie ta, która robi ze wszystkiego przedmiot użytku, toruje drogę w życiu dla czynu wyzyskiwania, korzystania z możliwości, nadaje piętno celowości.

Gaśnie, być może, dlatego, że przestaje być potrzebną w czasie, gdy wyczerpany organizm resztki posiadanej jeszcze energji przezornie zatrzymuje raczej dla siebie, w sobie, — zamiast szukać ujścia nazewnątrz.

Jakkolwiekbądź pierzcha w pokoju pedantyczny porządek, ta nieodłączna właściwość wszystkich przybytków pracy i wygody, a zamiast niego panuje coś w rodzaju bezładu poetyckiego. Wszystkie sprzęty tracą na wadze, określonem znaczeniu, nabierając tem samem charakteru objektów przygodnych, mogących być zarazem wszystkiem i niczem, — dowolną zabawką.

Właśnie — zabawki. My wszyscy, którym w nocy wypada przedzierać się przez opanowujące nas zmęczenie, — wszyscy w mniejszym czy większym stopniu czujemy dobrze, jak w coraz mocniej zasypiającym dorosłym człowieku budzą się dziwaczne, całkiem dziecinne fantazje i zachcianki. Jeżeli nastrój ten nie przybiera mimo to kształtów konkretnych, „realnych", to jedynie przez wzgląd na konieczność jak najdalej idącego oszczędzania sił. Rozlana na podłodze herbata oraz kawałki szkła, nędzne resztki potłuczonej szklanki, potrafią jedynie bawić, nie wywołując żadnych refleksji na temat swoiście dzienny, temat nieporządku. Zupełnie dobrze rozumiem to-

warzysza, który przynosi mi materjał do czytania, do korygowania. Ten mały okrągły człeczyna porusza się wolno, gotowy każdej chwili zatrzymać się, stanąć, jak zegar, który zapomniano na czas nakręcić. Dziesiątki razy przechodzi obok przewróconego krzesła, które leży sobie teraz akurat na środku pokoju, plącząc się pod nogami. Nie wpadnie na koncept, by krzesło podnieść i postawić przy biurku, — albowiem to krzesło beznadziejnie straciło swoje miejsce i wcale nie jest specjalnie do siedzenia przeznaczone.

Z tego chaotycznego bezładu, który towarzyszy każdej uczciwej nocnej pracy, ze środowiska, któremu gdzieś zaginął cel, płynie jakaś dziwna radość dla człowieka wyczerpanego. W tej atmosferze wpada w ucho błogi szept: nie potrzebuję wstawać, poprawiać rozrzuconych rzeczy, zatrzeć śladów wylanej herbaty. Naprzekór dziennym przesądom nie muszę, nie muszę, nie muszę!

Jak to dobrze jest nic sobie nie robić z tego, co się kiedy indziej uważa za konieczne, nieodzowne. Tem zapewne tłumaczy się moje zadowolenie. Jest mi ono pociechą w tem, że istnieje w tej chwili jednak coś, co muszę robić za wszelką cenę, co wszystkiemu pozostałemu każe ustąpić na plan drugi, zamilknąć. Uświadamiam sobie najzupełniej, że obecna moja czynność, robienie korekty, to nakaz najwyższy, nieodparty, zwycięski. Wszystkie inne „okoliczności" bledną wobec niego, odchodzą w niepamięć.

Przeczytałem już 25 szpalt, 3000 wierszy, około 12000 słów, przeszło ćwierć miljona liter. Wszystkie trzymały w uwięzi moją uwagę, wszędzie szukałem błędów. Nie odpoczywałem wcale, w nocy zwykłem pracować jednym tchem w szczerym zamiarze dźwignięcia wszystkiego odrazu.

Ogromny ciężar nosi głowa na sobie i razem z nim pada w próżnię. Pada na wszystkie strony. Czasami wtył, czasami naprzód, przeważnie jednak na boki, prawy czy lewy, nie hołdując zresztą żadnemu określonemu kierunkowi. Człowiekowi z głową jest w tej chwili, beznadziejnie sennej chwili, punkt oparcia potrzebny nie mniej, niż ciału parlamentarnemu, które straciło głowę. Z braku czegoś lepszego dobra jest i krawędź stołu, na który opadła głowa, ale jest on przecież nieubłaganie twardy, a przytem nie można się wyciągnąć, rozkosznie wyciągnąć. I marzy sobie wtedy człek zbiedzony.

Słodka jest, niewymownie słodka... Świętą jest owiana ciszą, błogą tchnie ciepłotą, nieocenioną kryje w sobie miękkość ta biała, lekko wysklepiona, szeroka, wypchana pierzami poduszka, na której tak dobrze byłoby spocząć.

Coraz ciemniej i ciszej robi się w pokoju, lampa tonie gdzieś głęboko w suficie, i naraz wszystko znika. Jestem teraz sam i samotne też są odbite na białym papierze artykuły, artykuliki, wzmianki, wzmianeczki, ogłoszenia i inne kawałki, złożone rękoma zecerów.

Nie drażni już mocny zapach farby, mocno zamykają się powieki, i nic mnie nie obchodzi rozlegający się z sąsiednich pokojów śpiew maszynkarzy, dobierających melodje do składanych artykułów.

Ta słodka nirwana trwa jednak tylko małą chwilę. Niebawem głowa odrywa się od twardego stołu, czy też twardy stół odpycha precz niepodatną bryłę głowy — i znowu poznaję czekające na przeczytanie szpalty, przypominające o obowiązku, tym mocnym, bezlitosnym bacie, poganiającym człowieka naprzód w życie. Oczy mam już otwarte, widzę papier zadrukowany, ale jakaś gęsta mgła, o konsystencji niemal stałej, nie pozwala mi pochwycić liter, rozróżnić budowy słów, ich układu w zdania, nie mówiąc już o tem, że przeniknięcie w ich sens jest obecnie wysiłkiem próżnym, marzeniem niedoścignionem. Czuję, że sen mnie zmaga, że znowu zapadam w nicość. Próbuję środka ostatecznego: wstaję, zaczynam chodzić, śpiewać, gimnastykować się, biec, uciekać od snu. Uprzytamniam sobie jednak wyraźnie, że głos mi zamiera w gardle, że w każdej pozycji beznadziejnie zastygam, pomimo rozpaczliwego wysiłku.

Wracam na miejsce: tu przynajmniej bezpieczniej. A po chwili bierze mnie w ręce wielki czarodziej: śnię. Jestem całkiem pewien, że nie zaniedbuję obowiązku, czuję najwyraźniej, że czytam szybko szpaltę za szpaltą, i nie sprawia mi ta praca najmniejszych trudności. Trwam w błogiej świadomości, że wreszcie przezwyciężyłem mego najstraszniejszego wroga. Wcale mi się spać nie chce, pracowałbym tak chętnie jeszcze wiele, wiele godzin.

Wtem: cóż to się dzieje? Ktoś głośno wywołuje moje nazwisko, szarpie za rękaw.

„Przyniosłem nowe ogłoszenia, panie korektorze!" Ten okrzyk ze świata realnego, z rzeczywistości konkretnej odrazu stawia mnie na równe nogi. Więc to był sen, sen „wygodnościowy", jakby powiedział wyznawca psychoanalizy, modny dziś „freudowiec".

Nie zwracam najmniejszej uwagi na tępy ból głowy, wżeram się oczyma w słowa, a sens zdań zrozumiały jest mi teraz dobrze, aż nadto dobrze. Zły jestem, wściekły, żywo daję sobie radę ze stosem papieru, który czekał na mnie. Skończyłem. Niedługo numer się zamknie. Wstaję. Teraz wiem dobrze, że nie zasnę już tak łatwo, nawet gdy będę miał najlepsze po temu warunki. Spać trzeba wtedy, gdy sen przychodzi, a nie, kiedy to ci przyjdzie do głowy.

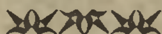
Po kilku minutach wychodzę na palcach do przedpokoju. Duży stół, na którym zrobił sobie posłanie z papieru maszynista. Okrył się paltem, wystawiając na świat boży czarne podeszwy potężnych butów. Śpi, aż go zawołają do maszyny.

Wracam do siebie. Czytam ostatnią szpaltę, którą mi przyniesiono. Praca wszędzie się kończy. Pośpiech osiąga punkt kulminacyjny.

Jestem na ulicy. W tej chwili setki tysięcy mieszkańców Warszawy zażywa cichego, ciepłego szczęścia snu.

Resztkami sił toruję sobie drogę do domu...

Idem.

Humor żydowski.

DYPLOMACJA KUPIECKA.

Po drodze do dworca głównego w Warszawie kupiec Rabinowicz spotyka swego konkurenta, Boruchsona.

— Panie Boruchson, dokąd pan jedzie? — pyta Rabinowicz.

— Do Krakowa.

Po kilku chwilach Rabinowicz spotyka się z Boruchsonem w pociągu, jadącym do Krakowa, i napada na niego z oburzeniem:

— Panie Boruchson, tak się nie robi. To jest oszukaństwo. Jak pan mi powiedział, że pan jedzie do Krakowa, to byłem pewny, iż pan jedzie gdzieindziej. A pan naprawdę jedzie do Krakowa. Wstydź się pan tak kłamać.

KIEPSKI ZIĘĆ.

Teść użala się przed przyjacielem na zięcia.

— Nieszczęście mnie spotkało, mój zięć nie umie grać w karty.

— Jakto, nieszczęście? To wszak bardzo dobrze, że nie gra w karty.

— Kiedy właśnie on nie umie grać, a gra.

UPRZEJMY SZAMES.

W małych miasteczkach żydowskich uczta sobotnia zostaje oddana w przededniu szabasu do piekarza, gdzie grzeje się we wspólnym piecu, aż do czasu gdy trzeba ją spożyć. Na tem t'e zdarzają się częstokroć zabawne pomyłki przy odbieraniu potraw. Takie nieporozumienie zaszło w pewnem miasteczku. Było ono fatalne dla jednego, ale szczęśliwe dla

drugiego. Biedny szames dostał jadło przeznaczone dla miejscowego bogacza i naodwrót.

Dopiero w domu żona szamesa spostrzegła się, że zaszło miłe qui pro quo. Ale nie było innej już rady. Trzeba było z konieczności zabrać się do jedzenia smakowitej gęsiny, która łechtała swym cudnym aromatem nosy biednej rodziny, przyzwyczajonej dotąd do nędznej chudej potrawki z kartofli i fasoli. Pani szamesowa wyłożyła na talerz zawartość garnka i z szacunkiem postawiła go przed swym panem i władcą. Jakież jednak było jej zdziwienie, gdy mąż odsunął talerz od siebie i przysunął go do swej towarzyszki życia:

— Proszę cię — rzekł — kochana Małko, zjedz ty najpierw.

— Co się z tobą stało, Mendlu, odkąd jesteś tak uprzejmy dla dam?

— Widzisz, rzecz się ma tak. Ten bogacz, któremu dostał się nasz „czulent", z pewnością powiada pod adresem tego, kto zabrał mu jego doskonałą gęsinę: niech on się... udławi pierwszym kawałkiem.

POSAŻNA ŻONA.

Kupiec, który ożenił się bogato, spaceruje pewnego razu w towarzystwie niedawno poślubionej żony, gdy wtem spotyka przyjaciela. Posażna żona jest tak potwornie brzydka, że przyjaciel nie może się powstrzymać, by nie szepnąć:

— Wiesz, mój kochany, twoja pani nie jest zbyt piękna.

— Tak, urodą naprawdę nie grzeszy.

— A zębów także, zdaje się, nie ma.

— To nic, za tydzień ma je odebrać od dentysty.

— A oczy ma, zdaje się, zezowate.

Tu małżonek zwraca się do przyjaciela:

— Niepotrzebnie tak cicho mówisz, ona jest także... głucha.

TEORJA WZGLĘDNOŚCI.

— Słyszałem, że prof. Einstein wynalazł teorję względności. Samuelu, jesteś przecież człowiekiem uczonym, wytłumacz mi popularnie, co to jest za nowa teorja.

— To jest taka teorja, według której ten sam pozornie czyn posiada inne znaczenie, zależnie od tego, jak jest wykonany.

— Nic nie rozumiem Może mi to zilustrujesz na przykładzie.

— Bardzo proszę. Weźmy stosunek rabina do dziewczyny. Jeżeli dziewczyna chodzi do rabina, to on jest rabinem, a ona — dziewczyną; a jeżeli rabin chodzi do dziewczyny, to on nie jest rabinem, a ona nie jest dziewczyną.

RACHUNEK SZNORERA.

Pewien sznorer powiada do swego przyjaciela:

— Gdybym miał kapitał Rotszylda, byłbym znacznie bogatszy od niego.

— Jakto, bogatszy?

— A no, bo poszedłbym dalej żebrać.

SŁUSZNA ROZPACZ.

Za pogrzebem znanego bogacza postępuje biedny żydek i gorzko szlocha.

— Czemu tak płaczecie — pytają przechodnie — czy to wasz krewny?

— Nie, i dlatego płaczę.

BUCHALTERJA MAŁŻEŃSKA..

Pewnego kupca zapytano, dlaczego jest bardzo zaniedbany w ubraniu, podczas gdy jego żona ubiera się według ostatniej mody:

— Widzicie — odrzekł — moja żona ubiera się według „żurnalu", a ja według „księgi głównej".

Palestyna współczesna

RYS GEOGRAFICZNY.

BUDOWA KRAJU. Granice Palestyny są następujące: na północy—Syrja, na zachodzie—Morze Śródziemne, na południu—linja wiodąca od Rafy do zatoki Akaby i dalej na północo-wschód, na wschodzie — Transjordanja, podległa również mandatowi angielskiemu. Granica północna została ustalona na podstawie układu francusko-angielskiego z dn. 23 grudnia 1920 r. i uzupełniona dn. 7 kwietnia 1924 r. Granica owa biegnie od Morza Śródziemnego (obok Ras—el—Nukura), na północ od Metuli, następnie wzdłuż Jordanu opada do Jeziora Genezareth, poczem biegnie na południe od toru kolejowego. Terytorjum to, objęte nazwą mandatu angielskiego nad Palestyną, zajmuje przestrzeń 9.000 mil kwadrat. angielskich. Pod względem geograficznym dzieli się kraj na cztery części: a) nizinę, b) wyżynę, c) pustynię, d) dolinę — Jordanu, a) Nizina ciągnie się nad brzegiem morza i ma rozmaitą szerokość: na północy (Akko) — 4 mile ang., rozszerzając się ku południowi do Hajfy, gdzie się łączy z Doliną Ezdrelońską (Emek Izreel), idącą od Morza Śródziemnego do Jordanu; dalej nizina otacza Karmel, szerokość jej zwęża się tutaj do 200 jardów, idąc jednak na południe rozszerza się coraz bardizej — w okolicy Atlith — Askalon sięga 20 mil ang. Część niziny, zwana Saroną, jest niezwykle żyzna (podobnie jak Emek Izreel), mimo licznych wydm piaszczystych; b) Emek Izreel dzieli wyżynę na dwie części — na północy łańcuch Gór Galilei, na południu zaś Samarja (Szomron) i Judea (Jehuda). W Dolnej Galilei najwyższy szczyt górski Tabor ma 1845 stóp wysokości, w Galilei Górnej — Dżermak (3934 stóp); Dżebel Hajdar (3440 stóp). W Szomronie szczyty najwyższe: Ejwal (3077 stóp), Garizim (2849 stóp), Tel-Acur (3318 stóp). Przez Szomron przebiegają od morza do Jordanu liczne doliny. Wyżyna Judei opada ku południowi, przechodząc w pustynię; pustynia tworzy czworobok, opierający się swemi kątami o Gazę, Ber-Szewę, Rafę i el-Odżę. Na wschodzie i południo-wschodzie wznosi się teren górski, opadający tarasami ku Wadi-Araba oraz ku kotlinie Morza Martwego. Dolina Jordanu, przepływającego przez trzy wielkie jeziora, stanowi zjawisko wyjątkowe w geografji.

Jordan wypływa z miejsca, wznoszącego się na 3.000 stóp nad poziomem morza. Dopływając do Jeziora Merom (el-Hulo), znajduje się już na wysokości 7 stóp nad poziomem morza. Wy-

pływając z jeziora Merom, dąży ku jezioru Kinereth (Genezareth, Tyberjadzkie); na tej 10 milowej odległości opada na 690 stóp niżej poziomu morza, poczem płynie do Morza Martwego, leżącego na poziomie 1292 stóp niżej poziomu morza. Czyli, że mamy w Jordanie zjawisko niezwykłego spadku wody, bo aż na blisko 5.000 stóp, co właśnie dało Rutenbergowi asumpt do wyzyskania tego spadku wód w celu elektryfikacji kraju.

KLIMAT. Klimat Palestyny jest bardzo zdrowy, jednak rozmaity w różnych częściach kraju. Ta np. na południowym krańcu doliny Jordanu (okolica Morza Martwego) jest temperatura niemal tropikalna, natomiast w Safezie, Metuli (Galilea Górna) jest już znacznie chłodniej. Znamienną dla klimatu palestyńskiego jest wielka różnica temperatura dnia i nocy. I tak w dolinie Jordanu temperatura w nocy spada do 32 st. Fahrenheita, a w dzień podnosi się do 77 st. F. Śnieg spada bardzo rzadko, przeważnie w okolicach górskich. W ciągu ostatnich pięćdziesięciu lat najwięcej śniegu spadło w r. 1920.

W Palestynie są dwie pory roku: lato gorące i suche oraz zima wilgotna i dżdżysta. Wiosna (okres najpiękniejszego rozkwitu kraju) trwa od połowy lutego do połowy maja; od połowy maja do połowy października trwają upały, w okresie tym niebo jest tak czyste, że niesposób dostrzec najlżejszej chmurki; od połowy października do połowy lutego — zima (okres deszczów: połowa listopada — koniec stycznia). Latem, przeważnie w maju wieje z pustyni gorący wiatr, t. zw. hamsin (sirocco); podczas hamsinu temperatura podnosi się niekiedy nawet do 104 st. F.

METALE i MINERAŁY. Piasek nad brzegiem morza nadaje się doskonale do produkcji szkła. *Kamieniołomy* powstałe jeszcze w starych okresach geologicznych, dostarczają kamienia do budowli w Jerozolimie, a także w całym kraju; są to przeważnie wapniaki rozmaitych kolorów; w Galilei jest dużo kamieni bazaltowych, które służą do budowy szos. *Fosfatów* jest w kraju bardzo dużo, zwłaszcza na obydwóch brzegach Jordanu. *Olej skalny* (nafta) znajduje się w pewnej ilości na południu od Morza Martwego (Ejn-Gedi, Masada); wartość handlowa pokładów nafty nie została jeszcze zbadana. *Sole Morza Martwego,* to najwyższe bogactwo naturalne Palestyny; woda Morza Martwego zawiera 25 proc. rozmaitych soli, w tem 34 proc. chlorku sodowego, 7 proc. chlorku potasowego, 1 proc. bromku magnesowego; Morze Martwe zawiera 30 miljardów tonn rozmaitych soli, w tem 1 i pół miljarda tonn chlorku potasowego najlepszego gatunku.

Wielkie pokłady *cementu* znajdują się w okolicy Hajfy.

Metale Palestyna zawiera w bardzo nikłej ilości.

FAUNA. Rozmaitość budowy kraju i klimatu spowodowała też różnolitość flory i fauny, spotykamy więc w Palestynie zwie-

zęta i rośliny, zarówno tropikalne, jak i północno i środkowo europejskie.

Ze zwierząt dzikich wymienimy: szakale, lisy, dzikie koty, nietoperze, rozmaite gatunki myszy i szczurów, gazele, koziorożce.

Z ptaków: wróble, dzikie kaczki, gołębie, kruki, słowiki, bociany, łabędzie, kukułki, sokoły, orły i sępy; w okolicach jeziora Kinereth — pelikany i ormorany; w okolicach Jerycha — kolibry.

Owadów a szczególnie *moskitów* jest w Palestynie, podobnie jak we wszystkich ciepłych krajach, niezliczona moc.

Ryby jadalne w wielkich ilościach znajdują się w morzu wzdłuż wybrzeża oraz w jeziorze Kinereth; rybołóstwo jest w Palestynie dość dobrze rozwinięte.

Ze zwierząt domowych najwięcej uwagi poświęca się w Palestynie owcom, a poza tem hoduje się też wrony, kozy, świnie (hodowla tylko u chrześcijan).

Kolonje żydowskie uprawiają na wielką skalę hodowlę *ptactwa* oraz *pszczelnictwo. Gospodarstwa mleczne*, szczególnie się rozwijają w nowszych kolonjach.

FLORA. W pasie nadmorskim znajdujemy typowo śródziemnomorskie rośliny (na wiosnę i latem najwspanialsze kwiaty); wyżyna pokryta jest roślinami typowemi dla stepów Bliskiego Wschodu; w dolinie Jordanu spotykamy rośliny podzwrotnikowe (róża jerychońska, prawdziwy papirus). Lasy w Palestynie całkowicie wyginęły, dopiero immigranci żydowscy zasadzili sporo gajów, najpiękniejszy przy kolonji Hederze. Główne kultury roślin w Palestynie są: winogrona (najwspanialsze gatunki) pomarańcze (słynne na cały świat jaffskie), oliwki, figi, migdały, cytryny, rycyna, eukaliptus, chleb świętojański, tytoń (świetnie się rozwija w czasach ostatnich). Poza tem spotykamy wszelkiego rodzaju zboża: żyto, durrę, kukurydzę Kolonje żydowskie, zwłaszcza nowsze uprawiają na wielką skalę warzywnictwo, w ciągu całego roku są w Palestynie świeże: kalafiory, pomidory, ogórki (najrozmaitszych rodzajów), szparagi i t. d. Kartofle nie znalazły w Palestynie gruntu podatnego.

LUDNOŚĆ.

Dokładnej statystyki ludności w chwili obecnej nie posiadamy. Oficjalny spis ludności z r. 1922 wykazał dane następujace: ogółem — 757 182, w tem muzułmanów — 590 890. Żydów 83 794, chrześcijan — 73 024, innych — 9 474. Liczby te nie są obecnie miarodajne. Ludność obecnie liczy około 800 tys. w tem Żydów około 150.000 (około 18 proc. całej ludności).

Podług narodowości ludność dzieli się na:

a) Arabów, którzy obecnie stanowią większość mieszkańców Palestyny. Śród nich odróżniamy dwa zasadnicze typy: 1) Ara-

bów wędrownych (Beduinów) o czystej krwi arabskiej; są oni niemal wszyscy muzułmanami, mieszkają w namiotach, zajmują się hodowlą bydła i rabunkiem; 2) Arabów osiadłych w miastach i wsiach (po wsiach nazywają się fellachami); śród tych jest już pewien odsetek chrześcijan; zajmują się handlem, rzemiosłami i rolnictwem. Ludność arabska jest uboga i małorolna, ekonomicznie uzależniona od wielkich posiadaczy ziemskich i poważnych kapitalistów, t. zw. effendi. Effendiowie niemiłosiernie wyzyskują ludność miejscową. W stosunku do Żydów prowadzą politykę dwulicową: z jednej strony szerzą agitację demagogiczną antysjonistyczną, albowiem z powodu napływu Żydów, którzy są kulturalniejsi od Arabów, poziom kulturalny i ekonomiczny szerszych warstw arabskich podnosi się, wobec czego maleją wpływy effendich, z drugiej zaś strony effendiowie napełniają swe kasy pieniędzmi, otrzymanemi za grunta, które sprzedają Żydom, a wszakże według ich fałszywego mniemania sprzedaż ziemi Żydom jest zdradą narodową.

b) Żydów, którzy z kolei dzielą się na: 1) sefardów, t. j. Żydów wschodnich, oddawna zamieszkałych w Palestynie; 2) aszkenasów, t. j. Żydów przybyłych z Europy Zachodniej i Środkowej (obie te grupy zamieszkują przeważnie w miastach, stanowią element zacofany, utrzymujący się z „chaluki", t. j. datów; nie zajmowali się do wojny pracą produkcyjną, a „chaluka" miała charakter jałmużny, obecnie czynione są próby produktywizacji tych oddawna osiadłych w Palestynie Żydów; 3) Żydów nowoprzybyłych — immigracja tego elementu trwa od roku 1881, kiedy to przybyła do Palestyny pierwsza grupa idealistów żydowskich dla stworzenia tam osad rolniczych żydowskich; od owego czasu trwa nieustannie immigracja Żydów do Palestyny pod egidą Organizacji Sjonistycznej; wysiłek i poświęcenie tych ludzi stworzyły prawdziwe cuda, podnosząc w ten sposób dobrobyt całego kraju; 4) Jemenitów, t. j. Żydów z Jemenu; są to ludzie niesłychanie pracowici, zdolni, bogobojni i przytem 100-procentowi Żydzi.

c) Niemców — członków bractwa Templarjuszy; mają oni w Palestynie kilka wspaniale urządzonych kolonij(przy Jerozolimie, przy Hajffie, przy Jaffie — kolonje miejskie; Sarona, Bet-Lechem i Wilhelma — kolonje rolnicze).

d) Samarytan — są to resztki Żydów, które pozostały w kraju po wygnaniu Żydów i zasymilowały się z rozmaitemi szczepami; liczą dwieście kilkadziesiąt dusz, mieszkają przeważnie w okolicy Sychemu.

Poza tem spotykamy jeszcze w Palestynie rozmaite drobne narodowości, jak czerkiesów, busznaków, koptów, druzów, chabaszów i t. d.

Praca dla Palestyny.

KEREN - HAJESOD

Warszawa, Nalewki 2a.

„Keren-Hajesod" (Fundusz Odbudowy Palestyny) jest funduszem kolonizacyjnym i emigracyjnym Wszechświatowej Organizacji Sjonistycznej. Założony w 1920 r. w następstwie potrzeby rozpoczęcia pracy kolonizacyjnej w Palestynie na szeroką skalę, po uzyskaniu daleko idących zdobyczy politycznych; finansuje on niemal całą działalność kolonizacyjną, prowadzoną w Palestynie i pokrywa t. zw. budżet palestyński Organizacji. W ciągu kilku lat swego istnienia, fundusz ten rozwinął nader energiczną i owocną pracę w 52 krajach świata. Suma zebrana na rzecz tego funduszu wynosiła do września 1927 r. przeszło 3 miljony funt. szterl., z czego około 3 miljonów funt. szterl. wydano w Palestynie na: rolnictwo, szkolnictwo, zdrowotność, immigrację, kolonizację miejską, popieranie przemysłu, kredyt hipoteczny i inne gałęzie pracy kolonizacyjnej. Na czele tego funduszu stoi dyrektorjum, które w lecie 1926 r. przeniosło swą siedzibę z Londynu do Jerozolimy. Dyrektorami urzędującymi są: pp. Dr. A. Hantke i L. Jaffe.

W Polsce rozpoczęto akcję na rzecz odbudowy Palestyny jeszcze przed powstaniem Keren-Hajesodu. I tak bezpośrednio po uchwale mocarstw w San-Remo, zatwierdzającej deklarację Balfoura, rozpoczęto z inicjatywy Centralnego Komitetu Organizacji Sjonistycznej i „Mizrachi" na wiosnę 1920 r. zbiórkę, znaną pod nazwą: Keren-Hegeulah (Fundusz Wyzwolenia). Po powołaniu do życia Keren-Hajesodu, zbiórkę poprzednią zlikwidowano i przystąpiono do normalnej pracy na rzecz „Keren-Hajesodu".

Na czele „Keren-Hajesodu" w Polsce stoi również Dyrektorjum, złożone z 10 osób, reprezentantów czynnych w Polsce: Centralnych Komitetów Organizacji Sjonistycznej (4), „Mizrachi" (4), „Hitachduth" (1) oraz „Poalej-Sjon" prawicy, zjednoczonej z C. S. (1). Prezesem Dyrektorjum jest Dr. M. Klumel, wiceprezesem poseł H. Farbstein, sekretarzem generalnym: Dr. J. Morgenstern. Do dyspozycji Dyrektorjum stoi Biuro Centralne, które kieruje całą pracą propagandy, organizacją i inkasem wpływów, oraz sztab delegatów-organizatorów i propagandystów, którzy z ramienia Centrali przeprowadzają akcje zbiórkowe na prowincji. W Warszawie, Łodzi, Białymstoku, w Wilnie i kilku innych znaczniejszych miastach Polski czynne są także biura miejscowe.

W ciągu swego istnienia zdołało Centralne Biuro „Keren-Hajesodu" w Polsce zorganizować komitety w przeszło 400 miej-

scowościach b. Kongresówki i Kresów Wschodnich. Z komitetami temi Biuro Centralne pozostaje w ciągłym kontakcie.

Społeczeństwo żydowskie w Polsce, bez różnicy zapatrywań politycznych i światopoglądu, odnosi się z życzliwością do „Keren-Hajesodu" i jego zadań, składając ofiarnie swą daninę na cele odbudowy Palestyny, to też ilość płatników na rzecz „Keren-Hajesodu" w ciągu pierwszych czterech lat wzrosła do około 40 tysięcy osób. Niestety, ogólne przesilenie gospodarcze w kraju, które się dało we znaki przedewszystkiem ludności żydowskiej, oraz ciężki kryzys, jaki w ciągu dwóch ostatnich lat przeżywa kolonizacja palestyńska, osłabiły zdolność płatniczą ludności i jej ofiarność. Jednakże, po ostatnim kongresie sjonistycznym, sytuacja uległa znów widocznej poprawie.

Ogółem złożyło żydowstwo polskie na ołtarzu Odbudowy Palestyny po dzień dzisiejszy około 120.000 funt. szterl.

KEREN KAJEMETH LEISRAEL

(Żydowski Fundusz Narodowy)

Warszawa, Nalewki 2a. (P. K. O. 2401, tel. 186-21).

29 grudnia 1901 roku powziął piąty Kongres Sjonistyczny uchwałę w sprawie utworzenia „Keren Kajemeth Leisrael", wedle projektu prof. Hermana Schapiro, przedłożonego jeszcze pierwszemu kongresowi.

W roku 1904 rozpoczął K. K. L. swą działalność jako instytucja, *mająca na celu wyzwolenie ziemi palestyńskiej.*

Keren Kajemeth do dnia 31 marca 1927 roku stawił do dyspozycji Narodu Żydowskiego 202.202 dunamy ziemi w Palestynie.

Jest to bezsprzecznie jedno z najważniejszych wydarzeń w życiu naszego narodu. Naród, nie posiadający ani kawałka ziemi, rozrzucony, rozsiany po całym świecie, po raz pierwszy w dziejach ludzkości podjął walkę o wyzwolenie gleby swej Ojczyzny jako własności całego narodu. I to nie zapomocą wojen i przelewu krwi, jeno przez pokojową uczciwą pracę, zapomocą dobrowolnych świadczeń narodu. Praca ta jednak posuwa się zbyt wolno naprzód, zakreślając zbyt skromne rozmiary.

W ciągu pięciu lat K. K. L. 1921—1926 osuszył 25.000 dunamów bagnistego gruntu w Emek-Izrael (Dolina Ezdrelońska) i zamienił je w kwitnące łany.

W ciągu czasu od 1908—1927 zasadzono 451.717 drzew w lesie Hercla na przestrzeni 3.172 dunamów.

Podstawowe zasady K. K. L. Keren Kajemeth ma w Palestynie dwa zadania do spełnienia: 1) narodowe — wyzwolenie gleby, t. zn. wykupywanie ziemi naszej siedziby narodowej z rąk obcych i 2) socjalne — reformę agrarną, t. zn. nacjonalizację

ziemi. Grunty wypuszcza się w dzierżawę dziedziczną kolonistom za bardzo niski czynsz dzierżawny, własność natomiast *pozostaje na wieki przy narodzie żydowskim.*

Gleba, nabywana dzięki drobnym ofiarom ludowym, musi pozostać własnością całego narodu i nie może być wystawiona na niebezpieczeństwo prywatnej spekulacji. Wzrost wartości gruntów, który przy prywatnej własności ziemskiej prowadzi do gospodarki latyfundjalnej, tu przynosi korzyść ogółowi i powiększa majątek całego narodu.

Na gruntach Keren Kajemeth znajdują się 44 osiedla dwóch typów:

1) najstarszą formą kolonizacji robotników rolnych w Palestynie jest kwucah t. j. kooperatywa rolna, w której gospodarstwo jest prowadzone kolektywnie przez wszystkich członków;

2) indywidualistyczną formą kolonizacji moszaw-owdim, jak np. Nahalal, gdzie każdy kolonista otrzymał oznaczoną połać gruntu, za którą sam ponosi odpowiedzialność. Zasady socjalne moszaw-owdim są następujące: ziemia narodowa, praca własna, pomoc wzajemna. Znaczna część robót gospodarczych zostaje dokonana w sposób kooperatywny także i w moszaw-owdim.

Wymienić należy jeszcze osiedle chasydzkie i ortodoksyjne na gruntach K. K. L., jak np. kolonja chasydów polskich na ziemi K. K. L. w Harbadż-Chartie, kolonja ortodoksyjno - mizrachistyczna Kfar-Hittim, obok Tyberjady, jak też Kfar-Gideon, kolonja Żydów ortodoksyjnych z Transylwanji. W ostatnich czasach założono na ziemi K. K. L. kilka kolonji dla stanu średniego.

Kolonje sieroce na ziemi K. K. L. W roku 5685 założyli Żydzi z Afryki Południowej kolonje dla dzieci Kfar-Jeladim — dla sierot żydowskich, pozostałych po pogromach na Ukrainie. Dla kolonji tej Keren-Kajemeth dał swoją ziemię obok Merhawijah.

Wszystkie roboty w Kfar-Jeladim wykonywują dzieci same pod kierunkiem swych nauczycieli.

Dochody K. K. L. opierają się na jednorazowych świadczeniach — większych, średnich i mniejszych. Przy wszelkich okazjach, przy wszelkich okolicznościach, czy to smutnych, czy radosnych, przy wszelkich wydarzeniach mniejszej lub większej wagi w życiu prywatnem, jak i społecznem, w bóżnicy i na łonie rodziny, podczas uroczystości i podczas zabawy — zawsze się pamięta o Keren Kajemeth Leisrael. Każda ofiara dla Keren Kajemeth jest pożądaną i z wdzięcznością przyjmowana. Ofiary dla K. K. L. nie mają granic, nie mają maksimum ani minimum, gdyż Keren Kajemeth Leisrael jest funduszem prawdziwie ludowym.

Głównym jednak środkiem dla zbierania pieniędzy na rzecz Keren Kajemeth jest skarbonka. Około $^3/_4$ miljona biało-niebieskich skarbonek znajduje się w rozmaitych domach żydowskich na całym świecie. *Każdy dom żydowski powinien mieć*

biało-niebieską skarbonkę — symbol odradzającej się Palestyny żydowskiej.

Emigracja do Palestyny.

CENTRALNY SJONISTYCZNY WYDZIAŁ PALESTYŃSKI W POLSCE.

Warszawa, ul. Marjańska 10.

Centralny Sjonistyczny Wydział Palestyński w Polsce jest tym organem działalności sjonistycznej, który zajmuje się regulacją emigracji z Polski do Palestyny. Jako taki podlega opiece Państwowego Urzędu Emigracyjnego, z którym jest w stałym kontakcie i za którego pośrednictwem załatwia wszelkie sprawy, związane z emigracją polskich obywateli do Palestyny. Wydziałem kierują przedstawiciele ugrupowań sjonistycznych w Polsce. Kierownikiem Wydziału jest p. *Rafał Szafar.*

Wydział Palestyński udziela wszelkiego rodzaju informacji, dotyczących możności zainstalowania się w Palestynie; zatwierdza na wyjazd chaluców, robotników i rzemieślników, którym udziela certyfikaty celem uzyskania wiz; załatwia wszelkie potrzebne formalności na wyjazd osób, które bądź otrzymały affidavity (driszoth) z Palestyny, bądź jadą w charakterze turystów lub też z pewnym majątkiem. Interwenjuje w Państwowym Urzędzie Emigracyjnym w sprawie emigrantów do Palestyny i wydaje odnośne zaświadczenia, na podstawie których emigranci otrzymują bezpłatne emigracyjne paszporty zagraniczne na wyjazd do Palestyny za pośrednictwem Państwowego Urzędu Emigracyjnego. Wydział Palestyński załatwia również dla emigrantów wszelkie sprawy w Konsulacie Angielskim w Warszawie, którego przedstawiciel urzęduje dwa razy tygodniowo w lokalu Wydziału. Poradto Wydział Palestyński jest w kontakcie z wszystkiemi Towarzystwami Okrętowemi, które zajmują się przewozem pasażerów z Polski do Palestyny. Wydział organizuje zbiorowe transporty emigrantów, którym towarzyszy specjalny przewodnik od Warszawy do samego portu. Wydział Palestyński załatwia również wszelkie wizy tranzytowe na wyjazd do Palestyny.

Wydział Palestyński posiada filje we Lwowie, Krakowie i Wilnie:

Lwów, ul. Kopernika Nr. 19.
Kraków, ul. Zielona 17.
Wilno, Ludwisarska 4.

Za pośrednictwem Centralnego Wydziału Palestyńskiego wyjechało do Palestyny:

w roku 1924	7987	osób	
„ 1925	17740	„	
„ 1926	6908	„	
„ 1927	911	„	do dn. 1 listopada 1927 r.

W związku z kryzysem, panującym w roku 1927 w Palestynie emigracja do Palestyny w tym roku znacznie się zmniejszyła.

Żydowskie stronnictwa polityczne.

ORGANIZACJA SJONISTYCZNA W POLSCE
Warszawa, Nalewki 2a, tel. 263-35.

Formy organizacyjne ruchu sjonistycznego w Polsce — zostały ustalone w 1915 roku po wyjściu Rosjan z Warszawy.

Władze okupacyjne zalegalizowały oddzielne organizacje w poszczególnych miastach i zaborach, jak naprzykład: w b. Kongresówce, w zaborze austrjackim, Wileńszczyźnie i t. d.

Zakres pracy Organizacji był początkowo ograniczony — zajmowano się sprzedażą szekli i drobnemi zbiórkami na Fundusz Narodowy (K. K. L.). Przystąpiono jednocześnie do rozbudowy żydowskiego szkolnictwa z wykładowym językiem hebrajskim, pod egidą „Kuratorjum żydowskich szkół ludowych".

Po powstaniu niepodległego Państwa Polskiego zwrócono uwagę na ciężki stan materjalny żydowstwa polskiego i zorganizowano akcję pomocy.

Wkrótce zorganizowano wydział kulturalno-oświatowy, który przystąpił do zakładania całego szeregu szkół z językiem wykładowym hebrajskim oraz kursów języka hebrajskiego. Zczasem zaszła potrzeba założenia samodzielnego stowarzyszenia, co też zostało uskutecznione na pierwszym zjeździe stowarzyszenia „Tarbuth".

Inne wydziały organizacji, jak „Keren Kajemeth L'Israel", „Keren Hajesod" i Urząd Palestyński tak znacznie powiększyły zakres swej pracy, że stopniowo wyodrębniono je z organizacji i utworzono autonomiczne instytucje, na czele których stoją dyrektorja, składające się z przedstawicieli poszczególnych federacyj sjonistycznych.

Dyrektorjum K. K. L., składa się z 12 osób. Prezesem jest obecnie p. adw. S. Seidenmann.

W 1918 roku, po ogłoszeniu deklaracji Balfoura, utworzono „Fundusz Wyzwolenia", który zamieniono na istniejący do dziś dnia „Keren Hajesod". Dyrektorjum K. H. składa się z 10 osób. Prezesem jest obecnie dr. M. Klumel.

Gdy rozpoczęła się emigracja Żydów do Palestyny (w 1919 roku) założono Urząd Palestyński, który zajął się uregulowaniem emigracji do Palestyny.

Od czasu swego istnienia Organizacja Sjonistyczna bierze czynny udział w życiu politycznem w kraju, walcząc o równouprawnienie i prawa narodowe żydów w Polsce. We wszystkich swych wystąpieniach przedstawiciele Organizacji Sjonistycznej podkreślają, że sprawy wewnętrzne narodu żydowskiego winny być rozstrzygane wyłącznie przez Żydów, a nie czynniki obce. Zarówno w Radach Miejskich większych miast, jak i w ciałach ustawodawczych, przedstawiciele Organizacji Sjonistycznej stoją na czele frakcji żydowskich.

Do dziś dnia istnieją w kraju 4 odrębne organizacje (w b. Kongresówce, Wileńszczyźnie, w Małopolsce zachodniej i Małopolsce wschodniej). W listopadzie 1927 uchwalił C. K. Organizacji Sjonistycznej w Wileńszczyźnie zlikwidować powyższą organizację i połączyć się z Organizacją w b. Kongresówce.

Wychodząc z założenia, że w Polsce winna istnieć tylko jedna organizacja podjęła Organizacja Sjonistyczna w Polsce kroki celem ich zjednoczenia. W tym celu zwołano pierwszy ogólno-polski zjazd przedstawicieli wszystkich poszczególnych organizacji i wybrano Radę Naczelną, prezesem której został L. Lewite. Wobec rozbieżności poglądów w sprawie taktyki reprezentacji parlamentarnej sjonistycznej musiano zwołać II-gi ogólnopolski zjazd, który się starał te rozbieżności i nieporozumienia usunąć i zlikwidować. Zjazd zajął opozycyjne stanowisko względem ówczesnego rządu i zaaprobował linję polityczną posłów z b. Kongresówki. Na czele nowowybranej Rady stanął poseł I. Grünbaum, co wywołało sprzeciw ze strony tow. z Małopolski i spowodowało ich wystąpienie z Rady Naczelnej.

Przez czas swego istnienia Organizacja Sjonistyczna w Polsce odbyła osiem zjazdów krajowych. Na trzecim i czwartym zjazdach, które się odbyły w Warszawie, bardziej lewicowi i prawicowi tow. wystąpili z Partji i założyli swoje organizacje: „Cejrej Sjon", „Hitachduth" i „Mizrachi".

W 1926 roku odbył się 8-my zjazd na którym wybrano obecny Centralny Komitet.

Centralny Komitet przystąpił do energicznej pracy na polu zbliżenia gospodarczego Palestyny z Polską. Dzięki jego inicjatywie powstała Izba Polsko-palestyńska.

Chcąc przyjść z pomocą materjalną Żydom w kraju oraz emigrantom do Palestyny C. K. zarejestrował Spółdzielnię Kredytowo-Emigracyjną.

W roku 1926 Organizacja Sjonistyczna została zalegalizowana przez Rząd, dzięki czemu może obecnie bez żadnych przeszkód prowadzić swą pracę.

Organizacja Sjonistyczna liczy 470 oddziałów na prowincji

ŻYDOWSKA RADA NARODOWA.

(Nalewki 2a, tel. 18-78).

Tymczasowa Żydowska Rada Narodowa wybrana została na konferencji, która się odbyła w Warszawie w końcu 1918 r. z udziałem 498 delegatów ze 144 miast i miasteczek w Polsce. Wśród delegatów znajdowali się przedstawiciele gmin żydowskich, radnych żydowskich, związków zawodowych, stowarzyszeń kulturalnych, oraz związków kobiecych. Rada Narodowa wybrała zaraz po swem ukonstytuowaniu się delegację na konferencję delegacji żydowskich w Paryżu przy Międzynarodowej Konferencji Pokojowej w Wersalu, i w ten sposób przyczyniła się do sformułowania t. zw. Małego Traktatu Dodatkowego Wersalskiego o mniejszościach narodowych. Rada Narodowa przeprowadziła wybór 6-ciu posłów do Sejmu Ustawodawczego na ogólną liczbę 11 posłów żydowskich. Posłowie ci utworzyli Narodowy Klub Posłów Żydowskich przy Tymczasowej Żydowskiej Radzie Narodowej. Klub ten odgrywał główną rolę w kierowaniu polityką żydowską. Z ważniejszych wniosków, które Klub poselski wniósł do Sejmu Ustawodawczego, należy wymienić: wnioski w sprawie obywatelstwa, w sprawie zniesienia ograniczeń prawnych żydów, w sprawie szkolnictwa, mniejszości narodowych i wyznaniowych i o statucie społeczności żydowskiej w Polsce. W czasie inwazji bolszewickiej posłowie żydowscy prowadzili pertraktacje w Rządem w sprawie porozumienia polsko-żydowskiego. Klub poselski Rady Narodowej opracował wówczas szereg żądań żydowskich, na które zgodzili się pozostali posłowie i które zostały przedstawione Rządowi. Pertraktacje zostały przerwane i Klub Posłów Rady Nar. ogłosił publicznie przyczyny, dla których nie może brać dalszego udziału w tych pertraktacjach.

Rada Narodowa zebrała przez specjalnych delegatów dużo materjału w sprawie położenia Żydów w czasie inwazji bolszewickiej. Materjały te zostały opracowane i w całym szeregu memorjałów, interpelacji i wniosków zostały oświetlone przyczyny i prawdziwe powody zarzutów w sprawie rzekomej zdrady żydowskiej. W końcu 1920 r. przy Radzie Narodowej została założona sekcja dla spraw emigracji i reemigracji, która miała za

zadanie utworzenie komitetów Pomocy dla uchodźców z Ukrainy i Rosji, udzielanie im pomocy prawnej i umożliwienie im emigracji za ocean. Sekcja ta m. in. współdziałała przy wyrabianiu paszportów i załatwianiu formalności, związanych z wyjazdem sierot ukraińskich do Palestyny i Afryki Południowej. Sekcja zorganizowała większą zbiórkę pieniężną na rzecz głodnych w Rosji, pośredniczyła przy przesyłaniu paczek żywnościowych do Rosji i wyszukiwaniu tamże krewnych. Rada Narodowa założyła sekretarjaty w Białymstoku, Brześciu n/B., Równem, a następnie podsekretarjaty w całym szeregu miast powiatowych (Grodno, Baranowicze, Pińsk, Ostróg, Kowel, Chełm i in.), które w pierwszym rzędzie udzielały pomocy prawnej ludności miejscowej i okolicznej i interwenjowała u władz miejscowych we wszystkich tych wypadkach, gdy wobec ludności żydowskiej popełniano nadużycia. Przed wyborami w 1922 r. do Sejmu i Senatu Żydowska Rada Narodowa postanowiła się rozwiązać i zreorganizować w tym kierunku, ażeby wybrani posłowie i senatorowie, oraz kandydaci, którzy otrzymali przynajmniej 5000 głosów, utworzyli stałą Radę Narodową. Z powodu sprzeciwu niektórych ugrupowań i innych okoliczności nie udało się Radzie ukonstytuować się w ten sposób. Klub Posłów Sejm. i Senatorów Żyd. Rady Narodowej, który wstąpił do Koła Żydowskiego, i biuro tegoż Klubu w dalszym ciągu prowadziły swoją działalność polityczną. Podczas wyborów do gmin żydowskich w b. Kongresówce Rada Narodowa utworzyła Centralny Komitet Wyborczy, który pod hasłem rozszerzenia kompetencji gminy, (demokratyzacji ordynacji wyborczej, praw wyborczych dla kobiet), przeprowadził większość kandydatów do rad i zarządów w wielu gminach. Przedstawiciele Klubu Poselskiego Rady Narodowej spowodowali (dzięki całemu szeregowi konferencji z Rządem oraz po złożeniu odnośnych memorjałów) wydanie okólnika Nr. 72 z lipca 1924 r. w sprawie obywatelstwa polskiego, który ułatwia nabycie tegoż wielu kategorjom osób. Na początku 1925 r. Klub Rady Narodowej przedłożył szereg memorjałów w sprawie repatrjantów-żydów z Rosji, którym dla wielu względów uniemożliwiono wcześniejszy powrót do kraju. Akcja ta częściowo się udała.

Posłowie Rady Narod. interwenjowali w sprawie niebezpieczeństwa, które groziło rzemieślnikom żydowskim z powodu żądania przez szereg magistratów b. Kongresówki i inne czynniki, żeby każdy rzemieślnik mógł wykonywać swój zawód tylko na zasadzie konsensu. Groziło to powrotem do przymusowych cechów, do których nie przyjmowanoby Żydów. Obecnie obowiązuje nowe prawo przemysłowe, w którem żądanie konsensów zostało pominięte.

W drugiej połowie 1926 r. po wypadkach majowych Żydowska Rada Narodowa w dalszym ciągu zwracała się do Rządu z szeregiem memorjałów w sprawie ostatecznego uregulowania sprawy obywatelstwa. W wyniku tych interwencji M-stwo Spr. Wewn. wydało szereg okólników, które — wprawdzie nie uregulowały ostatecznie — jednak są poważnym krokiem do pomyślnego i ostatecznego załatwienia tej sprawy.

Podczas wyborów do Rad Miejskich na Kresach Żyd. Rada Nar. interwenjowała u Rządu z powodu szykan przy stwierdzaniu obywatelstwa uprawnionych do głosowania przy sporządzaniu list wyborców. Żądania w sprawie uzupełniania tych list zostały uwzględnione.

Żyd. Rada Nar. prowadziła dłuższe pertraktacje z Rządem w sprawie udzielania praw publiczności seminarjom i szkołom średnim z hebrajskim i żydowskim językiem wykładowym. Sprawa ta napotkała na poważne trudności i narazie zdołano uzyskać przyznanie praw publiczności dla 3 niższych klas hebr. gimnazjum w Pińsku. Decyzja ta wprawdzie nie ma większego praktycznego znaczenia, posiada jednak zasadniczą wartość, gdyż oznacza przełom w dotychczasowym stosunku Rządu do szkolnictwa żydowskiego.

Poprzednio jeszcze przyznano Żyd. i Hebr. Seminarjom nauczycielskim w Wilnie prawo urządzania egzaminów w języku hebrajskim i żydowskim dla abiturjentów tych seminarjów przed komisją rządową. Abiturjentom przyznano kwalifikacje nauczycielskie do wykładania w prywatnych szkołach żyd. i hebrajskich.

Dzięki interwencji Żyd. Rady Narodowej narazie odłożono ostateczny termin uzyskania kwalifikacji dla nauczycieli prywatnych szkół z językiem wykładowym żydowskim i hebrajskim.

W sprawie gmin żyd. Żyd. Rada Narodowa czyniła starania o rozszerzenie dekretu Naczelnika Państwa Piłsudskiego o gminach żyd. z lutego 1919 r. na Kresy i Małopolskę, i już zostało ogłoszone Rozp. Prezydenta Rzplitej o uporządkowaniu stanu prawnego w organizacji gmin wyzn. żyd. na obszarze R. P. z wyjątkiem województw: Poznańskiego, Pomorskiego i Śląskiego. Ż. R. N. zwróciła się do M. W. R. i O. P. z memorjałem, w którym przedstawiła swoje uwagi w sprawie powyższego rozporządzenia i o konieczności poczynienia potrzebnych zmian.

Żyd. Rada Nar. przez cały czas swego istnienia wniosła do Sejmu 200 interpelacji i 39 wniosków.

Liczba spraw, zarejestrowanych w biurze Rady wynosi około 10.000,— a od stycznia do października 1927 r. — około 700.

Z powodu ciężkiego stanu materjalnego Żyd. Rada Nar. zmuszona była w lipcu 1924 r. zlikwidować wszystkie swoje sekretarjaty na prowincji.

Żyd. Rada Nar. Wydała w r. 1921 sprawozdanie o swojej działalności w języku polskim (1 tom), w latach zaś 1922 i 1923 — obszerne sprawozdanie po żydowsku w 3 tomach.

„MIZRACHI".

(Sekretarjat — Tłomackie 13).

Hasłem „Mizrachi" jest odbudowa Palestyny w duchu Zakonu żydowskiego i tradycji.

Wszechświatowa organizacja „Mizrachi" uważa rok 1920 za datę swego powstania. W roku tym została zwołana w Wilnie konferencja organizacyjna „Mizrachi" przez znakomitego rabina z Lidy Rajnesa i znanego uczonego żydowskiego Wolfa Jawitza.

„Mizrachi" jest organ. samodzielną i na zasadach autonomicznych jest połączona z Wszechśw. Org. Sjon. i jako federacja bierze udział w kongresach sjonistycznych.

„Mizrachi" w Polsce powstała w roku 1916 dzięki inicjatywie i wysiłkom p. Lewi Lewina-Epsteina. W r. 1917 odbyła się pierwsza krajowa konferencja „Mizr." w Polsce i prezydentem org. obrany został b. p. rabin Kowalski z Włocławka. W 1919 odbyła się druga z rzędu konferencja, w której brało udział przeszło 300 delegatów, wybranych przez organizacje miejscowe. Wówczas został obrany prezesem org. poseł Heszel Farbstein.

W Ciałach Ustawodawczych „Mizrachi" reprezentowana jest przez 6 posłów i 2 senatorów, a w prawie wszystkich kahałach żydowskich biorą wydatny i liczny udział w pracach zarządów gmin. Org. „Mizrachi" założyła cały szereg zakładów naukowych, z których na plan pierwszy wysuwa się seminarjum rabiniczne „Tachkemoni", istniejące od roku 1920. Celem tego seminarjum jest kształcenie rabinów w duchu tradycji talmudycznej z uwzględnieniem przedmiotów z zakresu nauk świeckich podług programu szkół średnich.

Ostatnio została zalegalizowana organizacja szkolna „Jawne", która niebawem przystąpi do pracy nad scentralizowaniem szkolnictwa religijno-narodowego.

Na czele Centr. Kom. Wykonawczego „Mizrachi" stoją ludzie tej miary, co poseł K. Farbstein, rabin Brod, poseł Feldman, Lewin-Epstein, rabin Nisenbaum i inni.

ORGANIZACJA „CEIREJ MIZRACHI".

„Ceirej Mizrachi" jest federacją w łonie „Mizrachi". Hasłem tej organizacji jest „Tora i Praca", co ma oznaczać: odbudowa Palestyny w duchu Tory na podstawach pracy. Organiz. skupia w swych szeregach całą młodzież religijno-narodową. „C. M." wysłała do Palestyny zastępy swych

członków, którzy założyli organizację robotniczą „Hapoel Hamizrachi". Dzięki wysiłkom C. Mizr. powstała org. „Hechaluc-Hamizrachi", skupiająca wokół siebie chaluców, o przekonaniach religijnych. Organem org. jest dwutygodnik „Unzer Sztyme". Na czele org. stoi jej twórca i kierownik kaznodzieja Majlich Najfeld.

AGUDAS IZRAEL.

(Sekretarjat — Graniczna 9)

Celem Agudy jest: rozstrzygnięcie wszelkich spraw, dotyczących ogółu żydowskiego w duchu wiary i tradycji.

Inicjatywę do założenia wszechświatowej samodzielnej organizacji Żydów ortodoksyjnych dal wybitni działacze i uczeni. Rabin Halewi Hantburg, Jakób Rosenhein i Rabin Dr. Salomon Breuer. Za ich sprawą odbyła się w r. 1912 w Katowicach konferencja, w której wzięli udział najskrajniejsi działacze i slawni rabini z Niemiec, Rosji, Austrji i t. d. Na konferencji tej została założona wszechświatowa organizacja ortodoksyjna p. n. „Agudas Izrael".

Wskutek wybuchu wojny światowej doznała organiazcja w pierwszych latach istnienia znacznych przeszkód w swoim rozwoju i rozszerzeniu swej działalności na pojedyncze kraje i państwa.

Na ziemiach polskich rozpoczyna się ruch zorganizowania się mas ortodoksyjnych już w r. 1915, ale dopiero po wojnie przyjmuje ten ruch konkretniejsze formy. W r. 1919 zostaje organizacja zalegalizowana przez władze w Polsce i w tymże roku odbywa się już pierwsza konferencja krajowa.

Stosownie do swego celu obejmuje działalność organizacji „Agudas Izrael" wszelkie dziedziny życia w krajach diaspory i w Palestynie.

„Agudas Izrael" posiada w Sejmie i Senacie 9 przedstawicieli.

„Agudas Izrael" posiada w Polsce szeroką sieć szkół religijnych dla chłopców i dziewcząt.

Oprócz szkół niższych dla dzieci w wieku szkolnym utrzymuje też Aguda lub znajdują się pod jej kierownictwem szkoły wyższe, t. zw. jeszyboty, z których największą jest „Mesywta" w Warszawie.

Pod kierownictwem Agudy znajdują się też szkoły średnie dla dziewcząt typu „Chawraceles" w Warszawie, Kaliszu, Białymstoku i t. d., jak również seminarjum nauczycielskie w Krakowie.

Agudas Izrael wydaje w Warszawie dziennik „Der Jud" w języku żydowskim. Na prowincji wydaje Aguda cały szereg tygodników, a mianowicie w Siedlcach, Krakowie, Będzinie, Kołomyi i t. d.

Prezesem Komitetu Wykonawczego jest Rabin Majer Szapiro, poseł na Sejm, z Piotrkowa.

Organizacja rozwija też działalność w Palestynie, na polu gospodarczem i oświatowem. Posiada ona tam własne kolonje i większe obszary ziemi. Aguda utrzymuje w Palestynie cały szereg szkół religijnych dla chłopców i dziewcząt.

Na czele organizacji stoi Rada Rabiniczna, która składa się m. in. z rabinów o sławie światowej jak np. A. M. Altera z Góry Kalwarji. Izraela Friedmana z Czortkowa, Izraela Kagana („Chofec Chaim") z Radzynia.

„CEIREJ AGUDAS IZRAEL"

(Organ. młodz. ortodoks. — sekr. Graniczna 3).

Organizacja „Ceirej Agudas Izrael" powstała, jako odgałęzienie „Agudas Izrael" w 1913 roku i ma te same cele i zadania. C. A. Iz. jako zrzeszenie młodzieńców jest w wielu wypadkach wykonawcą uchwał, powziętych na zjazdach macierzystej organizacji. Są jednak specjalne dziedziny, uprawiane głównie przez Ceirej Agudas Izrael. Dotyczy to w pierwszym rzędzie sprawy utrzymania bibljotek i kursów dokształcających oraz popierania młodych talmudystów i uczniów jeszybotów.

„Ceirej Agudas' Izrael" wydaje w Warszawie miesięcznik hebrajski p. n. „Diglejnu", oraz miesięcznik w jęz. żyd. p. t. „Die Jugendblätter".

SJONISTYCZNA PARTJA PRACY „HITACHDUT" W POLSCE.
(Sekretarjat — Nalewki 2).

Sjonistyczna Partja Pracy „Hitachdut" w Polsce jest częścią składową wszechświatowej Partji Pracy „Hitachdut". S. P. P. „Hitachdut w Polsce została założona w roku 1920 po zjeździe wszechświatowym „Hitachdut" w Pradze, na którym połączyły się „Ceire-Sjon" w djasporze z partją robotniczą „Hapoel-Hacair" w Palestynie.

Sjonistyczna Partja Pracy „Hitachdut" dąży do stworzenia żydowskiej społeczności pracującej w Palestynie na zasadach pracy osobistej, pozbawionej wszelkiej akcji eksploat. w duchu kultury hebrajskiej i odrodzenia narodu żydowskiego w djasporze przez produktywizację mas żydowskich i szerzenie języka i kultury hebrajskiej.

W myśl tych dążeń „Hitachdut" bierze czynny udział w pracach sjonistycznych: „Keren-Hajesod", „Keren-Kajemet i Leisrael", „Ligi dla Palestyny pracującej".

Oficjalnym organem „Hitachdut"u w Polsce jest dwutygodnik „Folk un Land" (Naród i ziemia), który wychodzi w języku żydowskim.

„Hitachdut" ma swych przedstawicieli w Sejmie i bierze czynny udział we wszystkich akcjach politycznych i społecznych jak: gminy żydowskie, rady miejskie, Kasy Chorych, związki zawodowe, kooporacja, emigracja żydowska, ochrona sierot, produktywizacja mas i t. d., mając tam swoich przedstawicieli.

W Polsce istnieją trzy komitety centralne w Warszawie, Lwowie i Krakowie, które są złączone w jeden wszechpolski Komitet centralny.

„Hitachdut" liczy w całej Rzeczypospolitej Polskiej 290 oddziałów i 9000 członków.

Na czele „Hitachdut"u w Polsce stoi Komitet Centralny i Rada Partyjna. W dniu 24—27 listopada odbył się III-ci Zjazd „Hitachdut"u, który wyłonił nowe władze partyjne.

ORGANIZACJA „HECHALUC" W POLSCE.
(Sekretarjat Orla 11).

Org. „Hechaluc" w Polsce została założona w 1917 roku i ma na celu przygotowanie pod względem ideowym i fizycznym tych wszystkich, którzy chcą jako pionierzy wyemigrować do Palestyny. Do org. należeć może każda osoba, bez różnicy płci, która ukończyła 18 lat i bez względu na swe przekonania polityczne o ile uznaje poniższe trzy zasady:

1. Każdy członek „Hech." musi pracować fizycznie;
2. Hebrajska kultura pracy;
3. Udział w odbudowie pracującej Palestyny.

Każdy, kto wstępuje w szeregi organizacji musi powyższe zasady wcielić w życie. Obecnie „Hechaluc" liczy w Polsce 4250 karnych członków, zorganizowanych w 180 oddziałach. Organizacja posiada obecnie 3 fermy rolnicze: Grochów pod Warszawą (68 mórg uprawnej ziemi, własny inwentarz i doskonale postawione gospodarstwo mleczne.) W roku bieżącym przystąpiono do budowy domu, który umożliwi powiększenie liczby chaluców z 26 do 100 ludzi). Ferma Tel-Abraham pod Piotrkowem, liczy 28 mórg ziemi i zatrudnia 12 osób, „Sycharja" pod Semiatyczami liczy 60 mórg ziemi. W stanie organizacyjnym jest ferma pod Łuckiem.

Poza tem spora ilość członków zatrudniona jest w majątkach ziemskich, fabrykach, warsztatach rzemieślniczych lub w spółkach robotniczych. W kamieniołomach pracuje 65 osób.

„Hechaluc" wykazuje intensywną działalność na polu kulturalnem i oświatowem. Zgórą w 100 miastach urządzono kursy hebrajskiego dla członków organizacji, która także wydaje własny dwutygodnik „Heasid"

z dodatkiem w języku żydowskim. Wyd. „Popularnej Bibljoteki Chaluca" wydaje książki z zakresu spraw palestyńskich i chalucowych.

W ub. roku ukazały się nast. książki: „Historja ruchu robotniczego w Palestynie" dr. W. Prosa i „Historja idei sjonistycznej i jej rozwoj" posła I. Grynbauma.

W przeciągu ostatnich dziewięciu lat org. w Polsce wysłała do Palestyny 4000 chaluców i chalucek, którzy znajdują się obecnie kolonjach przy pracy nad rozbudową Palestyny (Kibusz awodim). „Hechaluc" w Polsce należy do wszechświatowego związku „Hechaluc", który w dniu 1 października 1927 r. liczył przeszło 18.000 członków w 12 krajach. Najwyższą instancją jest Zjazd Wszechświatowy, który odbywa się co 2 lata i wybiera Kom. Centr. wraz z egzekutywą.

ŻYDOWSKA ORGANIZACJA SKAUTOWA „HASZOMER HACAIR" W POLSCE.

(Sekretarjat Długa 50).

Okres wielkiej wojny, ustaliwszy w stosunkach świata nową konstelację warunków społeczno-politycznych, ożywił dawne nadzieje i tęsknoty narodu żydowskiego, których wyrazem stał się wzmożony ruch sjonistyczny, nawołujący naród do czynu. Oczywiście, iż przedewszystkiem odezwała się młodzież, która poczęła się gromadzić pod sztandarami narodowemi.

Najbardziej odpowiednią formą organizacji dla młodzieży okazał się skauting, który dzięki swojej wielkiej sile atrakcyjnej stał się szybko popularną i bardzo przez młodzież ulubioną instytucją. Żyd. młodzież tłumnie zapełniała szeregi skaut. We wszystkich prawie większych miastach kraju powstawały gniazda, które początkowo całości organizacyjnej (jeszcze) nie tworzyły.

Rozwijał się skauting, pod hasłem wychowania fizycznego i moralnego młodego pokolenia, pod hasłem wychowania dzielnego obywatela przyszłego państwa żydowskiego w Erec Israel.

W roku 1918 zjechali się do Łodzi przedstawiciele wszystkich gniazd kraju i po kilkudniowej konferencji zostały uchwalone wytyczne wychowania skautowego młodzieży żyd. i wytknięto główne linje orjentacji palestyno-centrycznej. Zjedn. Organizacja nazwała się „Haszomer Hacair" na cześć bohaterskich Szomrów, którzy padli w Erec w obronie honoru i mienia narodowego. Odtąd, w miarę dojrzewania myśli szomrowej, ideologia ruchu przechodzi rozmaite etapy. Razem z rozwijającem się nadal poczuciem moralności i odpowiedzialności historycznej wzmacnia się świadomość konieczności czynu; „Haszomer Hacair" staje się nietylko poglądem, programem, lecz zamienia się dla jego członków w „życie same w sobie" w pewną specyficzną rzeczywistość życia szomrowego. W roku 1920 rozpoczyna się wielka Alija szomrowa; kilkuset Szomrów rzuca dom, uczelnie, pali za sobą wszystkie mosty i emigruje do Erec, by tam w czyn zamienić wyśnione ideały.

Ideologja ruchu krystalizuje się w licznych pismach szomr. i Zjazdach Ustawodawczych, a w myśl rozwijającej się idei zostają pogłębione walory wychowawcze. Szomrzy zaś w Erec wśród „bólów i radości tworzenia" zakładają szomrowe osiedla (kibuce).

W roku 1924 zjechali się do Gdańska przedstawiciele wszystkich organizacji szomrowych i został utworzony Światowy Związek „Haszomer Hacair", który w chwili obecnej liczy 35.000 członków. W r. b. odbył się w Gdańsku II Zjazd Światowej Org., który po 6-dniowych obradach ustalił, iż tendencją szomrowego ruchu kibucowego w Erec nie jest przekształcenie się w partję — lecz droga twórczej pracy, działalności kulturalno-wy-

chowawczej i spełnienia z konieczności wypływających funkcji politycznych, ruch kibucowy kładzie w sposób konstruktywny podwaliny pod nowe społeczeństwo w Erec. Następnie Zjazd ustalił, iż ruch wychowawczy w Galucie pozbawiony być musi jakichkolwiek tendencji politycznych, a wychowanie szomrowe oprzeć się powinno na szerokich podstawach pedagogicznego ujęcia i konieczności wszechstr. i systematycznego rozwoju młodego pokolenia; wobec czego Zjazd wyraźnie podkreślił, iż ruch szomrowy nie jest ruchem politycznym, lecz społeczno-wychowawczym.

Młodzież szomrowa, która się w ten sposób związała z losem narodu, zrozumiała konieczność intensywnej pracy społecznej już nawet w Galucie— wobec tego zerwała z dawnem zasklepianiem się w sobie i zabrała się do pracy społecznej w Galucie. Szczególnie odznacza się „Haszomer" w pracy dla Keren Kajemeth, 35% wszystkich dochodów tej tak ważnej instytucji wpływa dzięki intensywnej pracy szomrów (szczególnie przy opróżnianiu puszek). Również na polu szerzenia kultury i języka hebrajskiego „Haszomer" odznacza się szczególną pilnością. Wychodzi szereg pism perjodycznych jak „Haszomer Hacair" (dwutygodnik dla starszych szomrów), „Hamadrich" (pismo dla kierowników), „Hamicpe" (pismo młodszych szomrów) i inne. Wszystkie wydawnictwa wychodzą wyłącznie w języku hebrajskim, który jest potocznym językiem pracy i życia szomrów. Organizacja szomrowa w Polsce, która jest najsilniejszą organizacją związku światowego, otwiera w tym roku własną szkołę rolniczą w Częstochowie, kierowaną w myśl zasad wolnej szkoły pracy rok rocznie i która wyda 30 wykwalifikowanych rolników, zdolnych do pracy twórczej w kibucu. Organizacja „Haszomer Hacair" w Polsce liczy około 14 000 członków.

We wrześniu 1927 r. odbył się II zjazd Wszechświatowej Organizacji Haszomer Hacair na którym wybrano nową Komendę Światową w skład której wchodzą: Meir Jaari, Jakób Chazan, M. Bentow, Jehuda Gothelf, J. Elster, Ben Ami Gordon, M. Orsztejn.

ŻYDOWSKA PARTJA SOCJALISTYCZNA „BUND"
(Sekretarjat Nowolipie 7).

„Bund" został założony jesienią 1897 roku, na nielegalnym zjeździe w Wilnie. Stawiając swe pierwsze kroki, „Bund" zajmował się tylko organizowaniem robotników do walki przeciwko caratowi i polepszeniem ich warunków bytu. Ale już w 1903 roku „Bund" zastanawia się nad problemem narodowym, tworząc koncepcję narodowo-kulturalnej autonomji dla Żydów. „Bund" więc od chwili swego powstania był zdecydowanym zwolennikiem „idyszu" i swoją literaturę propagandową prawie wyłącznie w tym języku wydawał. „Bund" brał wybitny udział w walkach rewolucyjnych w carskiej Rosji, przy jego pomocy powstała rosyjska partja socjal-demokratów, która potem rozpadła się na bolszewików i mieńszewików. Po upadku carskiej Rosji, w niepodległych państwach powstałych na jej gruzach, powstały oddzielne organizacje bundowskie. „Bund" w Polsce przyczynił się do powstania żydowskiej szkoły świeckiej, która w swych murach gromadzi obecnie 20.000 dzieci.

Pod wpływem „Bundu" znajdują się żyd. związki zaw., skupiające około 40.000 członków. Partja powołała też do życia cały szereg robotniczych spółdzielni spożywczych, wytwórczych, a ostatnio i mieszkaniowych.

Pod kierownictwem „Bundu" znajduje się organizacja Żyd. Młodzieży Robotniczej „Przyszłość" (Jugend-Bund „Cukunft"), „Cukunft" wydaje ilustrowany dwutygodnik „Jugent-Weker".

„Bund" oprócz dziennika „Folkscajtung" wydaje teoretyczny miesięcznik „Unzer Cajt"; miesięcznik w języku polskim „Walka" tygodnik dla dzieci „Klajne Folkscajtung" oraz szereg pism prowincjonalnych.

PARTJA „POALEJ-SJON" (LEWICA).
(sekretarjat — Karmelicka 15).

Ruch poalej-sjonistyczny powstał w pierwszych latach dzisiejszego stulecia jednocześnie prawie w różnych krajach o większej ludności żydowskiej. W Rosji konsolidacja grup poalej-sjonistycznych dotychczas rozproszkowanych nastąpiła w r. 1906 na zjeździe w Połtawie, na zjeździe tym zostały sformułowane zasady jednolitego programu Poalej-Sjon wszechświatowego. Konsolidacja ruchu poalej-sjonistycznego nastąpiła w r. 1907 w Haadze, gdzie założono podwaliny żydowskiego wszechświatowego związku socjalistycznego Poalej-Sjon, do którego wówczas przystąpiły partje poalej-sjonistyczne Rosji, Austrji, Ameryki, Anglji i Palestyny, w późniejszych latach do związku światowego partje krajowe Niemiec, Południowej Afryki, Argentyny, Bułgarji, Francji i Belgji.

Zasady programu poalej-sjonistycznego opierają się na marksistowskich podstawach naukowego socjalizmu. Program poalej-sjonistyczny zastosowuje metodę marksistowską do specyficznych warunków żydowskiego życia gospodarczego i uwzględnia poszczególne zjawiska żydowskiego życia robotniczego jak kwestję emigracji, produktywizacji mas żydowskich oraz cały kompleks spraw, związanych z walką proletarjatu żydowskiego o normalizację bazy życiowej i walki. Stąd też powstaje dążenie Poalej-Sjonu do utworzenie drogą skoncentrowanej emigracji zdrowego żydowskiego osiedla robotniczego w Palestynie.

Już przed wojną wykrystalizowały się w ruchu poalej-sjonistycznym dwa prądy — jeden, rosyjski, ściśle marksistowski, który stał na gruncie bezkompromisowej walki klasowej, drugi, austryjacko-amerykański, rewizjonistyczny, który dopuszczał możliwość współpracy z burżuazją żydowską, co miało swe odbicie w udziale w kongresie sjonistycznym. Różnice te szczególnie zaostrzyły się po wojnie światowej, w rezultacie czego w r. 1920 nastąpił rozlam w ruchu światowym.

Partja Poalej-Sjon należy ideologicznie do lewego skrzydła ruchu robotniczego — do żadnej międzynarodówki nie należy.

Partja Poalej-Sjon prowadzi aktywną pracę polityczną w całym kraju. W ostatnich wyborach do Rad Miejskich Poalej-Sjon wystawiła listy w 64 miastach i uzyskała łącznie 42.780 głosów, otrzymując nowe 76 mandatów. Prócz tego Poalej-Sjon szła zblokowana z innemi partjami robotniczemi w 12 miastach, powiększając swój stan radnych miejskich o 11 mandatów. Większe zwycięstwa partja odniosla przy wyborach w Warszawie, Łodzi, Kaliszu, Radomiu.

W ruchu zawodowym Poalej-Sjon ma wpływy w ważniejszych gałęziach życia robotniczego. Do roku 1922 Poalej-Sjon miała swój ruch zawodowy oddzielnie zorganizowany

Poalej-Sjon prowadzi ożywioną działalność na polu kulturalnym i oświatowym. Jako jeden z pierwszych twórców żydowskiego szkolnictwa świeckiego, posiada Poalej-Sjon sieć instytucji szkolnych i zajmuje poważne miejsce w pracach i władzach Organizacji Szkolnej, której vice-przewodniczącym jest p. Zerubawel. Towarzystwo Kursów Wieczornych dla Robotników, które znajduje się pod wpływami Poalej-Sjonu, liczy 130 oddziałów i prowadzi kilkadziesiąt kursów wieczornych dla młodocianych robotników.

Poalej-Sjon prowadzi również żywą działalność na polu spółdzielczości. W Warszawie, Łodzi, Włocławku, Częstochowie, Kole i innych miastach istnieją poważne spółdzielnie spożywcze z większą ilością sklepów (w Warszawie — 4, w Łodzi — 6) i kuchen robotniczych, które liczą ponad 12.000 członków. W okresie ostrego bezrobocia Poalej-Sjon wybudowała sieć spółdzielni wytwórczych, które zatrudniają do 300 członków. Największe z nich istnieją w Warszawie (Skrzynia) zatrudniająca 35 robotników oraz w Łodzi (Fabryka czekolady), zatrudniająca 40 robotników i robotnic.

Prasa. „Arbeter Cajtung" — tygodnik, „Fraje Jugent" miesięcznik dla młodzieży, „Myśl i czyn" czasopismo w języku polskim. Ostatnio ukazał

się „Idiszer Arbeter Pinkos", zawierający około 600 stron, materjały i dokumenty ruchu poalej-sjonistycznego.

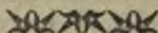
ŻYDOWSKA SOCJALISTYCZNA PARTJA ROBOTNICZA POALEJ-SJON (ZJEDNOCZONA Z P. C. S.) W POLSCE (prawica).

(Sekretrjat — Dzika 16).

Partja „Poalej-Sjon" powstała w 1906 roku. W roku 1925 połączyła się z partją sjonistyczno-socjalistyczną. Partja ma w swym programie dążenie do wyzwolenia socjalnego i narodowego żydowskich mas robotniczych. Walcząc o spełnienie ogólnych postulatów socjalistycznych, o prawa autonomji pers.-kult. w krajach o większem skupieniu żydostwa, partja dąży jednocześnie do stworzenia w Palestynie ośrodka robotniczego.

Działalność kulturalno-oświatowa partji polega na zakładaniu szkół powszechnych, kursów dla dorosłych, uniwersytetów robotniczych i t. d. W tych poczynaniach partja stara się uwzględnić w szerokiej mierze język hebrajski, a także bierze czynny udział w pracach C. Org. szk. (Ciszo).

Wydatne miejsce w działalności partji zajmuje organizacja pracy propalestyńskiej, która wyraża się przez organizowanie ruchu chalucowego, w popieraniu dążeń „Keren Hajesod" i „Keren Kajemeth", i kierowanie działalności komitetu dla pracującej Palestyny. Partja wydaje tygodnik p. t. „Befrajug-Arbeter Sztyme", miesięcznik „Di naje Geselszaft" i biuletyn w języku polskim. Pozatem cały szereg miast prowincjonalnych posiada własne czasopisma partyjne. Partja należy do Wszechświatowej Organizacji „Poalej-Sjon", która ma swych przedstawicieli w Międzynarodówce Socjalistycznej. „Poalej Sjon" bierze udział w kongresach Sjonistycznych. W Komitecie Wykonawczym Wszech. Org. Sjon. zasiada 5 delegatów poalej-sjonistycznych.

Szkolnictwo żydowskie w Warszawie.

SZKOŁY MIEJSKIE.

Przedszkola dla dzieci żydowskich: Bonifraterska 25, Ś-to Jerska 18, Lubeckiego 23, Waliców 10, Krochmalna 23, Ludna 9a.

SZKOŁY POWSZECHNE:

1) Nowy Świat 57, 2) Nowolipki 76, 3) Rybaki, 4) Stara 6, 5) Bonifraterska, 6) Pańska 100a, 7) Chłodna 11, 8) Karolkowa, 9) Nowolipki 40, 10) Nowolipie 80, 11) Smocza 37, 12) Dzika 74, 13) Złota 51, 14) Śliska 39, 15) Grzybowska 61, 16) Pańska 100a, 17) Ogrodowa 69, 18) Ś-to Jerska 34, 19) Chłodna 11, 20) Towarowa 31, 21) Bema 39, 22) Elektoralna 53, 23) róg Chłodnej i Waliców, 24) Ciepła 6, 25) Złota 51, 26) Żelazna 34, 27) Twarda 13, 28) Twarda 13, 29) Zagórna 9, 30) Czerniakowska 159, 31) Belwederska 30, 32) Nowowiejska 2, 33) Aleja 3-go Maja 18, 34) Drewniana 8, 35) Nowy Świat 22, 36) Mokotowska 5, 37) Drewniana 8, 38) Inżynierska 10, 39) Poznańska 11, 40) Wspólna 47a, 41) Drewniana 8, 42) Brzeska 9, 43) Wilanowska 24, 44) Poznańska 11, 45) Hoża 27, 46) Krucza 21, 47) Brzeska 9, 48) Inżynierska 10, 49) Szeroka 17, 50) Skaryszewska 15, 51) Szeroka 17, 52) Racławicka 4, 53) Marymont, 54) Sokołowska 14, 55) Piotra Skargi 20—22, 56) Górczewska 15, 57) Nieporęcka 4, 58) Sielce — Chełmska 19, 59) Pelcowizna—Modlińska 21, 60) Grochów — Warcińska 10, 61) Tarczyńska 11 i 27 i Grójecka 39 (barak szkolny), 62) Nowolipki 68, 63) Wolska 125, 64) Szczęśliwicka 14, 65) Nowe Brudno — Białołęcka 36-a, 66) Krucza 21, 67) Rakowiecka 11, 68) Szeroka 17, 69) plac Parysowski (barak), 70) Św. Wincentego 80, 71) Niska 6, 72) Chłodna 11, 73) Górczewska 15, 74) Marjensztadt 9 i Karowa 2, 75) Nowy Świat 1, 76) Solna 8, 77) Piękna 41, 78) Przyokopowa 51, 79) Ząbkowska 43, 80) Karowa 2 i Marjensztadt 9, 81) Śliska 28, 82) Szczęśliwicka 14, 83) Grzybowska 61, 84) Ś-to Jerska 18, 85) Mokotów — Włodarzewska 5, 86) Drewniana 8, 87) Nowolipie 80, 88) Inżynierska 10, 89) Inżynierska 10, 90) Nieporęcka 4, 91)Szeroka 17, 92) Skaryszewska 15, 93) Karolkowa, 94) Żelazna 34, 95) Nowy Świat 22, 96) Nowolipki 76, 97) Grójecka 39, Tarczyńska 11 i 27 (barak), 98) Al. Ujazdowskie 25, 99) Wi-

lanowska 24, 100) Nowolipie 19 i Leszno 20, 101) Kredytowa 2—4, 102) Królewska 19, 103) Elektoralna 22, 104) Pańska 38, 105) Zagórna 9, 106) Brühlowska 34, 107) Wolska 114, 108) Towarowa 31, 109) Wolność 16, 110) Rybaki, 111) Ogrodowa 69, 112) Elektoralna 53, 113) Al. 3-go Maja 18, 114) Piotra Skargi 20—22, 115) Sielce — Chełmska 19, 116) Szczęśliwicka 14, 117) Smocza 37, 118) Brühlowska 34, 119) plac Żelaznej Bramy, 120) Stawki róg Dzikiej (barak), 121) Piękna 41, 122) Stawki róg Dzikiej (barak), 123) Solec 22—24, 124) Dolna 25, 125) Sokołowska 14, 126) Ząbkowska 43, 127) Wileńska 31, 128) Nowe Brudno — Białołęcka 36, 129) Łucka 2, 130) Ząbkowska 43, 131) Niska 67, 132) Wiadukt Kaliski, 133) Wileńska 31, 134) Dolna 25, 135) Prądzyńskiego 14 (Wola), 136) Nowe Brudno — Św. Wincentego, 137) Białołęcka róg Budowlanej, 138) Nowolipki 40, 139 Młynarska 2, 140) Młynarska 2, 141) Ostroroga i Sołtyka, 142) Ostroroga i Sołtyka, 143) św. Wincentego 80 (barak), 144) plac Żelaznej Bramy 10, 145) Koński Targ — Grochowska 83, 146) Białołęcka 36a, 147) Chłodna 37, 148) Bonifraterska, 149) plac Trzech Krzyży 11, 150) Białołęcka 36a, 151) Nowy Świat 1, 152) Solec 22-24, (barak), 153) Czerniakowska 159, 154) Chłodna 11, 155) Włodarzewska 5, 156) plac Trzech Krzyży 4—6, 157) Gęsia 9, 158) Nowolipki 52, 159) Powązkowska 3, 160) Modlińska 22, 161) Szczęśliwicka 3, 162) Wolność 16, 163) Złota 47, 164) Złota 47, 165) Chłodna 11, 166) Chłodna 37, 167) plac Parysowski (barak), 168) Fortowa 2, 169) Wspólna 47a Emilji Plater 8, 170) Rakowiecka 11, 171) Poznańska 11, 172) Nowe Miasto 4, 173) Nowolipki 68, filja Nowolipie 58, 174 Konwiktorska, 175) Konwiktorska, 176) Marymont — Ruda Górka, Dembińskiego 2, 177) Marszałkowska 53a.

ŻYDOWSKIE STOW. OŚWIATOWO KULTURALNE „TARBUT" W POLSCE.

Stowarzyszenie „Tarbut" stanowi centralną organizację, prowadzącą szkolnictwo i oświatę hebrajską w Polsce. W roku szkolnym 1927/28 Towarzystwo „Tarbut" utrzymuje na obszarze Państwa 71 freblówek (ochron), 141 szkół powszechnych, 16 gimnazjów, 5 seminarjów nauczycielskich i ochroniarskich, do których uczęszcza 26.400 uczniów i uczennic. Poza tem „Tarbut" utrzymuje stałe letnie kursy pedagogiczne w Warszawie i roczne kursy pedagogiczne w Krakowie, 162 bibljotek oraz w 89 miastach kursy wieczorowe dla dorosłych.

Praca wychowawcza „Tarbutu" w dziedzinie szkolnictwa jest oparta na następujących zasadach:

1) językiem wykładowym wszystkich przedmiotów nauczania jest język hebrajski. Jedynie przedmioty polonistyczne (język polski, historja i geografja Polski) są nauczane w języku polskim.

2) Szkoły „Tarbutu" są świeckie i wychowanie w nich jest wspólne (koedukacyjne).

3) Hebrajska szkoła dąży do wychowania ludzi-Żydów uzdolnionych do samodzielnej i produktywnej pracy, do rozwoju wszystkich ich zdolności psychicznych i fizycznych w przeciwieństwie do wychowania poprzednich pokoleń, które było oparte jedynie na wykształceniu intelektualistycznem.

4) Podstawą wychowawczą sz'oły hebrajskiej stanowi kultura żydowska oraz podstawowe dzieła kultury ogólno-ludzkiej. Szkoły dążą do wychowania narodowego dzieci i do estetycznego życia socjalnego.

Te cele „Tarbutu" nie są wynikiem jedynie myśli teoretycznych, lecz stanowią rezultat zadań, które współczesne życie żydowskie, a w szczególności proces emancypacji i renesansu narodowego i socjalnego wysuwają na plan pierwszy.

Poza pracą szkolną „Tarbut" prowadzi działalność oświatową wśród dorosłych, zakładając i utrzymując bibljoteki oraz kursy wieczorowe.

Jednostką organizacyjną Stowarzyszenia „Tarbut", zalegalizowanego w ro'u 1922 stanowią oddziały, znajdujące się obecnie w około trzechset miastach.

Pod względem prawno-politycznym hebrajskie szkoły powszechne „Tarbutu" uważane są za prywatne, ponieważ Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego, pomimo brzmienia Konstytucji i przyjętych przez Rząd Polski zobowiązań międzynarodowych, dotychczas nie spełniło słusznych żądań żydowskich w sprawie zakładania i utrzymywania szkół w języku narodowym dla mniejszości żydowskiej. Również wszystkie starania i interwencje celem uzyskania od Rządu subwencji dla szkół hebrajskich, dotychczas spełzły na niczem. Jedynie jedno gimnazjum hebrajskie „Tarbutu" w Pińsku uzyskało dopiero w końcu ubiegłego roku szkolnego prawa publiczności tylko dla pierwszych trzech klas, pomimo iż pod względem pedagogicznym i dydaktycznym stoi ono wyżej od szeregu szkół z innym językiem nauczania, które uzyskały prawo publiczności na wszystkie klasy. Wszystkie powstałe szkoły powszechne i średnie są pozbawione praw publiczności jakiejkolwiek bądź kategorji. Młodzieży, kończącej gimnazja hebrajskie jest uniemożliwione dalsze kształcenie się na wyższych uczelniach w kraju.

Również seminarja hebrajskie, a w szczególności nauczycielskie w Wilnie i ochroniarskie w Warszawie praw nie posiadają i muszą rok rocznie zwracać się do Ministerstwa z prośbą o wyznaczenie Komisji egzaminacyjnej.

Ten stan prawno-polityczny ciężko odbija się na sytuacji materjalnej szkolnictwa hebrajskiego. Celem pokrycia swego budżetu hebrajskie szkoły powszechne zmuszone są żądać od rodziców opłat czesnego, które jednak nie mogą wypełnić całego budżetu, zważywszy, iż dzieci pochodzą przeważnie ze sfer rzemieślni-

czych, inteligencji pracującej, drobnych kupców i robotników. Stały niedobór w budżetach szkół tamuje normalny rozwój szkolnictwa i zmusił w ciągu ostatnich trzech lat niektóre szkoły do przerwania swojej pracy. Mimo to należy zaznaczyć, iż w roku szkolnym 1926 27 zostało założone 10 nowych hebrajskich szkół powszechnych, a w roku szkolnym obecnym aż 12, co wskazuje na coraz wzrastającą potrzebę w społeczeństwie żydowskiem nauczania w języku hebrajskim.

Zaznaczyć należy, iż po długiej walce w ciągu ostatnich lat Magistraty w wielu miastach zaczęły wydawać subsydja po większej części w stopniu nie odpowiadającym realnym potrzebom szkół. Również w niektórych miastach byłej Kongresówki, gminy żydowskie popierają szkoły „Tarbut'u".

W szkołach „Tarbut'u" pracuje obecnie: w freblówkach — 85 osób, w szkołach powszechnych — 671, w gimnazjach — 206, w seminarjach — 43 osoby. Freblanki posiadają wszystkie pełne kwalifikacje; nauczyciele szkół powszechnych tylko w części są w posiadaniu kwalifikacyj, a przeważająca część uzupełnia swoje wykształcenie na letnich kursach uzupełniających „Tarbut'u" (np. w lecie 1926 uczęszczało na nich 347 nauczycieli, a w lecie 1927 — 271 naucz.). Nauczyciele gimnazjów w znacznej swej większości mają uzyskać kwalifikacje jeszcze przed ostatecznym terminem prekluzyjnym.

Praca „Tarbut'u" jest decentralizowana i prowadzona przez komitety okręgowe, znajdujące się w Wilnie, Grodnie, Brześciu n/B., Równem-Woł., Siedlcach, Lwowie i Krakowie. Komitety okręgowe są wybierane na rocznych zjazdach okręgowych.

Komitet Centralny Stowarzyszenia „Tarbut" składa się obecnie z następujących osób: d-ra M. Klumla, d-ra J. Kahana, J. Heftmana, R. Milnera, F. Hamburga i M. Gordona, jako sekretarza naczelnego. *Biuro centralne „Tarbut'u" znajduje się w Warszawie przy ul. Nalewki Nr. 2a (tel. 403-85).* Przy Centrali zajęci są dwaj instruktorzy dla szkół powszechnych i gimnazjów, oraz istnieje Komisja Pedagogiczna, która zajęta jest obecnie opracowaniem programu nauczania w szkołach powszechnych.

Komitet Centralny wydaje miesięcznik informacyjny p. n. „Jedyot" oraz wspiera wydawnictwo tygodnika dla młodzieży p. n. „Iton-Katan". W końcu grudnia 1927 r. odbył się w Warszawie III-ci Zjazd Krajowy Stowarzyszenia „Tarbut".

Instytucje podległe „Tarbut'owi":

1) Urząd pośrednictwa pracy dla nauczycieli, Nalewki 2a;
2) Seminarjum dla nauczycieli w Wilnie, Orzeszkowej 7 (kurs letni);
3) Seminarjum dla freblanek, Warszawa, Nowolipki 39.
4) Kursy pedagogiczne (roczne) przy seminarjum w Wilnie.

Szkoły „Tarbutu" w Warszawie:

I Hebrajska Szkoła Powszechna, Nowolipki 68.
II Hebrajska Szkoła Powszechna, Senatorska 28 — 30.
III Hebrajska Szkoła Powszechna, Ś-to Jerska 22.
IV Hebrajska Szkoła Powszechna, Sienna 38.
Seminarjum Ochroniarskie, Nowolipki 39.
I Szkoła Freblowska, Karmelicka 15.
II Szkoła Freblowska, Nowolipki 39.
III Szkoła Freblowska, Ś-to Jerska 9.
Kursy języka hebrajskiego, Ś-to Jerska 34.

ZJEDNOCZENIE SZKÓŁ ŻYDOWSKICH,
Zarząd Główny: Warszawa, Nowolipki 41, m. 6.

Zjednoczenie Szkół Żydowskich ma pod swoją egidą wszystkie szkoły świeckie z językiem wykładowym żydowskim w Rzeczypospolitej Polskiej.

Zarząd Główny kieruje całokształtem tego szkolnictwa pod względem pedagogicznym, polityczno-prawnym, jakoteż finansowym. Naczelna władzą Zjednoczenia jest Zjazd Szkolny (I-szy Zjazd odbył się w 1921 r. z udziałem 600 delegatów; drugi zaś w 1924 r. — 400 delegatów). Zjazd wybiera Zarząd Główny, składający się z 21 osób. Ostatni zaś z pośród siebie wybiera Egzekutywę z 12 osób z siedzibą w Warszawie oraz Wydział Wykonawczy z 4 osób. Do Zarządu Głównego należą: pp: B. Michalewicz (prezes Zjednoczenia), Zerubawel (v.-prezes), I. Wilner (sekretarz), J. Leszczyński, Ch. Sz. Każdan, Sz. Mendelsohn, N. Buxbaum, J. Lew, M. Menachowski (Brześć n B.), Dr. M. Zylberfarb, Dr. J. Kruk, Sz. Zusman, B. Kahan-Wirgili (Wilno), Dr. C. Szabad (Wilno), A. Rozental (Wilno). J. Lichtenstein (Łódź), Ejdelman (Łódź), I. Rozen, L. Hodes, Sz. Goldman (Białystok).

Do Egzekutywy wchodzą: pp. B. Michalewicz, Zerubawel, I. Lew, I. Wilner, J. Leszczyński, Ch. Sz. Każdan, Sz. Mendelsohn, Dr. M. Zylberfarb, L. Hodes, Sz. Zusman, Sz. Zagan, N. Buxbaum.

Wydział Wykonawczy stanowią: pp. Ch. Sz. Każdan, I. Wilner, Sz. Mendelsohn, N. Buxbaum.

Do Zjednoczenia należy: 40 zakładów freblowskich, 110 szkół powszechnych, 65 szkół wieczornych, 6 gimnazjów, I seminarjum nauczycielskie, oraz sanatorjum dla chorych dzieci. Do tych zakładów uczęszcza 25 tysięcy dzieci.

Zjednoczenie wydaje również teoretyczne czasopismo pedagogiczne „Di Naje Szul", jakoteż miesięcznik, poświęcony sprawom społeczno-pedagogicznym „Szuł un Leben".

W instytucjach Zjednoczenia jest zatrudnionych 1.000 nau-

czycieli, dla których urządzane są od czasu do czasu kursy nauczycielskie oraz ogólnokrajowe konferencje pedagogiczne.

Zakłady Zjednoczenia są jedyną ostoją świeckości w życiu żydowskim, gdzie w ciągu stuleci niepodzielnie panował cheder.

Szkolnictwo żydowskie oparte jest na nowoczesnych zasadach pedagogicznych: języka macierzystego, świeckości i pracy. Wiele uwagi poświęca się również wychowaniu fizycznemu, które zaniedbywano i zaniedbuje się po dziś dzień w szkolnictwie żydowskiem.

Świeckie szkolnictwo żydowskie zbudowane zostało dzięki nadmiernym wysiłkom mas ludowych oraz niezwykłej ofiarności nauczycielstwa. Szkolnictwo owe nie jest utrzymywane przez Państwo, rodzice zatem zmuszeni są płacić za naukę swoich dzieci, masy zaś żydowskie w kraju i zagranicą popierają swoimi zapomogami szkołę żydowską. W ciągu ostatnich 2 lat udało się wydostać od całego szeregu magistratów subwencje, które jednak stanowią znikomą część budżetu.

Szkolnictwo żydowskie boryka się zatem bezustannie z wielkiemi trudnościami finansowemi.

Położenie prawne tego szkolnictwa również jest bardzo opłakane. Szkoły powszechne i gimnazja Zjednoczenia nie mają praw publiczności, wyjątek stanowi seminarjum nauczycielskie w Wilnie, które uzyskało częściowe uprawnienia. Mimo to szkoły są przepełnione, co świadczy o przywiązaniu rodziców do szkoły żydowskiej.

Zjednoczenie posiada w kraju 150 oddziałów, które prowadzą energiczną działalność na polu kulturalnym. Prócz tego, w Niemczech, Francji, Belgji, Szwajcarji, Ameryce, Argentynie, funkcjonują komitety pomocy szkolnej.

W roku 1927 na Międzynarodowym Kongresie Pedagogicznym w Locarno wystawa prac uczniów szkół Zjednoczenia spotkała się z nadzwyczajnem uznaniem, a nawet podziwem wybitnych pedagogów.

Zjednoczenie Szkół żydowskich znajduje się przy ul. Dzielnej 43 m. 5. Tel. 226-81.

Do warszawskiego Oddziału należą następujące instytucje szkolne:

II. Oddział Warszawski.

I. SZKOŁY LUDOWE:

1) Karmelicka 29, 2) Nowolipki 69, 3) Muranowska 16, 4) Twarda 22, 5) Miła 61, 6) Miła 51, 7) Dzika 6, 8) Leszno 87, 9) Praga, Targowa 32.

II. OCHRONY:

1) Dzielna 43, 2) Nowolipki 17, 3) Nowolipie 3.

III. KURSY WIECZORNE:

1) Muranowska 16, 2) Dzika 6, 3) Twarda 22, 4) Dzika 18, 5) Targowa 32, 6) Karmelicka 29, 7) Nowolipki 69, 8) Miła 51, 9) Leszno 87, 10) Targowa 46, 11) Pelcowizna — Tarchomińska 4.

Szkoły prywatne z językiem wykładowym polskim.

SZKOŁY ŚREDNIE:

Gimnazja męskie: Gimn. Tow. „Ascola", Tłomackie 11, dyr. Joachim Frenkiel; Gimn. „Chinuch", Plac Krasińskich 8, dyr. Adam Cygielsztrajch; Gimn. Inż. Jakóba Finkla, Leszno 14; Gimn. im. Magnusa Kryńskiego, Miodowa 7, dyr. Michał Kryński; Gimn. „Laor", Nalewki 2a, dyr. Sz. Tenenbaum; Gimn. „Spójnia", Leszno 28.

Gimnazja żeńskie: Gimn. fil. Ewy Strauch-Szlezyngerowej, Ś-to Jerska 18; Gimn. filologiczne Zofji Kaleckiej, Nowolipki 25; Gimn. fil. Rebeki Perła-Łubińskiej, Ceglana 7; Gimn. Zjedn. Naucz., Rymarska 12; Gimn. fil. F. Mirlasowej, Długa 50; Gimn. fil. Tow. Szkoły „Jehudyjah", Długa 55; Gimn. fil. Perli Zaksowej, Miodowa 15; Gimn. realne Fel. Buki-Cygielsztrajch, Orla 11; Gimn. T-wa ortod. „Chawaceles", Wielka 18; Gimn. Cecylji Brojdo, Dzielna 20; Gimn. fil. Fanny Posnerowej, Twarda 27; Gimn. fil. Sary Pryłuckiej, Nowolipki 6; 7 kl. fil. dyr. Z. Rosenfeldowej, Ś-to Jerska 32; 7-kl. szk. dyr. H. Halpernowej, Nowolipie 3; 7-kl. szk. fil. M. Rubinstein-Dicksteinowej, Leszno 19; 7-kl. szk. H. i W. Paprockich, Zielna 27; 6-kl. szk. Róży Strumpfman, Prosta 8.

Szkoły, utrzymywane przez Gm. Żyd.

SZKOŁY POWSZECHNE:
Ilość uczniów — 1280 dzieci.

1) Piękna 41; 2) Śliska 28; 3) Nowolipki 68; 4) Czerniakowska 105; 5) Ś-to Jerska 34; 6) Jagiellońska 28; 7) Powązki — Elbląska 21; 8) Pelcowizna — Modlińska 35.

KURSY WIECZOROWE:
1342 słuchaczy, 371 słuchaczek.

1) Śliska 28; 2) Nowolipki 68; 3) Ś-to Jerska 34; 4) Jagiellońska 28.

SZKOŁY ZAWODOWE:

Szkoła rzemieślnicza — żeńska, 5 oddziałów, Śliska 28, 200 uczennic (oddz. bieliźn. haft., krawiec., kwiaciar., kapel.).

OCHRONY: 326 DZIECI.

1) Pawia 43; 2) Śliska 28; 3) Jagiellońska 28; 4) Pańska 47.

SZKOŁA RZEMIEŚLNICZO PRZEMYSŁOWA IM. D-RA L. NATANSONA.

Grzybowska 26.

Szkoła posiada 4 klasy zasadnicze i liczy uczniów 220. Szkoła posiada nast. wydziały: ślusarsko-mechaniczny i elektro-techniczny. Dyrektorem szkoły jest p. inż. Mieczysław Mróz, który położył wielkie zasługi dla rozwoju tej pożytecznej instytucji. Przy szkole znajdują się również kursy dokształcające zawodowe, czynne w godzinach wieczorowych dla terminatorów.

Do kl. I-szej przyjmowani są chłopcy, którzy ukończyli 5 oddz. szkoły powszechnej, a do kl. II 7 oddz. tejże szkoły.

SZKOŁA RZEMIEŚLNICZA PRZY TOW. DOSTARCZANIA PRACY.

Stawki 24.

Szkoła ma na celu kształcenie zawodowe chłopców w wieku od 14 lat w zawodach: ślusarsko-mechanicznym, elektro-mechanicznym, bronzowniczo-cyzelers'im. Kurs Szkoły jest 4-oletni.

Od uczniów nowopowstających wymagany jest kurs 6-ciu oddziałów Szkoły Powszechnej.

Opłata roczna wynosi 150 zł.

Zapisy odbywają się w okresie od 15 maja do 30 sierpnia każdego roku.

Szkoła posiada nowocześnie urządzone warsztaty i laboratorja.

Po ukończeniu szkoły absolwent otrzymuje świadectwo ze znajomości obranego przez niego zawodu.

SZKOŁA DLA GŁUCHONIEMYCH DZIECI ŻYDOWSKICH.

Śliska 28.

Szkoła i internat dla głuchoniemych dzieci żydowskich. Warszawa, Śliska 28. Towarzystwo, na czele którego stoi dr. S. Meyerson, ma na celu całokształt opieki i wychowania głuchoniemych dzieci żydowskich. Towarzystwo prowadzi od roku 1923 szkołę dla głuchoniemych dzieci żydowskich pod kierunkiem wybitnych sił pedagogicznych i lekarskich Szkoła ta posiada obecnie cztery klasy czynne oraz internat dla dzieci z prowincji. Dyrektorem szkoły jest p. dr. L. Zamenhof.

TOW. SZERZENIA, PRACY ZAWODOWEJ I ROLNEJ WŚRÓD ŻYDÓW „ORT".

Żabia 9, telefon 286-69.

Towarzystwo popiera rolnictwo zapomocą pożyczek i porad, udzielanych przez specjalistów agronomów. Poza tem szerzy wśród społeczeństwa zamiłowanie do rzemiosł.

Tow. „Ort" prowadzi szkoły i kursy zawodowe oraz warsztaty rzemieślnicze.

W Warszawie Tow. „Ort" utrzymuje następujące szkoły zawodowe:

1. Szkoła zawodowa dla dziewcząt z oddz. krawieckim i modniarskim — Żabia 9.
2. Szkoła zawodowa dla dziewcząt z oddz. bieliźniarskim i hafciarskim — Królewska 49.
3. Wzorowy warsztat stolarski — Leszno 85.
4. Warsztaty rzemieśln. dla dorosłych: a) oddz. krawiecki — Żabia 9; b) oddz. hafciarski, bieliźniarski, modniarski — Królewska 49; c) Kursy wiecz. krawiectwa męskiego i damskiego — Żabia 9.
5. Warsztaty ślusarskie dla chłopców, Syrena 9 (Wola).

SZKOŁY MUZYCZNE.

Konserwatorjum państwowe wyższe, kierownik K. Szymanowski, Okólnik 1; Wyższa Szkoła Muzyczna im. Chopina, Warszawsk. Tow. Muzyczne, Sienkiewicza nr. 8. Szkoła muzyczna Marji Glińskiej-Wąsowskiej, Żórawia 4-a; Szkoła muzyczna M. J. Piotrowskiego, Al. Jerozolimska 21; Szkoła muzyczna im. M. Karłowicza, Złota 40, dyr. J. Oziminski; Szkoła muzyczna Zofji Iwarowskiej-Ossendowskiej, Zgoda 8; Warszawskie kursy muzyczne, kierownik Antoni Grudziński, Al. Jerozolimska 51; Szkoła plastyki rytmicznej i muzyki S. T. Wysockich, kierownik Stanisław Wysocki, Długa 19; Szkoła muzyczna Marji Sobieszczańskiej-Dąbrowskiej, pl. Trzech Krzyży 13; szkoła muzyczna Lucjana Marczewskiego, Zgoda 6; Szkoła muzyczna, wyższe studja śpiewu sol. prof. M. Sobolewskiej, Ordynacka 11.

SEMINARJA:

Seminarjum państwowe dla nauczycieli religji mojżeszowej im. b. p. D-ra Samuela Poznańskiego — Warszawa, Gęsia 9.

Powstało ono w roku 1918. Seminarjum to ma na celu przygotowanie nauczycieli religji i historji Żydów oraz innych nauk judaistycznych do szkół państwowych. Kurs nauk pięcioletni. Od wstępujących wymagane jest ukończenie szkoły powszechnej lub egzamin w zakresie jej programu.

Seminarjum Religijno-Żydowskie „Tachkemoni" — ul. Grzybowska 19.

Dyrektor prof. M. Bałaban. Kurs nauk ośmioletni. Obowiązują przedmioty świeckie.

Seminarjum „Mesywta" Ś-to Jerska 18.

Wyższe uczelnie w Warszawie.

UNIWERSYTET.
Krak. Przedm. 26, tel. 71-10.

Rektor: Prof. dr. ks. A. Szlagowski.
Wydziały: Teologji katolickiej i ewangielickiej, prawa i nauk politycznych, lekarski, filozoficzny.
Oddziały: Farmaceutyczny, weterynaryjny.

POLITECHNIKA.
Polna, 3, telefon 8-41.

Rektor: Prof. dr. Ludwik Szperl.
Wydziały: Inżynierji lądowej, inżynierji wodnej, mechaniczny, elektrotechniczny, chemiczny, architektury.

SZKOŁA GŁÓWNA GOSPODARSTWA WIEJSKIEGO.
Miodowa 23, tel. 318 86.

Wydziały: Rolniczy, leśny, ogrodniczy. (Zakłady doświadczalne w Skierniewicach.)

WOLNA WSZECHNICA POLSKA.
Śniadeckich 8, tel. 201 66.

Wydziały: Matem.-przyrodniczy, humanistyczny, nauk społecznych i politycznych, pedagogiczny.
Uczelnia ta ma charakter społeczny. Przy uczelni istnieje Szkoła dziennikarska i Studjum pracy społeczno-oświatowej.

WYŻSZA SZKOŁA HANDLOWA.
Koszykowa 9, tel. 10-15.

SZKOŁA NAUK POLITYCZNYCH.
Senatorska 11.

Wydziały: polityczny, społeczny, administracji państwowej i komunalnej, finansowo-ekonomiczny. Kurs nauk dwuletni.

PAŃSTWOWY INSTYTUT DENTYSTYCZNY.
Marszałkowska 151.

SZKOŁA SZTUK PIĘKNYCH.
Wybrzeże Kościuszkowskie 37, tel. 252 99.

Organizacje Akademickie.

ZWIĄZEK ŻYDOWSKICH AKADEMICKICH STOWARZYSZEŃ SAMOPOMOCOWYCH, ZAWODOWYCH I KULTURALNO OŚWIATOWYCH UCZELNI POLSKICH.
Warszawa, Nowy Świat 21, tel. 267 24.

Powstanie Związku wywołane było koniecznością obrony interesów studentów-żydów pod względem zawodowym i ekono-

micznym, ponieważ związki akademickie polskie nie przyjmowały w poczet swych członków akademików narodowości żydowskiej, uniemożliwiając ostatnim korzystanie z ogólnych instytucyj samopomocowych (kuchen, ognisk, pożyczek i t. p.). Studenci Żydzi zmuszeni zostali do zorganizowania odrębnych związków samopomocowych, które tylko w drobnej mierze mogły zaspokoić ich potrzeby. Związki te powstały we wszystkich miastach uniwersyteckich i działały z początku luzem. Dopiero w marcu 1921 r. z inicjatywy Żyd. Strzechy Akad. w Warszawie, odbyła się w Krakowie konferencja przy udziale wszystkich żyd. akademickich instytucji w Polsce, gdzie postanowiono dążyć do założenia Centrali na wzór Centrali Bratnich Pomocy, celem skoordynowania akcji pomocy i obrony interesów akademika żydowskiego.

W styczniu 1923 r. we Lwowie odbył się Zjazd Żyd. Młodz. Akad., na którym skrystalizował się w swojej ostatecznej formie Związek Żyd. Akad. Stow. Samopomocy Zowodowej i Kult.-Ośw. Ucz. Pol., obejmujący w chwili obecnej przeszło 8.000 akademików narodowości żydowskiej, uczęszczających do wyższych zakładów naukowych Wilna, Warszawy, Krakowa i Lwowa.

W chwili obecnej Związek obejmuje 20 instytucyj akademickich we wszystkich środowiskach. Akademicy-Żydzi, ześrodkowani w tych związkach, zmuszeni są szukać pomocy społeczeństwa żydowskiego, gdyż stosunkowo drobne sumy z wpływów czesnego, przekazywane przez uniwersytety na rzecz domów akademickich i na t. zw. „pomoc w naturze" nie wystarczają.

Naczelną władzą Związku jest Zjazd Krajowy Żyd. Młodzieży Akad., zwoływany w odstępach dwuletnich w jednem z miast uniwersyteckich. Zjazd wyłania Radę Naczelną, która wybiera prezydjum, t. zw. Centralny Komitet Wykonawczy (C. K. W.), składający się z 9 osób. Organami wykonawczemi C. K. W. w każdem środowisku są Wydziały Wykonawcze, wybierane przez środowiska.

W skład C. K. W. wchodzą nast. koledzy: mgr. Elch. Lewin (prezes), mgr. L. Brandes (vice-prezes), inż. D. Efros (skarbnik), mgr. L. Himmelfarb, mgr. A. Trepman, Dr. E. Ringelblum, mgr. A. Ołomucki, M. Jagodziński, M. Ferster.

Pod bezpośrednim kierunkiem C. K. W. są prowadzone nast. agendy:

1. Sekretarjat Generalny,
2. Referat Statystyczny,
3. Ref. Kulturalny — ref. Wychowania Fizycznego, Ruch. Uniw. Ludowy,
4. Ref. Finansowy,
5. Ref. Praktyk Zagranicznych,
6. Ref. Zdrowia,
7. Referat spółdzielni akademickich,
8. Ref. Samopomocowy,

9. Ref. dla uregulowania dostarczania materjału do prosektorjum dla stud. żydów,
10. Ref. dla spraw „numerus clausus".
11. Akademickie Biuro Tłumaczeń i Korespondencji,
12. Trybuna Akademicka.

„ŻYDOWSKA AKADEMICKA SPÓŁDZIELNIA KREDYTOWA"
z odp. ogr.
w Warszawie, Nowy Świat Nr. 21.

„Żydowska Akademicka Spółdzielnia Kredytowa" została powołana do życia uchwałą I-go Zjazdu Żyd. Akad. Instytucyj Samopomocowych w Polsce.

Ż. A. S. K. ma na celu zracjonalizowanie działalności kredytowej na terenie Związku Żyd. Akad. Inst. Samop. w Polsce na zasadach bankowych, wyłączając czynnik filantropijny.

Spółdzielnia dąży do podniesienia stanu materjalnego i kulturalnego swych członków.

Dla osiągnięcia tego celu spółdzielnia:

a) udziela członkom wszelkiego rodzaju pożyczek;

b) przyjmuje wkłady oszczędnościowe;

c) finansuje zakupy książek, utensyljj naukowych i zawodowych;

d) prowadzi operacje inkasowe i przekazowe.

Członkiem spółdzielni może być słuchacz — Żyd. Wyższej Uczelni oraz absolwent w ciągu 3 lat po ukończeniu studjów.

Udział wynosi 5 zł., wpisowe — 50 gr.

Spółdzielnia w b. krótkim czasie stała się b. popularną instytucją na terenie akademickim. Liczy obecnie 300 członków.

Zakres działalności spółdzielni ogranicza się chwilowo do warszawskiego środowiska. Filje spółdzielni w pozostałych miastach uniwersyteckich zostaną założone po zorganizowaniu środowiska warsz.

Ż. A. S. K. jest jedyną w Polsce instytucją bankową młodzieży akademickiej i wolnych zawodów, opartą na zdrowych zasadach spółdzielczych.

Do zarządu wchodzą pp. A. Prowalski, redaktor „Ruchu Spółdzielczego, jako dyrektor, A. Cejtlin, skarbnik, J. Ratner, członek Zarządu.

Do Rady Nadzorczej należą przedstawiciele wszystkich środowisk. Spółdzielnia mieści się w lokalu Żyd. Strzechy Akademickiej — Nowy-Świat 21, pokój Nr. 2, godz. urz. 7.30—10 wiecz. (prócz sobót), tel. 267-24, konto czekowe P. K. O. Nr. 13.819.

ORGANIZACJE LOKALNE ŻYD. MŁODZIEŻY AKADEM., NALEŻĄCE DO ZWIĄZKU.

Centrala środowiska warszawskiego; podlegają jej nast. stowarzyszenia:

Stow. „Wzajemna Pomoc Stud. Żyd. Polit. Warsz" — Politechnika.
Stow. „Wzajemna Pomoc Stud. Żyd. Uniw. Warsz." — Uniwersytet.
Stow. „Żyd. Stowarzyszenie Medyków" — Elektoralna 8.
Stow. „Wz. Pom. Stud. Żyd. Wyższej Szkoły Handlowej" — Rakowiecka 6.
Stow. „Wz. Pom. Stud. Żyd. Państw. Inst. Dent." — Marszałkowska 151.
Stow. „Wz. Pom. Szkoły Gł. Gosp. Wiejskiego" — Hoża 74.
Stow. „Wz. Pom. Wol. Wszechnicy Pol." — ul. Śniadeckich 8.
Klub Sportowy „Z. Z. A. W. F." — Nowy-Świat 21.

B. Lwów.

Tow. Rygorosantów (Żyd. Dom Akademicki) — Św. Teresy 26A.
Tow. Akad. Żyd. „Ognisko" — Św. Teresy 26A.
Zw. Żyd. Stud. Politechniki we Lwowie — Leona Sapiehy 26.
Tow. Medyków Żyd. we Lwowie — ul. Rappaporta 6.
Tow. Żyd. Słuchaczy Praw we Lwowie — Ż. D. A., Św. Teresy 26A.
Tow. Żyd. Słuch. Filozofji — Św. Stanisława 5.
Tow. Wz. Pom. Żyd. Stud. Wyższej Szkoły dla Handlu Zagranicznego — Bourlarda 5
Sekcja Budowy Domu Zdrowia — Krasickich 18.
Spółdzielnia Zw. Żyd. Stud. Politechniki we Lwowie — Politechnika.

C. Wilno.

Stow. Wz. Pom. Stud. Żyd. Uniw. Stefana Batorego — Ludwisarska 4.
Kasa Chorych przy Stowarzyszeniu Wz. Pom. Stud. Żyd. U. S. B. — Ludwisarska 4.
Żyd. Akad. klub gimn.-sportowy „Ż. A. K. S.' — Orzeszkowej 7.

D. Kraków.

Stow. Żyd. Słuchaczy U. J. „Ognisko" — Zielona 7.

KOŁA IDEOWE ŚROD. WARSZ.

„Jardenja" — org. sjon.; „Jabne" — mizr. sjon.; „Chejruth" — praw. poalej sjon.; „Ogniwo" — bund.; „Jugend" — lew. poalej sjon.; „Pochodnia" — org. młodzieży radykalnej.

„AUXILIUM ACADEMICUM JUDAICUM".

Stowarzyszenie Pomocy Studentom Żydom w Polsce „Auxilium Academicum Judaicum" powstało w końcu 1921 roku. Zgodnie ze statutem, zatwierdzonym w lipcu 1925 r., celem Stowarzyszenia jest „niesienie pomocy materjalnej i moralnej akademikom-Żydom, zorganizowanym w żydowskich akademickich stowarzyszeniach samopomocowych". W ciągu 6 lat swego istnienia Auxilium Academicum Judaicum wydatkowało sumę blisko 300.000 zł. na cele pomocy studentom żydowskim. Pomoc ta wyrażała się w subsydjowaniu stowarzyszeń akademickich, kuchni studenckich, udzielanie zasiłków indywidualnych studentom w kraju i zagranicą, organizowania kolonij letnich, z których rokrocznie korzystało blisko 200 studentów i t. p. Ponadto „Auxilium Academicum Judaicum" wzniosło w Warszawie, przy ul. Namiestnikowskiej 7, Dom Akademicki na 300 mieszkańców z szeregiem sal ogólnych (odczytowa im. prof. A. Einsteina, klubowa im. senatora M. Koernera, kreślarnie, czytelnia i bibljoteka im. b. p. inż. J. Kirszrota, gimnastyczna, dla gier, dla posiedzeń, gabinet lekarski im. Dr. G. Lewina, pokoje kancelaryjne, kuchnia i sala jadalna). Na Dom Akademicki A. A. J wydatkowało około 1.400.000 zł. w tem 768.000 zł. z pożyczek hipotecznych, zaś przeszło 600.000 zł. z pieniędzy społecznych, zebranych w społeczeństwie żydowskiem. Dom Akademicki w dużym stopniu zmniejszył głód mieszkaniowy, trapiący żydowską młodzież akademicką.

„Auxilium Academicum Judaicum" posiada na terenie b. Kongresówki i na ziemiach wschodnich 80 przeszło oddziałów. W 1927 r. powstał oddział we Lwowie na całą Małopolskę Wsch.; w skład Prezydjum tego oddziału wchodzą pp. adw. dr. A. Schorr — prezes i poseł dr. E. Sommerstein oraz poseł dr. Insler.

Władzami Stowarzyszenia są: 1) Zjazd, zwoływany corocznie w miesiącu maju, 2) Komitet Centralny, którego pracami kieruje Prezydjum w składzie następującym: dr. G. Lewin — prezes, poseł adw. M. A. Hartglas — vice-prezes, adw. R. Mendelsburg — vice-prezes, apl. adw. A. Trepman — sekretarz, Henryk Salowejczyk — skarbnik, i jako członkowie pp.: red. N. Finkelsztein, dr. B. Chorażycki, M. Mayzel — vice-prezes Rady Miejskiej w Warszawie i mgr. E. Lewin.

Głównemi źródłami dochodów Stowarzyszenia są: 1) wpływy z oddziałów (składki członkowskie), 2) wpływy z akcji dochodowych Centrali i oddziałów, 3) wpływy z Uniwersytetów; ponadto stowarzyszenie otrzymuje niewielkie subsydja od Rządu, instytucyj komunalnych i gmin żydowskich.

Obrót „Auxilium Academicum Judaicum" za rok 1926 wyraża się cyfrą 225 000 zł. zaś za 10 miesięcy 1927 r. — sumą 125.000 zł. Pozorny spadek obrotu tłumaczy się tem, że w r. 1926

kończono jeszcze budowę Domu Akadamickiego. Natomiast obrót Domu tego w roku 1927, w sumie obrotu za ten rok się nie mieści.

ŻYDOWSKA MŁODZIEŻ ZAGRANICĄ.

Przedstawicielami Zwiaz. Żyd. Stow. Akad. są we Francji:
Paryż: p. Krzypow — 8 Boulevard Saint Germain.
Tuluza: p. Działoszyński — 122 rue Recolles.
Nancy: p. Rogowoj — Institut Chimie.
Montpellier: Association des Etudiants Juifs — Siege Sociale, 5 rue Chaptal.

ZWIĄZEK WSZECHŚWIATOWY STUDENTÓW-ŻYDÓW.
(World Union of Jewish Students).

Z. W. S. Ż. został założony na Wszechświatowym Kongresie Studentów-Żydów w Antwerpji. W skład Związku wchodzi obecnie 19 krajowych organizacyj, reprezentujących ogółem przeszło 20.000 studentów. Z. W. S. Ż. jest zarejestrowany w sekcji dla Międzynarodowych Organizacji przy Lidze Narodów i pozostaje w ścisłym kontakcie z Komisją dla Współpracy Intelektualnej przy Lidze Narodów.

Na czele Związku stoją tak wybitne jednostki, jak profesor Albert Einstein (prezes), prof S. Alexander, Ch. N. Bialik, prof. H. I. Chajes, prof. Sz. Dubnow, prof. I. Freud, prof. M. Liebermann, prof. M. Schorr i Rab. S. Wiese.

ORGANIZACJE, Z KTÓREMI Z. W. S. Ż. UTRZYMUJE KONTAKT:

1. World Union of Jewish Students, c. o. Dr. Z. Lauterpacht, London, W 6—56, Brandesbury Villas.
2. Weltverband der Jüdischen Studentschaft, Wien I, Bauermarkt 24—32.
3. *Afryka:* Student Jewish Association of Cape Town p. Adr. S. Lange, 6 Cladstone Stret Oranjenzicht Cape Town.
4. *Argentyna:* Centro Estudiantil Israelita, Bahia-Blanca Rodriguez 2.
5. *Belgja:* Fedaration des Etudiants Juifs Anvers — 4, Rue de l'Harmonie.
   1. Cercle des Etudiants Juifs „Heatid", Anvers, 4 Rue de l'Harmonie.
   2. Association des Etudiants Juifs, Liege, Boite postale 142.
   3. Association des Etudiants Juifs Gand, Boite p. 34.
6. *Anglja:* Inter-University Jewish Federation c. o. Hon. Secretary Sydney, D. Isaacs, 8. Harborne Road.

7. *Czechosłowacja:* Reichsverband der jüdischen Akademiker in der C. S. R. Praha, Micolaska 17.
   1. Jüdischer Hochschulausschuss, Prag, Kralodvorska 15—17 II.
   2. Unterstützungsverein für jüdische Hochschüler Brno, Legionstr. 31.
8. *Niemcy:* Kartell jüdischer Verbindungen, Berlin, W, 35. Kurfürstenstrasse 150.
   Verband jüdischer Studentenvereine Deutschlands, Berlin, N. 24. Auguststr.17.
9. *Gdańsk:* Jüdische-akademische Vereinigung an der Technischer Hochschule, Danzig—Langfuhr.
10. *Estonja:* Verband für jüdische Geschichte und Literatur Dorpat—Tartu, Raatuse tän. 14.
11. *Anglja:* Inter University Jewish Federation, 29 Leeds Road Blacpool.
12. *Francja:* Association des Etudiants Israelites, (section polonaise, Paris, VI, 28, Rue Serpente.
13. *Włochy:* Federazione delle Associazioni Economiche fra Studenti Stranieri Ebrei in Italia, Frenze c. o. Mensa academica, Borggni Ogniszanti 1.

SPIS ŻYD. AKAD. CZASOPISM:

Anglja: „The Bulletin or the inter University Jewish Federation of great, Britain and Ireland", Heads Avenue, Blackpool (w języku ang.).

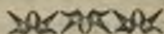
Austrja: „Der Jüdischer Student", Wien IX, Zimmermannplatz 8 (w języku niem.).

Belgja: „Bulletin de la Federation des Etudiants Juifs de Belgique", Anvers, 8 rue de la Charrue (w jęz. franc., hebr. i żydowskim).

Niemcy: „Der Jüdische Student". Organ des Kartels jüdischer Verbindungen. Berlin. W. 85, Kurfürsterstr. 150 (w jęz. niem.). „Akademische Nachrichten", Leipzig, Sidonienstr. 36.

Polska: „Trybuna Akademicka", Warszawa, Nowy Świat 21.

Rumunia: „Hasmonäa", Bucaresti, Casa Hasmonäa str. Lipskani 90 (w jęz. rumuń.).

Najważniejsze ustawy.

Podatek przemysłowy (Dz. Ust. 1925, Nr. 79 i 82).

(ŚWIADECTWA I PODATEK OD OBROTU.)

1. *Co podlega podatkowi:* handlowe, przemysłowe i inne na zysk obliczone przedsiębiorstwa, zajęcia przemysłowe (ekspedytorzy, pośrednicy giełdowi, pośrednicy handlowi, inspektorzy i ajenci), samodzielne wolne zajęcia zawodowe.

2. *Od podatku są wolne* między innemi: związki pracownicze, mające na celu dostarczanie odpowiedzialnych pracowników; zakł. naukowe tak publiczne jak prywatne; utrzymywanie pokojów umeblowanych i stołownie, lecz bez sprzedaży napojów wyskokowych, jeżeli ilość odnajmowanych pokoi nie przekracza czterech, a ilość stołowni ów — dziesięciu; eksport wszelkiego rodzaju półfabrykatów i gotowych wyrobów oraz tranzakcje z firmami zagranicznemi, wynikające z obrotu uszlachetniającego czynnego.

3. *Wysokość podatku od obrotu* (bez dodatku na rzecz samorządu) — 2 proc. Wyjątki:

a) 1 proc. od obrotów, osiągniętych przez przedsiębiorstwa przemysłowe, o ile produkt został nabyty również przez przedsiębiorstwo przemysłowe, przerabiające je, względnie zużywające we własnym przemyśle;

b) pół proc. od obrotów, dokonanych artykułami pierwszej potrzeby oraz surowcami niezbędnemi do rozwoju rolnictwa i przemysłu krajowego przez przedsiębiorstwa handlowe *przy sprzedaży hurtowej*, przez przedsiębiorstwa skupu zawodowego, jak również przez samoistne przedsiębiorstwa wykonywania dostaw;

c) 1 proc. od obrotów przedsiębiorstw, prowadzących detaliczną lub drobną sprzedaż artykułów spożywczych pierwszej potrzeby;

d) 5 proc. od prowizji przedsiębiorstw komisowych i pośrednictwa handlowego;

e) 5 proc. od prowizji pośredników handlowych.

Minister Skarbu obniżył stopę podatku do 1 proc. od obrotów, osiąganych przez przedsiębiorstwa handlowe ze sprzedaży hurtowej, przez przedsiębiorstwa skupu zawodowego, jak również samoistne przedsiębiorstwa dokonywania dostaw.

Wykaz artykułów wyżej wspomnianych pod b) i c) — ob. Dz. U. Nr. 82, r. 1925, str. 1200.

4. *Nie płacą podatku od obrotu* między innemi: a) *pracownie i zajęcia rzemieślnicze*, rękodzielnicze, dorożkarstwo, furmaństwo, ryboiówstwo, o ile są prowadzone przez właścicieli przy współudziale najwyżej jednego członka rodziny, lub jednej najemnej siły pomocniczej; b) wydawnictwa pism perjodycznych. Przedsiębiorstwa, wymienione pod a), o ile nie zatrudniają ani jednej siły pomocniczej pracuje sam właściciel) — nie opłacają również świadectwa.

5. *Na składy* należy wykupić kartę rejestracyjną.

6. *Zeznania o obrocie* należy składać do 15-go lutego roku następnego.

7. *Zaliczki na poczet podatku od obrotu.* Przedsiębiorstwa handlowe i przemysłowe, prowadzące prawidłowe księgi handlowe, oraz spółki z ogr. odp. i spółki akcyjne — winny po upływie każdego miesiąca kalendarzowego, najpóźniej do dnia 15 następnego miesiąca wpłacić do kasy skarbowej zaliczkę na podatek obrotowy w wysokości podatku, przypadającego od obrotu, osiągniętego w ubiegłym miesiącu. — Inni płatnicy winni do dnia 15 miesiąca po upływie każdego kwartału kalendarzowego wpłacić do kasy skarbowej zaliczkę w wysokości conajmniej jednej piątej kwoty podatku, wymierzonego za ubiegły rok kalendarzowy. Zaliczka ta za pierwszy kwartał każdego roku jest płatna w terminie do 15 maja.

8. *Termin uiszczenia podatku, obliczonego przez komisje szacunkowe.* — Do 15 maja każdego roku po roku podatkowym.

9. *Odwołania* — do dnia 15 maja roku następującego po roku podatkowym, chyba że termin ten zostanie przedłużony, co zostanie ewentualnie obwieszczone; spół i z ogr. odp. i spółki akcyjne — w ciągu dni 14, licząc od dnia, następnego po doręczeniu zawiadomienia. Wniesienie odwołania nie wstrzymuje egzekwowania podatku.

10. *Kto prowadzi przedsiębiorstwo* lub wykonywa zajęcie, *nie nabywszy świadectwa przemysłowego*, ulegnie karze pienięż-

nej od 3 — 30-krotn. kwoty nieuiszczonej za świadectwa. Kto prowadzi przedsiębiorstwo lub wykonywa zajęcie, *nie nabywszy należytego świadectwa*, względnie utrzymuje skład bez karty rejestracyjnej, ulegnie karze pieniężnej do wysokości 3-krotnej kwoty, stanowiącej różnicę między ceną właściwego, a posiadanego świadectwa przemysłowego, względnie stanowiącej należną opłatę za kartę rejestracyjną.

Normy prawne dla lokatorów i sublokatorów.

KATEGORJE LOKALI.

Lokale dzielą się na sześć kategorji.

A) jeden pokój i pokój z kuchnią.

B) 2 i 3 pokoje, lokale handlowe, wykupujące świadectwa przem. IV kat. i lokale pracowni rzemieślniczych VIII kat.

C) 4, 5 i 6 pok. i lokale pracowni rzemieśln. VII kat. i t. d.

D) Sklepy i inne pomieszczenia handl. i przemysł., za które podstawowe komorne nie przekraczało w stosunku rocznym 600 rubli lub 1500 kor. austr. lub 1200 m. niem.

E) Sklepy i inne pomieszczenia handl. i przemysł., nie podpadające pod litery A, B, C, D, oraz hotele.

Opłaty dodatkowe czyli świadczenia za czyszczenie głównych przewodów kominowych, za dostarczanie światła do korytarzy, sieni i schodów, za dozorcę domu nie płacą:

Lokale grupy E od 1 lipca 1925,
„ „ D „ 1 października 1925
„ „ C. „ 1 stycznia 1926
„ „ B „ 1 kwietnia 1926
„ „ A „ tej daty, kiedy czynsz przekroczy 50 proc. swej przedwojennej wartości.

Opłaty gminne od dostarczania wody i od kanałów oraz za wywóz nieczystości nie mogą być pobierane:

Od lokali grupy E z dniem 1 lipca 1926,
„ „ „ D „ 1 października 1926,
„ „ „ C „ 1 stycznia 1927,
„ „ „ B „ 1 kwietnia 1927,
„ „ „ A „ z chwilą, gdy płacony czynsz przekroczy 75 proc. swej przedwojennej wartości.

Poza tutaj wymienionemi, żadnych innych świadczeń lokatorzy nie opłacają.

Lokator nie jest obowiązany przyczyniać się w części ani całości do pokrycia kosztów naprawy dachu, wodociągu, studni, przewodów kloacznych, ani jakichkolwiek innych kosztów i wydatków.

Na obszarze całego państwa lokatorzy opłacają 8-proc. podatek lokatorski.

JAK UNIKNĄĆ EKSMISJI W RAZIE SPORU O KOMORNE (CZYNSZ) PODSTAWOWE?

Jeśli właściciel twierdzi, że komorne przedwojenne wynosiło 60 rubli lub koron, a lokator utrzymuje, że tylko 40, to musi on przypadające komorne i świadczenia zapłacić. W przeciwnym razie naraża się na przegraną, jeśli 2 rat komornego nie zapłaci, przyczem zaległość 2-ej raty liczy się już jako zapadłą, gdy do dnia 8-go następnego miesiąca nie zapłaci czynszu. Skoro sąd lub urząd rozjemczy ustali wysokość komornego wyższą, niż twierdzi lokator, to winien on bezzwłocznie oświadczyć, że na podwyższenie się godzi i w ciągu siedmiu dni uiści zaległość. W tym wypadku sąd odmówi rozwiązania umowy najmu czyli nie uchwali eksmisji, choćby gospodarz tego żądał.

Jeżeli lokal w 1914 roku nie był wynajęty, jeżeli nie można udowodnić ówczesnego komornego, lub też jeżeli ówczesne komorne z powodu specjalnych warunków stosunku umownego było widocznie wygórowane, to urząd rozjemczy do spraw najmu lub sąd ustali podstawowe komorne według przeciętnych cen z roku 1914-go.

W razie odjęcia ogrodu lub placu, wynajętego jako przynależność mieszkania, podstawowe komorne ulega odpowiedniemu zmniejszeniu.

W razie śmierci lokatora, jego wstępni, zstępni, współmałżonek i rodzeństwo, którzy do chwili jego śmierci stale z nim mieszkali, wstępują z mocy prawa w umowę najmu: przejmują wszystkie prawa i obowiązki dotyczasowego lokatora, o ile nie zrzekną się tego prawa wobec właściciela realności. Z prawa powyższego nie korzystają ci, którzy w chwili śmierci lokatora posiadają inne mieszkanie. Przepis ten dotyczy również pomieszczeń handlowych i przemysłowych, jak również innych pomieszczeń zarobkowych.

Lokator powinien, w razie sporu z gospodarzem co do wysokości czynszu, zapłacić narazie tyle, ile on sam chce zapłacić.

Lokator czyni zadość swemu obowiązkowi, jeżeli w razie procesu o wysokość podstawowego czynszu płaci tyle, ile jest niesporne, a po doręczeniu wyroku zapłaci cały należny czynsz.

Lokatorowi nie wolno samowolnie przemienić swego przedsiębiorstwa na inne przedsiębiorstwo.

Uznano za ważną przyczynę wypowiedzenia okoliczność, że pozwany wbrew umowie przeistoczył prowadzone w wynajętym lokalu przedsiębiorstwo krawiectwa na skład sukna i naraził wskutek konkurencji na niebezpieczeństwo strat handel drugiego lokatora lub przedsiębiorstwo handlowe powoda w tym domu.

SPRAWY SUBLOKATORSKIE.

Lokator może żądać od sublokatora tylko takie komorne, które przekracza o 30 proc. sumę, którą lokator sam gospoda-

rzowi za daną część płaci. Jeśli lokator dostarcza urządzenie domowe, to wolno oprócz komornego umówić odpowiednie słuszne wynagrodzenie, które jednak nie może przekroczyć 75 proc. komornego, jakie płaci lokator za pomieszczenie odnajęte. Oprócz tego, wolno za inne świadczenia i usługi, dostarczane sublokatorowi przez lokatora pobierać godziwe wynagrodzenie. Udział sublokatora w opłatach dodatkowych (dozorca, wywóz śmieci i t. d.) nie może przekraczać kwoty, jaka przypada na odnajmowane pomieszczenie. Obowiązki i prawa lokatora i wynajmującego, wypływające z ustawy o ochronie lokatorów, stosują się odpowiednio do sublokatora i lokatora, o ile w tej ustawie inaczej nie postanowiono. Ponadto w razie udowodnionej zmowy właściciela z lokatorem na szkodę spraw sublokatora, ten ostatni wstępuje z mocy samego prawa w stosunku do przedmiotu najmu w prawa lokatora. Do spraw wytoczonych przeciwko lokatorowi o eksmisję, winni być przypozwani sublokatorzy pod rygorem bezskuteczności wyroku sądowego przeciwko tym ostatnim. W razie wygaśnięcia praw lokatora, sąd lub urząd rozjemczy może orzec, że sublokator, który zajmuje część lokalu przynajmniej od trzech miesięcy, pozostawiony będzie nadal w używaniu zajętej przezeń części pomieszczenia na okres do sześciu miesięcy.

Opłaty stemplowe.

Czeki podlegają opłacie w wysokości 3 dzies. proc. od sumy wymienionej na czeku *tylko* w przypadkach następujących: 1) jeżeli wystawca czeku wręczył go innej osobie przed dniem naznaczonym datą wystawienia; 2) jeżeli w czeku na rzecz określonej osoby lub na jej zlecenie wystawca jest zarazem trasatem (tym, który ma czek honorować). *Zasadniczo* czeki od opłaty są wolne.

Indosy na wekslach, przekazach, czekach, na dokumentach przewozowych oraz na składowym dowodzie posiadania — wolne od opłaty stemplowej.

Pokwitowania (bez wymienienia, że należność powstała ze sprzedaży lub świadczenia usług), — gdy stwierdzają odbiór pieniędzy do 50 zł. lub przedmiotów, których wartość nie przewyższa 50 zł. — wolne od opłaty, b) przy wartości wyższej — 20 gr. (niezależnie od wartości).

Wolne od opłaty pokwitowania: umieszczone w tekście tej umowy, której wykonanie stwierdzają; umieszczone na rachunkach, a tyczące się należności, stwierdzonej rachunkiem; wydawane w obrocie wewnętrznym jednego i tego samego przedsiębiorstwa, w szczególności między jego oddziałami; stwierdzające odbiór kwot, należnych z tytułu stosunku służbowego; stwierdzające uiszczenie sumy należnej na mocy: wekslu, czeku, przekazu przenośnego zapomocą indosu.

Rachunki i pokwitowania oprócz wyżej wymienionych — 2 dzies. proc. od sumy należności, jeżeli bądź sprzedawca, bądź nabywca zawarł umowę w zakresie swego przedsiębiorstwa, podlegającego podatkowi przemysłowemu lub ustawowo zwolnionego od tego podatku — z wyjątkiem przypadków kupna lasu na wyrąb; 1 proc. — w innych wypadkach. *Wolne od opłaty rachunki:* a) przy należności nie przewyższającej 20 zł.; b) o ile umowa o sprzedaż lub świadczenie usług, której wykonanie rachunek stwierdza, została zawarta pisemnie; c) dotyczące należności pracownika wobec służbodawcy.

Pełnomocnictwa — zasadniczo podlegają opłacie w wysokości 3 zł. Pełnomocnictwa, upoważniające do zastępstwa w sprawie, należącej do pierwszej instancji, do sądu pokoju lub urzędu rozjemczego, a) jeśli wartość sporu nie przekracza 100 zł. — są wolne od opłaty, b) jeśli wartość jest wyższa — 1 zł.

Listy przewozowe — 1) o ile chodzi o przesył i kolejowe, conajmniej półwagonowe, od każdego arkusza — 1 zł.; b) o ile chodzi o przesyłki innego rodzaju, tak kolejowe, jak nie olejowe, zasadniczo od każdego arkusza — 10 gr.; c) o ile chodzi o przesyłki pocztowe — wolne od opłaty.

Weksle wystawione w Polsce podlegają opłacie: przy sumie wekslowej do 50 zł. — 20 gr.; przy sumie wekslowej przekraczającej 50 zł., a nie przewyższającej 1.000 zł. — w wysokości 30 gr. od każdych pełnych lub zaczętych stu złotych; od każdego pełnego lub zaczętego tysiąca złotych sumy wekslowej, przekraczającej tysiąc złotych — 3 zł. (termin wekslowy jest obojętny).

Weksle blanco, t. j. bez wymienienia sumy, mogą być wypisane na dowolnym blankiecie, wzgl. — opłacone dowolnym stemplem. O ile jednak wypisano na nim sumę wyższą od tej, której odpowiada opłata stemplowa, płaci się karę kontrawencyjną. Jeśli się chce, żeby blanco weksel można było bezkarnie wypełnić dowolną kwotą, należy weksel wypisać na blankiecie wartości 30 zł. (względnie przed podpisaniem weksla przez wystawcę lub akceptanta uiścić taką samą opłatę stemplową). O ile w tym wypadku chce się wypisać na wekslu kwotę, przekraczającą 10.000 zł., należy przed wpisaniem tej kwoty uiścić odpowiednią dopłatę.

Weksel wystawiony zagranicą podlega powyższej opłacie stemplowej w Polsce (w ciągu tygodnia od dnia wprowadzenia wekslu do Polski) tylko, gdy zachodzi którykolwiek z warunków następujących: a) gdy miejsce płatności znajduje się w Polsce, b) gdy weksel opiewa na walutę polską, c) gdy w Polsce następuje zapłata całkowita lub częściowa (opłatę uiścić przed przyjęciem zapłaty), d) gdy przed sąd polski wytoczono skargę z wekslu (opłatę uiścić przed wytoczeniem skargi).

Sposób uiszczenia opłat stemplowych. Czeki: przez naklejenie znaczków i przepisanie ich początkowemi lub końcowemi

wyrazami tekstu. *Pokwitowania:* przez skasowanie znaczków stemplowych zapomocą przepisania ich początkowemi wyrazami tekstu, lub też datą skasowania i nazwiskiem lub firmą kasującego. *Rachunki:* jak powitowania. *Pełnomocnictwa:* jak czeki. *Weksle:* zasadniczo uiszcza się opłatę przez napisanie na blankiecie urzędowym; jeżeli nie użyto blankietu urzędowego, albo gdy chodzi o uzupełnienie blankietu urzędowego niedostatecznej wartości, ostemplowania dokonać może tylko urząd skarbowy. *Listy przewozowe:* jak czeki.

Kara kontrawencyjna (podwyżka stemplowa). *Czeki:* 25-krotna. *Rachunki:* 25-krotna. *Pokwitowania:* 25-krotna. *Pełnomocnictwa:* 5-krotna. *Listy przewozowe:* 5-krotna. *Weksle:* 25-krotna.

Walka z lichwą.

Walkę z lichwą prowadzą władze administracyjne I i II instancji na podstawie ustawy o zwalczaniu lichwy wojennej z dnia 2 lipca 1920 r. oraz na podstawie późniejszych uzupełniających ustaw i rozporządzeń.

Na terenie m st. Warszawy akcję przeciw lichwie prowadzi oddział walki z lichwą Komisarjatu Rządu. Zadaniem jego jest interwenjowanie we wszystkich sprawach, obejmujących lichwę przy sprzedaży artykułów pierwszej potrzeby, i przeciwdziałanie wyzyskowi. W tym celu przydzielony został do Komisarjatu Rządu oddział policyjny, t. zw. siódma brygada przy urzędzie śledczym, którego wyłącznym zadaniem jest walka z lichwą. Oddział ten przy pomocy funkcjonarjuszów śledczych i policji mundurowej sprawdza ceny na mieście, bada wszelkie skargi, zażalenia i t. d. i kieruje sprawy po przeprowadzeniu dochodzenia do ostatecznej decyzji do Komisarjatu Rządu.

W Warszawie.

Oddział walki z lichwą Komisarjatu Rządu — Złota 35, — naczelnik p. Tadeusz Peretiatkowicz (tel. 77-84); zastępca naczelnika Zdzisław Zaczyński (tel. 77-84); referent karny Stanisław Jankowski (tel. 77-84).

Oddział walki z lichwą przy urzędzie śledczym — Senatorska 12, — kierownik Józef Stępkowski (tel. 4-70).

Sąd pokoju do spraw lichwiarskich — Długa 25, — Sędzia Grużewski.

WSZELKIE SKARGI I ZAŻALENIA ZGŁASZAĆ TEL. 4-70.

Walkę z lichwą prowadzą wszystkie starostwa i województwa na terenie Rzeczypospolitej, działając doraźnie przez swe

organy kontrolne oraz przyjmując wszelkie zgłoszenia stron poszkodowanych.

TRAKTOWANIE CUDZOZIEMCÓW W POLSCE.

Według konstytucji prawa i obowiązki cudzoziemców w Polsce są te same, co obywateli polskich, z wyjątkami, przewidzianemi w ustawach (np. co do praw politycznych, służby państwowej i t. p.), a to o tyle, o ile dane państwa obce stosują analogiczne zasady do obywateli polskich.

Nabywanie nieruchomości w Polsce przez cudzoziemców zależy od pozwolenia rządu.

Sprawy osiedlenia się cudzoziemców, ich działalności przemysłowej i handlowej, dopuszczenie zagranicznych spółek i stowarzyszeń do działania, agentów handlowych (komiwojażerów), żeglugi, podatków i t. p. są uregulowane traktatami handlowemi w podobny sposób, jak we wszystkich wzajemnych stosunkach traktatowych państw cywilizowanych.

Względem poddanych państw, nie mających z Polską traktatów handlowych, mogą być i bywają stosowane zależnie od uznania rządu polskiego różne ograniczenia w całej tej dziedzinie.

Obrót wekslowy.

Jak powinien być weksel wypisany?

1) Weksel może być wystawiony nietylko na blankiecie urzędowym, może być wypisany na zwykłym papierze, ale należy go wówczas opatrzyć markami stemplowemi w wysokości 3 pro-mille od sumy. Marki należy ostemplować w Kasie Skarbowej przed położeniem podpisu.

2) Data wystawienia i termin płatności muszą być ściśle i wyraźnie oznaczone.

3) Rejentowi przysługuje prawo odmowy sporządzenia protestu w wypadku, gdy data i miejsce wystawienia nie są ściśle oznaczone.

b) Weksel może być płatny nietylko u wystawcy, lecz także u osoby trzeciej, jest to o tyle ważne, że banki nie zawsze przyjmują na inkaso weksle, o ile nie posiadają swych filji w danym miejscu.

5) Suma, wypisana na wekslu, nie może być przekreślana lub poprawiana, trzeba też uważać, ażeby suma, wypisana słowami zgadzała się z sumą wyrażoną w cyfrach.

6) Weksel wystawiony zagranicą, ulega prawu wekslowemu tego kraju, w którym został wystawiony.

Weksel wystawiony przez małoletniego nie posiada wartości.

Wszystkie osoby, podpisane na wekslu są odpowiedzialne przed posiadaczem weksla, solidarnie.

Weksel musi być zapłacony w oznaczonej walucie.

Ażeby otrzymać duplikat zagubionego weksla, poszkodowany musi zwrócić się po podpis do ostatniego z żyrantów, ten zaś zkolei stara się o podpis poprzedniego żyranta i tak stopniowo dochodzi się aż do wystawcy danego weksla.

Koszta zagubionego weksla ponosi ów, który weksel zgubił lub zniszczył.

Gdyby żyranci wzbraniali się podpisać duplikat, poszkodowany może na zasadzie ksiąg handlowych lub innych dowodów uzyskać wyrok sądowy.

Jeżeli żyranci i wystawca nie zostaną w ciągu trzech lat oskarżeni — weksel traci swą ważność.

Jakie weksle nie są przyjmowane przez Bank Polski?

Bank Polski nie przyjmuje na dyskonto weksli, jeżeli:

1) nie jest podane miejsce wystawienia, data nie jest wypisana: dzień — cyfra, miesiąc — literami, rok — cyfrą;

2) Jeżeli suma na wekslu nie jest wymieniona wraz z wyrazem „złotych";

3) Jeżeli przy dacie płatności nie jest wymieniony rok, lecz tyl'o r. b.;

4) Wyrazy „weksel" i „zapłacę" muszą być wyraźnie, odbite lub wypisane;

5) Jeżeli nazwisko na czyje zlecenie weksel został wystawiony nie jest zgodne z podpisem pierwszego żyranta;

6) Adres podany w stemplu lub podpisie nie zgadza się z miejscem płatności;

7) Jeżeli podpisy i żyra nie są w języku polskim;

8) Jeżeli niema ścisłej daty przy wyrazach „ustępuję na zlecenie";

9) Jeżeli weksel jest niewyraźny, przekreślany, lub zamazany.

Sporządzanie protestu.

Prawo wekslowe przewiduje, iż protest powinien być sporządzony w dniu, w którym upływa termin płatności; można też żądać, ażeby rejent sporządził protest w dwóch następnych dniach po terminie płatności.

Po proteście weksel nie może być puszczony w obieg z nowem żyrem. Posiadacz weksla może domagać się zapłaty od żyrantów w ciągu 1 roku, od akceptanta w ciągu 3 lat, a żyranci pomiędzy sobą w czasie 3 miesięcy.

Jeżeli weksel nie został zapłacony, właściciel weksla powinien w ciągu dni *czterech* zawiadomić poprzedniego żyranta, ten zaś daje znać o tem swym poprzednikom, aż do wystawcy.

Jeżeli nazwisko żyranta jest nieczytelne, lub jego adres jest nieznany, można zawiadomienie posłać do poprzedniego żyranta, a jeśli ów żyrant nie zawiadomi następnego, ponosi on wtedy konsekwencje.

Jeżeli weksel ma przypisek „bez kosztów", to właściciel weksla wolny jest od sporządzenia protestu, zaoszczędza w ten sposób koszty aktu rejentalnego. Na takie weksle można otrzymać klauzulę, lecz to nie zwalnia posiadacza weksla od zawiadomienia żyrantów o niezapłaceniu weksla.

Prawo do sporządzenia protestu ma rejent i sąd handlowy, a także urzędy pocztowe.

Prawo wekslowe obowiązuje prawie w całej Europie i jest potwierdzone przez 37 państw.

Jak otrzymać „Tytuł wykonawczy" i „Klauzulę egzekucyjną"?

W razie nieotrzymania w terminie należności za weksel należy, jak wiadomo, sporządzić protest. Z zaprotestowanym wekslem można zaskarżyć do sądu wystawcę, oraz żyrantów.

Jeżeli suma weksla przewyższa 500 złotych, należy skargę wnieść do Sądu Okręgowego. Jeżeli suma nie przekracza 500 złotych, skargę należy skierować do Sądu Pokoju.

Skarżyć można dwojako: 1) uzyskując t. zw. „klauzulę egzekucyjną", którą otrzymuje się w przeciągu trzech dni, potem należy przepisać na zwykłym papierze, dwie kopje weksla wraz z „klauzulą" i to doręczyć komornikowi, który wykona t. zw. „zajęcie". Ten sposób ma tę zaletę, iż trwa niedługo i niedużo kosztuje, lecz ma tę wadę, że wystawca weksla może łatwo powstrzymać licytację i jest się zmuszonym do wszczęcia procesu.

Ażeby otrzymać *klauzulę egzekucyjną*, należy zwrócić się do Sądu z następującem podaniem:

Do Sądu (Okręgowy lub Pokoju)

w (miasto)
od (imię i nazwisko pozywającego)
zamieszkały w (miejsce zamieszkania)
przeciwko
1) (imię i nazwisko wystawcy weksla)
zamieszkały w (miejsce zamieszkania)
2) (imię i nazwisko żyranta)
zamieszkały w (miejsce zamieszkania).

Podanie.

Mam zaszczyt prosić Sąd ...... o zaopatrzenie załączonego weksla protestowanego klauzulą egzekucyjną w myśl art. ust. 161 postępowania Cywilnego i nakazanie ściągnięcia od wystawcy, oraz żyrantów solidarnie sumy wekslowej zł......... kosztów protestu, 6% od dnia protestu (data) oraz kosztów sądowych za prowadzenie sprawy.

(Data)

Podpis

Na podaniu należy nakleić marki w wysokości $1^1/_2$% kosztów sądowych, od sumy powództwa.

Drugą drogą otrzymania należności za weksel jest wszczęcie procesu. Oczywiście, iż taka sprawa trwa dość długo, ale otrzymuje się na ręce „Tytuł wykonawczy", zarządzić natychmiastowe „zajęcie" i licytację, przytem wszelkie wykręty ze strony dłużnika niewiele zdołają pomóc.

Ażeby otrzymać „Tytuł wykonawczy", należy wnieść do Sądu podanie treści następującej:

Do Sądu (Okręgowy lub Pokoju)
w (miasto)
od (imię i nazwisko pozywającego)
zamieszkały (miejsce zamieszkania)

przeciwko

1) (imię i nazwisko wystawcy weksla)
zamieszkały (miejsce zamieszkania)
2) (imię i nazwisko żyranta)
zamieszkały (miejsce zamieszkania)

Podanie.

Załączając przy niniejszem weksel protestowany, mam zaszczyt prosić i zasądzenie od wystawcy weksla oraz żyrantów solidarnie sumy wekslowej zł........... kosztów protestu, 6% od dnia protestu (data) oraz kosztów sądowych za prowadzenie sprawy z nadaniem wyrokowi rygoru wykonania natychmiastowego.

(Data)

Podpis

Od takiego podania opłata wynosi 3% kosztów sądowych od sumy. Koszta sądowe uiszcza wierzyciel.

Paszporty zagraniczne.

Ażeby uzyskać paszport na wyjazd zagranicę, należy przedstawić w Komisarjacie Rządu następujące dokumenty:

1) Dowód osobisty, wydany na zasadzie stałych ksiąg ludności;

2) Świadectwo kwalifikacyjne, które wydaje Komisarjat Policji, w obrębie którego petent zamieszkuje. Do świadectwa dołączyć fotografję;

3) Świadectwa z Urzędu Skarbowego (do którego petent jest zaliczony), że opłacił wszystkie podatki należne Skarbowi;

4) W wypadku, gdy wyjazd ma na celu sprawy handlowe, należy przedłożyć świadectwo Związku Kupców, jeżeli zaś wyjeżdża się na kurację — świadectwo lekarza.

Wreszcie otrzymuje się w Komisarjacie Rządu formularz, który należy wypełnić i dołączyć fotografję i po wpłaceniu ustalonej opłaty uzyskuje się paszport na wyjazd zagranicę.

Taryfy:

TARYFA POCZTOWA.

W Kraju:

Listy zwykłe, urzędowe i papiery handlowe: do wagi 20 gramów — 25 gr., ponad 20 do 250 gramów — 50 gr., ponad 250 do 500 gramów — 80 gr.

Kartka pocztowa — 15 gr., z odpowiedzią — 25 gr.

Druki do wagi 25 gramów — 5 gr., ponad 25 do 50 gramów — 10 gr., ponad 50 do 100 gramów — 15 gr.

Polecenie — 40 gr., doręczenie pośpieszne — 80 gr.

Próbki towarów: do wagi 250 gram. — 15 gr.; ponad 250 gram. — 30 gr.

Za granicę:

Listy zwykłe do wagi 20 gramów — 50 gr., do Austrji, Czecho-Słowacji, Rumunji i Węgier — 40 gr.

Kartka pocztowa — 30 gr., z opłaconą odpowiedzią — 60 gr.

Do Austrji, Czecho-Słowacji, Rumunji i Węgier — 25 gr.

Polecenie — 50 gr., doręczenie pośpieszne 1 zł.

Próbki towarów: za każde 50 gram. — 10 gr.; najmniej jednak — 20 gr. Najwyższa waga — 500 gram. Wymiary 30 x 20 x 10 ctm. Rulony: 30 x 15 ctm.

List polecony — dopłata 40 gr.; ekspres — dopłata 50 gr.

PRZESYŁANIE CZASOPISM.

W Kraju:

Za każdy egzemplarz do wagi 25 gram. pobiera się 18 proc. opłaty za druki do 50 gram.

Za każdy egzemplarz do wagi 50 gr. i 100 gr. — 20 proc. opłaty za druki.

Za granicę:

Opłata jak za druki odpowiedniej wagi.

Do Austrji, Czechosłowacji i Węgier — jak w obrocie wewnętrznym.

PRZESYŁANIE TOWARÓW.

W Kraju:

Paczki prywatne i urzędowe zwykłe: do wagi 1 kg. — 100 gr.; ponad 1 kg. do 5 kg. — 2 zł.; 5 do 10 kg. — 3 zł.; 10 do 15 kg. — 5 zł.; 15 do 20 kg. 6 zł.

Wartościowe: oprócz należytości od wagi — należytość asekuracyjna za każde 100 zł. podanej wartości — 10 gr.; oraz należytość manipulacyjna przy paczkach ponad 100 zł. wartości — 10 gr.

W obrocie z W. M. Gdańskiem obowiązuje taryfa zagraniczna.

LISTY PIENIĘŻNE I WARTOŚCIOWE.

W Kraju:

Listy prywatne: jak za list polecony odpowiedniej wagi i należytość od deklarowanej wartości za każde 100 zł.

W obrocie z W. M. Gdańskiem obowiązuje taryfa zagraniczna.

Za granicę:

Listy prywatne: jak za list polecony odpowiedniej wagi i należytość od deklarowanej wartości za każde 300 zł. lub część tychże. Podana wartość nie może przekraczać równowartości 5.000 franków złotych.

PRZEKAZY PIENIĘŻNE.

W Kraju:

Zwykłe: do 10 zł. — 10 gr.; ponad 10 do 25 zł. — 25 gr.; 50 do 100 zł. — 60 gr.; 100 do 250 zł. — 80 gr.; 250 do 500 zł.— 1.20 zł.; 500 do 750 zł. — 1.60 zł.; 750 do 1.000 zł. — 2 zł.

Telagraficzne: oprócz należytości za przekazanie płaci się należytość manipulacyjną za sporządzenie telegramu przekazowego — 10 gr.

Z krajami, z któremi obrót podjęto: należytość manipulacyjna od każdego przekazu — 30 gr.; należytość za każde 100 zł. przekazywanej kwoty — 50 gr.

Kwota przekazu nie może przekraczać 1.000 zł.

RÓŻNE OPŁATY.

Od przekazów P. K. O., stanowiących uposażenie emerytalne, zaopatrzenie wdów, pensje sieroce, weteranów, dary z łaski wypłaconych z funduszów Skarbu Państwa:

do 50 zł. nie pobiera się żadnej należytości; ponad 50 zł. bez względu na wysokość przekazanej kwoty — 10 gr.

Za doręczenie pensji emerytalnych weteranów z r. 1863, przysyłanych, bądź to przekazami P. K. O., bądź to listami wartościowemi — nie pobiera się żadnej należytości.

Za skrytki i przegródki miesięczne: a) dla przesyłek listowych i gazet — 1 zł.; b) dla przesyłek pod a) i listów wartościowych oraz przekazów — 4 zł.; c) dla paczek w Warszawie — 50 zł.; w innych miejscowościach — 25 zł.

Składowe za paczki, leżące na poczcie — nieodebrane — za każdy dzień zwłoki i za każdą paczkę — 35 kr., najwyżej 10 zł.

TARYFA TELEGRAFICZNA.

W Kraju:

Za telegramy zamiejscowe i miejscowe, państwowe i prywatne zwykłe: opłata od wyrazu 15 gr., nadto od każdego telegramu dodatkowa opłata — 50 gr., najmniej jednak 1 zł

Za telegramy zamiejscowe prywatne pilne, opłata od wyrazu 45 gr.

Za opłaconą odpowiedź zwykłą — RPx—: opłata od ilości wyrazów na odpowiedź za każdy wyraz po — 15 gr., najmniej jednak — 1 zł.

Za opłaconą odpowiedź pilną —RPDX—: opłata od ilości wyrazów na odpowiedź pilną za każdy wyraz po — 60 gr., najmniej jednak — 3 zł.

Za granicę:

Opłaty od wyrazu telegramu za granicę wyrażone są we frankach i centymach złotych.

Powyższe opłaty przelicza się na złote polskie według obowiązującej każdocześnie równowartości złotego polskiego do franka złotego.

TARYFA TELEFONICZNA.

Rozróżnia się następujące kategorje abonamentu:

a) Abonament prywatny. Do tej kategorji należą aparaty założone w mieszkaniach prywatnych i przeznaczone wyłącznie do użytku abonenta i jego rodziny. Aparaty w mieszkaniach osób zawodów wyzwolonych (lekarzy, adwokatów, inżynierów, dentystów, felczerów, akuszerek i t. p.), mogą być zaliczone do tej kategorji wtedy tylko, gdy osoby powyższe nie zatrudniają w tych mieszkaniach pomocników, lub innych pracowników, oraz gdy odwiedzająca ich klijentela nie ma dostępu do telefonu.

b) Abonament zbiorowy. Do tej kategorji zaliczają się aparaty, urządzone w instytucjach państwowych, społecznych, handlowych lub przemysłowych, w kantorach, agenturach, sklepach, domach zdrowia, ambulatorjach, szkołach, kancelarjach, biurach adwokackich i t. p. i przeznaczone do użytku abonenta i osób u niego pracujących.

c) Abonament publiczny. Do tej kategorji zaliczają się aparaty dostępne dla publiczności, jak to: w hotelach, restauracjach, kawiarniach, cukierniach, teatrach, giełdach, klubach, salach ogólnych domów bankowych, dla lokatorów jednego domu i t. p., również i sklepach, gdzie aparat założony jest w miejscu dostępnem dla użytku publiczności.

Opłata miesięczna w Warszawie wynosi:

	Opłata ryczałtowa kwartalnie	Liczba rozmów kwartalnie zaliczonych w opłacie ryczałtowej	Opłata za rozmowę nadliczbową	Opłata kwartalna w złotych w złocie przy liczbie rozmów		
				600	1200	1800
Warszawa i Łódź I kat.	66 zł.	600	8 gr.	38,30	66,14	93,98
II "	96 "	1200	6 "		55,72	76,60
III "	126 "	1800	20 "			73,13

Opłaty abonamentowe winny być wnoszone zgóry: pierwsza rata za czas otwarcia telefonu u abonenta do końca miesiąca kalendarzowego zaraz po otrzymaniu rachunku, następne zaś raty za każdy miesiąc kalendarzowy, t. j. w terminach pierwszego stycznia, pierwszego lutego i t. d.

Opłaty abonamentowe winny być uiszczone przez abonenta w ciągu 3 dni od dnia następnego po doręczeniu rachunku. Opłaty już wniesione, zwrotowi podlegają tylko wtedy, jeżeli abonent nie z własnej winy nie mógł używać telefonu przez najmniej 15 dni, licząc od dnia, w którym o tem doniósł właściwemu urzędowi telefonicznemu. Zwrot oblicza się proporcjonalnie za całą ilość dni, podczas których telefonu nie używano.

W razie nieuregulowania należności w ciągu 7 dni, aparat abonenta wyłącza się z centrali, a po upływie dalszych 2 dni usuwa się z lokalu abonenta.

OPŁATA ZA ROZMOWY MIĘDZYMIASTOWE.

Opłata wynosi za 3 min. rozmowy miejscowej, prowadzonej z rozmównicy — 20 gr. Za rozmowy międzymiastowe: na odległość do 25 klm. — 30 gr., 50 klm. — 60 gr., 100 klm. — 1.20 zł., 200 klm. — 2.40 zł. i za każde dalsze 100 klm. — 60 gr.

Za rozmowy pilne pobiera się opłatę potrójną.

POCZTA LOTNICZA.

Poczta państwowa wysyła temi linjami tylko listy (przesyłanie paczek jest załatwiane prywatnie przez same Towarzystwa), wewnątrz kraju (Warszawa — Gdańsk — Lwów — Kraków — Łódź — Poznań), a zagranicę do Czechosłowacji, Francji, Węgier, Jugosławji, Rumunji, Turcji (Konstantynopol). Z innemi państwami — oprócz Niemiec — są w toku układy, zmierzające do zawarcia umów w tym zakresie.

Koszt wysłania listu pocztą lotniczą wynosi podwójną opłatę listu poczty lądowej *plus 20 gr.* Wysyłać można listy z każdego urzędu państwowego. Poza tem w Warszawie np. istnieje 14 skrzynek specjalnych z tablicą wyszczególniającą godziny odlotu, a na lotnisku znajduje się oddział poczty lotniczej. Listy są doręczane natychmiast, jako pośpieszne, bez dopłaty za doręczenie.

Szybkość przewozu zagranicę jest rozmaita, zależnie od pory roku. Np. do Paryża w jesieni i na wiosnę 2 doby, zaś w okresie letnim, od maja do połowy września 11 godzin. W zimie, t. zn. od 15-go listopada do marca, poczta lotnicza zagraniczna nie działa.

Natomiast w Polsce latają listy przez cały rok, oprócz dni burzliwych, a szybkość przewozu waha się od 2—3 godziny.

Niestety, publiczność nasza nie przyzwyczaiła się jeszcze do posługiwania się pocztą lotniczą. Ogólnie na jeden przelot można liczyć w obrębie Polski przeciętnie zaledwie 20 przesyłek.

Są jednak i takie listy, które latają niejako „na gapę". Są to te listy poczty lądowej, które zostały dostarczone już po odejściu pociągów pocztowych. Żeby nie musiały czekać do następnego dnia, wysyła się je powietrzem.

TARYFA RADJOWA.

Każdy posiadacz stacji odbiorczej obowiązany jest zaopatrzyć się w „Upoważnienie na prawo nabycia, założenia i użytkowania radjostacji odbiorczej", które mu wystawi na podstawie pisemnego zgłoszenia ten Urząd Pocztowo-Telegraficzny, za pośrednictwem którego zgłaszający się o upoważnienie otrzymuje wszelką normalną korespondencję pocztową i telegraficzną.

Posiadaczom stacyj odbiorczych, którzy nie będą mogli wykazać się uzyskanem „Upoważnieniem" grozi wg. art. 28 Ustawy z dnia 3. VI. 1924 r. o Poczcie, Telegrafie i Telefonie, kara więzienia do 6 miesięcy i grzywny do 5.000 zł. lub jedna z tych kar.

Zgłoszenia podpisuje osoba, na imię której ma być wystawione upoważnienie. *Młodzież w wieku od 14 do 18 lat*, zgłaszająca się o upoważnienie może je otrzymać, jeżeli zgłoszenie podpisane będzie oprócz zgłaszającego *jeszcze przez osobę, roztaczającą nad nim opiekę* i biorącą na siebie odpowiedzialność za zgodne z przepisami użytkowania stacji oraz za regularne uiszczanie opłat abonamentowych.

Wypełniony formularz zgłoszenia należy opłacić znaczkiem stemplowym w wysokości 2 zł. i doręczyć Urzędowi Pocztowemu *bądź osobiście, bądź przez osobę trzecią, bądź też przesłać pocztą listem poleconym.*

W tym wypadku, gdy zgłoszenie przyniesione zostało osobiście lub przez posłańca, Urząd załatwia je odręcznie i wydaje upoważnienie do rąk osobie, która je przyniosła, zaś gdy zgłoszenie nadesłane było pocztą — doręcza upoważnienie do domu przez listonosza.

Przy wydawaniu upoważnienia Urząd pobiera następujące opłaty: opłatę kancelaryjną, wynoszącą zł. 5 — jednorazowo i pierwszą ratę abonamentową.

Wysokość opłat abonamentowych zależy od tego, do której z czterech kategorji zaliczona została stacja.

Do kategorji I zaliczone zostały wg. taryfy radjo-odbiorniki *pojedyńcze* w mieszkaniach prywatnych, instytucjach rządowych, komunalnych, dobroczynnych (szpitale, ochronki, przytułki), w zakładach naukowych i lokalach stowarzyszeń kulturalno-oświatowych dla członków tych stowarzyszeń (wyłączone są demonstracje publiczne płatne).

Opłata wynosi rocznie zł. 30.—, kwartalnie zł. 8.— i miesięcznie zł. 3.—

Do kategorji II zaliczone zostały *niezależnie od ilości* radjo-

odbiorniki zainstalowane w lokalach stowarzyszeń radjo-amatorów i w lokalach przedsiębiorstw handlowych i przemysłowych, trudniących się sprzedażą radjoaparatów.

Opłata wynosi rocznie zł. 60.—, kwartalnie zł. 16.— i miesięcznie zł. 6.—.

Do kategorji III zaliczone zostały *pojedyńcze* radjoodbiorniki zainstalowane w lokalach publicznych (hotele, restauracje, cukiernie i t. p.), o ile za korzystanie z audycji nie jest pobierana specjalna opłata.

Opłata wynosi rocznie zł. 90.—, kwartalnie zł. 24.— i miesięcznie zł. 9.—.

Do kategorji IV zaliczone zostały *pojedyńcze* radjoodbiorniki, zainstalowane w lokalach publicznych, o ile za korzystanie z audycji pobierana jest opłata.

Opłata wynosi za pojedyńczy seans zł. 20.— lub miesięcznie zł. 350.—.

Dowód osobisty zbędny.

Miary i wagi.

Polska przystąpiła w 1925 r. do Międzynarodowej Konwencji Metrycznej z 1875 r. i dodatkowej Konwencji w Sèvres 1921 r.

W Polsce obowiązuje system metryczny.

Narzędzia, używane w obrocie handlowym do mierzenia i ważenia, muszą być legalne, legalizowane i rzetelne.

Organem nadzoru jest Główny Urząd Miar (Elektoralna 2) wraz z podległemi mu okręgowemi i miejscowemi Urzędami Miar.

Sprawdzanie i legalizowanie miar dokonywane jest za opłatą taksy.

Miary metryczne.

Miary długości.

Kilometr = 1000 metrów
Hektometr = 100 metrów
Dekametr = 10 metrów

Metr.

Decymetr = 0,1 metra
Centymetr = 0,01 metra
Milimetr = 0,001 metra

Miary powierzchni.

Ar = 100 metów kw.
Hektar = 100 arom.

Miary objętości.

Litr = 1 decym. sześc.
Hektolitr = 100 litrom.

Miary wagi.

Tonna = 1000 kilogram.
Kilogram = 1000 gramom.

Porównanie miar i wag:

1 metr = 0,47 sążnia	1 kilogram = 2,44 funtom handl.
1 „ = 1.40 arsz.	1 „ = 16074 granom apt.
1 „ = 22,49 werszkom	1 „ = 234,41871 zołotn.
1 „ = 3,28 stopom	1 „ = 22504,1959 dolom.
1 „ = 39,37 calom	

Miary angielskie.

1 yard = 3 stopy = 36 cali	= 0,9143 metrów
1 stopa = 12 calom	= 0,3479 metra
1 cal = 10 linj.	= 2,5399 centymetrów
1 pręt = $5^1/_2$ yardów	= 5.02911 metrów
1 mila ang. = 1760 yardów	= 1609,3149 metów
1 akr = 48840 yardów kwadr.	= 0,4046 hektara

MONETY.

Państwo Polskie.

Jednostką monetarną jest złoty polski = 100 groszom. 1 złoty = 1,72 w złocie. Dolar = 8, 904 złotego.

Nowy system monetarny w Polsce.

Według rozporządzenia Prezydenta Państwa, wybijanie monet należy do praw zwierzchniczych Państwa i jest wyłącznie jego prerogatywą. Są wybijane monety złote w sztukach po: 100 zł.; 50 zł.; 25 zł. Srebrne: 5 zł.; 2 zł. Niklowe: 1 zł.; 50 gr.; 20 gr.; 10 gr. Bronzowe: 5 gr.; 2 gr.; 1 gr. Monety złote po 25 zł. otrzymują nazwę dukata. Złote monety są wybijane ze stopu, zawierającego na tysiąc części ogólnej wagi 900 części złota i 100 miedzi. Z 1 kilograma tego stopu wybijane są 5332 złote.

Nikt nie jest obowiązany do przyjmowania jako środka płatniczego tych monet, których wizerunek został zatarty, względnie uszkodzony, jak również nie jest obowiązany do przyjmowania monet złotych, których waga odpowiednio się zmniejszyła wskutek zużycia. Monety złote, które straciły przepisaną wagę, zostaną przez Skarb Państwa wycofane z obiegu.

Zobowiązania pieniężne wszelkiego rodzaju, wyrażone w złotych lub przeliczone na złote, płatne są tylko środkami płatniczemi określonemi w tem rozporządzeniu, lub też biletami Banku Polskiego, licząc zł., na jaki zobowiązania te opiewają, lub zostały przerachowane za 1 zł., określony w rozporządzeniu p. Prezydenta Rzeczypospolitej z d. 13 października r. 1927 o stabilizacji waluty. Jedynie zobowiązania, opiewające na złote w złocie, których tytuły powstały przed wejściem w życie tego rozporządzenia p. Prezydenta Rzeczypospolitej, ulegają przeliczeniu w stosunku 1 zł. równy 1.72 gr.

O ile zapłata w myśl obowiązujących przepisów nie jest przewidziana w inny sposób, monety wszystkie są środkami płatniczemi, mającemi moc umorzania zobowiązań przez zapłatę. Monety złote muszą być przyjmowane bez ograniczenia kwoty; monety srebrne 5-cio złotowe do wysokości 500 złotych; 2-u złotowe i niklowe 1 złotowe łącznie do 100 złotych; niklowe drobne i bronzowe do 10 złotych włącznie.

Kasy państwowe przyjmują monety wszelkich rodzajów w każdej ilości przy wszystkich wpłatach.

Monety, znajdujące się obecnie w obiegu, będą wycofane w terminie 2-u letnim:

Monety państw zagranicznych.

Nazwa państwa:	Jednostka monetarna.
Albanja	**Frank i srebrna korona**
Anglja	**1 funt szterling**=20 szylingom=12 pensom
Austrja	**Korona** = 100 halerzom
Belgja	**Frank** = 20 sous = 100 centimom
Bułgarja	**1 Lew złoty** = 100 stotinkom
Czecho-Słowacja	**Korona czeska**
Danja	**Korona** = 100 oerom
Estonja	**Marka estońska** = 100 penni
Finlandja	**Marka fińska** = 100 penni
Francja	**Frank** = 20 sous = 100 centimom
Grecja	**Drachma** = 100 leptom
Hiszpanja	**1 Peseta** = 100 centesimos
Holandja	**Gulden** = 100 centom
Irlandja	**1 funt szterling** = 20 szylingom
Islandja	**Korona Islandzka** = 100 öre
Jugosławja (S. H. S.)	**Dinar** (= frankowi) = 100 parom.
Lichtenstein	**Korona** = 100 halerzom
Litwa	**Lit** = 100 centom
Luksemburg	Monety własne i belgijskie
Łotwa	**Łat**=100 santini
Niemiecka Rzesza	**Marka** = 100 fenigom
Norwegja	**Korona** = 100 orom
Portugalja	**Eskudo** = 100 centavos
Rosja Sowiecka (R. S. F. S. R.)	**Czerwoniec** = 100 kopiejkom
Rumunja	**Leja** (romanak) = 100 bani
Szwajcarja	**Frank** = 20 sous = 100 centimom
Szwecja	**Korona** = 100 örom
Turcja	**1 piastr turecki** = 40 parom, 100 piastr. = 1 funtowi tureckiemu
Węgry	**Korona węgierska** = 100 halerzom
Włochy	**Lir** = albo frank = 100 centesimom
Stany Zjednoczone	**Dolar** = 100 centom

Państwa, ich rządy i ludność.

ALBANJA.

Terytorjum — 730.000 klm. kw. Rząd — republika. Ludność — 820.000 mieszk. Moneta — frank złoty i korona srebrna. Stolica — Tivana (15.000 mieszk.). Głowa rządu — Achmed Bey Zogu.

AUSTRJA.

Terytorjum — 83.533 klm. kw. Rząd — republika. Ludność 6.556.147 mieszk. Moneta — szyling. Stolica — Wiedeń (1.855.147 mieszk.). Głowa rządu — prezydent dr. Michał Heinisch.

ARGENTYNA.

Terytorjum — 2.790.000 klm. kw. Rząd — republika. Ludność — 9.548.000 mieszk. Moneta — srebrny peso. Stolica — Buenos-Aires (1.818.000 mieszk.). Głowa rządu — prezydent Washington Luis.

BELGJA.

Terytorjum — 30.484 klm. kw. Rząd — monarchja konstytucyjna. Ludność — 7.650.000 mieszk. Moneta — frank belgijski. Stolica — Bruksela (215.504 mieszk.). Głowa państwa — król Albert I.

BRAZYLJA.

Terytorjum — 8.522.000 klm. kw. Rząd — republika. Ludność — 30.635.605 mieszk.). Moneta — millreis. Stolica — Rio de Janeiro (1.157.873 mieszk.) Głowa państwa — prezydent A. da Silva Bernardes.

BUŁGARJA.

Terytorjum — 103.146 klm. kw. Rząd — monarchja konstytucyjna. Ludność — 5.050.000 mieszk. Moneta — lew. Stolica — Sofja (154.000 mieszk.). Głowa państwa — car Borys III.

CZECHOSŁOWACJA.

Terytorjum — 140.394 klm. kw. Rząd — republika. Ludność 13.613.172 mieszk. Moneta — korona czeska. Stolica — Praga (676.656 mieszk.). Głowa państwa — prezydent prof. T. G. Massaryk.

CHINY.

Terytorjum — 8.351.000 klm. kw. Rząd — republika. Ludność — 435.000.000 mieszk. Moneta — tael. Stolica — Pekin (1.300.000 mieszk.). Stan wojny domowej.

CHILI.

Terytorjum — 750.572 klm. kw. Rząd — republika. Ludność — 3.870.000 mieszk. Moneta — peso. Stolica — Santiago (507.000 mieszk.). Głowa rządu — prezydent Emiljano Figuersa.

DANJA.

Terytorjum — 44.415 klm. kw. Rząd — monarchja konstytucyjna. Ludność — 3.400.000 mieszk. Moneta — korona duńska. Stolica — Kopenhaga (710.000 mieszk.). Głowa państwa — król Chrystjan X.

ESTONJA.

Terytorjum — 47.550 klm. kw. Rząd — republika. Ludność — 1.120.000 mieszk. Moneta — marka estońska. Stolica Tallin (123.000 mieszk.). Głowa państwa — prezydent Jüri Jaakson.

EGIPT.

Terytorjum — 994.300 klm. kw. Rząd — monarchja konstytucyjna pod protektoratem Anglji. Ludność — 13.587.000 mieszk. Moneta — funt egipski. Stolica — Kair (790.000 mieszk.). Głowa państwa — król Fuad I.

FINLANDJA.

Terytorjum — 388.451 klm. kw. Rząd — republika. Ludność — 3.460.000 mieszk. Moneta — marka fińska. Stolica — Helsingfors (200.000 mieszk.). Głowa państwa — prezydent dr. Lauri Relander.

FRANCJA.

Terytorjum — 550.986 klm. kw. Rząd — republika. Ludność — 39.800.000 mieszk. Moneta — frank francuski. Stolica — Paryż (4.412.000 mieszk.). Głowa państwa — prezydent Gaston Doumergue.

KOLONJE, TERYTORJA MANDATOWE i PROTEKTORATY:

W Azji: Syrja, Indje Gangesowe, Indochiny.

W Afryce: Algier, Tunis, Marokko, Afryka Zachodnia i Południowa, Madagaskar.

W Ameryce: Guadelupa, Martinika, francuska Gujana.

W Australji: Nowa Kaledonja, wyspy Oceanu Wielkiego, Nowe Hebrydy.

GRECJA.

Terytorjum — 127.337 klm. kw. Rząd — republika ogłoszona w 1924 roku, dotąd jeszcze nie ukonstytuowana. Ludność — 5.850.000 mieszk. Moneta — drachma. Stolica — Ateny (293.000 mieszk.).

HOLANDJA.

Terytorjum — 34.201 klm. Rząd — monarchja konstytucyjna. Ludność — 7.200.000 mieszk. Moneta — gulden. Stolica Haga (366.000 mieszk.). Głowa państwa — królowa Wilhelmina.

HISZPANJA.

Terytorjum — 505.150 klm. kw. Rząd — monarchja dziedziczna konstytucyjna. Ludność — 21.313.000 mieszk. Moneta — peseto. Stolica — Madryt (1.067.637 mieszk.). Głowa państwa — król Alfons XIII.

ISLANDJA.

Terytorjum — 102.846 klm. kw. Rząd — monarchja konstytucyjna. Ludność — 97.800 mieszk. Moneta — korona duńska. Stolica — Rejkjawik (20.000 mieszk.). Głowa państwa— król duński Chrystjan X.

JUGOSŁAWJA.

Terytorjum — 248.987 klm. kw. Rząd — monarchja konstytucyjna. Ludność — 12.017.000. Moneta — dinar. Stolica Belgrad (112.000 mieszk.). Głowa państwa — król Aleksander I.

JAPONJA.

Terytorjum — 385.522 klm. kw. Rząd — monarchja konstytucyjna. Ludność — 58.200.000. Moneta — yen. Stolica — Tokio (2.304.000 mieszk.). Głowa państwa — Mikado.

KOLONJE JAPOŃSKIE:

Korea, Kwantuny, Formosa, wyspy Karolińskie, Marjańskie, Marszałkowskie.

LITWA.

Terytorjum — 52.088 klm. kw. Rząd — republika. Ludność — 2.175.000. Moneta — lit. Stolica Kowno (92.000 mieszkańców). Głowa państwa — prezydent Waldemaras.

LUKSEMBURG.

Terytorjum — 2.586 klm. kw. Rząd — monarchja konstytucyjna. Ludność — 260.767. Moneta — frank belgijski. Stolica — Luksemburg. Głowa państwa — księżna Karolina Nassau-Walram. Państewko to jest połączone unją celną z Belgją.

ŁOTWA.

Terytorjum — 65.792 klm. kw. Rząd — republika. Ludność — 190.000. Moneta — łat. Stolica — Ryga (280.000 mieszk.). Głowa państwa — prezydent Janis Tschakste.

MONACO.

Terytorjum — 1,5 klm. kw. Rząd — księstwo konstytucyjne. Ludność — 230.000. Moneta — francuska i włoska. Stolica — Monaco (2037 mieszk.). Głowa państwa — książę Ludwik II.

MEKSYK.

Terytorjum — 65.792 klm. kw. Rząd — republika. Ludność 14.189.979. Moneta — peso. Stolica — Meksyk (615.000 mieszk.). Głowa państwa — prezydent gen. Plutarco Elias Calles.

NIEMCY.

Terytorjum — 472.034 klm. kw. Rząd — republika związkowa. Ludność 64.000.000. Moneta — marka niem. Stolica — Berlin (4.011.100 mieszk.). Głowa państwa — prezydent feldmarsz. Paweł von Benckendorf-Hindenburg.

NORWEGJA.

Terytorjum 323.793 klm. kw. Rząd — monarchja konstytucyjna. Ludność 2.715.000. Moneta — korona norw. Stolica Oslo (258.000 mieszk.). Głowa państwa — król Haakon VII.

PARAGWAJ.

Terytorjum 253.100 klm. kw. Rząd — republika. Ludność 750.000. Moneta — peso. Stolica — Asuncion (100.000 mieszk.). Głowa państwa — prez. dr. Eligio Ayala.

PERU.

Terytorjum 1.378.360 klm. kw. Rząd — republika. Ludność 5.700.000. Moneta — funt peruwiański. Stolica — Lima (176.000 mieszk.). Głowa państwa — prez. Augusto B. Leguia.

PERSJA.

Terytorjum 1.647.000. Rząd — monarchja konstytucyjna. Ludność 9.000.000. Moneta — toman. Stolica — Teheran (200.000 mieszk.). Głowa państwa — dyktator Riza-Chan, obecnie już szach.

POLSKA.

Terytorjum — 386.634 klm. kw. Pod względem wielkości obszaru swych ziem zajmuje w Europie szóste miejsce z kolei. Granice Polski są przeważnie lądowe i otwarte. W półn. części wąskim pasem przybrzeżnym granica przylega do morza Bałtyckiego. Granicę południową tworzą pasma górskie Karpat.

Rzeczpospolita Polska graniczy z w. m. Gdańskiem, Niemcami, Czechosłowacją, Rumunją, Związkiem Socjali-

stycznych Republik, Łotwą i Litwą. Ogólna liczba mieszkańców na terenie ziem polskich wynosi podług ostatniego spisu z roku 1921 — 27.178.690 głów. Największa gęstość zaludnienia przypada na Górny Śląsk, najmniejsza zaś jest na Kresach Wschodnich.

Narodowości w stosunku procentowym tak się przedstawiają: 68.74 proc. Polaków, a innych narodowości 31.30 proc. Z tego Żydów 3.000.000, co stanowi 10 proc. Podział na wyznania jest następujący: rzymskich katolików 63.9 proc., greckich katolików 11.2 proc., prawosławnych 10.5 proc., religji mojżeszowej wyznawców 10.5 proc., ewangelików 3.7 proc., pozostałych wyznań 0.2 proc. Według danych statystycznych z roku 1910 na 100 osób w Polsce zdobywało środki do życia: 64 — z rolnictwa i leśnictwa, 16 — z przemysłu i górnictwa, 8 — z handlu i komunikacji, 12 — z wolnych zawodów. Terytorjum Polski podzielone jest na 12 województw: Poleskie ze stolicą Brześć nad Bugiem, Białostockie z m. Białystok, Lubelskie z m. Lublin, Wołyńskie z m. Łuck, Warszawskie z m. Warszawą, Wileńskie z m. Wilno, Lwowskie z m. Lwów. Poznańskie z m. Poznań, Kieleckie z m. Kielce, Nowogródzkie z m. Nowogródek, Łódzkie z m. Łódź, Stanisławowskie z m. Stanisławów, Krakowskie z m. Kraków, Pomorskie z m. Toruń, Tarnopolskie z m. Tarnopol, Śląskie z m. Katowice.

Jednostką monetarną jest złoty polski.

Stolica Polski — Warszawa liczy 1.010.831 mieszkańców. Z innych miast Łódź liczy 527.000, Lwów 219.388, Kraków 181.700, Poznań 169.793, Wilno 128.954.

Głowa państwa — prezydent *Ignacy Mościcki.*

Wolne miasto Gdańsk jest połączone unją celną z obszarem Rzeczypospolitej. Znajduje się ono pod ochroną Ligi Narodów, której pełnomocnikiem jest Wysoki Komisarz, wyznaczany corocznie. Suwerenności własnej Gdańsk nie posiada. Zarząd wewnętrzny Wolnego Miasta spoczywa w rękach Senatu, wybieranego co cztery lata przez Sejm (Volkstag). Sejm liczy 120 posłów, wybieranych przez czteroprzymiotnikowe głosowanie obywateli płci obojga. Terytorjum wolnego miasta Gdańska rozciąga się na przestrzeni 1.925 klm. kw. Ludność sięga ilości 385.995 głów, z tego Polaków 4.4 proc., a Żydów 2.4 proc. Monetą jest gulden gdański. Miasto Gdańsk liczy 210.600 mieszkańców.

PORTUGALJA.

Terytorjum 88.740 klm. kw. Rząd — republika. Ludność — 5.622.000 mieszk. Moneta — eskudo. Stolica — Lizbona (490.000 mieszk.). Głowa państwa — prezydent Bernardino Machado.

RUMUNJA.

Terytorjum 294.234 klm. kw. Rząd — monarchja konstytucyjna. Ludność — 136.275.000 mieszk. Moneta — leja. Stolica — Bukareszt (700.000 mieszk.). Głowa państwa — 6-cioletni król Michał I-szy, pod regencją triumwiratu.

ROSJA.

Terytorjum — 20.415.745 klm. kw. Republika federacyjna, rządzona przez Radę Komisarzy Ludowych. Ludność — 138.045.500 mieszk. Moneta — czerwoniec. Stolica — Moskwa (1.750 000 mieszk.). Głowa państwa — prezydent centralnego wykonawczego komitetu Iwan Kalinin.

SZWECJA.

Terytorjum — 498.460 klm. kw. Ludność — 6.005 000. Rząd — monarchja konstytucyjna. Moneta — korona szwedzka. Stolica — Stockholm (425.500 mieszk.). Głowa państwa — król Gustaw V.

STANY ZJEDNOCZONE AMERYKI PÓŁNOCNEJ.

Terytorjum — 7.996.918 klm. kw. Rząd — republika. Ludność — 105.827.858. Moneta — dolar. Stolica — Waszyngton (437.000 mieszk.). Głowa państwa — prezydent Calvin Coolidge.

KOLONJE STANÓW ZJEDNOCZONYCH:

Alasca, Hawai, Porto Rica. Wyspy: Panieńskie, Filipińskie, Samoa.

SZWAJCARJA.

Terytorjum — 41.298 klm. kw. Rząd — republika związkowa. Ludność — 3.885.000 mieszk. Moneta — frank złoty. Stolica — Bern (674.394 mieszk.). Głowa państwa — prezydent dr. Motta.

TURCJA.

Terytorjum — 26.000 klm. kw. w Europie i 704.000 klm. kw. w Azji. Rząd — republika, jeszcze nie ukonstytuowana, władza spoczywa w rękach dyktatora. Ludność — 13.333 000 mieszk. Moneta — funt turecki. Stolica — Angora (35.000 mieszk.). Głowa państwa — prezydent Ghazi Mustafa Kemal Pasza.

URUGWAJ.

Terytorjum — 186.926 klm. kw. Rząd — republika. Ludność — 1.500.000 mieszk. Moneta — peso. Stolica — Montevideo (418.000 mieszk.). Głowa państwa — prezydent Jose Serrato.

WENEZUELA.

Terytorjum — 945.000 klm. kw. Rząd — republika związkowa. Ludność — 2.480.000 mieszk. Moneta — boli-

war. Stolica — Caracas (92.000 mieszk.). Głowa państwa — prezydent gen. Juan Vicente Gomez.

WĘGRY.

Terytorjum — 92.916 klm. kw. Rząd — tymczasowa regencja. Ludność — 8.200.000 mieszk. Moneta — korona węgierska. Stolica — Budapeszt (1.750.000 mieszk.). Głowa państwa — regent Mikołaj Horthy.

WŁOCHY.

Terytorjum — 315.000 klm. kw. Rząd — monarchja konstytucyjna, faktycznie jednak konstytucja jest zawieszona, a rządy dyktatorskie sprawuje Benito Mussolini, szef partji faszystów. Ludność — 38.000.000. Moneta — lir. Stolica państwa — Rzym (655.547 m.). Głowa państwa — król Wiktor Emanuel.

WIELKA BRYTANJA.

Terytorjum 244.040 klm. kw. Rząd — monarchja konstytucyjna. Ludność — 44 950.000. Moneta — funt sterling. Stolica — Londyn (7.476.000 m.). Głowa państwa — król Jerzy V.

DOMINJA, KOLONJE, PROTEKTORATY:

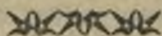
1. *W Europie:* Irlandja — samorząd miejscowy, Gibraltar, Malta.

2. *W Azji:* wyspa Cypr, Palestyna, Arabja. Mezopotamja, Cesarstwo Indyjskie, wyspy Bahrain, Ceylon, Male, Singapore, Penang, Malakka, wyspy Malajskie, północne Borneo, Brunei, Sarawak, Hongkong.

2. *W Azji:* wyspa Cypr, Palestyna, Arabja, Mezopotamja, Nigerja, wyspy Św. Heleny, Wniebowstąpienia, Tristao, Związek Połudn. Afryki — Kapland, Natal, Tranvaal, Rodesia, Nyasa, Tanganajka, Zanzibar, Kenia, Uganda, Somalicja, wyspy Mauritius i Rodriguez.

4. *W Ameryce:* Kanada, Newfoundland, Labrador. Bermudy, Honduras, Jamajka, wyspa Bahama, Gujana ang. Falkland.

5. *W Australji:* Stany Zjedn. Austr., Nowa Zelandja, arch. Fidżi, wyspy Salomońskie, Karolińskie, ziemie podbiegunowe.

Medycyna i higjena.

SZYBKA POMOC W WYPADKACH NAGŁYCH.

Umiejętne wykonanie zabiegu leczniczego może mieć często wpływ zbawienny, jeżeli przybycie pomocy lekarskiej opóźnia ratowanie chorego w chwili nagłego zasłabnięcia. Każdy dorosły człowiek powinien zachować w takich wypadkach zimną krew i starać się przez zastosowanie naturalnych zabiegów i środków z podręcznej apteczki domowej wykorzystać czas przed przybyciem lekarza, aby zapobiec często nieszczęśliwym przypadkom, które mają miejsce dlatego, iż nie udzielono poszkodowanym natychmiastowej właściwej pomocy.

Omdlenie. Jest to utrata przytomności na czas krótki z powodu odpływu krwi z mózgu. Chorego ułożyć na świeżem powietrzu w pozycji poziomej, przyczem głowa powinna znajdować się niżej, niż nogi, sprowadzić krew w kierunku serca przez podniesienie kończyn, rozluźnić ubranie, krępujące ruchy oddechowe, spryskać twarz zimną wodą, stosować sztuczny oddech, podać do wąchania amonjak, a po przyjściu do przytomności mocną kawę czarną lub koniak.

Krwawienie z nosa. Ułożyć chorego w pozycji siedzącej, z przechyloną głową ku tyłowi, na kark położyć zimne okłady, do nosa wprowadzić wałeczek waty. W przypadku uporczywego krwotoku udać się do lekarza.

Udar słoneczny. Objawy: zawroty głowy, szybki oddech i tętno, zaczerwienienie twarzy i całej skóry, czucie gorąca, pragnienie, utrata przytomności. Pomoc: chorego przenieść w chłodne miejsce, rozpiąć ubranie, głowę unieść do góry i obłożyć lodem, w razie sinicy stosować sztuczny oddech, oblewać skórę zimną wodą, choremu podać zimne napoje.

Oparzenie. Nie zrywać pęcherzy, lecz oparzone miejsca oczyścić ciepłą wodą, eterem lub alkoholem, potem obłożyć gazą zwilżoną w wodzie wapiennej, wysmarować waseliną, albo przysypać talkiem. Opatrunki zmieniać rzadko, o ile nie nastąpiło zakażenie. Długie ciepłe kąpiele przyśpieszają gojenie.

Uduszenie (powieszenie). Twarz sina. Pomoc: Usunąć ciała obce, tamujące dostęp powietrza, chorego położyć poziomo z uniesioną głową, zastosować sztuczny oddech na świeżem powietrzu i masaż serca, uderzając płasko dłonią w okolicę serca miarowo nie częściej jak 60 do 80 razy na minutę ,rozcierać skórę.

Utonięcie. Po wydobyciu z wody usunąć z ust topielca ciała obce i przegiąwszy chorego twarzą do ziemi, usunąć wodę z jego

żołądka przez potrząsanie chorym. Następnie położyć go w pozycji takiej, aby klatka piersiowa i głowa były niżej niż nogi. Stosować energicznie sztuczny oddech przez czas dłuższy i masować serce, rozcierać skórę, podać ciepłe napoje, jeżeli chory może łykać, ciepło okryć chorego.

Stłuczenia. Często zmieniane zimne okłady zmniejszają ból ,a stosowanie łagodnych masaży siniaka przyczynia się do szybszego jego zniknięcia. Guz krwawy należy w pierwszej chwili ucisnąć, aby przez zaciśnięcie naczyń krwionośnych zmniejszyć wylew krwi do tkanek, a nagromadzoną już ciecz rozprowadzić do jak największej powierzchni podskórnej. To przyczyni się do szybszego wessania się wylewu. Nigdy nie należy opróżniać zawartości guza przez nakłucie, bo łatwo może nastąpić zakażenie i obumarcie skóry pokrywającej guz. Nakłucie to tembardziej nie jest wskazane, gdyż usunąć będzie można tylko płynną część guza, t. j. jego część środkową, bowiem obwodowa część guza, zawierająca krew skrzepłą, wypróżnić się nie da. Skórę guzów krwawych należy specjalnie chronić przed zakażeniem.

Tamowanie krwotoku musi być szybkie i umiejętne. Jeżeli krwawiąca rana znajduje się na jednej z kończyn ciała, to kończynę tę należy podnieść do góry, celem utrudnienia dopływu świeżej krwi z serca, a następnie opasać kończynę w miejscu

pomiędzy raną, a sercem tak silnie, aby tętno od strony rany znikło. Najlepiej opasać kończynę opaską gumową, można to uczynić także ręcznikiem, bandażem, kawałkiem płótna, lecz należy pamiętać, iż przedmioty te muszą być idealnie czyste.

Odkażenie rany należy wykonać w ten sposób: starannie umyć sobie ręce i polać ranę płynnem odkażającym (wodą utlenioną, wodą karbolową, roztworem sublimatu 2%, roztworem kwasu bornego lub wodą jodową). Ranę przemyć starannie i ostrożnie watą umoczoną w jednym z tych płynów, następnie ranę i miejsce wokół niej zajodynować i przykryć gazą sterylizowaną. Opatrunek po nałożeniu waty przymocować bandażem.

OTRUCIA.

Otrucia. Przedewszystkiem należy ustalić rodzaj trucizny, jaka została przyjęta przez chorego i zastosować właściwą odtrutkę (antidot). Chorego należy przywrócić do przytomności i spowodować wymioty przez podanie wody z mydłem do picia lub drażnienie gardła piórkiem. Chory powinien siedzieć, nie leżeć; w dalszym ratunku należy mu podawać środki podniecające lub kojące, jak kawa, herbata, wino i koniak. W poszczególnych wypadkach stosować co następuje:

Arszenik — przepłókanie żołądka lub szybkie wywołanie wymiotów, jako antidot stosować magnezję paloną ze 100 gr. wody.

Karbol. Objawy: palenie w jamie ustnej, bóle żołądka, błona śluzowa ust biaława, wymioty śluzowe z wonią karbolu, wkrótce występują zawroty głowy, bladość skóry, utrata przytomności (śpiączka), źrenice zwężone, tętno nikłe, poty, oddech nieregularny i powierzchowny, występująca sinica i śmierć do dwóch godzin. Leczenie: przepłókiwać żołądek, aż do zniknięcia zapachu karbolu, podać sól glauberską, mleko, kleik, stosować sztuczny oddech przy dostępie świeżego powietrza.

Witryolej. Objawy: skóra w okolicy warg spalona koloru brunatnego, śluzówka jamy ustnej czarna, bóle żołądka, wymioty czarne (krwawe), drgawki i śmierć często nawet w ciągu doby. Leczenie: nie wywołać wymiotów, podawać zimne mleko, kleiki, lód, wodę wapienną lub mydlaną, magnezję paloną.

Kwas solny. Objawy: silne zaczerwienienie skóry około ust i śluzówki jamy ustnej, białawe naloty, nudności, wymioty czarne dymiące, utrudnienia w oddawaniu moczu (krew w moczu), biegurka bolesna, i śmierć do dwóch dni. Leczenie: wywoływanie wymiotów i przepłókiwanie żołądka wzbronione; podawać: magnezję paloną, która tworzy związek nierozerwalny z kwasami i w ten sposób je neutralizuje, mleko, białko z wodą, wodę wapienną. Wzbronione jest podawanie sody lub innych węglanów, które rozpychają żołądek gazami.

Ługi :potasowy i sodowy mają działanie żrące, niszczą śluzówkę (błona śluzowa rozpływa się), wymioty są szare, chory ma pragnienie, trudności w połykaniu z powodu zwężenia przełyku, brzuch wzdęty, biegunka. Leczenie: podać słabe kwasy, jak cytrynowy, rozcieńczony ocet winny; mleko, oliwę, białka, kleik, lód.

Amonjak. Objawy: poparzenie warg, śluzówka jamy ustnej pokryta białemi nalotami, ogólne podniecenie. Leczenie: podać rozcieńczone słabe kwasy, jak: cytrynowy, octowy i winy. W wypadku silnych oparzeń podać je z kleikiem lub odwarem siemienia lnianego.

Spirytus i alkohol drzewny. Objawy zatrucia: początkowo podniecenie, wielomówność, brak koordynacji ruchów, potem zawroty głowy ,senność, utrata przytomności, znieczulenie ciała, brak odruchów źrenic, słaba czynność serca, sinica, wolny charczący oddech, bezwolne oddawanie kału i moczu. Leczenie: przemyć żołądek, wywołać wymioty, dać amonjak do wąchania, worek z lodem na głowę, na nogi i ręce gorące okłady, stosować sztuczny oddech, a o ile chory może łykać, podać mu czarną kawę lub kilka kropel amonjaku w wodzie. Po zatruciu alkoholem drzewnym występuje ślepota i ostre zapalenie nerek.

Jodyna. Objawy zatrucia: zabarwienie brunatne śluzówek jamy ustnej i gardzieli, wymioty koloru brunatnego, o ile chory zażył jodyny naczczo, lub niebieskiego, o ile w żołądku znajdowały się pokarmy, ślinotok, biegunka, niekiedy krwawa, ból i zawrót głowy, mocz krwawy, śmierć w ciągu kilku dni. Leczenie: wywołanie wymiotów, podanie krochmalu lub rozrobionej wodą mączki, roztwór wodny sody.

Sublimat — nie dawać wody do picia, dać środek na wymioty, później mleko lub białka.

Jak się ustrzedz chorób zakaźnych.

Kto chce uniknąć zachorowania na choroby zakaźne winien zachować następujące środki ostrożności.

1. Ręce myć wodą z mydłem przed każdem jedzeniem.
2. Usta płókać rano i wieczorem oraz przed każdem jedzeniem, wodą przegotowaną lub lepiej wodą z boraksem (łyżeczka na szklankę wody).
3. Utrzymywać ciało w czystości (kąpać się jak najczęściej).
4. Bieliznę osobistą i pościelową zmieniać raz na tydzień. Poduszki, materace i sienniki wietrzyć na słońcu przynajmniej raz na 2 tygodnie.
5. Czuwać nad czystością odzieży. Odzież wietrzyć i trzepać przynajmniej raz na tydzień.
6. Mieszkanie przewietrzać możliwie często (parę razy dziennie).

7. Podłogę po skropieniu wodą zamiatać codziennie przy otwartych oknach lub drzwiach i szorować wodą gorącą z szarem mydłem co tydzień, ściany i sufity często okurzać przy otwartych oknach.

8. Pluskwy, pchły i wszy tępić wodą wrzącą, terpentyną, naftą lub benzyną, tępić myszy i szczury.

9. Nie pić wody nieprzegotowanej, nie używać napojów wyskokowych, nie jadać strawy nieświeżej.

10. Nie wychodzić z domu naczczo. Jeść 2 razy dziennie strawę gorącą, świeżo przygotowaną. Pieczywo przed jedzeniem wstawić do pieca gorącego na 10 minut.

11. Zabezpieczyć pokarm od much i pyłu, przykrywając go starannie.

12. W razie chorób żołądka lub kiszek (wymioty, boleści, biegunka i t. p.) udać się natychmiast o poradę do lekarza.

13. Nie odwiedzać chorych i zmarłych na choroby zakaźne.

14. Osoby pielęgnujące chorych powinny: a) myć przed każdem jedzeniem ręce i twarz wodą z mydłem, b) usta płókać roztworem boraksu przed każdem jedzeniem, rano i wieczorem, c) kąpać się często i często zmieniać bieliznę, d) nie zbliżać się do chorego inaczej jak w białym fartuchu lub prześcieradle, okrywającem całe ubranie, fartuch przy wyjściu pozostawiać w pokoju chorego, a przy najmniejszem splamieniu odchodami chorego natychmiast zanurzyć go we wrzącym roztworze sody (łyżeczka na szklankę wody), e) obuwie przy wyjściu z pokoju chorego wytrzeć ścierką, zmoczoną w 5% roztworze karbolu lub 1% sublimatu, f) unikać wykroczeń w djecie i zwracać uwagę na stan swego zdrowia.

15. Wszelkie odchody chorego wylewać do ustępu po starannej dezynfekcji mlekiem wapiennem lub wapnem niegaszonem. Wszelkie naczynia, użyte przez chorego, wygotować w wodzie z sodą w ciągu pół godziny. Bieliznę chorego przed oddaniem do prania wygotować przez pół godziny w 2% roztworze sody.

16. Podłogę w mieszkaniach chorych lub zmarłych na choroby zakaźne wyszorować wodą gorącą z mydłem szarem, również wyszorować wszystkie sprzęty domowe, naczynia blaszane wygotować w roztworze sody; ściany odświeżyć, a sufity w mieszkaniu pobielić wapnem. Słomę z siennika spalić, ubrania i pościel chorego i otoczenia poddać dezynfekcji.

Izolacja dzieci chorych na choroby zakaźne.

Dzieci, dotknięte chorobą zakaźną, winny być odseparowane natychmiast. Należy nawet izolować te dzieci, które stykały się bliżej z osobą chorą, na okres tak długi, jak długo trwa okres rozwoju danej choroby. Po wyzdrowieniu chorego należy wykonać *trzy kardynalne prawidła:* 1) trzymać dziecko w odłącze-

niu przez czas, wskazany przez poniższą tabelkę, 2) zdezynfekować wszystkie rzeczy chorego, 3) przed pójściem do szkoły wykąpać dziecko i dać mu czystą bieliznę i świeże ubranie.

TABELA CZASU IZOLACJI UCZNI, DOTKNIĘTYCH CHOROBAMI ZAKAŹNEMI.

1. *Okres czasu odłączenia uczniów, którzy komunikowali się lub mieszkali razem z kolegami chorymi na choroby zakaźne:*

a) na szkarlatynę od 12 do 14 dni,
b) na odrę — 15 dni,
c) na różyczkę — 16 dni,
d) na ospę wietrzną — 17 dni,
e) na koklusz od 15 do 20 dni,
f) na świnkę — 22 dni,
g) na błonicę — 14 dni,
h) na ospę naturalną — 14 dni,
i) na tyfus brzuszny — 14 dni.

2) Kiedy ucznia można posłać do szkoły po przejściu choroby zakaźnej.

Po szkarlatynie — po upływie 6-ciu tygodni od chwili wystąpienia wysypki i jeśli niema śladów łuszczenia naskórka.

Po odrze — po upływie 4-ch tygodni od chwili wystąpienia wysypki i jeśli niema śladów łuszczenia naskórka.

Po różyczce — po upływe 2-ch tygodni od chwili wystąpiena wysypki.

Po ospie wietrznej — gdy odpadną wszystkie strupy.

Po kokluszu — po upływie 6-ciu tygodni od dnia wystąpienia kaszlu, po ustaniu napadów spazmatycznych i gdy przestanie się wydzielać plwocina.

Po śwince — po upływie 3 tygodni od chwili wystąpienia obrzęków gruczołów.

Po błonicy — w trzy tygodnie po zupełnem wyzdrowieniu, po ustąpieniu zaczerwienienia gardzieli, krtani i błony śluzowej nosa i po zniknięciu laseczników Loefflera.

Po ospie naturalnej — gdy odpadną strupy.

Szpitale miejskie:

SZPITAL ŻYDOWSKI NA CZYSTEM.
Dworska 17, tel. ogólny 8-09. Kancelarja 8-83.

Lekarz naczelny — dr. Jakób Szwajcer, tel. 8-09 (dod.), mieszk. pryw. tel. 62-82.

Intendent szpitala — Ignacy Fliederbaum, tel. 8-83, mieszk. pryw. tel. 62-84.

Oddział I — Rentgenologiczny, zarz. dr. Mesz Natan.

Oddział II A — Chirurgiczny, Ord. dr. Lubelski Maurycy, **tel. 416-94.**

Oddział II B — Chirurgiczny, Ord. dr. Sołowiejczyk Orko, tel. 507-14.

Oddział II C — Chirurgiczny, Ord, dr. Wertheim Aleks., tel. 507-18.

Oddział III:

a) *Położniczy*, Ord. dr. Natanson Antoni, tel. 78-50,
b) *Ginekologiczny I*, dr. Altkaufer Henryk, tel. 78-02,
c) *Ginekologiczny II*, dr. Natanson Antoni,
d) *Oczny*, Ord. dr. Zamenhof Adam, tel. 78-02.

Oddział IV — *Skórno-Weneryczny*, Ord. dr. Markusfeld Stanisław, Ord. Sterling Wacław.

Oddział V — *Płucno-Laryngologiczny*, Ord. dr. Lubliner Leopold, tel. 507-06.

Oddział VI — *Infekcyjny:*
lit. A — G tel. 97-00, lit. D — F tel. 507-08.

Oddział VII — Wewnętrzny, Ord. dr. Lewin Gerszon, tel. 507-09. Ord. docent dr. Klein Stan.

Oddział VIII — Psychjatryczny, Ord. dr. Wizel Adam, tel. 507-11. Ord. dr. Bernsztajn Maurycy.

Oddział IX — *Nerwowo-wewnętrzny*. Ord. dr. Flatau Edward, tel. 507-12. Ord. Bregman Ludwik.

Terapja Fizykalna — Zarz. dr. Rotsztat Juljan.

SZPITAL DZIECIĄTKA JEZUS.
Kancelarja — Żelazna 4, tel. 8-00.

Lekarz naczelny — A. Puławski, Nowogrodzka 59, tel. 8-00.
Ordynują pp. dr. Janowski, Sawicki, Ciechomski i Stankiewicz.
Asystenci: pp. dr. Byszewski i Biske.

SZPITAL PRZEMIENIENIA PAŃSKIEGO.
Praga, Panieńska 10, tel. 8-07.

Kancelarja i gab. lekarza naczelnego — Zygmuntowska 2, tel. 220-06.
Ordynują p. dr. Zieliński, Monsiorski i Gromadzki.

SZPITAL Św. DUCHA.
Elektoralna 12 (tel. 801).

Lekarz Naczelny dr. Szczęsny Bronowski.

SZPITAL WOLSKI.
Wolska 4, tel. 8-06.

Lekarz Naczelny dr. Kazimierz Dąbrowski.

SZPITAL Św. ROCHA.
Krakowskie Przedmieście 24, tel. 8-02.

Lekarz Naczelny — dr. Wisłocki.

SZPITAL Św. STANISŁAWA.
Ul. Wolska 35, tel. 8-10.

Lekarz Naczelny — dr. Wł. Dąbrowski.

SZPITAL Św. ŁAZARZA.
(dla wenerycznych)
ul. Książęca 2, tel. 8 03.

Lekarz Naczelny — dr. Watraszewski.

SZPITAL Św. JANA BOŻEGO.
(dla umysłowo chorych)

Lekarz Naczelny — dr. F. Łapiński. tel. 8-04.

SZPITAL im. KAROLA I MARJI.
(dla dzieci)
Leszno 136, tel. 98-26.

Lekarz Naczelny — dr. Wł. Szenajch.

ZAKŁADY POŁOŻNICZE MIEJSKIE:

Zakład Położniczy im. Ks. Anny Mazowieckiej — ul. Karowa 2a, tel. 16-95.

Zakład Położniczy Św. Zofji — ul. Żelazna 90, tel. 16-91.

Zakład Położniczy Św. Elżbiety — 11 Listopada 5, tel. 16-94.

LECZNICE PRYWATNE.

D-rów: Altkaufera, Asterbluma, Cytermana, Finkielkrauta, Huzarskiego i Lebensbauma, Jasna 8, zakł. ginekologiczno-akuszeryjny.

„Omega" d-rów Anteckiego, Cykowskiego, Gurbskiego, Laskowskiego, Leśniowskiego, Sławińskiego, Smoniewskiego, Wertheima, Żurakowskiego — Jerozolimska 51, zał. chirurgiczno-ginekologiczny z oddziałem dla rodzących.

D-rów: Boryssowicza, Brühla, Gromadzkiego, Gutkowskiego, Bryndzy-Nackiego, Jasielewicza, Natansona, Neugebauera, Thiemego, Ryłki, Staniszewskiego, Tyrchowskiego, Burzyńskiego, Reutta i Winawera, Marszałkowska 45, zakł. ginekol.

D-ra Dydyńskiego L., Nowowiejska 34, zakł. dla chorych nerwowych, tel. 42-48.

D-ra Hurwicza M., Żabia 3, zakład chirurgiczno-ginekologiczny, tel. 167-98.

D-ra Kępińskiego, Senatorska 24, choroby oczu, tel. 170-30.

„Marjówka", lecznica dla nerwowych (dyr. W. Strawiński), Dolna 17, tel. 222-40, za rog. Belwederską.

„Maternité", Chmielna 50, tel. 183-17, właściciele d-rzy: O. Goldberg i J. Rozenblatt, zakł. akusz.-ginekol.

D-ra Sołowiejczyka Arona, Chmielna 34, zakład chirurgiczno-ginekol.

Sanatorjum T-wa pielęgnowania chorych pod wezw. Św. Józefa, Hoża 80, dla chor. wewn. i chirurgicznych, tel. 174-00.

D-ra Solmana, al. Batorego 9, chir. i chor. kobiet i nerw., tel. 13-72.

D-ra Al. Fryszmana, Tłomackie 4, zakład chirurgiczny i urologiczny.

D-ra M. Seidmana, Hipoteczna 5, zakład chirurgiczny i otolaryng.

„Sanato", wszystkie specjaln.: kosm., Roentgen, lampa kwarcowa, Miodowa 7, tel. 37-35.

„Zdrowie", Złota 3, zakład chirurgiczno-ginekologiczny.

Zielińskiego K., Górska 6 (za rog. Belwederską), chor. nerw. i umysłowe.

Zakład Rentgenologiczny d-ra H. Adelfanga, Leszno 29, tel. 279-20 .

Zakład Rentgenologiczny Związk., Rysia 1, tel. 83-50, czynny od 1 — 3 i 5 — 7 prócz niedziel i świąt.

LECZNICE DLA CHORYCH PRZYCHODZĄCYCH:

D-ra A. Ciąglińskiego, Kopernika 11 (hidroterapja).

D-ra J. M. Judt, Czackiego 1 (zakład rentgenowski).

D-ra J. Łuczyńskiego, Smolna 10, tel. 132-02 (zakład przyrodoleczniczy).

D-ra Zamenhofa, Dzika 9, tel. 403-17.

D-ra Wacł. Łapińskiego i Wit. Reklewskiego, Al. Jerozolimskie 51 (zakł. ortop.-chirurg.).

D-ra Jana Czarneckiego, Zgoda 8, tel. 82-76 (chor. gardła, nosa i uszu).

D-ra H. Kucharzewskiego, Krak.-Przedmieście 89.

D-ra Gumińskiego dla chor. na nos, gardło i uszy, Emilji Plater 35, tel. 81-65.

D-ra Sobańskiego R., dla chor. na oczy, al. Ujazdowskie 37, tel. 249-02.

Senatorska 10 (dla chor. skór. i wener.), tel. 10-18.

Marszałkowska 66, tel. 82-20.

Marszałkowska 110, tel. 73-40.

Marszałkowska 98, tel. 76-64.

Nalewki 14.

Nowy Świat 57, tel. 58-27.

Smolna 6, tel. 12-72.

Nowy-Świat 21.

Nowy-Świat 46, m. 18 (chor. wen. i skór.).

Trębacka 2, tel. 308-50.

Lecznica homeopatyczna, Nowy-Świat 16 i Ossolińskich 6, tel. 43-92.

Dzika 9.
Gęsia 43 (dla chor. na strupień żyd.).
Graniczna 14, tel. 57-44.
Leszno 27.
Leszno 1.
Leszno 11.
Lubeckiego 5.
Pomoc dla ubogich żydów, Grzybowska 11.
Chłodna 42, tel. 52-52.
Długa 59, tel. 291-55.
Franciszkańska róg Nowiniarskiej 15, tel. 201-26.
Gęsia 22, tel. 102-99.
Gęsia 57a, tel. 281-45.
Nalewki 29, tel. 51-81.
Pańska 28, tel. 313-65.
Twarda 4, tel. 83-00.
Lecznica zakł. pryw. chor. zębów i jamy ustnej, Moniuszki 6, tel. 10-05.

STAŁE DYŻURY LEKARSKIE.

Nagła pomoc lekarzy — Dzika 11.

Przychodnia Związkowa lekarzy specjalistów, Marszałkowska 98, tel. 76-64.

Doraźna Pomoc lekarzy specjalistów „Auxilium", tel. 68-68 i 403-50, Bracka 18.

Pogotowie prywatne lekarzy specjalistów, tel. 75-75 lub 94-04, Marszałkowska 77.

Stałe dyżury lekarskie, tel. 25-25, lub 24-04, Jasna 11.

ZAKŁADY UTRZYMYWANE PRZEZ „TOZ" W WARSZAWIE.

1) Zakład Rentgenowski im. D-ra M. Judta — Gęsia 43.

2) Przychodnia przeciwgruźlicza i laboratorjum analityczne — Gęsia 43.

3) Gabinet Medycyny Szkolnej z gabin. dentystycznym i okulistycznym — Elektoralna 8.

TOW. POMOC LEKARSKA.

Centralne ambulatorjum — Grzybowska 11, tel. 229-27.

Oddział rentgenowski i bakterjologiczno - analityczny — Grzybowska 31, tel. 304-12.

TOW OPIEKI NAD NIEMOWLĘTAMI „KROPLA MLEKA". Graniczna 17, tel. 165-08.

Poradnia dla kobiet ciężarnych i niemowląt — Graniczna 17.
Poradnia im. Ola Hellera — Bonifraterska 7.

KUCHNIE MLECZNE:

I punkt — Praga, Jagiellońska 28.
II „ — Stawki 32.
III „ — Pawilon w ogrodzie Krasińskich.
IV „ — Królewska 29a.

LINAS HACEDEK I.

Ambulatorjum — Nowolipki 20, tel. 105-36.

LINAS HACEDEK NA PRADZE.

Targowa 50-52, tel. 159-93.
Ząbkowska 15a, tel. 308-83.
Grójecka 68, tel. 406-71.
Marjańska 9, tel. 17-57.
Franciszkańska 29, tel. 413-39.
Pawia 24, tel. 122-79.

SANATORJUM IM. MEDEMA W MIEDZESZYNIE.

Sanatorjum im. Medema w Miedzyszynie jest instytucją o charakterze profilaktycznym. Daje pomoc dzieciom z żydowskich szkół ludowych. Dzieci te, pochodzące z najszerszych warstw ludności żydowskiej, zagrożone są gruźlicą, anemiczne, niedożywione. Sanatorjum stara się je uczynić zdolnemi do dalszej pracy.

Sanatorjum, położone jest w sosnowym lesie, ($4^1/_2$ morgi terenu), zajmuje dwa duże budynki o ogólnej ilości 45 sal i urządzone jest na wzór nowoczesnych zakładów leczniczych Europy zachodniej.

W ciągu prawie 2-letniej egzystencji Sanatorjum rozwinęło działalność na szeroką skalę, leczyło się bowiem w ciągu tego czasu blisko 800 dzieci. Wyniki osiągnięte są naogół bardzo dodatnie, przeciętnie większości dzieci (do 85%) przybyło na wadze $2^1/_2$ klg. miesięcznie.

Dzieci przebywają w Sanatorjum, aż do wyleczenia, przeciętnie $2^1/_2$—3 miesięcy, w pojedyńczych wypadkach nawet do 6-ciu miesięcy.

Kasa chorych m. st. Warszawy.

Oddział I — ul. Solec 93, tel. 115-78. (Dojazd tramwajami: 7, 12, P., M.)

Oddział II — ul. Jagiellońska 34, tel. 152-81. (Dojazd tramwajami: 4, 5, 6, 18, 21, 22.)

Oddział III — ul. Mławska 6, tel. 218-16. (Dojazd tramw.: 0, 1, 5.)

Oddział IV — ul. Puławska 5, tel. 222-06. (Dojazd tramw.: 1, 3, 9, 18, 19.)

Oddział V — ul. Sosnowa 4, tel. 198-79. (Dojazd tramw.: 0, 6, 11.)

Oddział VI — ul. Żytnia 40, tel. 217-34. (Dojazd tramw.: 0, 9, 11, 16, 23.)

CO KAŻDY O KASIE CHORYCH WIEDZIEĆ POWINIEN.

Kto podlega obowiązkowi ubezpieczenia?

Obowiązkowi ubezpieczenia podlegają wszyscy, żyjący z pracy zarobkowej, a więc wszyscy robotnicy, czeladnicy, chałupnicy, terminatorzy, służba domowa i t. d., oraz wszyscy pracownicy biur, banków, sklepów, wydawnictw, teatrów, orkiestr, nauczyciele i wychowawcy zakładów naukowych.

Kto może być zwolniony z obowiązku ubezpieczenia?

Osobom, zastępującym bezpośrednio właścicieli przedsiębiorstw przemysłowych i handlowych (dyrektorowie naczelni, dyrektorowie, prokurenci), o ile ich zarobek przekracza 7.500 zł. rocznie, przysługuje prawo zwolnienia się od obowiązku ubezpieczenia.

Kto chce uzyskać to zwolnienie, winien wnieść podanie do Zarządu Kasy i dołączyć dowody, uzasadniające prawo do zwolnienia: wyciąg z rejestru handlowego i zaświadczenie pracodawcy o wysokości pobieranego zarobku.

Kto winien zgłaszać pracownika do Kasy Chorych?

Pracodawcy obowiązani są w ciągu 3-ch dni po przyjęciu lub zwolnieniu pracownika, zawiadomić o tem Kasę Chorych piśmiennie na przepisanym formularzu.

Pracodawca niespełniający tego obowiązku, podlega karze pieniężnej w wysokości jedno- do pięciokrotnej kwoty zaległych składek, same zaś składki opłaca od daty przystąpienia członka do pracy do dnia, w którym Kasa otrzymała zawiadomienie o wystąpieniu członka z pracy.

Niestale zatrudnieni obowiązani są z chwilą podjęcia pracy sami zgłaszać się w celu wpisania ich na listę członków.

Kto może z własnej woli zostać członkiem Kasy?

Dobrowolnym członkiem Kasy może zostać każdy, nie podlegający obowiązkowi ubezpieczenia, mieszkający stale w okręgu Kasy, jeżeli ma nie więcej niż 45 lat, jeżeli jego dochód roczny nie przewyższa 7,500 zł. i jeżeli przedstawi świadectwo lekarza Kasy Chorych o stanie swego zdrowia; zły stan zdrowia może spowodować nieprzyjęcie.

Bez względu jednak na stan swego zdrowia, wiek i wysokość dochodu, dobrowolnym członkiem może zostać każdy b. przymusowy członek Kasy, który zgłosił się na członka dobrowolnego przed upływem 28 dni od chwili wystąpienia z pracy.

Jakie są składki ubezpieczeniowe?

Dla opłacania składek na rzecz Kasy Chorych, płace zarobkowe podzielone są na grupy zarobkowe i dla każdej grupy jest ustalona płaca ustawowa, od której są obliczane składki.

Dwie piąte części składki pracodawca potrąca z płacy zarobkowej ubezpieczonego, a trzy piąte płaci sam.

Niestale zatrudnieni winni swoją część składki sami wnosić do Kasy.

Jak należy postąpić w razie, gdy pracodawca nie zgłosi pracownika do Kasy Chorych? . . .

Pracownik winien udać się wtedy do jednego z oddziałów Kasy i zażądać spisania protokółu.

AMBULATORJA KASY CHORYCH:

Marjańska 1, tel. 198-79.
Marszałkowska 107, tel. 28-30.
Solec 93, tel. 115-78.
Mławska 6, tel. 218-16.
Grójecka 26, tel. 104-07.
Puławska 5, tel. 222-06.
Śniadeckich 6, tel. 165-68.
Wolska 66, tel. 295-30.
Żytnia 40, tel. 217-34.
Leszno 140, tel. 273-28.
Jagiellońska 34, tel. 152-81.

Przychodnie:

Belwederska 26.
Dzika 63.
Zakład przyrodoleczniczy— Smolna 10, tel. 139-22.
Oddział przyrodoleczniczy — Mokotowska 61, tel. 101-69.
Zakład Rentgenowski — ul. Puławska 5.
Gabinet Elektroterapeutyczny — ul. Jagiellońska Nr. 34.
Przyjęcia ortopedyczne — ul. Jagiellońska Nr. 34.
Szpital Ginekologiczno - chirurgiczny — ul. Solec 93, tel. 220-45.
Laboratorjum Chemiczno-Bakterjologiczne — ul. Solec 93, tel. 220-34.
Zakład Chirurgiczno - Stamafilogiczny, godz. 4—8 — Marjańska Nr. 1.

Przychodnie dentystyczne: ul. Karmelicka Nr. 29, tel. 105-83; Solec Nr. 93; Mała Nr. 12, tel. 220-76; Przyokopowa Nr. 33; Mokotowska Nr. 61, tel. 101-69; Pelcowizna, Wysockiego, tel. 80-29. W nocy w nagłych wypadkach pomocy dentystycznej udziela dr. Mesz, Nowy-Świat Nr. 2, tel. 263-64.

Interesantów w sprawach, związanych z lecznictwem, przyjmują Zastępcy Naczelnego Lekarza Kasy Chorych ul. Solec Nr. 93 (Tel. 59-64) *Dr. Jerzy Torchalski* i *Roman Szpikowski*, codziennie od godz. 10 r. do 1 pp.

Sekretarjat Działu Lekarskiego — ul. Solec Nr. 93, 221-38, tel. Jest czynny dla interesantów, zgłaszających się osobiście, od godz. 10 r. do 1 i pół pp. (w soboty do 1-ej), informacje telefoniczne udzielane są tylko od godz. 8 do 10 rano i od godz. 1 i pół do 3 pp. (w soboty do 1 i pół pp.).

POGOTOWIE KASY CHORYCH.
ginekologiczne i na wypadek nagłych zachorowań
UL. SOLEC Nr. 93.
TEL. 220-05.

Ambulatorjum Pogotowia udziela pomocy w nagłych wypadkach na miejscu od godz. 9 ej wiecz. do godz. 9 rano.

GABINET LAMP KWARCOWYCH, ul. Mławska Nr. 8.

Ważniejsze uzdrowiska w Polsce.

BUSKO.
St. kol. Kielce.

Zdrojowisko Państwowe. (Wody siarczano-słone).

Leży w powiecie Stopnickim na wysokości 182,5 m. n. p. m.

Środki lecznicze: a) kilka zdrojów wody siarczanej ze znaczną zawartością chlorku sodu do 10,24 proc. i siarkowodoru (od 8—25 cm. sześc.); b) kąpiele siarczane i mułowe; c) balneoterapja: kąpiele nauheimskie (kwasowęglowe), jodobromowe, igliwiowe, solankowe; d) fototerapia: sztuczne słońce górskie, lampa „Sollux", kąpiele słoneczno-powietrzne; e) elektroterapia: prąd stały, prąd przerywany, prąd wysokiego napięcia (d'Aronwalizacja, Franklinizacja, kąpiele elektryczne, gimnastyka lecznicza).

Cena kąpieli: siarczane — 2 zł. do 3 zł., błotne — 2 do 6 zł., sztuczne — 3 do 5 zł., zabiegi przyrodolecznicze 2 do 4 zł.

Opłata kuracyjna od 4.50 do 18 złotych za sezon.

Sezon rozpoczyna się 15 maja i trwa do 30 września. Dojazd automobilem lub autobusem z Kielc wynosi 8 lub 10 zł. od osoby.

Wskazania: a) gościec przewlekły mięśni i stawów, zgrubienia stawów z powodu skazy moczanowej lub gruźlicy, b) po-

rażenia i niedowłady z powodu urazu lub przyrody zapalnej, c) wysięki pozapalne błon surowiczych, przewlekłe zapalenia w narządach rodnych u kobiet, d) kiła — zatrucia metalami, choroby skóry.

BYSTRA.

Wieś w pow. Bielskim (w. Krakowskie), letnisko podgórskie i zakład przyrodoleczniczy, położona na południowym stoku Zachodnich Beskidów nad rzeczką Białką, 430 m. n. p. m. Klimat podgórski, suchy.

CIECHOCINEK.

Zdrojowisko Państwowe (Solanka jodobromowa).

Leży w powiecie Nieszawskim n. p. m. 46 m.; klimat z powodu względnej wilgoci powietrza i wysokiego ciśnienia barometrycznego zbliżony do klimatu miejscowości położonych w pobliżu wybrzeża morskiego.

Cena kąpieli: solankowe — 3 zł., 2.50 i 1.50, kwasowęglowe — 5.50 zł. i 5.—, borowinowe — 5.50 zł. i 4.50 zł.

Karta sezonowa wynosi od 6 do 20 zł.

Zakład otwarty od 1 maja do 31 października. Lekarzy ordynujących około 20.

Wskazania lecznicze: a) Zołzy — krzywica, b) Wadliwa przemiana materji, dna i skaza moczanowa, gośćce mięśniowy i stawowy — przewlekłe sprawy zapalne nerwów obwodowych, otyłość, cukrzyca. Przewlekłe nieżyty dróg oddechowych górnych i wysięki opłucnowe, d) Przewlekłe choroby narządu krążenia, w szczególności wczesne okresy miażdżycy tętnic, e) Przewlekłe choroby narządów płciowych kobiecych, f) Nerwice ogólne i przewlekłe choroby nerwowe z tłem anatomicznem.

CZARNIECKA GÓRA.

Stacja klimatyczna, położona na 305 m. n. p. m., letnisko i zakład przyrodoleczniczy, w pow. Koneckim, w. Kieleckie, 3 klm. od stacji Niekłań. Posiada idealne warunki klimatyczne leśno-górskie, otoczona wzgórzami, 305 m. n. p. m., pokrytemi przepięknemi lasami iglastemi. Od północy i wschodu malownicze stoki gór Ś-to Krzyskich. Źródło, tryskające w parku, posiada leczniczą (lityna i wolny dwutlenek węgla CO^2) idealnie czystą, wyśmienitą w smaku wodę o temperaturze 68° R. Urządzenia elektroterapeutyczne.

Wskazanie lecznicze: choroby nerwowe, dróg oddechowych, chor. serca, chor. krwi, przemiany materji.

Sezon trwa od maja do października. Kąpiele i zabiegi lecznicze od 0,50 do 3 zł. Opłata sezonowa 15 zł.

DRUSKIENIKI.

Zdrojowisko — zdroje radjoczynne, solankowo - bromowe i stacja klimatyczna. Leży w pow. Grodzieńskim w odległości

17 klm. od stacji kolei tejże nazwy, na prawym brzegu Niemna, 198 m. n. p. m. wśród b. rozległych lasów szpilkowych, dzięki którym posiadają znakomite balsamiczne powietrze. Radjoczynne solanki chlorobromowe (17 źródeł samobijących), obok źródeł używanych do kąpieli (solankowe, kwasowęglowe, borowinowe) wymienić należy jako środki lecznicze wyborne kąpiele w Niemnie i Rotniczance oraz kąpiele słoneczne. Hydroterapja. Elektroterapia.

W Druskienikach leczą się skutecznie te same choroby, co i w Ciechocinku lub w Inowrocławiu; poza tem wskazany jest pobyt w Druskienikach dla osób wątłych i niedokrwistych, zwłaszcza dobre wyniki osiąga dziatwa. Cena kąpieli od 50 gr. do 6.50, zależnie od rodzaju.

Sezon leczniczy trwa od 15 maja do 20 września. Informacje — Zarząd, Marszałkowska 130.

INOWROCŁAW.

Zdroje solankowe, 89 m. n. p. m., przy st. kol. tejże nazwy, posiada źródła słone, mocne, zupełnie podobne do Ciechocińskich. Zakład leży w b. ładnym parku, w którym urządzone są kąpiele słoneczne. Wskazania lecznicze te same, co i dla Ciechocinka. Cena kąpieli 2,50 zł. Sezon letni trwa od połowy maja do końca września. Taksa kuracyjna 10 zł., dzieci do lat 14 — 3 złote.

IWONICZ.

(Szczawa solanko-jodo bromowa i stacja klimatyczna).

Leży w pow. Krośnieńskim, 410 m. n. p. m. Klimat podgórski — powietrze średnio-wilgotne o zawartości ozonu 9,3 — 9,7 wśród lasu jodłowego, ustóp góry „Przedziwnej" tryskają źródła, a koło nich ugrupował się zakład zdrojowy, otoczony ścianami gór lesistych. Ciepłota przeciętna od czerwca do sierpnia + 14,8°C.

Wskazania:

a) zołzy, krzywica i kiła, b) gościec i dna, c) choroby okostnej, kości i stawów na tle gruźliczem, d) wysięki osierdziowe, opłucnowe, otrzewnowe, e) przewlekłe choroby kobiece.

Sezon zdrojowy od 1 maja do końca września. Opłata lecznicza od 14 do 18 zł. Kąpiele 3 zł.

KAZIMIERZ NAD WISŁĄ.

Letnisko w powiecie puławskim. Stacja kol. Puławy, odległa o 16 klm. Położenie Kazimierza bardzo malownicze, otoczony bowiem jest od północy i wschodu wysokiemi wapiennemi górami. Szerokie łożysko Wisły wyłania wielomorgową plażę z czystego piasku.

Dojazd koleją do Puław, stamtąd autobusem 2.50 od osoby.

KRYNICA.
Uzdrowisko-Państwowe.
(Szczawa żelazisto wapniowa i alkaliczna).

Leży w pow. Nowo-Sądeckim 600 m. n. p. m., posiada klimat górski, łagodny, odznaczający się małą zmiennością ciepłoty, o powietrzu czystem, zawierającym znaczne ilości ozonu, o ciśnieniu powietrza, wahającym się w granicach małych o wilgotności mocnej, a zachmurzeniu nieba mniejszem, niż w Krakowie, lub w Zakopanem.

Wskazania: a) blednica, choroby krwi — długotrwałe ozdrowiny;

b) niektóre przewlekłe choroby serca, jak: wady zastawkowe w okresie wyrównania, względnie w okresie nieznacznego nadwerężenia wyrównania; osłabienie mięśnia sercowego w następstwie chorób ostrych, blednicy, niedokrwistości i początkowe okresy zwyrodnienia mięśnia sercowego, będącego następstwem niedaleko posuniętej miażdżycy tężnic lub otłuszczenia; nerwice serca;

c) niektóre choroby narządu trawienia, jak nieżyt kwaśny i śluzowy;

d) nieżyt przewlekły błony śluz. jelit, cechujący się uporczywemi biegunkami;

e) choroby przewlekłe narządu moczowego (nieżyt pęcherza, miedniczek nerkowych, przewlekłe zapalenie nerek);

f) dna i skaza moczanowa;

g) choroby kobiece, przewlekły nieżyt macicy, sprawy przewlekłe zapalne macicy, przydatków i tkanek przyległych, nieprawidłowości w miesiączkowaniu — niepłodność;

h) choroby układu nerwowego z tłem anatomicznem i funkcjonalne (także ze względu na wodoleczenie).

Sezon trwa cały rok; letni od 1 maja do 1 listopada i zimowy od 1 listopada do maja.

Opłata zdrojowa wynosi za pobyt 6-ciotygodniowy 24 zł., dalszy pobyt wolny od opłaty; dla urzędników 6 zł. W sezonie zimowym 4 zł. miesięcznie. Kąpiele od 2 — 5 zł., zależnie od klasy i rodzaju.

MORSZYN.
(zdroje solankowo gorzkie).

Położony na Podkarpaciu w pow. Stryjskim, 324 m. n. p. m., posiada 6 zdrojów, których głównemi składnikami są siarkan sodu i siarkan magnezu. Z innych soli w większej ilości znajduje się sól kuchenna. Klimat podgórski.

Środki lecznicze: a) zdroje mineralne i do picia (Bonifacy— solanka najsilniejsza w Polsce, jedna z najbardziej stężonych wód znanych w Europie — zbliżona do wód Karlsbadu i Marjenbadu, i Magdalena), b) kąpiele solankowe, borowinowe i z ługu solankowo-borowinowego.

Wskazania: a) zastój w okresie żyły wrotnej (Plethora), otłuszczenie ogólne, b) dna i gościec, c) choroby przewlekłe macicy i jej przydatków, pozapalne wysięki błon surowiczych.

Pora zdrojowa od 1 czerwca do 30 września.

Kąpiele mineralne 1.50 — 3 zł.

Zarząd Sp. Ak. „Zdroje Polskie" w Warszawie, Piękna Nr. 2 r. 5, telefon 83-60, udziela informacyj.

NAŁĘCZÓW.

Zakład leży w p. Puławskim w. Lubelskie (3 i pół godziny koleją od Warszawy) na płaskowzgórzu 217 m. n. p. m., o klimacie umiarkowanym lądowym. Otwarty cały rok.

Wskazania: choroby układu nerwowego z tłem anatomicznem i funkcjonalnem, b) blednica i niedokrwistość, c) przewlekłe choroby żołądka i jelit, choroby pęcherza i miedniczek nerkowych, d) przewlekłe choroby kobiece.

Sezon letni trwa od 15-go maja do 30 września. Zakład leczniczy jest czynny przez cały rok. Opłata uzdrowiskowa pobierana jest tylko w sezonie letnim i wynosi 20 zł. Ceny kąpieli i zabiegów leczniczych wynoszą, zależnie od rodzaju, od 1 zł. do 8 zł. Informacji udziela: „Zarząd leczniczy Nałęczowa" w Warszawie, Filtrowa r. Raszyńskiej, tel. 170-42 i 210-11.

RABKA.
(Solarka jodo bromowa).

Leży w pow. Makowskim, 480—560 m. n. p. m. w Beskidach Zachodnich. Klimat podgórski, miernie wilgotny. Okolica malownicza, górska i lesista.

Środki lecznicze: a) 9 źródeł solanki jodo-bromowej do picia i do kąpieli.

Wskazania: a) skrofuły i rachityzm; b) gruźlica kości, stawów i skóry; c) gościec i dna; d)nieżyty dróg śluzowych i oddechowych.

Sezon trwa od 1 maja do 30 września. Taksa kuracyjna 16 zł. od osoby dorosłej i 10 zł. od dziecka za pobyt 6 tygodniowy. Cena kąpieli od 1.50 do 4 zł.

SOLEC.

Położony w pow. Stopnickim — posiada kilka zdrojów wody siarczano-słonej, odznaczającej się znacznem stężeniem i większą zawartością siarkowodoru.

Wskazany w reumatyzmie, artretyzmie, przymiocie, chorobach skórnych i nerwowych.

Pora zdrojowa od 20 maja do 20 września. Opłata zdrojowa 10—15 zł. Cena kąpieli od 2—5 zł., zależnie od kąpieli i klasy. Stacja kolej. Szczucin (16 klm.) lub Kielce (70 klm.), względnie stacja wąskotorowej kolejki Chmielnik lub Pińczów (30 klm.).

Informacje: Solec-Zdrój.

SZCZAWNICA.
(Szczawa alkaliczno słona).

Leży w pow. Nowotarskim, w najpiękniejszej okolicy Karpat w pobliżu Pienin, na wysokości 500 m. n. p. m., o klimacie wybitnie podgórskim, niezbyt zmiennym, miernie wilgotnym, o łagodnem działaniu podniecającem.

Wskazania: Choroby dróg oddechowych, nosa, gardła, krtani, oskrzeli, płuc i opłucnej, choroby żołądka i wątroby, kamienie żółciowe, choroby nerek i moczowych, skaza moczanowa, blednica, anemja, histerja i niektóre choroby serca.

Sezon trwa od 20 amja do 20 września. Opłata zdrojowa wynosi 25 zł.

Kąpiel mineralna 4 zł., inhalacja 3 i 4 zł.

Informacyj udziela zarząd zdrojowiska.

Stacja kolejowa Nowy Targ i Stary Sącz w odległości 41 kilometrów szosą w przepięknej dolinie Dunajca. Dojazd samochodami wynosi 7—10 zł.

TRUSKAWIEC.
(Zdroje solankowo-siarczano-alkaliczne).

Znajduje się w pow. Drohobyckim, woj. Lwowskiego, około 400 m. n. p. m., w pięknym położeniu u podnóża Karpat, o łagodnym klimacie, zbliżonym więcej do równikowego, niż do podgórskiego.

Wskazania: a) skrofuły i rachitis; b) gościec i dna; c) przewlekłe zapalenia nerwów; d) przewlekłe choroby kobiece; e) kamienie żółciowe i przewlekły nieżyt woreczka żółciowego.

Sezon od 1 maja do 15 października. Taksa kuracyjna 12—15 zł. od osoby. Cena kąpieli 2—3.50 zł., borowinowych 2.50—7 zł.

ZALESZCZYKI.

Pow. Zaleszczyki, woj. Tarnopolskie. Stacja Klimatyczna, letnisko, kuracja owocowa, położone są przepięknie na półwyspie Dniestru, pochylonym ku południowi.

Rzeka Dniestr otacza miasto z 3-ch stron, lewy brzeg wznosi się na 80 m. n. p. m., skalisty i zalesiony chroni miasto od wshodnich wiatrów. Klimat prawie południowy, średnia ciepłota dochodzi do 30° R., noce ciepłe, zima łagodna. Dzięki temu Zaleszczyki są miastem ogrodów i sadów, przyszłą „Rivierą" polską. Wspaniałe owoce południowe: morele, brzoskwinie, winogrona, melony i t. d. Kąpiele powietrzno-rzeczne i słoneczne na plaży już od maja; jest jako stacja klimatyczna dla ozdrowieńców, lżej chorych piersiowo, nerwowo osłabionych.

W Zaleszczykach można przebywać od wczesnej wiosny do późnej jesieni.

ZAKOPANE.

Uzdrowisko całoroczne, podalpejskie, położone w pow. Nowotarskim na wysokości 830—1000 m. n. p. m., wśród rozległych lasów szpilkowych.

Na podstawie spostrzeżeń Muzeum Tatrzańskiego klimat Zakopanego odznacza się nadzwyczajną czystością powietrza, o znacznie niższem ciśnieniu, niż na równinach, o wilgotności bezwzględnej nieznacznej (niejmniejszej w zimie, największej latem) o znacznie zwiększonem natężeniu promieni słonecznych. Najwięcej dni pogodnych wypada na zimę — zresztą stopień zachmurzenia największy bywa na wiosnę — kierunek wiatrów najczęściej, zwłaszcza w zimie, bywa zachodni — zresztą spostrzeżenia wykazują znaczną ilość dni zupełnej ciszy, przeważnie w miesiącach zimowych. Wiatry t. zw. halne, zjawiają się okresowo w późnej jesieni i na wiosnę i mają kierunek południowy.

Wskazania: a) choroby przewlekłe narządu oddechowego, jak nieżyty oskrzelowe, dusznica oskrzelowa, ozdrowiny po zapaleniu płuc i opłucnej; b) gruźlica płuc (typ Spajlasa I i II), gruźlica narządu ruchowego i gruczołów chłonnych; c) zimnica i następstwa po zimnicy.

Sezon trwa cały rok.

Taksa klimatyczna wynosi: za pobyt jednotygodniowy 6 zł., dwutyg. — 10 ł., trzytyg. — 14 zł. i czterotyg. — 18 zł. Za czas pobytu po 4-ch tyg. płaci się połowę powyższej taksy.

ZAWOJA.

Letnisko podgórskie w pow. Makowskim, st. kolej. Maków, odległa o 18 klm. Zawoja leży na poziomie 560 m. n. p. m., nad górskim potokiem Skawicą u stóp Babiej Góry. Okolica przepiękna. Dolina zasłonięta od wiatrów, kąpiele słoneczno-powietrzne i rzeczne w Skawicy.

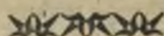
ŻEGIESTÓW.

Radjoaktywne szczawy alkaliczno-żelazowe.

Leży w pow. Nowo-Sądeckim, na wysokości 486 m. n. p. m. o klimacie zbliżonym do klimatu leżącej w pozbliżu Krynicy. Miejscowość prześlicznie położona na wzgórzu lesistem z widokiem na przepływający u podnóża Poprad (plaża).

Wskazania: a) blednica, choroby krwi; b) przewlekłe choroby żołądka i kiszek; c) serca; d) nerwice ogólne i miejscowe; e) przewlekłe choroby kobiece.

Pora zdrojowa od 15 maja do końca września. Opłata od 12—20 zł., zależnie od sezonu. Cena kąpieli mineral. 3 zł., borowinowej 5 zł.

LISTA
lekarzy warszawskich.

A.

Abramowicz Anna — Królewska 29a.
Abramowicz Chaim — Marszałk 149.
Abramowicz Ludwik — Żelazna 31.
Abramowicz Mich.—Królewska 29a.
Abramski Aleks. — Marszałk. 118.
Adamczyk Jan — Wronia 48.
Adamowicz Moryc — Twarda 15.
Adamski Jan — Nowe Miasto 9.
Adelfang Wolf — Leszno 29.
Adelt Zygmunt — Hoża 25.
Afanasjef Włodzimierz — Hoża 13.
Aigengold Jakób — Mylna 9.
Ajzensztat Iz.. — Miła 5.
Altfeld Herszun — Zielna 12.
Altfelt Miecz — Zielna 12.
Altkaufer Abr. — Ś-to Jerska 18.
Altkaufer Chaim — Muranowska 3.
Altkaufer Henryk — Elektoralna 11.
Altkaufer Jakób — Kilińskiego 1.
Alkaufer Zipoira — Muranowska 3.
Ałapin Herman — Królewska 27.
Ałapin Jan — Królewska 31.
Ambrożewicz Aleks. — Piękna 29.
Amsterdamski Chaim — Chmielna 34.
Ancelewicz Hugon — Sienna 72.
Anigstein Luba — Al. Szucha 6.
Anigstein Ludwik — Al. Szucha 6.
Anszer Seb. — Królewska 29a.
Antecki Stnisław — Wspólna 15.
Antosiewicz Ignacy — Długa 25.
Apatow Aniela — Foksal 14.
Apfelbaum Emil — Złota 65.
Arciszewski Władysław — Wilcza 79.
Arkin Wiktor — Hoża 64.
Arnstejn Jan — Nowowiejska 11.
Aronowicz Izrael — Smocza 37.
Atlas Jakób — Pańska 65.

B.

Babiński Leon—Nowo-Senatorska 6.
Babski Stanisław — Złota 33.
Bacher Leon — Pańska 35. —
Baciarelli Wł. — Marszałk. 95.
Badnajer Włodz. — Wilcza 27.
Bakierowski Wacław — Hoża 66.
Bakman Maurycy — Leszno 76.
Bakman Mieczysław — Pańska 52.
Balicka Jadwiga — Nowowiejska 11.
Balińska-Łukaszewicz — Pl. Mir. 4.
Balukiewicz M. I. — Bielańska 9.
Bałanowski Nusym — Nowiniar 15.
Bałłaban Karol — Moniuszki 11.
Baranowicz Gust. — Graniczna 13.
Baranowski Kazim. — Pokorna 12.
Barański Rajmund — Hoża 13.
Barczewski Karol — Jagiellońska 31.
Baron Piotr — Zielna 15.
Bartenbach Bolesław — Złota 58.
Bartoszek Tadeusz — Moniuszki 3.
Baruch Józef — Grzybowska 16.
Bauer Jakób — Długa 25.
Bauer Jan — Marszałkowska 4.
Baumritter Feliks — Leszno 13.
Baumritter Paweł — Żórawia 26.
Basenspiller-Gabay Hel.—Dzielna 5.
Bączkiewicz Jan — Kredytowa 8.
Bądzyński Stan. — Uniw. Zakł. Fizj.
Beck Henryk — Żelazna 3.
Bein Kazimierz — Smocza 23.
Bełkowski Jan — Wspólna 59.
Bełżyński Miecz. — Al. Jeroz. 14.
Bemski Edward — Wspólna 64.
Berdo Nadzieja — Brzeska 2.
Bereza Justyn — Marszałkowska 62.
Bereza Natalja — Mazowiecka 4.
Bereźnicki Marjan — Elektoralna 47.
Berkman Chask. — Złota 44.
Berkman-Poswoński Józ..—Elek. 53.
Berland Elj. — Wilcza 29.
Berlin Nusyn Dawid — Miła 32.
Berlis Paweł — Wierzbowa 9.
Berlowicz Matys — Dzika 21.
Berman Rachela — Dzika 9.
Bernhard Robert — Bracka 18.
Bernhardt Wacław — Miodowa 9.
Bernstein Aleksander — Żórawia 24.
Bernstein Maksymil. — Wspólna 63.
Bernstein Maksymil. — Krucza 47a.
Bernstein Salomon — Sienna 1.
Betcher Marja — Wspólna 77.
Bezberg Wład. — Złota 65a.
Białokur Franc. — Poznańska 16.
Biehler Matylda — Wilcza 32.
Biehler Wacław — Wilcza 32.

Bieleński Awsiej — Grzybowska 2.
Bi[illegible]ki Jerzy — Sobieskiego 104.
Bie[illegible] Stef. — Zakroczymska 6.
Bień Stanisław — Sosnowa 10.
Biernacka Marta — Wilcza 42.
Biernacki Janusz — Żórawia 11.
Biernacki Władysław — Wspólna 15.
Bilczyński Leonard — Wielka 11.
Bilgowa Pesza — Przebieg 2.
Birnstein Sura — Kapucyńska 5.
Biro Maksymiljan — Marszałk. 123.
Biron Zygmunt — Chmielna 82.
Birzowski Efraim — Nowolipie 67.
Biszofsweder Balb. — Marszałk. 113
Bitnerowa Walentyna — Żórawia 6.
Blav Jerzy — Jerozolimska 32.
Blay Julja — Nowogrodzka 36.
Blumenfeld Gust. — Koszykowa 42.
Blumental Nachuma — Chłodna 62.
Blüthówna Wanda — Kredytowa 6.
Bobrowski Zbigniew — Jasna 24.
Bociański Franc. — Smolna 38.
Boczkowski Zygm. — Marszałk. 77.
Bogacki Kamil — Polna 72.
Bogusławska Zofja — Ujazdowska 22.
Bondanowicz Zofia — Marszalk. 66.
Bokser Ajzyk — Chłodna 18.
Bokser Chaim — Nowolipki 18.
Bondy Ludwik — Wspólna 7.
Borczowski Karol — Łukasińskiego 3.
Boreł Zdzisław — Orla 7.
Borhardt Hilary — Chmielna 31.
Borkowski Ignacy — Pawia 4.
Borkowski Konrad — Wilcza 24.
Borkowski Witold — Koszykowa 82.
Bornstein Maurycy — Czackiego 5.
Borowski Jan — Targowa 32.
Borowska Wanda — Wspólna 53.
Borowski Jakób — Wspólna 53.
Borowska Karolina — Targowa 32.
Borzęcki Tadeusz — Marszałk. 48.
Borzymowski Jan — Chmielna 62.
Brams Szmerko — Nowy Świat 46.
Brandwajn Hierom. — Żelazna 69.
Bratkowski Edm. — Złota 23.
Bregman Ludwik — Moniuszki 11.
Brennejsen Leopold — Marszałk. 48.
Brochis Est. — Nowy-Świat 22.
Brodowski Wład. — Jagiellońska 22.
Brodzka Felicja — Natolińska 13.
Brokman Henryk — Orla 11.
Bromak Szmul — Złota 44.
Broniewski Kazim. — Poznańska 37.
Bronowski Szczęsny — Elektor. 12.
Bronz Aleksander — Twarda 50.
Bruner Edward — Jerozolim. 37.
Bruner Władysław — Jerozolim. 37.
Brunnowa Michalina — Kroch. 56.
Bryliński Aleks. — Długa 38.
Bryndza-Nacki Ludw. — Kr. Prz. 67.
Bryner Władysław — Żelazna 3.
Bryskin Jakób — Muranowska 44.
Brzosko Roch — Chłodna 3.
Buchowiecki Stefan — Wilcza 29a.
Buchowski Zelman — Zgoda 8.
Buczyński Konstanty — Leszno 29.
Budrewicz Emilja — Wilcza 2.
Budzilewicz Helena — Zajęcza 7.
Budzyńska-Tylicka Just.—Wilcza 10.
Budzyna-Dawidowska — Chmielna 64.
Budzyński Tadeusz — Hoża 64.
Bujalski Jerzy — Marszałk. 153.
Bujalski Stef. — Nowowiejska 15.
Bukowska Jadw. — Chmielna 20.
Bukraba Antoni — Al. Jeroz. 43.
Burawski Juljusz — Książęca 2.
Burdzińska Marja — Targowa 27.
Burshe Emil — Orla 13.
Bursztyn Icko — Niska 6.
Bursztyn Jakób — Śliska 60.
Burzyński Józef — Ordynacka 5.
Busel Mowsza — Nowolipie 16.
Butkiewicz Leon — Chmielna 32.
Bychowski Gustaw — Ciepła 9.
Bychowski Majer — Złota 52.
Bykowski Ksaw. — Mokotowska 57.
Bylina Aleksander — Hoża 19.
Byrkowski Karol — Żelazna 90.
Byszewski Tomasz — Żelazna 4.

C

Carkes Rabinowicz Basza — Nowolipie 49.
Celichowska Janina — Wspólna 54.
Celnikier Zelman — Bonifrater. 27.
Centnerszwer Samuel — Leszno 13.
Certowicz Maks. — Krucza 16.
Cetnarowicz Włodzim. — Polna 66.
Ceytlin Alfons — Niecała 2.
Ceytlin Aron — Elektoralna 31.
Cękalska-Rygier Stef. — Now. 8.
Chełmecki Stanisław — Koszyk. 53.
Chlewiński Miecz. — Nowogr. 20.
Chmielewska-Nebelska W. — Puł. 12.
Chmielewski — Filtrowa Lit. C m. 23.
Chodakowski Gust. — Kopernika 14.
Chodźko Witold—Marszałkowska 86
Cholewicki Miecz. Żórawia 35.
Chomentowski St. — Marjańska 14.
Chorążycki Borys — Boduena 5.
Chorążycki Ilja — Widok 22.
Chowaniec Wanda — Pokorna 12.
Chrzanowski Zygm. — Smolna 12/32.
Chyczewski Wiktor — Pańska 48.
Cianciara Henryk — Piękna 16.
Ciągliński Adam — Kopernika 11.
Cichocki Tom. — Leszno 29.
Ciechomski Andrzej — Jerozol. 49.
Cieszyński Franciszek — Szopena 10.
Ciężar Miecz. — Marszałkowska 38.
Ciosłowski Tadeusz — Al. Szucha 6.

Ciszkiewicz Henryk — Chmielna 30.
Cohn Izrael — Nowogrodzka 19.
Cukrówna Noma — Ogrodowa 5.
Cunge Samuel — Chłodna 34.
Cybulski Witold — Lwowska 1.
Cygielstreich Józef — Śliska 13.
Cygielstreich Marja — Próżna 9.
Cykowski Stan. — Wspólna 41.
Cynamon Karolina — Jerozol. 7.
Cyrkler Henryk — Czysta 6.
Cytronberg Jekasjel — Pańska 53a.
Cytronberg Sucher — Bielańska 22.
Cytrynik Dawid — Długa 8a.
Cywińska Marja — Nowy-Świat 16.
Czarkowski Hieronim — Sienna 20.
Czarkowski Józef — Piękna 11.
Czarnecki Jan — Krucza 3.
Czarnecki Wilhelm — Rejtana 3/6.
Czarnocki Aleks. — Szopena 14.
Czarnota-Bojarski Stef. — Sienna 23.
Czechowski Edmund — Hoża 18.
Czerny Marjan — Smolna 38.
Czopowska Marja — św. Barbary 10.
Czubalski Franciszek Bracka 11.
Czubalski S. — Żoliborz Forteczna 8.
Czuraj Henryk Fr. — Młynarska 23.
Czyż Jan — Pokorna 12.
Czyżewicz Adam — Starynkiew. 3.
Czyżewski Ludwik — Marszałkow. 86.
Czyżewski Miecz. — Mokotowska 7.

D

Dajches Ch. Z. — Marszałk. 131.
Dajkowski Leonard — Tamka 45b.
Dalecki Piotr — Wilcza 26a.
Damardzki Ksaw. — Kopernika 4.
Danecki Leon. — Wierzbowa 5.
Danejko Aleks. Emilj. — Bracka 13.
Danilewicz Konst. — Spokojna 15.
Daszkiewicz Ludw. — Boduena 1.
Datyner Herman — Jerozolimska 39.
Davidson Szlama — Nowolipie 65.
Dawidson Józef — Jerozolimska 43.
Dawidson Noech Namiestnikowska 1.
Dąbrowska Janina — Daniłowicz. 14.
Dąbrowska Marja — Wilcza 20.
Dąbrowski Bogusław — Freta 10.
Dąbrowski Jerzy — Nowogrodzka 9.
Dąbrowski Kazimierz — Wilcza 22.
Dąbrowski Stanisław — Topolowa 7.
Dąbrowski Witosław — Skorupki 10.
Dąbrowski-Grzywo W. — Wilcza 20.
Demant Piotr — Hoża 7.
Dembicki Ignacy — Koszykowa 48.
Dembowska Sabina — Moniuszki 6.
Dembowski Stef. — Bonifraterska 12.
Derewojed Helena — Hoża 50.
Dębicki Kazim. — Nowowiejska 8.
Długosiewicz Janina—Leszczyńska 3.
Długoszewski Antoni — Wilcza 38.
Dłuski Kazimierz — Żórawia 25.
Dobijowa Zofja — Długa 13.
Dobrowolska Jadwiga — Chłodna 45
Dobrowolski Karol — Jerozol. 11.
Dobrowolski Zdz. Ś-to Krzyska 6.
Dobrowolski Wł. Ś-to Krzyska 6.
Dobryszycki Stefan — Pl. Grzyb. 7
Dobrzański Józef — Marszałk. 53a.
Dobrzyński Antoni — Szopena 14.
Dobrzyński Marceli — Król. 6.
Dobrzyński Marceli — Piękna 18.
Dobrzyński Miecz. — Ks. Skorupki 7.
Dobrzyński Wł. — Kr. Przedm. 7/9.
Docha Józef — Jerozolimska 33.
Dolkart Mendel — Mazowiecka 11.
Domagalski Ludomir — Krypska 10.
Domaniewska Ernest. — Rozbrat 24.
Domański Juljan — Mokotowska 57.
Donatt Juljusz-Cez. Marszałk. 81a.
Dormont Rudolf — Jerozolimska 75
Dorożyński Józef — Marszałk. 37.
Drabczyk Teodor — Jerozolimska 51
Drac Juljan — Nowowiejska 32.
Dreszer Ryszard — Czackiego 10.
Drozdowicz Grzegorz — Wiejska 17.
Dubrowicz Ignacy — Wspólna 52.
Dudrewicz Kazimierz — Żórawia 21.
Dudrewiczówna Zofja — Litewska 3.
Dulewicz Jan — Wilcza 40.
Duliniec Luc. — Czerniakowska 159.
Dumoulin Witold — Nowogr. 43.
Durante Wiktor — Nowowiejska 33
Dworecki Izaak — Dzielna 18.
Dydyński Ludwik — N-Wiejska 34
Dyski Ignacy — Górnośląska 26.
Dytel Edmund — Ordynacka 7.
Dzierdziejewska M. — Hoża 45.
Dzierzkowski Jerzy — Smolna 10.
Dziewczepolski Ad. Nowolipki 19.

E.

Eberhardt Maksym. — Langiew. 1
Edelsztejn Adam — Dzielna 21.
Edelszejn Zofja — Ceglana 5.
Ejzenfarb Jakób — Solna 6.
Eliasberg Izaak — Marszałk. 99.
Elson Hersz — Karmelicka 27.
Elwicz Stanisław — Złota 36.
Endelman Bogumił — Zielna 35.
Endelman Leon — Królewska 39.
Endelman Zygm., — Marszałk. 125.
Endelmanówna Izab. — Elektor. 4.
Englert Stanisław — Oboźna 9.
Erbrich Feliks — Boduena 4.
Erenkreuz Jerzy — Leszno 47.
Erlich Anna — Marjańska 11.
Erlich Bernard — Żel. Brama 6.
Erlich Gerson — Sienkiewicza 10.
Erlichówna Marta — Boduena 3.
Essigman Norbert — Złota 35.

Etkin Szumel — Nowolipie 3.
Ettinger Alfred — Leszno 22.
Ettinger Witold — Wspólna 44.
Ettinger Zofja — Wilcza 29a.

F

Falius Tadeusz — Krucza 49.
Fajgenblat Maksym. — Wspólna 3a.
Fajncyn Zygmunt — Leszno 59.
Fajnzylber Chaim — Hoża 27.
Falencik Wacław — Smolna 2.
Falkowski Henryk — Chmielna 11.
Falkowski St. — Mianowskiego 14.
Federman Michał — Zgoda 9.
Fedorowski Mojżesz — Marszałk. 68.
Fedler Jerzy — Piękna 1.
Feigin Brandla Bronisł. — Sienna 25.
Feinstein Ludwik — Złota 65.
Feinsztein Stanisław — Złota 54.
Feigin Miecz. — Sienna 45.
Feilchenfeld Sara — Zielna 11.
Fele Władysław — Oczki 1.
Feldhendler Jankiel — Nowolipki 23.
Feldhusen Maurycy — Wielka 6.
Fenske Ferdynand — Olkuska 10.
Ferber Borys — Jerozolimska 39.
Ferncberg Abe — Grzybowska 16.
Festenstadt Abram — Pańska 69.
Fidziański Adam — Krucza 19.
Figowska Zofja — Marszałk. 129.
Filiński Włodzim. — Nowogr. 59.
Filipowicz Wład. — N.-Senatorsk. 2.
Filipowicz Zofja — Wspólna 25.
Fingerhut Leon — Moniuszki 2a.
Finkelkraut Bernard — Orla 13.
Finkelkraut Izrael — Chłodna 22.
Finkelkraut Izydor — Złota 56a.
Finkelkraut Markus — Graniczna 5.
Finkelkraut Romana — Graniczna 3.
Finkielsztejn Hierasim — Orla 4.
Fisz Władysł. — Marszałk. 53a.
Fiszhaut Rudolf — Freta 16.
Fiszman Jakób — Nowiniarska 16.
Flancer Rasza — Senatorska 32.
Flancman Józef — Pańska 54.
Flantz Leon — Świętojerska 32.
Flatau Edwarda — Chmielna 60.
Flaum Jadwiga — Hoża 62.
Flaum Maksymiljan — Kredyt. 4.
Fliederbaum Juljan — Waliców 14.
Floksztrumpf Mieczysław — Długa 9.
Frank Stanisław — Marszałk 86.
Frank Zacharjasz — Chmielna 32.
Frankowska Janina — Piękna 36.
Frejd Aleksander — Zielna 11.
Frejmanowa Bron. — Marszałk. 108.
Frender Łaja — Twarda 14.
Frendl Egen — Jerozolimska 93.
Frendler Czesława — Marszałk. 131.
Frenkiel Chaim — Nalewki 34.
Frey Lucja — Sienna 18.
Friedman Hersz — Miła 47.
Fryde Jakób — Nowolipie 13.
Frydman Bernard — Marszałk. 91.
Fryszberg Adam — Leszno 13.
Fryszberg Bronisława — Leszno 13.
Fryszman Aleksander — Granicz. 13
Fuks Jan — Żórawia 4a.
Furs Gustaw — Żelazna 90.

G

Gabrjelew Mordka — Muranow. 25
Gałęzowski Feliks — Żórawia 4.
Ganz Mieczysław — Złota 26.
Ganz Róża Marja — Przeskok 2.
Garbowski Jan — Hoża 34.
Garfinkiel Jakób — Solna 6.
Garlicka Zofja — Żórawia 16.
Garszyński Wacław — Kr. Prz. 24.
Gawiński Witold — Nowogrodzka 59
Gawłowska Olga — Hoża 57.
Gawroński Włodzimierz — Krucza 3.
Gebert Jan — Stare Miasto 21.
Gelbard Chaim — Marszałk. 79.
Gelbaum Marcin — Żelazna 71.
Gelbfisz Benjamin — Świętojerska 38
Gelbfisz Jakób — Złota 27.
Gelenter Bernard — Gęsia 22.
Gepner Tadeusz — Zielna 13.
Gergovich Wład. — Szer. Podch.
Gerner Klemens — Kowieńska 11.
Gębarski Stanisław — Hoża 52.
Giedroyć Franciszek — Kredytowa 8.
Giedroyć Juraha — Emilji Plater 25
Gierowski Józef — Wielka 30.
Ginzburg Abram — Miła 35.
Giżycki Juljan — Miła 35.
Gladkowska Eugenja — Al. Róż 8
Glas Benedykt — Nalewki 38.
Glass Boruch — Nowolipki 18.
Glass Jakób — Nalewki 38.
Glass Mieczysław — Marszałk. 85.
Glauberman Morduch — Pańska 39
Glechgewicht Fajw. Al. Jeroz. 79.
Gleichgewicht St. — Al. Jeroz. 79.
Gliksman Edward — Królewska 47.
Glińska Zofja — Nowowiejska 11.
Glocer Ewelina — Ogrodowa 5.
Glosman Aron — Marszałk. 127.
Glozman Salomon — Prosta 19.
Gluziński Antoni — Ujazdowska 36
Gładki Leonard — P. Żel. Bramy 6.
Głowacka Wiera — Mokotowska 16.
Głuskin Anna — Chmielna 47a
Gnoiński Henryk Kr. Przedm. 26.
Godlewski Jan Marjan — Zgoda 6
Godziński Witalis — Wilcza 54.
Goebel Franciszek — Polna 52.
Gogoliński Bron. — Marszałk. 136.
Golakowski Jan — Mokotowska 40

Goldbaum Mieczysław — Hoża 41.
Goldberg Daniel — Jerozolimska 37.
Goldberg Edward — Zielna 9.
Goldberg Juljan — Królewska 51.
Goldberg Oszer — Trębacka 15.
Goldberżanka Anna — Marszałk. 95.
Golde-Stróżecka Est. Wspólna 79.
Goldfeil Józef — Jerozolim. 23.
Goldflam Menachem — Marszałk. 86.
Goldflaum Samuel — Graniczna 10.
Goldinberg Jakób — Pawia 8.
Goldinberg Majer — Dzika 31.
Goldman Jan — Nowogrodzka 48.
Goldman Miecz. Jan—Graniczna 5.
Goldman Mieczysław — Leszno 24.
Goldmanówna Helena — Sienna 27.
Goldstein Józef — Senatorska 24.
Goldstein Paweł — Zielna 22.
Goldszmidt Henryk — Krochm. 92.
Goldszryft — Jakób — Chmielna 32.
Goldsztein Berek — Leszno 38.
Goldwasser Kajla — Pawia 28.
Goldwasser Mojżesz — Pawia 28.
Goliborska Teodora — Nowogr. 26.
Gondek Stanisław — Moniuszki 4.
Gorczycki Wład. — Marszałkow. 4.
Gordon Karpel — Karmelicka 15.
Gordon Salomon — Karmelicka 20.
Gorecki Zdzisław — Koszykowa 48.
Gościcki Stanisław — Konstancin.
Gotdman Miecz. Jan — Graniczna 5.
Gottfryd Fabjan — Zielna 42.
Gout Ludwik — Hoża 9.
Gozdziejewska Józ. Ir. — Podwale 28.
Goździcki Wacław — Jerozolim. 9.
Górakiewicz Józef — Staszica 16.
Górkiewicz Stanisław — Hortensja 4.
Górski Czesław — N.-Wiejska 27a.
Górski Kazimierz — Wilcza 42.
Górzowa Hedda — Żórawia 33.
Graba-Łęcki Wacław — Hoża 61.
Graber Adam — Ogrodowa 29.
Grabowski Juljan — Chłodna 27.
Grauberg Feliks — Przejazd 9.
Grocholski Eron. — Marszałk. 148.
Grochowski Antoni — Spokojna 5.
Grodecki Franciszek — N.-Świat 7.
Grodecki Miłosz — Dobra 8.
Grodzieński Henryk — Żórawia 4a.
Grodzieński Michał — Dzika 3.
Grodzki Józef — Bednarska 6.
Grodzki Zygmunt — Em. Plater 30.
Grojsblat Mojżesz — Dzika 6.
Gromadzki Henryk — Senatorska 24.
Gromadzki Jan — Targowa 67.
Gromski Marceli — Marszałk. 53.
Groniowski Antoni — Marszałk. 113.
Gronowski Wacław — Miedziana 4.
Grosglik Józef — Grzybowska 32.
Grosglik Samuel — Bagatela 13.
Grott Józef — Wolska 114.
Grudziński Zygmunt — Wspólna 3a.
Grundgand Henryk — Miodowa 11.
Grundzach Ignacy — Nowogr. 18a.
Gruner Juljan — Fredry 4.
Gruszczyński Aleks. — Chmielna 60
Grynberg Gdal Gust. — Marsz. 91.
Grynberg Henryk — Karmelicka 3.
Grynkraut Binem — Królewska 23.
Grycendler Stanisław — Wilcza 29.
Grzankowski Bol. — Marszałk. 91.
Grzybowski Antoni — Żórawia 31.
Grzybowski Józef — Stalowa 6.
Grzybowski Marjan — Koszyk. 82.
Gubrynowicz Ludwik — Widok 8.
Guczko Mikołaj — Jagiellońska 32.
Guirard Jan — Pl. Trz. Krzyży 12.
Gumiński Wacław — Em. Plater 35.
Gurakiewicz Józef — Staszyca 16.
Gurbski Stanisław — Kredytowa 4.
Gurewicz Akiwa — Sienkiewicza 4.
Gutowski Bolesław — Wspólna 60.
Gutowski Leop. — Szp. Św. Łazarza.
Gutowski Romuald — Marszałk. 32.

H.

Habrowski Gabrjel — Podwale 17.
Hagmajer Stanisław — Targowa 34.
Hajdenwurcel Aron — Koszykowa 15.
Halfter Eugenja — Waliców 7.
Halicki Witold — Wspólna 67.
Halpern Józef — Ceglana 3.
Halpern Karol — Dzika 3.
Heflich Władysław — Dzika 65.
Held Józef — Wilcza 53.
Heller Berta — Hoża 10.
Heller-Brande Anna — Leszno 13.
Hellin Djonizy — Nowy -Świat 2.
Hellin Henryk — Nowy Świat 2.
Hercberg Chaim — Pawia 13.
Hercyk-Połubińska — Florjańska 2.
Hering Teodor — Twarda 30.
Herman Eufemjusz — Sienna 24.
Hermanowa Róża — Sienna 24.
Hermelin Adolf — Nowogrodz. 40.
Hertz Maurycy — Marszałk. 129.
Hertz Ryszard — Wilcza 43.
Hertz Włodzimierz — Koszykowa 24.
Hertzenberg Stan. — Senatorska 32.
Hess Ignacy — Stalowa 36.
Hiejbowicz Stella — Marszałk. 42.
Hleb-Koszańska — Nowowiejska 21.
Higier Henryk — Królewska 29.
Hindes Salomon — Solna 4.
Hinterhoff Ludwik — Śniadeckich 18.
Hintz Tadeusz — Szkolna 1.
Hirsz Maksymiljan Marszałk. 72.
Hirsz Marja — Marszałk. 72.
Hirszbajn Daniel — Sosnowa 14.
Hirszbajn Salomon — Elektoralna 5.

Hirszberg Stefan — Śniadeckich 15.
Hirszfeldowa Anna — Marszałk. 49.
Hirszhorn Marja — Sienna 1.
Hlasko Feliks — Marszałkowska 77.
Hnatkiewicz Wład. — Nowogr. 46.
Holender Ala — Elektoralna 11.
Hołubicka Marja — Krucza 13.
Hopenstadt Szym. — Marjańska 17.
Horbowski Zaranek L. — Żórawia 20.
Horn Szaja — Tłomackie 3.
Horodyński Witold — Nowogr. 34.
Horoszewicz Antoni — Brzeska 12.
Horwicz Kamilla — Piękna 47.
Hosjasson Stefan — Trębacka 4.
Hryniewiecki Bolesł. — Em. Plater 8.
Hryniewiecki Edw. — Św.-Krzys. 17.
Hryniewiecki St. — Wspólna 56.
Hryniewski Teodor — Warecka 9.
Hryszkiewicz Wiktor — Mokot. 23.
Hubicki Stefan — Szpital Ujazdow.
Hufnagel Hanna — Jerozolimska 75
Hulanicka Marja — Moniuszki 12.
Humiecki Kazimierz — Leszno 58.
Hummel Henryk — Sosnowa 14.
Hurwicz Joachim — Tłomackie 2.
Hurwicz Maurycy — Żabia 3.
Huszcza Adam — Ujazdowska 32.

I.

Iberbain Mojżesz — Dzielna 54.
Ifland Jan — Złota 8.
Iliński Aleksander — Kopernika 12.
Irlicht Aron — Śliska 60.
Iwanicki Stanisław — Trębacka 4.
Iwanowski Stefan — Gróiecka 26.

J.

Jabłoński Edward — Wspólna 34.
Jabłoński Leon — Twarda 8.
Jaffe Zygm. Zał. — Karmelicka 4.
Jakimiak Bolesław — Chmielna 56.
Jakimowicz Jan — Złota 3.
Jakowski Józef — Targowa 63.
Jakubowicz Henryk — Koszykowa 32.
Jakubowski Czesł. — Mazowiecka 6.
Jakubski Józef — Nowy-Świat 24.
Jałowiecki Olgierd — Żórawia 41.
Janczewski Stefan — Leszno 64.
Janczewski Władysław — Żórawia 41.
Janczurowicz Stanisław — Widok 9.
Janisławski Stanisław — Dzielna 32.
Jankowski Czesław — Próżna 5.
Jankowski Henryk — Żórawia 3.
Jankowski Miecz. — Jagiellońska 31.
Janower Moszek — Elektoralna 11.
Janowski Wład. — Jerozolimska 15.
Januszewski Zdzisław — Hoża 40.
Januszkiewicz Michał — Zgoda 1.
Jarra Stefanja — Smolna 21.
Jarecki Józef — Marjańska 10.
Jarecki Wład. — Plac Trzech Krz. 4
Jarniński Franciszek — Barbary 6.
Jarociński Edw. — Pl. Kazim W. 8
Jarocki Kazimierz — Podwale 44.
Jaroszyński Tadeusz — Wspólna 17
Jasielewicz Kazimierz — Wspólna 50
Jasieński Tadeusz — Wspólna 14.
Jasiobędzki Adolf — Panieńska 10.
Jasiobędzki Tadeusz — Wilcza 47
Jastrzębska Marja — Karowa 2a.
Jastrzębski Marjan — Hortensja 4.
Jastrzębski Czesł. — Chałubińsk. 5
Jastrzębski Leon — Brzeska 2.
Jastrzębski Wacław — Karowa 2a
Jawdyński Piotr — Chełmska 21a.
Jaworski C. — Wolska, szp. Św. Stan
Jaźwiński Ludwik — Wspólna 51.
Jelenkiewicz Lucjan — Solna 4.
Jelenkiewicz Natan — Poznańska 22
Jelin Mojżesz — Leszno 48.
Jelnicki Stan. — Nowogrodzka 22.
Jermułowicz Stefan — Szkolna 8.
Jędrzejowski Mich. — Czerniak. 79.
Jochweds Benj. — Muranowska 42.
Jokel Leopold — Śniadeckich 1.
Jokiel August — Ś-to Krzyska 30.
Jonscher Karol — Piękna 11.
Juchniewicz Wiktor — Ordynacka 8
Judt Józef — Poznańska 21.
Judt Regina — Jerozolimska 33.
Jungfer Abram — Nowolipki 17.
Jurewicz Zygmunt — Żórawia 31.
Justman Ludwik — Ś-to Jerska 11.

K.

Kacew Jakób — Niecała 4.
Kacprzak Marcin — Chocimska 24.
Kaczyński Kazimierz — Wilcza 2.
Kadysiewicz Leon — Targowa 46.
Kagan Simcha — Niecała 8.
Kahan Jakób — Karmelicka 3.
Kahan Miecz. — Plac Żel. Bramy 6
Kahan Zundel — Złota 40.
Kaliciński Roch — Krucza 12.
Kalina Leon — Ś-to Krzyska 41.
Kaliński Czesław — Wiejska 5.
Kalinowski Jan — Krucza 29.
Kalinowski Władysł. — Pokorna 12
Kaltman Henryk — Wspólna 19.
Kamińska Eljaszkowa — Chłodna 53
Kamiński Andrzej — Miodowa 11.
Kamiński Jan — Bonifraterska 12.
Kamiński Salomon — Em. Plater 30
Kamiński Stefan — Wileńska 27.
Kamiński Winc. Z. — Szczygla 11.
Kamiński Władysław — Żórawia 43
Komener Stanisław — Wilcza 47.
Kamler Antoni — Nowogrodzka 75.
Kanarski Klemens — Chmielna 130.

Kapcan Eliezer — Kupiecka 16.
Kapłan Awadjusz — Senatorska 6.
Kapłan Salomon — Solna 4.
Kapuściński Stan. — Wileńska 13.
Karbowski Berek — Boduena 6.
Karczmar Antoni — Nowolipki 16.
Karlsbad Henryk — Żelazna 31.
Karlsbad Szymon — Żelazna 31.
Karłowski Zenon — Koszykowa 23.
Karnicki Eug. — Ząbkowska 49.
Karnicki Karol — Wielka 5.
Karpiński Bronisław — Skorupki 6.
Karpiński Józef — Chłodna 5.
Karpiński Stanisław — Promenada 10.
Karwacki Leon — Koszykowa 45.
Karwacki Władysław — Piękna 18.
Karwicka Marja — Wspólna 35.
Karwowski Konrad — Nowolipie 18.
Karwowski Mikołaj — Wilcza 43.
Kas Stanisław — Żórawia 42.
Kasperowiczowa Marja — Żórawia 26.
Kastelan Eugenja — Królewska 29a.
Kaszubski Tadeusz — Polna 42.
Katz Jankiel — Zielna 11.
Katz Salomea — Chłodna 44.
Katz vel Kac M. — Ś-to Jerska 30.
Kaufman Leon — Ogrodowa 25.
Kawecki Czesław — Sienna 29.
Kawicki Antoni — Radzymińska 8.
Kawiński Jan — N.-Senatorska 5.
Kempner Jerzy — Polna 64.
Kerner Henryk — Nowogrodzka 8.
Kessel Kazimierz — Koszykowa 15.
Kędzierski Zdz. — Nowogrodzka 29
Kępiński Witold — Senatorska 24.
Kiełkiewicz Jan — Żórawia 26.
Kigiel Izaak — Dzika 13.
Kijewski Jan — Marszałkowska 127.
Kipman Jerzy — Hoża 41.
Kirschbraun Aleksander — Prosta 18.
Kozłowski Zygmunt — Krucza 10.
Kizler Józef — Mokotowska 15.
Klaczko Łazarz Ludw. — Wilcza 57.
Klajer Rubin — Kapucyńska 5.
Kleber-Dakowska — Żoliborz 23.
Klejn Chaim — Marjańska 2.
Klein Fajga M. — Muranowska 36.
Klein Kazimierz — Foksal 17.
Klein Stanisław — Nowogrodzka 46.
Kleniec Eida — Muranowska 37.
Kleniec Michał — Muranowska 37.
Klonowski Władysław — Hoża 9.
Kmita Jan — Żórawia 22.
Knape Wilhelm — Hoża 37.
Knapik Mieczysław — Nieporęcka 10.
Knaster Ludwik — Marszałkow. 113.
Knoff Wacław — Wilcza 46.
Kobyliński Chwalisław — Twarda 13.
Kobyliński Edward — Wilcza 42.
Kociatkiewicz Wł. — Ordynacka 11.
Koczorowska Marja — Czerniak. 195.
Koelichen Jan — Nowy-Świat 35.
Koellner Alfons — Szopena 4.
Koenigstein Marek — Marszałk. 137.
Kohan Dawid — Twarda 21.
Koliński Józef — Marszałkowska 118.
Kolski Chaskiel — Pawia 15.
Kołakowski Konstanty — Żórawia 13.
Kołakowski Rudolf — Nowy-Świat 54
Kołłątaj-Skudnicki Jan — Piękna 1
Kołodziejski Jan — Czackiego 10
Koltun Euzebjusz — Leszno 61.
Kobryner Abram — Żelazna 75.
Kochanowicz Borys — Dzika 16.
Kogen Juljanna — Złota 36.
Komocki Witold — Skorupki 5.
Komornicki St. — Bonifraterska 12.
Komorski Bronisł. — Śniadeckich 18.
Konarski Józef — Chmielna 30.
Konarzewska Marja — Hipoteczna 5
Konarzewski Piotr — Czackiego 14
Kondratowicz Wład. — Smolna 7.
Koneczny Czesław — Trębacka 2.
Koneczny Edmund — Śniadeckich 18
Kon Henryk L. — Nowogrodzka 27
Kon Jerzy — Niecała 1.
Kon Natan — Nowy-Świat 16.
Kon Stanisław — Królewska 41.
Kon Szymon — Marjańska 2.
Kon Zygmunt — Nowy-Świat 16.
Konowa Malwina — Śniadeckich 12.
Konopacki Mieczysław — Lwowska 6.
Konopnicki Jan — Sienna 33.
Konstantyner Zysla — Karmelicka 6.
Kontrymówna Kuneg. — Matejki 7.
Kopczyński Aleksander — Zielna 6.
Kopczyński Stanisław — Wspólna 28.
Kopeć Tadeusz — Mokotowska 39.
Korabiewicz Antoni — Żórawia 3.
Korbut Bronisław — Elektoralna 30.
Korejwo Marja — Długa 25.
Korman Leon — Radzymińska 32.
Kornberg Izaak — Nowolipki 19.
Kornblum Bernard — Pańska 105.
Korngold Łaja — Krochmalna 42.
Korsak-Zalewska Idalja—Leszno 136.
Korsuń Zygmunt — Leszno 58.
Korzeniowski Lucjan — Wilcza 66.
Korzon Tadeusz — Żabia 4.
Korzonówna Jadwiga — Wspólna 54a
Korzybski M. Jan — Kopernika 28.
Korzyński Kazim. — Koszykowa 47.
Kosicka Wanda — Lwowska 5.
Kosiewicz Bronisław — Jerozolim. 79.
Kosmowski Wikt. — Nowogrodzka 42.
Kostecka Wanda — Hoża 25.
Kostrowicki Ambroży — Foksal 14.
Kościński Miecz. — Marszałkow. 36.
Kowal Adolf — Sienna 18.
Kowalczewski Józef — Targowa 61.
Kowalski Franciszek — Wolska 47a.
Kowalski Wacł. — Nowogrodzka 10.

Kozicka Janina — Nowogrodzka 20.
Koziorowski Bronisław — Nowogr. 4.
Kozłowski Wojciech — Okólnik 11.
Kozorski Adolf — Hortensja 4.
Krajewski Kazim. — Nowogrodzka 42.
Krajterkraft Zygmunt — Leszno 47.
Krakowski Isaj — Złota 49.
Krakowski Mieczysław — Złota 23.
Kraków Jerzy — Chłodna 39.
Kralkowski Stanisław — Wspólna 63.
Kramsztyk Juljan — Boduena 4.
Kramsztyk Stefan — Nowogrodzka 41.
Krantz Ignacy — Senatorska 22.
Kranc Stefanja — Ceglana 3.
Krasnopolski T. — Al. Mianowsk. 10.
Krassowski Cz. — Żórawia 10.
Krasuski Aleksander — Pańska 92.
Krasuski Kazimierz — Widok 5.
Krause Aleksander — Wilcza 63.
Krazebart Ludwik — Nalewki 3.
Krejnes-Lipowska Saral — Leszno 60.
Krenicki Izaak — Nowy-Świat 37.
Krenicki Józef — Leszno 66.
Krengiel Maksym. — Graniczna 10.
Krieger Stefanja — Żórawia 25.
Kronet Haskel — Ceglana 3.
Królikowski Włodzim. — Miodowa 7.
Krukowski Jan — Nowogrodzka 6.
Krukowski Olg. — Skorupki 12.
Krukowski Stanisław — Chłodna 22.
Kruszewska Wanda — Koszykowa 50.
Kruze Feliks — Mokotowska 36.
Kryński Benjamin — Zielna 11.
Kryński Leon — Smolna 15.
Kryński Jan — Nowogrodzka 44.
Krysiński Józef — Foksal 16
Krzekowski Gustaw — Sienna 23.
Krzemiński Witold — Wilcza 57.
Krzyczkowski Antoni — Targowa 67.
Krzyczkowski Zygm. — Puławska 9.
Krzykowski Tomasz — Żórawia 43.
Krzyształowicz Fr. — Koszykowa 82.
Kucharzewski Henryk — Jasna 10.
Kugielgen-Sparro Hel. — Żórawia 40.
Kujawski Zygmunt — Polna 58.
Kukliński Iren. — Nowogrodzka 33.
Kulesza Józef — Ogrodowa 15.
Kuligowski Kazimierz — Złota 23.
Kulisz Stanisław — Wspólna 49.
Kunicka Premjer — Nowogrodzka 39.
Kunig Edmund — Żelazna 4.
Kunig Izaak — Marszałkowska 146.
Kurchinówna Elżbieta — Waliców 6.
Kurella Edmund — Marszałkow. 76.
Kurella Tadeusz — Smolna 36.
Kurlandski Mojżesz — Złota 27.
Kurtz Stanisław — Sienna 22.
Kusociński Zygmunt — Marszałk. 97.
Kurzman Izydor — Zielna 29.
Kwaśniewski Mikołaj — Polna 40.
Kwiatkowski Ben. — Kredytowa 3.

L.

Lacher Gabrjer — Elektoralna 13.
Lampe Oskar — Ś-to Krzyska 28.
Landau Aleksander — Sienkiewicza 3
Landau Anastazy — Żórawia 24a.
Landau Emil — Wilcza 43.
Landau Jerzy — Wspólna 9.
Landau Jerzy — Sienna 45.
Landau Hirsa — Miedziana 17.
Lande Adam — Złota 47.
Landsberg Józef — Ogrodowa 8.
Landsberg Marceli — Moniuszki 6.
Landstein Ignacy — Wspólna 61.
Landy Aleksander — Widok 11.
Lapidus Abram — Nowolipki 6.
Laskowski Adr. Edw. — Widok 3.
Laskowski Józef — Jerozolimska 51
Lassaud Kazimierz — Marszałk. 83
Latinik Jan — Plac Dąbrowskiego 8.
Latkowski Michał — Piękna 22.
Laubienicki Rashmil — Żelazna 42
Lauer Szymon — Jasna 22.
Lebensbaum Maksym. — Próżna 14.
Lebenthal Teodora — Marszałk. 148.
Lebert Wacław — Chłodna 34.
Le Brun Henryk — Nowy-Świat 41.
Lefeld Abraham — Nowolipki 45.
Lehr Władysław — Długa 21.
Lejpuner Izaak — Nowolipki 14.
Lejzerowicz Leopold — Twarda 8.
Lemberg Jankiel Jak. — Dzika 24.
Lenczewska Marta — Nowogrodz. 59
Leński Morduch — Miła 28.
Lesisz Jerzy — Oboźna 7.
Leszczyński Abram — Marszałk. 142.
Leszczyński Adam — Śniadeckich 13.
Leszczyński Antoni — Gdańska 29.
Leszczyński Leonard — Trębacka 4.
Leśniewski Józef — Srebrna 14.
Leśniowski Antoni — Widok 10.
Leśniowski Stefan — Widok 10.
Lewenfisz Henryk — Śniadeckich 13.
Lewenstam Marja — Chmielna 55.
Lewenstein Jakób — Piękna 21.
Lewensten Józef — Marszałkow. 81.
Lewenstern Eug. — Wspólna 62.
Lewicka Eugenja — Belwederska 44
Lewicki Henryk — Krucza 12.
Lewicki Izydor — Sienna 9.
Lewin Gerszon — Miodowa 9.
Lewin Henoch — Niecała 12.
Lewin Izaak — Nowolipki 5.
Lewin Leon — Tłomackie 2.
Lewin Nachum — Leszno 19.
Lewinson Szymon — Senatorska 10
Lewiss Mikołaj — Marszałkow. 138.
Libensztejn Jochel — Pańska 67.
Librowicz Mordka — Ogrodowa 40.
Lichtenbaum Abraham — Poznań. 38.
Lichtenbaumowa Natalja — Pozn. 38.

Lichtenberg Izaak — Muranowska 36.
Lichtenberg Szmul — Muranow. 31.
Lichtenstein Mojżesz — Sienna 32.
Likier Abraham — Prosta 8.
Likiernik Maurycy — Hoża 41.
Liljenfeld Szymon — Twarda 28.
Lilpop Wacław — Nowogrodzka 33.
Limanowski Stanisław — Krucza 25.
Linda Tadeusz Marcin — Piękna 32.
Lindeman Włodzimierz — Ludna 11.
Lindenfeld Berta — Sienna 20.
Lipes Mordhel — Twarda 5.
Lipczyński Wacław — Wilcza 11.
Lipiński Edward — Hoża 66.
Lipski Edward — Sosnowa 12.
Lipsztat Jakób — Żelazna Brama 1.
Lipszyc Izaak — Żórawia 24a.
Lipszyc Mieczysław — Książęca 6.
Litauer Amelja — Natolińska 6.
Lobmanówna Halina — Wilcza 31.
Lorentowicz Leonard—Marszałk. 110.
Loth Edward — Składowa 4.
Lothe Noe — Koszykowa 20.
Lubczyński Józef — Puławska 24.
Lubelczyk Eli — Niecała 10.
Lubelski Maurycy — Jerozolimska 43.
Lubliner Stanisław — Zgoda 9.
Lukas Stefan — Czysta 8.
Luxenburg Józef — Ś-to Krzyska 35.
Lück Aleksander — Krucza 5.

Ł

Łabędź Jakób — Pl. Krasińsk. 10.
Łaguna Jan — Zielna 6.
Łapińska Zofja — Bonifraterska 12.
Łapiński Teodor — Bonifraterska 12.
Łapiński Wacław — Jerozolimska 20.
Łaski-Korab Zygmunt — Hoża 80.
Łazarowicz Klemens — Żórawia 19.
Łażyński Marjan — Solec 93.
Łobacz Stefan — Em. Plater 19.
Łopatto Antonina — Al. 3 Maja 16.
Łopieński Bolesław — Wolska 4.
Łoskiewicz Mit. — Nowogrodzka 75.
Łubieński Kazimierz — Traugutta 6.
Łuczycki Bronisław — Sadowa 12.
Łukasiewicz Ewmen — Miedziana 10.
Łukaszewicz Ew. — Barbary 8.
Łuniewski Karol — Poznańska 14.
Łyskawiński Stanisław — Żelazna 81.

M

Machowicz Józef — Żelazna 4.
Mackiewicz Jakób — Niecała 2.
Mackiewicz Paweł P. — Leszno 13.
Maczewski Robert — Poznańska 14.
Madej Kazimierz — Hoża 49.
Majzner Mojżesz — Nowolipki 23.
Majzner Mojżesz — Ogrodowa 27.
Makowski Antoni — Krucza 37.
Makowski Ignacy — Em. Plater 33.
Malniakowa Krejna — Sienna 32.
Maciejewski Kazimierz — Długa 50.
Magnuszewska Jadw. — Strzelec. 46.
Majewska Regina — Złota 34.
Majewska Gabrjela — Nowogr. 44.
Makowski Izydor — Polna 64.
Makowski Tytus — Wiejska 1.
Maleciński Juljusz — Polna 72.
Maleszewska Zuzanna — Żórawia 47.
Malniak Izydor — Marszałkow. 137.
Malinowski Feliks — Kopernika 15.
Malinowski Stefan — Marszałk. 74.
Malinowski Władysław — Złota 83.
Małachowski Miecz. — Grzybow. 69.
Małynicz Jakób — Chocimska 25.
Mandel Bernard — Ogrodowa 20.
Manduk Antoni — Chłodna 68.
Mantin Izrael — Chłodna 30.
Mańkowska Leona — Wspólna 10.
Marcinkiewicz E. — Sienna 30.
Marcuńczyk Jerzy — Krucza 14.
Marczewski Jan — Smolna 36.
Margulies Luzer — Ciepła 4.
Marjanko Tauba — Nowolipki 43.
Marjenstras Wilhelm — Gęsia 8.
Markert Wacław — Parkowa 39.
Markiewicz Jan — Ś-to Krzyska 16.
Markiewiczowa Teod. — Chmielna 28.
Markowski Bronisław — Krucza 12.
Markowski Tadeusz — Jerozol. 79.
Markson Minar — Sienkiewicza 10.
Markusfeld Abram — Pańska 20.
Markusfeld Stanisław — Bracka 3.
Markusfeld Stanisław — Widok 23.
Markuszewicz Roman — Elektor. 11.
Maroński Stan. — Koszykowa 43.
Marowski Piotr — Lwowska 3.
Matecki Wład. — Bagatela 15.
Matusewiczówna Jadw. — Wspól. 47.
Matusiak Stanisł. — Służewska 7.
Matuszkiewicz Miecz — Nowogr. 2.
Mayzner Nikodem — Marszałk. 137.
Mazaraki Kazim. — Mazowiecka 16.
Mazurek Józef — Chmielna 38.
Mazurkiewicz Jan — Hoża 58.
Mazurkiewicz Wład. Okólnik 5a.
Mączyński Stefan — Niecała 4.
Meissner Alfred — Mokotowska 14.
Mejłachowicz Salomon — Koszyk. 15.
Melanowski Władysław—Żórawia 31.
Melzak Maurycy — Natolińska 9.
Melzak Naftal — Miła 43.
Mendelsburg Anna — Wspólna 9.
Merelender Izydor — Jerozol. 7.
Mergel Wacław — Nowogrodzka 22.
Merlenfer Michał — Jerozolimska 7.
Merunowicz Roman — Nowogr. 4.
Messing Anna — Leszno 59.
Messing Zygmunt — Hoża 14.

Mesz Frajda — Orla 4.
Mesz Natan — Marszałkowska 146.
Metelski Norbert — Śniadeckich 13.
Meyer Franciszek — Mokotowska 20.
Meyerson Samuel — Marszałk. 97.
Mężyński Jan — Marszałkowska 110.
Miazio Wład. — Stare Miasto 40.
Mic Jakób — Nowolipie 49a.
Michalec Feliks — Poznańska 21.
Michalski Jerzy — Daleka 4.
Michalski Zdzisław — Poznańska 17.
Michałowicz Miecz. — Kol. Lubeck.
Michałowska M. — Marszałk. 22.
Michałowski Bohdan — Wilcza 44.
Michałowski Stanisł. — Pokorna 12.
Mieszkis Stef.—Szp. Ujazd. bud. 13.
Miętkiewicz W. J. — Nowolipki 41.
Mikiciński Miron — Miodowa 23.
Mikoleit Aniela — Bracka 13.
Miklaszewski Walenty — Hoża 28.
Mikułowski Włodz.. — Marszałk. 47..
Millak Henryk — Jerozolimska 53.
Milejkowski Abram — Senator. 36.
Milejkowski Izrael — Złota 50.
Milewski Tadeusz — Elekt. 12.
Mieszkowski Marjan — Zielna 50.
Miklaszewska Jan. — Rakowiecka 6.
Mintz Dawid — Zielna 46.
Mioduszewski Bol. — Grójecka 42a.
Miron Juljan — Ś-to Jerska 18.
Misiewicz Janina — Nowolipki 44.
Miszurski Eljasz — Zielna 32.
Mioduszewski Czesław—Wileńska 31.
Mitkiewicz Karol — Filtrowa 44.
Mitkus Witold — Chłodna 27.
Moczarski Witold — Daniłow. 8.
Moczulska Jadwiga — Chmielna 32.
Moczulski Jan — ks. Skorupki 14.
Modzakowski Jerzy — Brzozowa 12.
Monsiorski Zygmunt — Wspólna 42.
Montygierd Wiktor — Elekt. 53.
Morawiecka Janina — Nowogr. 59.
Morawski Konrad — Długa 10.
Morgenstern Józefa — Złota 26.
Morysińska Janina — Hoża 40.
Mosakowski Jan — Koszykowa 70.
Mostowska Zofja — Górnośląska 16
Moszkowicz Benedykt — Radzymińska 32.
Moszkowicz Izyd. — Tamka 45b.
Mozołowska Jadwiga—Szk. Podch.
Mozołowski Stefan — Szk. Podch.
Mucho Wacław — Rynkowa 11.
Mundla Dawid — Leszno 52.
Munwez Jakób — Długa 26.
Muszalski Czesław — Żórawia 23.
Muszkatblat Paulina — Krochmal. 15.
Muszkatblat Perec — Śliska 51.
Muszyński Kazim. Nowogrodz. 15.
Muszyński Stan. — Śniadeckich 15.
Mutermilch Jan — Nowolipie 13.
Mutermilch Stan. — Koszykowa 20.

N

Naftali Szulamis — Leszno 99.
Narkiewicz Jadwiga — Ogrodowa 15.
Nakonieczników Bron. — Bracka 23.
Narkiewicz Ludwik — Ogrodowa 15.
Natanson Abram — Graniczna 13.
Natanson Antoni — Jasna 6.
Nawaduński Wł. — Praga szp. P. P.
Nawrocki Stanisław — Zielna 5.
Nehring Leon — Marszałkowska 97a.
Nejman Jakób — Żelazna 71.
Nelken Jan — Matejki 6.
Netcer Stanisław — Wilcza 10.
Neugebauer Juljusz — Ludna 1.
Neuding-Szpilman Paul. — Grój. 9.
Neufeld Henryk — Królewska 51.
Neuman Brunon — Wspólna 3a.
Neuman Icek — Koszykowa 70.
Nieciecka Gabrjela — Srebrna 12.
Nieczyporowicz L. — Bednarska 9.
Niedźwiedzki Stanisław — Piękna 62.
Nielubowicz Kazimierz — Hoża 70.
Niemczyk Menasze — Dzielna 3.
Niedźwiecka Jadwiga — Koszyk. 19.
Niekraszewicz Włodz. — Nowogr. 9
Niemyski Wiktor — Żelazna 75.
Niepokajczycka Jadwiga — Polna 66.
Niesbaum Józef — Elektoralna 7.
Niewiadomski Franciszek — Marszałkowska 73.
Niewiński Władysław — Żelazna 84.
Nisenson Dawid — Leszno 10.
Nitsch Roman — Nowy-Świat 19.
Noiszewski Kazim. — Krucza 38.
Noszczyc Henryk — Hoża 80.
Nowacki Ludomir — Żórawia 13.
Nowakowski Wiktor — Hoża 23.
Nowicka Wiktorja — Leszno 136.
Nurzyński Feliks — Bracka 5.
Nusbaum Henryk — Nowogrodz. 40.
Nusbaum Maks. — Jerozolimska 45.

O

Obrębski Zygmunt — Al. Szucha 9.
Offenberg Hercenszt. — Wspólna 62.
Offenberg Jan — Wilcza 26.
Offmański Mieczysław — Koszyk. 23
Okoński Michał — Hoża 64.
Oks Srul — Miła 25.
Olesiński Ignacy — Chmielna 11.
Olszewski Albin — Grzybowska 66.
Olszewski Wacław — Sosnowa 9.
Opacki Juljusz — Żórawia 8.
Opacki Kazim. — Nowowiejska 16.
Oppenheim Samuel — Żabia 3.

Opalski Adam — Hoża 61.
Openheim Benjamin — Krucza 6.
Orlewicz Stanisław — Wilcza 14a.
Orliński Menasz — Żel. Brama 4.
Orłowski Edward — Hoża 15.
Orłowski Miecz — Marszałk. 53.
Orłowski Mordcha — Nalewki 9.
Orłowski Wit. E. — Jerozolimska 17.
Orzech Chil — Dzielna 16.
Orzechowski Kazimierz — Pl. Napoleona 6.
Orzeł Kazimierz — Matejki 4.
Osiński Eugenjusz — Mokotowska 7.
Osmolski Władysł. — Jerozol. 45.
Ossowska Alicja — Krucza 8.
Ossowski Aleksander — Chłodna 32.
Ostaszewski Władysław — Żórawia 18.
Ostrowski Wład. — Nowowiejska 33.
Ostrowski Mordko — Nalewki 1.
Ostrzycki Kaz. — Śto-Krzyska 44.
Osuchowski Adolf — Wspólna 31.
Otto Czesław — Krucza 40.
Owczarek Aleks. — Graniczna 15.
Owczarek Leon — Wilcza 2.
Oyrzanowska Jadwiga — Chmiel. 10.
Oziembłowski Juljan — Wileńska 19.

P

Pallier Aleks. — Nowogrodzka 48.
Pain Efraim — Targowa 64.
Papierny Kisiel — Elektoralna 14.
Paprocki Stan. — Miedziana 7.
Paradistal Stanisł. — Żórawia 6.
Parczewski Aleks. — Ujazdowska 22.
Paschalis Michalina — Wspólna 54a.
Paszkiewicz Ludwik — Targowa 59.
Paszkiewicz Tadeusz — Sosnowa 9.
Paszkowska Witolda — Leszno 58.
Paterbsurg Miecz. — Solna 18.
Patocki Adam — Nowowiejska 25.
Pawlak Jan — Polna 50.
Pawełek Alojzy — Poznańska 37.
Pawlikowski Klemens — Skorupki 3.
Pawłowicz Bronisław — Wilcza 28.
Pawłowski Adam — Wspólna 14.
Pawlowski Juljan — Zgoda 1.
Peker Michał — Nowolipki 30.
Pekel's Rubis — Nowolipie — 49a.
Penzon Izrael — Jagiellońska 27.
Perec Mojżesz — Kupiecka 8.
Perkowicz Juljusz — Przeskok 4.
Perl Marja — Marszalk. 72.
Perzanowski Zygm. A. — Sosnowa 9.
Perzyński Jan — Skorupki 6.
Petrusewicz Marja — Żórawia 42.
Petrynowicz Marjan — Chmielna 10.
Pędzich Juljan — Nowy-Świat 40.
Pękosławski Leon — Jagiellon. 27.
Pęski Olgierd — Krucza 34.

Piasecki Marjan — Łucka 6.
Piaszczyński Jan — Moniuszki 6.
Pieńkowski Marjan — Wiejska 18.
Pieńkowski Stefan — Szopena 6.
Pieracka-Sołtysik E. — Browarna 17.
Piętkowski Bronisław — Szopena 18.
Pinskier Aleksander — Wilcza 46.
Piotrowska Wikt. — Koszykowa 32.
Piotrowski Kazimierz — Kopernika 43.
Piotrowski Władysław — Koszykowa 32.
Piórek Lucjan — Żelazna 4.
Pitzelówna Halina — Marszałk. 81.
Piwko Natan — Dzielna 3.
Piwoński Kazim. — Wrzesińska 2.
Plewko Jerzy — Wilcza 43.
Plużański Leon — Nowy-Świat 37.
Pniewski Klemens — Lwowska 11.
Pniewski Roman — Tłomackie 3.
Podczaski Teodor — Czackiego 11.
Podkowiński Z. — Polna 64.
Podkoliński Feliks — Bielańska 4.
Pokorny Gwid J. — Koszykowa 39.
Pokrzewiński St. — Karmelicka 10.
Polak Józef — Nowogrodzka 82.
Polakow Rozalja — Żelazna 43.
Polkowska Jadwiga — Wilcza 22.
Polkowski Kazim. — Agryk. 9.
Polański Wacław — Marszałk. 61.
Półtorzycka Stanisława — Górnośląska 20.
Pomper Ewel — Leszno 84.
Pomper Jakób — Zielna 15.
Poncet de Sandon — Sienna 29.
Poncz Ludwik — Królewska 29.
Popiel Włodzimierz — Widok 21.
Popławski Bol. — Koszykowa 30.
Popławski Jan — Smocza 7.
Porajski Marjan — N.-Senat. 10.
Porębski Wład. — Senatorska 4.
Porydzaj Stanisław — Krucza 12.
Porzycki Henryk — Wilcza 47.
Potrzobowski Karol — Złota 14.
Poznański Adolf — Sienna 30.
Poznański Michał — Mokotowska 52.
Pracki Józef — Mokotowska 15.
Prager Edward — Pańska 47.
Pręczkowski Stefan — Śniadeck. 23.
Pręgowski Piotr — Wilcza 26.
Prokopowicz Marja — Kredytowa 9.
Proszower Wł. — Marszałk. 68.
Proszowski Wiktor — Koszykowa 22.
Pruski Piotr — Polna 50.
Prussak Leon — Leszno 15.
Prussakowa Salomea — Leszno 15.
Pruszyńska Marja — Polna 40.
Prywman Michał — Żelazna 76.
Przedborski Aleks. — Syrokomli 2.
Przedborski Jan — Marszałk. 137.
Przedpełska Halina — Okólnik 5a.

Przeorski Bohdan — Nowowiej. 11.
Przeradzka Karaś Henr. — Hoża 51.
Przesmycki Feliks — Krucza 8.
Przyborowski Adam — Sewer. 5.
Przygoda Wład. — Granicz. 4.
Przyrembel Michał — Wilcza 45.
Przywieczerski Wit. — Marszałk. 9.
Puchalski Walery — Niecała 9.
Puławski Arkadjusz — Żelazna 4.
Pupko Samuel — Nowolipki 12.
Puszet Henryk — Chmielna 44.

R

Rabinowicz Henr. — Nowogr. 36.
Rabinowicz Noj — Nowolipie 49.
Rachoń Klementyna — Złota 29.
Raciążek Gustaw — Boduena 2.
Racinowski Albin — Widok 19.
Raczkowski Jan — Pańska 44.
Raczyński Kazimierz — Nowow. 33.
Raczyński Mikołaj — Jerozolim. 55.
Radliński Zygmunt — Brzozowa 12.
Radwan Stanisław — Wiejska 11.
Radziwiłłowicz Raf. — Al. 3 Maja 16.
Radziwonowiczowa A. — Złota 55.
Radziszewski Piotr — Złota 48.
Radziszewski Wład. — Wspólna 73.
Rajchert Maurycy S — Graniczna 4.
Rajchman Ludwik — Chocimska 26.
Rajgrodzki Norb. — Żórawia 24.
Rajman Pesach — Ząbkowska 4.
Rajper Bohdan — Brzeska 21.
Rajzenberg Hirsz — Sierakowska 5.
Rakowska Marja — Hoża 70.
Rakowski Tadeusz — Pl. 3 Krz. 8.
Rakowski Wacław — Śniadeckich 9.
Rall Szapiro — Fejga — Twarda 15.
Rappaport Abram — Freta 15.
Rapczewski Jan — Wojsk. Inst. S.
Rapczyński Eugenjusz — Marszałkowska 49.
Rapiport Zelma — Leszno 52.
Rappel Michał — Ś-to Jerska 30.
Ratner Blumenszt. — Nowiniarska 20.
Raźniewski Zygmunt — Pokorna 12.
Redel Dawid — Leszno 48.
Regelman Maurycy — Złota 16.
Regirer Aleks. — Ogorodowa 52.
Reicher Eleon. — Królewska 31.
Reise Jerzy — Kopernika 16.
Reklewski Witold — Nowogr. 43.
Religioni Antoni — Służewska 7.
Reutt-Boremska Marja — Nowogrodzka 75.
Reznik Jechok — Prosta 19.
Ręczajski Wacław — Boduena 3.
Riedel Otton — Królewska 19.
Rieznik Jakób — Zimna 5.
Rittenberg Samuel — Senatorska 10.
Robin Wilhelm — Marszałk. 113.
Rodys Władysł. — Mokotowska 58.
Rodziwicz Franciszek — Szopena 8.
Rogalski Wojciech — Piękna 1.
Rogowska Janina — Koszykowa 28.
Rogoziński Jerzy — Piękna 15.
Rogoziński Piotr — Ciepła 9.
Rogóski Jan J. — Ś-go Wincentego 6.
Rom Zygmunt — Zielna 24.
Rontaler Stefan — Al. Róż 8.
Rosałowski Karol — Stalowa 28.
Roselt Henryk — Ś-to Jerska 34.
Rosenberg Jakób — Złota 34.
Rosenberg Pinkus — Chłodna 41.
Rosenblumówna Liba — Jerozol. 41.
Rosenblum Zofja — Bagatela 13.
Rosengart Aleksander—Obożna 11.
Rosenblat Jakób — Żórawia 33.
Rosenblüh Alfred — Graniczna 75.
Rosental Izaak — Królewska 29a.
Rosenthalowa Ewelina — Twarda 20.
Rosentalowa Olga — Graniczna 16.
Rosnowski Michał — Szp. Ujazd.
Rostkowska Zofja — Chłodna 26.
Roszczewski Stefan — Marcinkowskiego 3.
Roszkowski Józ. — Jerozolimska 24.
Roszkowski Marjan — Zielna 11.
Roszkowski Zygm. — Bagatela 15.
Rościszewska Wolska — Śniadec. 22.
Rotermund Stefan — Hoża 21.
Rothaub Zygmunt — Mazowiecka 38.
Rothert Karol — Mokotowska 37.
Rotstadt Juljan — Żórawia 22.
Roupert Stanisław — Złota 58.
Rousseau Ludwik — Foksal 15.
Rowińska Aleks. — Franciszkańska 3.
Rozenblat Jan — Pawia 27.
Rozbicki Imisław — Tamka 46.
Rozental Maur. — Foksal 16.
Różewski Stanisł. — Polna 72.
Różycki Stefan — Polna 46.
Rubiecka Marja — Czerniakow. 131.
Rubinlicht Stanisław — Chłodna 66.
Rubinrant Herman — Obożna 11.
Rubinrot Stanisław — Graniczna 3.
Rubinstein Ignacy — Sienna 9.
Rubinstein Izrael — Sienna 9.
Rubinstein Jerzy — Próżna 14.
Rubinstein Józef — Gęsia 22.
Rubinsztejn Mojżesz — Graniczna 15.
Rudolf Aleks. — Smolna 38.
Rudziński Stanisław — Wileńska 9.
Rudziński Walenty — Krucza 49.
Rudzki Przemysław — Chmielna 11.
Rudzki Stefan — Piękna 8.
Ruszczycki Ludwik — N.-Świat 46.
Ruszczyc Tadeusz — Czackiego 9.
Ruszkowski Jan — Nowogrodzka 7.
Rutkowski Henryk — Polna 70.
Rutkowski Jerzy — Lwowska 1.
Różycki Feliks — Hoża 62.

Rybacki Franc. — Moniuszki 6.
Rybus Mieczysław — Puławska 7.
Rychliński Karol — Mazowiecka 4.
Rychter Stanisław — Mazowiecka 4.
Ryftyn Zofja — Chmielna 72.
Ryłko Marjan — Śniadeckich 6.
Rymaszewski Jerzy — Puławska 91.
Rymaszewski Wład. — Jagiell. 9.
Rytel Aleksander — Polna 70.
Rywlin Jakób — Leszno 37.
Rywosz Dawid — Pl. Krasińskich 8a.
Rząd Antoni — Boduena 1.
Rząśnicki Adolf — Dobra 75.
Rzeczycka Zofja — Kredytowa 9.

S

Sabat Bronisław — Górnośląska 45.
Sachs Feliks — Hoża 39.
Sadowska Zofja — Mazowiecka 7.
Sadkowski Czesław — Hoża 32.
Safjan Henryk — Szpitalna 3.
Saidman — Tadeusz — Miodowa 5.
Salberg Janina — Złota 47.
Salomon Leon — Piękna 35.
Salomon Mojżesz M. Ś-to Jerska 30.
Sałasiński Jan — Natolińska 8.
Sarcewicz Wanda — Puławska 14.
Saski Stanisław — Żelazna 4.
Sattler Joachim — Orla 13.
Sawicki Bronisław — Bracka 16.
Sawicki Władysław — Moniuszki 8.
Sawczyński Witold — Piękna 1.
Schaier Edmund — Mazowiecka 7.
Schlager Leon — Królewska 27.
Schild Stan. Wojciech—Grójecka 44.
Segał Marek — Kupiecka
Segał Mojżesz — Leszno 6.
Segał Moszek Metel — Kupiecka 7
Segał Zygm. — Graniczna 15.
Semerau Mściwój — Żórawia 4a.
Serafiński Tadeusz — Wspólna 37.
Serkowski Stan. — Ś-to Krzyska 16.
Sęczyc Jakób — Mokotowska 19.
Sędziak Jan — Kredytowa 10.
Sędziuk Kazimierz — Wspólna 25.
Sękowski Stef. — Czerniakow. 152.
Siedlecka Anna — Widok 5.
Sienkiewicz Wal. — Wilcza 65.
Sieraha Wład. — Nadwiślańska 17.
Sieradzki Stan. — Złota 59a.
Sierakowski Stanisław — Polna 52.
Sieramski Wład. — Sewerynów 5a.
Sieragowski Roman — Plac Dąbrowskiego 6.
Sierota Salomea — Leszno 31.
Skorko Jan — Żórawia 28.
Sikorska Helena — Warecka 14.
Simchowicz Teofil — Złota 28.
Sikorski Henryk — Uniwersytet.
Silberlast Nikodem — Wspólna 3.
Simon Aleksander — Jasna 26.
Simonson Kazimiera — Marszałk. 33.
Singer Michał — Targowa 63.
Sinołęcki Robert — Warecka 9.
Sirota Lewi — Ogrodowa 27.
Spiro Andrzej — Piękna 41.
Sitkowski Wacław — Wilcza 28.
Skarzyński Kazimierz — Jerozol. 31.
Skłodowski Józ. — Pl. Trz. Krzyży 2.
Skokowska Marja — Zielna 11.
Skomorowski Aleks. — Gęsia 49.
Skorupski Edward — Trębacka 2.
Skotnicki Arkadjusz — Elektoral. 11.
Skwarczenko Gabr. — Mokotow. 5.
Skwarczyńska-Prądzyńska Anna — Nowowiejska 22.
Ślaski Juljan — Marszałkowska 31.
Śliwiński Romuald — Chmielna 26.
Śliwińska Marja — Wspólna 33.
Siednicki Stanisław — Wileńska 23.
Sławiński Zdzisław — Nowogr. 48.
Słomiński Ludwik — Marszałk. 109.
Słoński Otton — Wspólna 10.
Słowik Jerzy Izrael M.—Nowolipki 44.
Smolaga Piotr — Chocimska 29.
Smoleński Stef. — Powązki, I baon san.
Smoniewski Władysław — Jeroz. 51.
Śniegocki Leon — Marszałkowska 33.
Sobański Janusz — Sienna 14.
Sobański Roman — Al. Ujazd. 37.
Sobierański Jan — Żórawia 6.
Sobieszczański Lucjan — Bracka 10.
Sobocińska Wanda — Mokotow. 24.
Sochaczewek Jud. — Wspólna 62.
Sojecki Eug. — Żórawia 1.
Sokołowski Kazimierz — Jerozol. 28.
Sokołowski Tadeusz — Próżna 5.
Solman Ignacy — Jerozolim. 40.
Solomon Leon — Piękna 35.
Solowiejczyk Aron — Chmielna 34.
Sołowiejczyk Pola — Marsz. 139.
Somach Ruchla — Nalewki 13.
Sommer Józef — Chłodna 28.
Sosnowski Stanisław — Barbary 9.
Sowiński Kazimierz — Hoża 5.
Sroczyński Stan. — Koszykowa 82a.
Srokowska Marja — Hoża 5.
Spielman Jakób — Grójecka 9.
Spielman Karol — Senatorska 22.
Spira Marjan — Muranowska 24.
Spilrejn Abraham — Grzybowska 15.
Srebrna Danuta — Prosta 19.
Srebrny Jan — Hoża 41.
Srebrny Zygmunt — Sienkiewicza 12.
Srokowska Regina — Wspólna 62.
Srednicki Stanisław — Wileńska 23.
Stabholc Henryk — Marszałk. 113.
Stamirowska Zofja — Służewska 7.
Staniszewski Wł. — Nowogrodzka 26.
Stankiewicz Czesław — Złota 3.

Stankiewicz Rem. — Skorupki 6.
Stankiewicz Trybowska — Wilcza 9.
Stankiewicz Zygmunt — Niecała 1.
Starkiewicz Wład. — Marszałk. 76.
Stefanowicz Aleksan. — Wspólna 7.
Stefanowicz Zygm. — Marszałk. 4.
Stefanowski Antoni — Kopernika 11.
Stefański Wacław — Marszałk. 71.
Steinsapir Zelig — Muranowska 24.
Sterling Wacław — Żórawia 24.
Sterling Władysław — Boduena 1.
Sterling-Okuniewski St. Marsz. 41.
Stern Filip — Pawia 62.
Stetkiewicz Stan. — Al. 3 Maja 9.
Stępień Bronisł. — Nadwiślańska 17.
Stępniewski T. — Zielna 11.
Stopnocka Marja — Mokotowska, 26.
Straszun-Minc Anna — Senator. 32.
Straszyński Adam — Kr.-Przedm. 21.
Strawiński Hieronim — Dolna 17.
Stückgold Haskiel—Muranowska 34.
Stückgold Abram — Chłodna 39a.
Stückgold Wł. — Orla 6.
Stypułkowska Aleks. — Puławska 91.
Stypułkowski St. — Puławska 91.
Suchcicki Teofil — Leszczyńska 6.
Suchotin Borys — Franciszk. 10.
Surawska Marja — Kopernika 12.
Surawski Jan — Kopernika 12.
Szajnberg Jakób — Solna 9.
Szamota Tadeusz — Krucza 10.
Szaniawska Nina — Wiejska 19.
Szarecki Bolesław — Piękna 1.
Szczawińska Wanda — N-Świat 22.
Szczepański Zdzisław — Nowogr. 59.
Szczerbiński Wł. — Al. Ujazd. 6-8.
Szczęsny Kazim. — Ogrodowa 71.
Szczodrowska Marja — Widok 11.
Szczodrowski Henryk — Widok 11.
Szejman Hipolit — Hortensja 6.
Szemiott Wacław — Widok 23.
Szonajch Władysław — Krak.-Przedmieście 65.
Szenderowicz Naum — Senatorska 6.
Szendzikowski Wł. — Nowogrodz. 37.
Szenhak Izydor — Pańska 26.
Szenker Nussem — Ś-to Jerska 30.
Szenkier Dawid — Niecała 14.
Szenwic Wilhelm — Graniczna 4.
Szepelska Janina — Nowy Świat 21.
Szepelski Konr. — Marszałk. 6.
Szer Róża — Zimna 4.
Szerszyński Bronisław—Mokotow. 11.
Szereszewski Samuel—11 Listop. 25.
Szerypo Ryszard — Piękna 25.
Szlązkiewicz Hal. — Leszno szp. dz. 136.
Szlezinger Eugenja — Leszno 77.
Szlubowski Jan — Puławska 107.
Szmakfefer Kazim. — Czackiego 11.
Szmerner Szymon — Komitetowa 3.
Szmurło Ant. — Marszałk. 25.
Szmuszkowicz J. — Twarda 24.
Sznabel Adam Andrzej — Złota 58.
Szour Michał — Złota 32.
Szpilman-Ginzburg Fr. — Miła 35.
Szokalski Kazimierz — Sienna 8.
Szper Józef — Żórawia 13.
Szpikowski Ignacy — Nowogrodz. 28.
Szpilman Franc. — Miła 35.
Szpilman Paulina — Grójecka 9.
Szpinakówna Leonja — Ciepła 6.
Szpinak Adolf — Leszno 61.
Szteiner Władysław — Żelazna 4.
Szteinkalk Zelman — Nowolipki 17.
Sztern Manuel — Chłodna 7.
Sztokman Rozenblum —Twarda 62.
Szufnagiel Jadwiga — Leszno 71.
Szulc Gustaw — Puławska 10.
Szulc Jadwiga — Moniuszki 6.
Szuldberg Bron. — Marszałkow. 151.
Szumlański Witold — Marszałk. 73.
Szumski Jan — Zakroczymska 6.
Szwalberg Izrael — Brzeska 17.
Szwarc Adolf — Warecka 9.
Szwarcenberg Kazim. — Elektor. 13.
Szwarman Józef — Zielna 9.
Szweicer Jakób — Dworska 17.
Szwejkowski Józef — Wronia 50.
Szwojnicki Antoni—Nowowiejska 35.
Szybowski Bron. — Żelazna 84.
Szyfrys Ajzyk — Nowolipie 51.
Szyk Naum — Rymarska 10.
Szykiert Alfred — Moniuszki 2.
Szymański Bron. — Elektoralna 34.
Szymański Norbert — Żórawia 42.
Szymański Seweryn — Piękna 16b.
Szymański Stef. — Pl. 3 Krzyży 11.
Szymanowski Stan. — Czerw. Krz. 4.
Szymanowski Zygmunt — Flory 5.
Szyndler Alfons — Żórawia 49.
Śluskowska Apolonja — Smolna 7.
Śliwonin Sabinjan — Dobra 27.
Śmiechowska-Dąbrowska H. — Lit. 2
Śmiechowski Antoni — Szpitalna 12.
Śmietański Marjan — Zielna 6.
Śmigielska Marja — Zielna 27.
Śniegocki Leon — Wspólna 47.
Śniegocki Wład. — Żelazna 90.
Świątecki Jan — Żelazna 29.
Świder Zdzisław — Dzika 15.
Świętochowski Ignacy — Krucza 15.
Świętochowska Ludwika — Piękna 11b.
Świtalska Julja — Krucza 31.
Sznajderman Icek — Karmel. 6.

T

Tabecki Romuald — Koszykowa 43.
Tannenbaum Leon — Warecka 9.

Taraszkiewicz Edmund — Hoża 22.
Tarczyńska Helena — Polna 32.
Tarnowicz Helena Z. — Leszno 72.
Teichner Izydor — Sienna 8.
Temerson Hersz — Żelazna 42.
Temkinówna Marja — Hoża 45.
Temler Józef — Em. Plater 11.
Tendler Maksym. Ś-to Krzyska 46.
Tenenbaum Abram — Koszykowa 45.
Teszner Leon — Królewska 41.
Thursz Dawid — Chłodna 15.
Tippelt Edward — Kamionkowska 16
Tokarski Karol — Żórawia 40.
Tołłoczko Antonina — Hoża 51.
Tomaszewska Marja — Starynkiewicza klin. poł.
Tomaszewski Stan. — Flory 9.
Tonnenberg Leon — Chłodna 20.
Torchalski Jerzy — Jagiell. 27.
Torokan-Popowski — Chmielna 126.
Torończyk Herman — Elektoralna 17.
Traczuk Eugenj. — Leszno 77.
Traczyński Jan — Ś-to Krzyska 30.
Trawiński Marjan — Twarda 21.
Trejwisz Eugenj. — Nowy Świat 21.
Trenker Henryk — Nowowiejska 3.
Trojecki Kazimierz — Marszałk. 25.
Truskierowa Gustawa — Natolin. 10.
Tryjarski Eugenjusz — Skorupki 14.
Trypolski Karol — Madalińskiego 15.
Trzciński Tadeusz — Marszałk. 85.
Trzebiński Jan — Ossolińskich 6.
Turkiewicz Euzebjusz — Nowogr. 44.
urkiewicz Euzebjusz — Nowogr. 44.
Turski Antoni — Sosnowa 13.
Tuz Stanisław — Krucza 7.
Tyczka Witold — Grójecka 44.
Tyczyński Tadeusz — Bednarska 21.
Tylbor Rubin vel R. — Nalewki 38.
Tymieniecki Edward — Piękna 36.
Typograf Józef — Rymarska 10.
Tyrchowski Wład. — Marszałk. 68.
Tyszkse Witold — Marszałk. 50.
Tuszowska Helena — Ujazdowska 22.

U

Ukraińczyk Rywka — Chłodna 22.
Ulński Henryk — Boduena 2
Ulle Edward — Podchorążych 59.
Urlik Markus — Sienna 82.
Uspieński Mikołaj — Wspólna 37.
Uszycki Kazimierz — Zgoda 4.
Uzdański Salomon — Graniczna 4.
Uzlaner Jewno — Dzielna 33.

V

Vacqueref Karol — Piękna 18.
Verständing Zygmunt — Piękna 45.

W

Waga Franciszek — Piękna 1.
Wagner Kazimierz — Marszałk 87.
Wajdenfeld Wład. — Nowolipki 24.
Wajnsztok Sam. Szl. — Stalowa 4.
Wajs Edward — Złota 50.
Wajsfleisz Szmul — Wileńska 7.
Walc Jan — Lipowa 7.
Walawski Jord. Hilary — Stalowa 6.
Walawski Juljan — Stalowa 6.
Walczak Maurycy — Sienna 69.
Waldeberg Henryk — Książęca 6.
Walfisz Artur — Piękna 62.
Walknowski Ludwik — Żórawia 18.
Wandel Konstanty — Sandomier. 23.
Wandycz Jerzy — Targowa 14.
Wapiński Izaak — Królewska 41.
Wasertregerówna Zofja — Złota 50.
Wasilewski Roman — Marszałk. 40.
Waśniewski Paweł — Leszno 113.
Watraszewski Ksawery — Książęca 2.
Waserman Henr. — Żórawia 4.
Wasilewski Eug. — Św. Wincent. 47.
Wąsowicz Stanisł. — Wolska 4.
Weingott Lucjan — Żel. Brama 6.
Weinkiper Emanuel — Leszno 54.
Weinkiper Joel — Ś-to Krzyska 44.
Weinberger Anna — Zielna 31.
Wejnert Bronisław — Marszałk. 55.
Wejntraub Szlaum — Senatorska 32.
Weisblat Juljan — Marszałk. 142.
Weissel Antoni — Chłodna 44.
Wejzoch Tadeusz — Ceglana 10.
Welfle Tad. Jan — Karolkowa 79.
Welman Roman — Szopena 16.
Werbski Jan — Smolna 38.
Wereszczako Zofja — Czerniakowska 206.
Werkenthin Wiktorja — Al. Ujaz. 34.
Wernic Leon — Jerozolimska 16.
Wertheim Aleksander — Jerozol. 75.
Wertenstein Jakób — Senatorska 6.
Wędrychowski Kaz. Jagiellońska 9.
Węgierko Jakób — Mazowiecka 3.
Węgiersko Sima — Mazowiecka 3.
Wichert Franciszek — Bonifrat. 12.
Widawski Abr. M. Ś-to Jerska 11a.
Wieczorek Antoni — Śliska 10.
Wieliczko Juljusz — Hoża 42.
Wielowiejski Stanisław — Trębacka 10.
Wierzbicki Jan — Wspólna 51.
Wierzbowski Władysł. — Wilcza 5.
Więckowski Julj. — Grzybowska 69.
Wigdorowicz Eli-Hersz Chłodna 2.
Wiktorowicz Ryszard — N. Brudno.
Wilamowski Bolesław — Al. Jer. 41.
Wilczyński Czesł. — Czerniakow. 208.
Wilczkowski Eug. Bonifrater. 12.
Wilczyński Henryk — Dobra 56.

Wileńczyk Aleks. — Próżna 12.
Wilga Hilary — Kopernika 12.
Wilk Lejzor — Pawia 4.
Wilk Seweryn — Pawia 4.
Wimut Juljan — Nowe Brudno Al. Wysockiego 56.
Winawer Adolf — Szkolna 4.
Winawer Artur — Marszalk. 137.
Wincberg Fajwel — Nowolipki 25.
Winer Sura v. Sara — Dzielna 4.
Winer Szyja — Dzielna 4.
Winkelhagen L. — Krochmalna 42.
Wisłocki Kazimierz — Wiejska 2.
Wiszniewski Jerzy — Puławska 14.
Wiszniewski Wład. — Chmielna 10.
Wiśniewska Julja — Tarczyńska 11.
Wiśniewska Władysł. — Oboźna 7.
Wiśniewski Tomasz — Belweder. 10.
Wiśniewski Juljusz — Zielna 29.
Witkowski Edward — Warecka 5.
Witkowski Ludw. Al. Ujazd. 32.
Witkowski Wład. — Ceglana 5.
Wizel Adam — Jerozolimska 43.
Włodawer Juljan — Nowolipki 4.
Włodawerówna L. — Nowowiejska 7.
Wohl Chaskiel — Ogrodowa 5.
Wojciechowski Adolf — Nowogr. 59.
Wojciechowski Jan — Chmielna 30.
Wojnarowska Anton. — Śniadec. 14.
Wojno Zofja — Zielna 3.
Wojtkiewicz Bronisław — Poznańska 23.
Wojtulewicz Marja — Wilcza 13.
Wolf Mojsiej — Nalewki 42.
Wolfram Kazimierz — Smolna 6.
Wolfson Michał — Złota 35.
Wolfsztein St. S. Nowowiejska 25.
Wolska-Rościszewska Wacł. — Śn. 22.
Wołkowyski Fajwel — Marjańska 7.
Wołyński Juljan — Marszałkow. 119.
Wortman Ant. — Śliska 39.
Wowkonowicz Aldona — Miedziana 6.
Wowkonowicz Marj. — Miedziana 6.
Woyczyński J. — Nowogrodzka 36.
Woyno Roch — Żórawia 33.
Woźnicki Jan — Mokotowska 19.
Wretowski Tadeusz — Śniadeck. 10.
Wrinberg Lejb Leon — Nowolipie 8.
Wroczyński Czesław — Kujawska 2.
Wroński Stefan — Piękna 1.
Wróblewski Roman — Marszałk. 69.
Wróblewska H. — Żol. of. Fort. 11.
Wrześniewski Walenty — Pl. Trzech Krzyży 14.
Wrześniowski Feliks — Al. 3 Maja 16.
Wurcelman Dawid — Ś-to Jerska 16.
Wyganowski Jan — Bednarska 26.
Wygodzki Majer — Złota 62.
Wyljot Zenon — Marszałkowska 15.
Wysokiński Stan. — Marszałk. 81a.
Wyszogród Dawid — Stare-Miasto 25.
Wyrzycki Tomasz — Spokojna 15.
Wyszyński Stan. — Senatorska 22.

Z

Zabawska Zofja — Poznańska 11.
Zaborowska Wacława—Mokotow. 49.
Zaborowski Stanisław — Jerozol. 8.
Zadębowski Roman — Nowy Świat 37.
Zajdenbajtel Szl. — Ś-to Jerska 11a.
Zajfert Witold — Nowolipki 53.
Zakin Asir — Chałubińskiego 11.
Zakliński Bohdan — Piękna 1.
Zakolski Franciszek — Mokotow. 20.
Zakrzewska Janina — Polna 64.
Zakrzewski Wiktor — Koszyk. 28.
Zaks Łazarz — Dzielna 43.
Zalcman Wolf — Dzika 16.
Zaleski Józef — Kopernika 10.
Zalewska-Płoska Celina — Chłodna 39a.
Zalewska Klara — Żórawia 24.
Zalewski Bolesław — Marszałk. 77.
Zalewski Jerzy — Targowa 84.
Zalewski Konstanty — Mokotow. 40.
Zaleski Mirosław — Karmelicka 10.
Załęski Karol — Bagatela 10.
Załuska Jan — Koszykowa 45.
Zamenhoff Adam — Królewska 41.
Zamenhoff Grzegorz — Senator. 36.
Zamenhoff Zofja — Królewska 41.
Zamkowy Samuel — Radzymińska 38.
Zandowa Natalja — Jerozolimska 57.
Zaniecki St. — Żórawia 1.
Zaorski Jan — Smolna 30.
Zaremba Władysław — Krochmal. 51.
Zarzecki Witold — Smolna 36.
Zasztowt — Jadw. — Franciszk. 3.
Zaurman Stanisł. — Ś-to Jerska 30.
Zawadzki Aleksander — Nowogr. 12.
Zawadzki Józef — Jerozolim. 18.
Zawadzki Roman — Warecka 9.
Zawadowski Witold — Piękna 1.
Zawadzki-Światopełk Lud.—Maz. 6.
Zawadzki-Światopełk Wł.—Marsz. 76.
Zawistowski Henryk S. — Wilcza 59.
Zawisza Wacław — Bracka 20.
Zawodowski Włodz. — Targowa 63.
Zawodziński Tadeusz — Pl. Kaz. W. 4.
Zborowski Henryk — Mokotow. 40.
Zdanowicz Stanisł. — Chocimska 26.
Zdanowicz Wacław — Wolska 9.
Zejdler Jan — Marjensztadt 19.
Zembrzuski Stanisław — Piękna 35.
Zembrzuski Ludwik — Seweryn. 5.
Zempliński Marj. — Ś-to Krzyska 28.
Zielińska Anton. — Wspólna 64a.

Zielińska Marja — Skorupki 14.
Zieliński Józef — Górnośląska 16.
Zieliński Kazimierz — Szeroka 38.
Zieliński Leon — Hoża 26.
Zienkiewicz Marcjan — Jagiel. 1.
Zienkiewicz Wład — Czerniak. 168.
Zimmermann Uszer — Twarda 11.
Złotnicki Tadeusz Piękna 41.
Zmigród Dawid — Dzielna 11.
Zmitrowicz Ludwik — Wilcza 26a.
Znajewska Halina — Piękna 43.
Zuberbier Dyonizy J. — Widok 3.
Zuckerwar Gustaw — Sienna 42.
Zusman Henryk — Królewska 16.
Zweigbaum Marek — Zielna 22.
Zwikielski Moszek — Karmelicka 7.
Zwierzchowski Franc. — Piękna 1.
Zwoliński Tadeusz — Koszykowa 23.
Zylberstein Sara — Koszyk. 42.

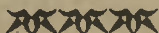
Ż

Żabczyńska Adela — Zgoda 1.
Żabczyński Michał — Jezuicka 2.
Żabińska Hanna — Kapucyńska 3.
Żabner Józef — Grzybowska 11.
Żabner Feliks — Burakowska 5.
Żarnower-Zarch Marja — Leszno 31.
Żebrowska Anna — Kanonja 8.
Żebrowski Edward — Jerozolim. 31.
Żeglewicz Czesław — Mokotow. 20.
Żołciński Wład. — Hoża 19.
Żołędziowski Zygm. — Żórawia 18.
Żołyńska Marta — Zielna 39.
Żórawska Julja — Śniadeckich 10.
Żurakowski Aleksander — Marszałkowska 66.
Żurakowski Witold — Skorupki 10.
Żurakowski Romuald — Kredytowa 5.
Żurawski Kaz. — Wspólna 25.
Żyżmorska-Golda Zofja — Zielna 46.

Lista felczerów warszawskich.

Aleksander M. — Wolska 191.
Aronowicz L. — Okólnik 11.
Bergsohn A. — Grójecka 87.
Blumstein H. — Karmelicka 9.
Blumstein M. — Krucza 17.
Brykman I. — Dworska 17.
Cwibak R. — Żelazna 89.
Cygler I. — Miła 27.
Czarnożył B. — Leszno 78.
Elbaum H. — Żelazna Brama 8.
Ejerwajs F. — Mirowska 10.
Friedlender J. — Międzyrzec.
Funkensztejn M. — Nowolipki 12.
Golbrejch Ginessa — Leszno 31.
Gurfinkiel I. — Chłodna 38.
Gwiazda A. — Chłodna 32.
Horn J. — Franciszkańska 25.
Horn M. — Franciszkańska 25.
Judaszko — Muranowska 30.
Krajcer Z. — Nowiniarska 6.
Krajzler St. — Otwock.
Krakowski A. — Wielka 19.
Krakowski B. — Sienna 82.
Kurcbard H. — Otwock.
Langfier S. — Pl. Kazim. Wielk 4.
Lewkowicz A. — Nowolipie 20.
Makówka vel Makowski J. — Grzybowska 61.
Mazurek A. — Ś-to Jerska 30.
Mechlewicz A. — Środkowa 12
Mehl Sz. — Brukowa 28.
Miasnik M. — Wielka 26.
Młynarz S. — Dworska 32.
Oksenhendler Sz. — Dzika 22.
Pięknowski J. — Szpital na Czystem.
Popielnik M. — Dzika 26.
Raciążer A. — Jerozolimska 37.
Rosenbaum L. — Dzielna 55.
Ryniecki A. — Krochmalna 23
Salamon M. — Leszno 14.
Szarmacher A. — Gęsia 89.
Senator A. — Dzika 27.
Singer St. — Mokotowska 63.
Sznapman L. — Wronia 29.
Sznapman S. — Wronia 29.
Szpak H. — Dzielna 47.
Szpringfeder D. — Wronia 70.
Szucht I. — Pawia 63.
Szucht N. — Miła 52.
Szucht S. Ł. — Dzika 13.
Winnykamień M. — Ciepła 8
Zając S. — Gęsia 35a.
Zylberman S. — Kolno.
Zylberman P. — Pawia 6.
Zysfeld K. — Muranowska 18

LISTA
adwokatów warszawskich.

A'Donau Szpindler Wiktor — Służewska 5, tel. 233-13.
Abramson A. — Marszałkowska 138, tel. 73-50.
Adamski J. — Plac Napoleona 6, tel. 99-98.
Adamowski A. — Lwowska 9, 30, tel. 274-69.
Aleksandrowicz S. — Koszykowa 30, tel. 274-69.
Altberg L. — Poznańska 36, tel. 402-92.
Ancuta E. — Al. Jerozolimskie 35/13, tel. 64-26.
Arkuszewski W. — Kr.-Przedm. 87.
Arnstein S. — Senatorska 30, tel. 284-87.
Aronson H. H. — Czackiego 14, tel. 147-89.
Asterblum M. — Plac Napoleona 3, tel. 27-49.

Babiński E. — Bracka 18.
Babiański A. — Śniadeckich 20.
Baczak Kazimierz — Ks. Skorupki 10, tel. 409-08.
Bardach Maurycy — Czackiego 8, tel. 280-55.
Bartlakowski S. — Czackiego 16, tel. 255-15.
Baumgart Mieczysław — Prosta 18.
Baurerc F. — Ś-to Krzyska 17.
Baumberg I. — Próżna 8, tel. 32-82.
Bełza S. — Chmielna 29.
Borens E. — Nowy-Świat 62 m. 20, tel. 79-74.
Berenson L. — Sienna 8, tel. 170-75.
Bergson M. J. — Widok 22.
Beylin G. — Aleje Ujazdowskie 38, tel. 170-05.
Berland J. — Piękna 29, tel. 285-85.
Berson M. — Aleja Róż 2, tel. 76-70.
Bereza Stefan — Mazowiecka 4, tel. 28-44.
Bereźnicki W. W. — Hoża 50, tel. 301-95.
Bernstein M. — Zielna 15, tel. 72-71.
Białaszewicz C. — Marszałkowska 151, tel. 31-62.
Biejat Bron. Edm. — Furmańska 9, tel. 135-23.
Bielawski B. — Hoża 47/7, tel. 165-00.
Bitner W. — Żórawia 6, tel. 504-04.
Biliński W. — Senatorska 37, tel. 57-87.
Bielenia S. — Polna 64, tel. 41-19.
Blenau Z. — Jasna 24, tel. 20-30.
Bloch J. — Sienna 3, tel. 152-70.
Bloch Z. — Wielka 5, tel. 266-17.
Blumenthal L. — Marszałkowska 97a, tel. 118-98.
Bojasiński J. — Królewska 35.
Bogucki A. — Wspólna 28, tel. 107-10.
Bojanowicz T. — Warecka 10, tel. 262-22.
Borzęcki W. — Marszałkowska 95, tel. 246-80.
Botner E.—Elektoralna 28, tel. 160-77
Bramson B. — Wilcza 29a, tel. 119-61
Brokman K. — Niecała 10, tel. 166-44
Brokman W. — Mazowiecka 10, tel 99-10.
Broms Ł. — Miodowa 9, tel. 230-27.
Broniatowski J. — Warecka 9, tel. 199-17.
Bruner I. — Długa 19, tel. 106-80.
Brzeziński C. — Kilińskiego 3, tel. 66-62.
Breiter E.—Kapucyńska 5, tel. 285-98.
Braudo A. — Dzielna 16.
Buchner H. — Miodowa 9.
Budny K.—Ujazdowska 20, tel. 76-30.
Bursche A. Ordynacka 9, tel. 501-25.
Bezberjusz Witold — Bielańska 4, tel. 136-50.
Boksza A. — Nowogrodzka 16, tel. 21-05.
Bibelszein E.—Pańska 20, tel. 278-55.

Car S.—Marszałkowska 83, tel. 107-15.
Cederbaum Henryk — Marszałkowska 146, tel. 4-19.
Chabielski I. — Senatorska 6, tel. 101-31.
Choromański Stefan, — Żórawia 22, tel. 78-84.
Chmieliński W. — Foksal 13, tel. 157-62.

Charkiewicz J. — Foksal 16a, tel. 275-95.
Chełmoński A. — Wielka 5, tel. 61-15.
Chmurski A.—Wspólna 10, tel. 290-29.
Cholewicki I. — Marjensztadt 1, tel. 295-31.
Chomiczewski S.—Hoża 15, tel. 33-22.
Chorzewski S. — Jerozolimska 93, tel. 188-38.
Chorzewski Z. — Bracka 23, tel. 186-50.
Ciechański F. — Al. Jerozolimskie 29. tel. 510-92.
Chromiński T. — Marszałkowska 4, tel. 18-28.
Chyliński W. — Żórawia 18, tel. 225-09.
Chrzanowski S. — Smolna 22, tel. 267-74.
Chyrosz W.—Wspólna 63, tel. 267-04.
Cohn J. — Marszałkowska 140, tel. 29-37.
Cohn Michał Marc. — Szkolna 5.
Cylkow H. — Miodowa 11, tel. 170-90.
Czajkowski E. — Hoża 39, tel. 85-38.
Czaplicki B. — Plac Małachowskiego 2, tel. 29-46.
Czerski A. — Ordynacka 5, tel. 210-02.
Czeszer L. — Al. Jerozolimskie 49, tel. 108-71.

Dajnowski M. — Nowogrodzka 18, tel. 86-54.
Dąbrowski J. — Koszykowa 11, tel. 115-73.
Dąbrowski R. — Hoża 68.
Dąbrowski G. — Ordynacka 9, tel. 48-60.
Dieth E. — Nowogrodzka 27.
Dobrowolski A. — Bracka 4, tel. 154-89.
Domański K.—Żórawia 47, tel. 243-42.
Domański L. — Kapucyńska 3, tel. 131-07.
Dowoyno Sylwestrowicz Jan — Aleje Jerozolimskie 22, tel. 511-05.
Dramiński W. — Kopernika 33, tel. 228-69.
Dreszer Jul. — Hoża 20, tel. 117-04.
Drobniewicz W. — Czackiego 10, tel. 61-22.
Drozdowicz S. — Hoża 64, tel. 104-28.
Drzewiecki E. — Mochnackiego 9, tel. 253-73.
Dunin-Goździkowski W. — Koszykowa 35, tel. 222-35.
Duracz T. — Złota 65a, tel. 117-26.
Dworzaczek I. — Żórawia 17, tel. 140-30.
Dziedzicki A. — Służewska 4, tel. 178-68.
Dzierżanowski J. — Śniadeckich 18, tel. 118-47.
Dziewanowski Z. — Śniadeckich 20, tel. 102-18.
Dziewałtowski G. W. — Marszałkowska 42, tel. 108-25.

Eberhardt H. — Nowogrodzka 44, tel. 61-24.
Eborowicz J. — Marszałkowska 48, tel. 208-70.
Endelman M. — Elektoralna 4, tel. 48-92.
Epstein K. — Kopernika 16, tel. 76-86.
Ettinger I. — Królewska 20 m. 2.
Ettinger H.—Królewska 20, tel. 35-17.
Ettinger L. — Moniuszki 3, tel. 32-84.
Ettinger M. — Chmielna 44, tel. 55-01.
Ettinger S.—Królewska 27, tel. 31-71.
Eysymont J. — Mokotowska 41, tel. 242-04.

Fabiani Cels. K. — Pl. Trzech Krzyży 18, tel. 29-59.
Felsenhardt-Skalski K. — Foksal 14, tel. 57-60.
Fiedorowicz Jerzy — Górnośląska 16, tel. 114-08.
Fidler J. — Chmielna 26, tel. 242-91.
Fijałkowski W. — Wspólna 25, tel. 252-78.
Finkelhaus A. — Kapucyńska 3, tel. 35-97.
Fischer W.—Kopernika 6, tel. 225-68.
Fryling J. — Plac Napoleona 4, tel. 66-14.
Fryling J. — Chmielna 35, tel. 236-35.
Frydman M. E. — Sienna 81.
Funk M. — Praga, Brukowa 4, tel. 44-66.
Fechtner E. — Zielna 15, tel. 95-97.

Gabriel R. — Hipoteczna 3, tel. 5-61.
Gadomski J. — Krucza 41, tel. 405-20.
Gagatnicki W. — Kapucyńska 5.
Gałczyński H.—Smolna 22, tel. 267-74.
Gamarnikow J. — Leszno 19, tel. 409-21.
Garczyński W. — Śniadeckich 11, tel. 244-72.
Gembski J. — Żórawia 18, tel. 117-37.
Gerlicz R. — Natolińska 6, tel. 411-74.
Głębocki K. — Krucza 13, tel. 67-93.
Główczewski J. — Matejki 10, tel. 203-80.
Godlewski S. — Moniuszki 9.
Gorski Z.—Nowogrodzka 4, tel. 25-55.
Goldman-Paprocki A. — Marszałkowska 147, tel. 25.
Goldman F. — Nowiniarska 16, tel. 73-74.

Goldman J. — Al. Jerozolimskie 93, tel. 26-40.
Goldsztein S.—Kredytowa 3, tel. 33-51.
Goldsztein N. S. — Sienkiewicza 1, tel. 21-79.
Grabowski W. — Chmielna 29, tel. 225-25.
Grabowski Edward — Natolińska 5, tel. 149-11.
Grabowski Edmund — Bracka 23, tel. 180-29.
Gronkiewicz K. — Bracka 10, tel. 51-83.
Groniowski I. M. — Nowogrodzka 6, tel. 99-99.
Grzymała-Łaszewski J. — Nowogrodzka 10, tel. 141-00.
Goldman W. — Smolna 38, tel. 52-77.
Grzybowski J. — Żórawia 7, tel. 38-98.
Grodzicki J. J. — Mokotowska 15.
Grodziński N. — Elektoralna 5, tel. 197-15.
Grosglik J. M. — Śliska 52.
Grosefeld I. M. — Królewska 27, tel. 172-93.
Grynwasser H.—Solna 17, tel. 507-79.
Grynwasser B. — Grzybowska 15.

Hakmacher Wł. L. — Al. Ujazdowskie 28.
Halpern A. — Sienna 20, t. 235-73.
Halpern T. — Nowolipie 3, t. 290-04.
Halpern W. — Próżna 14, t. 151-43.
Hartglas M. A. — Czackiego 1, t. 169-47.
Hartman K. — Czackiego 8, t. 118-38.
Hassenbein B.—Leszno 15, t. 63-47.
Held S.—Marszałk. 108, t. 216-63.
Hertz-Łukański Z. — Mokot. 49, t. 60-53.
Hebdzyński J. — Wilcza 8, tel. 44-55.
Hertzenstein-Gliński M. — Kapucyńska 13, tel. 406-50.
Heiman J. — Al. Jeroz. 11, t. 232-56.
Heyman H. — Niecała 14, t. 185-50.
Herbst B.—Koszykowa 42, t. 161-36.
Hirszband vel Jellenta Cezary — Hoża 39, tel. 197-28.
Herdin W. — Krucza 4, t. 191-18.
Honowski F. — Nowogr. 6, t. 148-25.
Hemowski K. — Piękna 11, t. 407-77.
Hurwicz A. — Leszno 6, t. 402-30.
Hohgemein Hersz — Wielka 23.
Hoffman R. — Piękna 4, t. 288-62.
Honigwill L. — Wilcza 47, t. 237-39.
Huppert Wiktor — Piękna 29.

Iłakowicz W. — Kredyt. 16, t. 193-60.
Iserzon Emanuel — Ś-to Krzyska 30, tel. 145-31.

Iwaszkiewicz E. — Krucza 32, tel. 147-63.

Jastrzębski A. — Ś. Krzyska 20, t. 45-80.
Jerzmanowski S. — Jerozol. 7, t. 123-04.
Jeżewski A. — Chocimska 16, t. 35-33.
Jórkowski A.—Moniuszki 8, t. 17-62.
Jezierski St.—Al. Ujazdowskie 18, telef. 83-67.
Jackowski A. — Żórawia 16, t. 28-03.
Jakubowicz I. — Hortensja 7.
Janczewski S.—Żórawia 9, t. 15-29.
Jankowski C.—Mokot. 39, t. 219-36.
Jagowd A. — Bracka 6, t. 215-51.
Jarosz M. U. — Żórawia 29, telef. 142-18.
Jeleński W. — Wspólna 54, telef. 239-90.

Kajzerstein - Karżewski Stefan — Królewska 45, tel. 93-57
Kalinowski Z. — Wilcza 3, t. 142-48.
Kaftal A.—Elektoralna 5, t. 158-61.
Kahan Wład. — Krochmalna 42.
Kamieński F. — Polna 64, t. 293-88.
Kaniewski T. — Szopena 18, t. 50-60.
Kaniewski W.—Wspólna 8, t. 263-25.
Karnecki A. — Pl. Saski 1, telef. 240-94.
Katelbach T. — Plac Trzech Krzyży 8, tel. 516-52.
Kawczak Stan. — Nowogrodzka 46.
Kijeński S. — Krak.-Przedm. 30, t. 16-50.
Kliński J. — Nowogrodzka 4, telef. 212-10.
Kaliski Jakób, — Żelazna 69, telef. 222-31.
Kloczewski M. — Ś.-Krzyska 44, t. 275-91.
Kmita K. — Długa 27, tel. 76-50.
Koral H. — Senatorska 36, telef. 416-36.
Konic H. — Kredyt. 5, t. 21-61.
Kon-Wojecki L. E. — Widok 9, tel. 25-80.
Konarek C. — Czackiego 10, t. 30-32.
Kokoszko Z. — Wilcza 46, telef. 295-47.
Kolisko W. — Czackiego 19, t. 68-10.
Kon J. — Piękna 41, t. 119-27.
Kon H. — Królewska 25, t. 15-58.
Koelichen E.—Wspólna 34, t. 276-33.
Koral J.—Koszykowa 39, tel. 90-91.
Koral J. Koszykowa — 39, tel. 156-73.
Koral Bronisław — Sienkiewicza 4, tel. 135-34.
Kornecki A. — Nowogr. 42, t. 60-28.

Korenfeld M. — Czackiego 8, tel. 307-23.
Kostecki J. Marszałk. 66, t. 116-81.
Korsak T. — Trębacka 11, t. 93-46.
Korybut-Daszkiewicz A. — Al. Jerozol. 41.
Korwin - Szymanowski T. — Hoża 38, t. 93-69.
Kostro A. — Foksal 18, tel. 95-90.
Kotler J. — Długa 20, t. 198-99.
Kotkowski M. — N.-Senat. 6, t. 41-99.
Konic J. S. — Chmielna 36-2, tel. 125-05.
Kozłowski S. — Chmielna 27.
Kozłowski S. — Hoża 49, t. 16-15.
Kozlowski K. — Piękna 18, t. 32-26.
Krakowski B. — Al. Jer. 43, t. 158-41.
Krasuski I. — Senatorska 30.
Kraushar A. — Czack. 12, t. 15-68.
Kraushar T. — Boduena 3, t. 51-15.
Krawiecki J. — Zgoda 9, t. 24-21.
Krantz B. — Pańska 7, t. 72-28.
Kroll J. — Marszałk. 99, tel. 24-21.
Kroński A. F. — Moniuszki 2, t. 21-52.
Kronstein D.—Królew. 23, t. 226-64.
Krysa Jan — Długa 8-6.
Krzemieniewski S. — E. Plater 5, t. 58-38.
Kuczyński J. — Koszykowa 15, tel. 32-79.
Kulczycki J. — Trębacka 15, t. 60-39.
Kulczycki M. — Złota 41, t. 291-61.
Kulwieć J. — Hoża 41, t. 96-77.
Kuratowski M. — Tręb. 10, t. 15-61.
Kwiatkowski A. — Al. Jerozol. 4, telef. 57-48.

Landau E. — Przeskok 2, t. 298-45.
Landau A. J. — Śniadeckich 10, t. 16-27.
Landau S. — Mazowiecka 1, t. 515-05.
Langrod R. — Hoża 37, t. 270-25.
Lewin B. — Foksal 14, t. 239-72.
Lewinson W. — Złota 37, t. 235-49.
Lewy H. — Moniuszki 8, t. 17-62.
Lewy M. — Moniuszki 6, t. 34-48.
Lewy M.—N.-Miodowa 3, t. 121-64.
Liberman H.—Smolna 18, t. 418-16.
Lichtenbaum , J. L. — Leszno 29, tel. 47-93.
Lichtenbaum W. — Jeroz. 79, t. 160-83.
Lichtenbaum R. — Leszno 29, t. 47-93.
Lindau B. — Senatorska 4.
Lindau E. Nowosenatorska 4.
Lipiec K. — Smolna 18, t. 241-35.
Lipnicki M. — Miodowa 12, t. 256-09.
Lorski Aleksander — Poznańska 3. tel. 54-23.
Lewenstam Fr. H. — Hoża 64, tel. 160-66.
Lissau J. — Chmielna 33, t. 264-33.
Littauer J. — Natolińska 6, t. 35-18.
Litauer Józef — Marszałkowska 81, t. 224-74.
Litterer K. — Trębacka 4, t. 516-84.
Lurie Dawid — Wilcza 29a, tel. 91-29.

Łada Tadeusz — Szopena 4, tel. 138-77.
Łabęcki R. — Smolna 40, t. 178-05.
Łabęcki W. — Ś-Krzyska 20, tel. 287-28.
Łabęcki M. — Wilcza 11, t. 70-94.
Łabanowski T. — Żórawia 16, tel. 127-48.
Łukaszewicz L. J. — Krucza 13, tel. 215-16.
Łypacewicz W. — N.-Senat. 12, tel 47-20.

Maciejko A. — Smolna 14, t. 101-84.
Machnicki Bol. — Nowowicjska 20.
Macierakowski A.—Hoża 41, t. 105-61.
Maj F. — Jerozol. 22, t. 232-20.
Majmon J. H. — Trębacka 10.
Makólski T. — Warecka 12.
Makowski K. — Chmielna 32, tel. 227-36.
Maliniak B. — Ś-Krzyska 28, t. 34-87.
Maltz S. — Bracka 23, t. 63-36.
Marjański H. — Miodowa 7, telef. 148-67.
Mandel K. — Graniczna 14, t. 32-14.
Marczewski L.—Miodowa 8, t. 38-15.
Margolis A. — Ogrod. 4, tel. 228-59.
Margulies A. A. — Ciepła 4, telef. 208-54.
Matecki C. — Wspólna 38, t. 240-30.
Mażewski K. — Matejki 6, t. 14-23.
Mejerzon E. — Hortens. 7, t. 119-86.
Mejro C. — Piękna 3, t. 27-20.
Mendelsburg E. Wspólna 9, telef. 296-39.
Miłodrowski S. — Elektor 11, tel. 71-63.
Mirabel G. — Żabia 7, t. 182-50.
Mitkiewicz J. H. — Chłodna 24, tel. 83-62.
Młodzki Wł. — Zielna 3, t. 13-30.
Morgenstern Jezajasz — Złota 26, tel. 260-75.
Morgenstern L. — Nowogrodzka 27, tel. 504-95.
Mosin M. — Marszałk. 125, t. 147-09.
Moszkowski W. — Zielna 31, tel. 63-77.
Muszkat A. — Orla 2, t. 149-23.

Michalski T. — Al. Jeroz. 15, tel. 42-57.
Mikulski J. — Matejki 4, t. 30-74.
Milewski J. — Matejki 4, t. 11-59.
Minkowicz W. — Smolna 17, telef. 32-03.
Miłkowski E. — Koszyk. 43, tel. 401-03.
Modrzejewski H. — Wilcza 50, tel. 294-76.
Mutermilch L. — Moniuszki 11, t. 11-03.

Nagórski A. — Lwowska 17, t. 36-47.
Nagórski Z. — Wspólna 15, t. 3-54.
Nasberg Z. — Elektor 51, t. 103-95.
Neufeld St. — Warecka 9.
Neumark - Bądkowski — Królewska 23.
Neuman A. — Czackiego 1, t. 4012.
Neumark J. — Królew. 23. t. 279-70.
Nejmark J. T. — Al. Jeroz. 25, t. 254-76.
Niedzielski M. — Czackiego 15a, t. 104-03.
Niełubowicz W. — Szpitalna 7.
Niewiarowski J. — Złota 39, telef. 115-44.
Nisenson A. — Wspólna 7, t. 64-77.
N żyński W. — Szkolna 1, t. 146-60.
Nowacki M. W. — Śliska 24, telef. 210-30.
Nowicki J. — Marszałk. 95, t. 102-22.
Nowicki Z. — Czackiego 2, t. 271-66.
Nowodworski J. — Smolna 32, tel. 193-44.
Nowodworski L. — Szczygla 12, t. 203-86.

Obiezierski M. — Miodowa 21, tel. 206-90.
Oderfeld J. St. — Flory 5.
Okołow C. — Żórawia 20, tel. 191-06.
Okręt L. — Zielna 27, t. 206-52.
Oppenheim B. — Czack. 12, t. 89-71.
Olśnicki Rysz. — Hoża 39, t. 19-44.

Paciorkowski S. — Hortensja 1, tel. 19-72.
Paprocki A., — Marszałkowska 147, tel. 25.
Parzyński L. L. — Jeroz. 15, tel. 63-11.
Paschalski F. — Al. Ujazdowskie 7, tel. 148-29.
Paszkowicz K. — Kredyt. 4, t. 104-34.
Paszkowicz J. — Senatorska 19, tel. 302-97.
Pawłowski M. — Składowa 4, tel. 135-50.
Perkowski K. — Żórawia 4, t. 91-39.
Perl B. — Kredytowa 4, t. 192-52.
Perl L. — Senatorska 6, t. 260-91.
Perzyński S. — Ks. Skorupki 6, tel. 206-15.
Pęski W. — Kopernika 18, t. 108-33.
Piechowski W. — Złota 7, t. 30-92.
Piłsudski S. — Jerozol. 57, t. 225-41.
Pinkus N. — Sienkiew. 3, t. 45-44.
Plocer S. — Koszykowa 17, telef. 404-12.
Polak S. — Marszałk. 72, t. 41-32.
Polakiewicz S.—Smolna 15, t. 52-82.
Polkowski R. — Lwowska 11, tel. 515-51.
Polskowski St. E. — Niecała 10, tel. 519-94.
Popoff E. — Polna 70, tel. 65-60.
Pohl K. — Nowogrodzka 42, telef. 110-11.
Podolski K. — Widok 19, t. 116-56.
Polikier J — Nowogr. 43, t. 176-57.
Pomper I. W. — N.-Senatorska 8, t. 251-00.
Ponikowski C. — Kr. Przedm. 7, tel. 49 56.
Poznański S. Kons. — Okólnik 11, tel. 144-09.
Poznański M. — Ś-to Krzyska 15, t. 7-43.
Poznański S. Kaz. — Królewska 23, t. 51-55.
Poznański C. — Ś-Krzyska 15, tel. 7-43.
Ponikwicki T. — Zielna 31, t. 71-65.
Pratkowski L. — Aleja Róż 6-9, tel. 266-19.
Przedpełski W. — Hoża 66, telef. 53-06.
Przeworski J. J. — Al. Ujazdowska 20, tel. 24-67.
Ptaszyński L. — Nowowiejska 18, tel. 91-93.
Peretz I. — Czackiego 4, t. 240-54.
Pełka Wład. — Raszyńska kol. Lubeckiego d. Nr. 16, tel. 319-02.

Radl ński A. — Kredyt. 10, t. 162-18.
Rajchman J., — Senatorska 10, tel. 102-51.
Rauszer W. — Wilcza 61, t. 57-85.
Redlich Wł. — Mokotowska 5, tel. 27-60.
Renberg S. — Królewska 31, telef. 50-68.
Rembertowicz W. — Nowogrodzka 6, tel. 197-65.
Reyndel W. Marszałkowska 79.
Rodys W. — Al. Ujazd. 22, t. 404-77.
Rodkiewicz S. — Kopern. 11, t. 60-25.
Rogowski L. — Koszykowa 28, tel. 114-57.

Roliński S. — Piękna 20, t. 152-19.
Rones B. — Śniadeckich 20.
Roslanowski J. — Złota 3, t. 56-16..
Roszkowski J. — Mokotowska 8.
Rotlewi J. — Próżna 7, t. 136-70.
Rotwand B. — Kredyt. 3, t. 9-58.
Rotwand J. — ditto
Rozenberg G. — Moniuszki 2a, tel. 42-30.
Rozenfeld J. — Niecała 3, t. 122-80.
Rozenfeld S. — Marszałkowska 137. tel. 41-58.
Rosenstadt B.—Chłodna 4, t. 401-20.
Rozental M. — Gran. 16, t. 247-65.
Rozental F. — Mazow. 11, t. 168-76.
Rozenman B. — Bracka 12, t. 167-61.
Róbin T. — Trębacka 3, t. 209-48.
Rudziński M. — Hoża 42, t. 16-46.
Rundo S. — Smolna 40, t. 11-93.
Rundo W. — Łoduena 5, t. 123-16.
Ruediger G. — Mazow. 8, tel. 201-89.
Rundstein S. — Tlomackie 6/8.
Rundstein S. — Tlomackie6/8. telef. 195-63.
Rychter Z. — N.-Wiejska 2, t. 126-50
Rykowski W. — Kapucyńska 3, tel. 126-62.
Rymowicz Z. — Nowogrodzka 22, tel. 66-41.
Rettinger K. — Długa 47, t. 506-96.
Rzepecki K.—Czackiego 8, t. 247-68.

Sawicki M. — Polna 62, t. 415-51.
Sandler M. — Przejazd 1, t. 153-13.
Sarapata J. — Leszno 7, t. 73-76.
Sobotkowski W. — Mokotowska 42, tel. 205-27.
Sokołowski J. — Śniadeckich 23, tel. 153-84.
Sokołowska J. — Mazowiecka 2.
Sokołowski Z. — Mazow. 2, t. 41-18.
Schupp J. — Mokot. 63, t. 154-41.
Schultz S. — Widok 18, tel. 294-31.
Schoenbach M. — Hoża 5, t. 163-80.
Seidenman S. — Jeroz. 23, t. 140-75.
Siemiradzki M. — Jana Matejki 8, tel. 82-96.
Silberblatt M. E. — Jasna 22, tel. 52-94.
Smólski S. — Bracka 4, tel. 86-75.
Silberstein M. — Marszalk. 129, tel. 151-87.
Skoczyński M. — Marszałkowska 76.
Skoczyński Br. — Chmielna 58.
Słoński T. — Szopena 8, t. 173-10.
Skurzyński J. — Ś-Krzyska 28, tel. 140-01.
Skrobecki W.—Sosnowa 8, t. 202-67.
Skibiński I. — Bracka 3, tel. 84-13.

Śleszyński Z.—Chmielna 2, t. 286-21.
Śliwowski J. — Kilińskiego 1, tel. 188-18.
Stambulka M. — Orla 2, tel. 127-52.
Stawski A. — Senat. 36, t. 266-53.
Stawski J. — Emilji Plater 20.
Starost W. W. — N.-Miodowa 1, t. 91-61.
Stelągowski A. — Szopena 6, tel. 170-58.
Strachowicz A. — Ossolińskich 4, t. 21-54.
Sterling K.. — Smolna 11, t. 136-40.
Stefański J—Służewska 5, t. 146-83.
Stopnicki J. A. — Al. Jerozol. 20, tel. 160-55.
Sujkowski L. — Krucza 37, t. 264-65.
Suszka J. — Koszykowa 46, t. 305-01.
Supiński W. — Leszno 18, t. 137-22.
Sulgowski A. — Zielna 13, t. 31-60.
Suderland J. — Hortensja 1, tel. 40-37.
Swaciński W. — Szkolna 5, tel. 20-68.
Świderski S. — Mazowiecka 7, tel. 91-11.
Szaciński M. — Elektor. 28, t. 80-89.
Szadurski W. — St. Miasto 24, tel. 99-05.
Szamborski K. — Marszałkowska 136, tel. 49-98.
Szatensztein W. J. — Jasna 8, tel. 18-44.
Szadkowski J. J.—Nowogrodzka 48.
Szatensztajn W. — Solna 4, t. 18-24.
Szczygielski A. — Wspólna 65, tel. 214-01.
Szczygielski S. — Złota 42, tel. 275-84.
Szymański M. — Sienna 33.
Szenwald A. W. — Marszałkowska 60, tel. 16-05.
Szenwic F. — Nowogr. 40, t. 10-11.
Szkop B. — Marszałk. 113, t. 116-77.
Sznarbachowski F. — Piękna 60, tel. 87-98.
Szpakowicz J. — Nowowiejska 18, tel. 113-70.
Szpotański B. — Nowogr. 7, t. 3-83.
Szumański W. — N-Świat 15, tel. 260-50.
Szyszkowski W. — Lwowska 11, tel. 113-42.
Szurlej S. — Al. Ujazdowskie 18, tel. 134 69.
Szulc H. — Jerozolimska 37.
Szapiro S. — Zielna 31, t. 149-07.
Szczepański S. — Zielna 14, telef. 53-63.
Śliwiński L. — Marszałkowska 1, tel. 409-09.

Śliwowski W.—Sosnowa 9, t. 236-58.
Śmarowski E. — Smolna 14, tel. 111-60.
Surewicz Z. — Stare Miasto 29, tel. 170-88.
Szemioth W. — Śniadeckich 11, t. 318-96.
Szoskiewicz T. — Trębacka 4, tel. 89-08.
Szumiński W. — Chmielna 21, tel. 415-76.

Tallen-Wilczewski Al. — Chmielna 11, tel. 40-65.
Tallen-Wilczewski L. — Warecka 11, tel. 9-08.
Tatarkiewicz J. — Wiejska 17, tel. 201-62.
Taubwurcel A. — Szkolna5, t. 20-68.
Tempel A. — Widok 6, t. 216-10.
Tenner R. — Marszałkowska 19, tel. 243-11.
Tiegerman L. — ks. Skorupki 4, tel. 306-57.
Tomasini M. — Piękna 16b, t. 216-10.
Tomaszewski T. — Hoża 23, t. 176-05.
Trejdosiewicz W. — Nowogr. 39, t. 48-60.
Trzeciak L. — Wilcza 2, t. 178-84.
Tyszyński A. — Żórawia 40, t. 61-87.

Urbanowski J. — Górno-Śląska 22, tel. 56-90.
Unger S. — Marszałkowska 116, tel. 161-75.

Walc K. — Długa 29, tel. 305-75.
Walewski J. — Szopena 18, tel. 238-25.
Warszawski L. — Sienna 32, tel. 136-12.
Wasserbergier J. — Szopena 16, tel. 5-84.
Waydel E. — Miodowa 7, tel. 18-74.
Wąsowicz J. — Ogrodowa 3, tel. 182-32.
Wellisch K. — Nowogr. 6, t. 63-42.
Wichler G. J. — Mirowska 3 — 2, tel. 238-26.
Wiewiórska Helena — Hoża 20, tel. 199-00.
Winnicki S. — Zielna 5.
Wiślicki B. — Mokot. 8, t. 190-90.
Wiśniewski S. — Wspólna 47a.
Wilczyński S. — Matejki 8, t. 91-92.
Witemberg J. — Zgoda 8, t. 9-54.
Wojecki L. — Widok 9, tel. 25-80.
Wolski A. — Elektor. 45, t. 286-30.
Wolodkiewicz L. — Hoża 64, tel. 417-64.
Wołosewicz Z. — Składowa 2.
Wójcicki S. — Hortensja 1, t. 163-50.
Wroncki J. — Daniłowiczowska 8, tel. 501-56.
Wyrostek M. — Marszałkowska 78, t. 501-56.
Werycha-Darowski A. — Szopena 16.
Wermus I. — Zgoda 9, t. 183-34.
Winnicki Br. — Krak. Przedm. 87, tel. 405-28.

Zabłocki G. — Piękna 32, t. 18-77.
Zaorowski F. — Mokotowska 12, tel. 152-27.
Zaczyński E. — Wspólna 63a, tel. 208-00.
Zaczyński W. — Złota 14, t. 246-02.
Zagórski T. J. — Warecka 9, tel. 112-67.
Zakrzewski St. — Rysia 1.
Zaniewicz A. — Składowa 4, tel. 67-15.
Załszupin J. — Elektor 34, tż 80-38
Zawadzki B. — Nowogr. 2, t. 260-40.
Zawadzki J. W. — Długa 25, tel. 203-18.
Zbikowski M. — Leszno 94, t. 118-44.
Zdanowicz B. — Mokot. 73, t. 159-42.
Zieliński S. — Nowogr. 46, t. 132-42.
Zlasnowski S. — Nowogr. 10, t. 69-77.
Zundelewicz B. — Elektoralna 13, tel. 245-67.
Zwieczorowski L. — Hoża 36.
Zygelberg M. — Miodowa 9.
Zylber T. — Św. Krzyska 35, telef. 148-85.

Żaboklicki J. — Bracka 20, telef. 22-08.
Żaryn L. — Hoża 64, t. 408-56.
Żegilewicz B. — Krucza 8, t. 44-90.
Żeromski W. K. — Szpitalna 3, tel. 257-40.
Żołędziowski K. — Śniadeckich 15, t. 248-15.
Żyliński C. — Ordynacka 7, t. 210-72.
Żywult Z. — Krucza 41, t. 408-44.

PIERWSZA KRAJOWA
FABRYKA
CUKIERKÓW LECZNICZYCH
oraz
LABORATORJUM
TECHNO-CHEMICZNE

EDMUND LAUB

Warszawa, Chłodna 20.
Telefon 199-07

POLECA SWOJE WYBOROWE TOWARY po CENACH UMIARKOWANYCH i na WARUNKACH PRZYSTĘPNYCH.

SZYBY

DO OKIEN I OBRAZÓW
oraz
SZYBY SAMOCHODOWE

S. SALBE

WARSZAWA
UL. PIĘKNA Nr. 39
TELEFON 179-63

Przedsiębiorstwo robót szklarskich

Wykonywa roboty również na prowincji.

FABRYKA GRZEBIENI
ROGOWYCH
i MASOWYCH
oraz KLAMER

S. GRÜN

WARSZAWA,
NOWOLIPIE Nr. 50
TEL. 501-65

KONTO CZEKOWE
w P. K. O. 2877.

Przed kupnem futra

obejrzyj takowe w kilku innych magazynach, a następnie wstąp we własnym interesie do HURTOWNI FUTER

Z. DRABKINA

Warszawa, Ś-to Jerska 38

w podwórzu parter nawprost bramy (sklep 9) Telefon 272-84

KTÓRA JAKO HURTOWNIA SPRZEDAJE TANIO I NA DOGODNYCH WARUNKACH, ZA GOTÓWKĘ I NA RATY FUTRA, KOŁNIERZE, ETOLE, LISY, PALTA DAMSKIE FOKOWE I KARAKUŁOWE.

Własna pracownia przy składzie wykonywa wszelkie obstalunki wykwintnie, tanio i szybko.

Wielki wybór różnych skórek.

Skorowidz ogłoszeń według branż.

DRUT I GWOŹDZIE:

„Drut", J. B. Rozenfeld, Przyokopowa 4 — str. 289.
I. M. Proszower i S-ka, Smocza 51 — str. 300.

EKSPEDYCYJNE BIURA:

„Poltrans", Łódź, Narutowicza 27 — str. 303.
K. Skupieński, Łucka 10 — str. 303.

ELEKTROTECHNICZNE ARTYKUŁY:

Maxymiljan Bajkowski, Chmielna 43 — str. 10.
„Dynamo", T. Lichtenberg, Dzika 10 — str. 12.
E. Kaltbaum, Graniczna 9 — str. 295.
Jakób Goldberg, Nalewki 34 — str. 294.
Józef Danziger, Ogrodowa 27 — str. 27.

FARBY:

A. Engel, Graniczna 16 — str. 303.

FARTUCHY:

Fartuchy i płaszcze ceratowe, M. Goldszajn, Muranowska 30 m. 32 — str. 29.

FRYZJERSKIE PRZYBORY:

Pawelscy Bracia, Długa 29 — str. 294.

FUTRA:

Leon Chenciner, Ś-to Jerska 40 — str. 9.
J. Tyger i G. Glatter, Łódź, Piotrkowska Nr. Nr. 43 i 29 — str. 293.
Sz. Rappel, Nowolipki 19 — str. 288.
Z. Drabkin, Ś-to Jerska 38 — str. 297.
L. Batłaj, Ś-to Jerska 36 — str. 298.

GASTRONOMICZNE ZAKŁADY:

Hirszfeld Bracia, Bielańska 5 — str. 275.

GUMOWE WYROBY:

„Kwadrat" E. Tuwim, Leszno 12 — str. 5.
„Izolit", inż. H. Zajczyk, Piękna 56 — str. 7.
„Globus", Łódź, Piotrkowska 220 — str. 293.
A. i J. Waksman, Solna 16 — str. 301.

GRAMOFONY:

J. Weksler, Marszałkowska 132 — str. 6.
Jakób Spiwak, Nalewki 12 — str. 286.

GRZEBIENIE I KLAMRY:

S. Grün, Nowolipie 50 — str. 297.

INSTYTUCJE NARODOWE I SPOŁECZNE:

Zjednoczenie Szkół Żydowskich, Nowolipki 46 — str. 273.
Związek Żydowski Tow. Spółdzielczych, Rymarska 6 — str. 281.
Gmina Wyznaniowa Żydowska w Warszawie, Grzybowska 26 — str. 283
„Keren Hajesod" — str. 302.
„Keren Kajemet" — str. 299.

INSTALACJE ELEKTRYCZNE:

Inż. Henryk Edelman, Chmielna 49 — str. 295.

INSTRUMENTY MUZYCZNE:

J. Śpiwak, Nalewki 12 — str. 286.

HERBATA:

„Czajnik" — str. 287.
Krysek i S-ka — str. 291.

JUBILERZY:

J. Rotmil, Miodowa 25 — str. 287.

KEFIR:

R. Sigalina, Królewska 61 — str. 13.

KONFEKCJA:

„Oszczędnopol", Koszykowa 43 — str. 290.
I. M. Polakiewicz, Miła 5 — str. 298.
Ch. Fuks, Miła 11 — str. 298.

KANTORY LOTERJI:

L. Targownik, Wierzbowa 7 — str. 281.
A. D. Międzyrzecki, Łódź, Piotrkowska 61 — str. 282.

KOSMETYCZNE ZAKŁADY:

„Izis", Żabia 4 — na okładce.

KOSMETYCZNE WYROBY:

Perfumerja „Nilde", Nalewki 29 — str. 13.
H. Lachs i Syn, Leszno 74 — str. 303.

KSIĘGARNIE:

„Rossica", Chmielna 5 — str. 296.

LECZNICE:

Lecznica d-ra Bramsa, Nowy Świat 46 — str. 13.

LEKARZE:

Dr. med. B. Grynkraut, Królewska 23, tel. 281-31.
Dr. med. E. Weinkiper, Leszno 54 — str. 217.
Dr. med. H. Zusman, Al. Jerozolimska 36 — str. 217.

LISTWY I RAMY:

A. Likierman, Leszno 14 — str. 286.

MANUFAKTURA:

„Krusche i Ender", Łódź, Piotrkowska 143 — str. 7.
„I. A. Groslajt", Łódź, Piotrkowska 211 — str. 10.
„N. Ejtingon i S-ka", Łódź, Sienkiewicza 82/84 — str. 11.
„Widzewska Manufaktura", Łódź, Cegielniana 20 — str. 274.
M. Przysuski, Królewska 18 — str. 286.
Ostrowski i Birencwajg, Łódź, Kopernika 53a — str. 292.

MEBLE:

S. Fater, Ś-to Krzyska 39 — str. 10.
Centrala mebli giętych, Moniuszki 4 — str. 12.

MYDŁO DO PRANIA:

Stok M. S. Bracia, Leszno 102 — str. 292.
„Omega", Leszno 81 — str. 292.

METALOWE WYROBY:

E. Fogelnest, Leszno 74 — str. 290.
Proszower i S-ka, Smocza 51 — str. 300.
„Optimus", Graniczna 6 — str. 301.

NACZYNIA KUCHENNE:

„Optimus", Graniczna 6 — str. 301.

OBUWIE:

S. Baker, Zielna 30 — str. 284.
„Uniwersal", Bielańska 5 — str. 290.

OLEJKI AROMATYCZNE:

St. Słucki, Chmielna 57 — str. 296.

PRZĘDZA:

B. Grünberg, Łódź, Piotrkowska 14 — str. 12.

PRACOWNIE SUKIEN:

Janina Goldflam, Chmielna 49 — str. 19.

RADJOSPRZĘT:

Warszawska Spółka Radjowa, Leszno 54 — str. 294.
Kaltbaum E., Graniczna 9 — str. 295.

RĘKAWICZKI:

Wakierman Z., Nalewki 11 — str. 10.

SERY:

Leop. Ziebart, Mylna 11a — str. 285.

SZLIFIERNIA MARMURU:

Warszawska Szlifiernia Marmuru, Elektoralna 25 — str. 21.

SZYBY:

S. Salbe, Piękna 39 — str. 297.

SZKOŁY:

Zjednoczenie Szkół Żydowskich, Nowolipki 41 - 6 — str. 273.
Szkoła Rzemieślniczo-Przemysłowa, Grzybowska 26 — str. 283
Szkoła Zawodowa Żeńska, Śliska 28 — str. 283.
Szkoła Zawodowa Tow. „Ort", Długa 39 — str. 305.

ŚRUBY:

B. Cukierman, Plac Grzybowski 7 — str. 288.

SPÓŁDZIELNIE:

„Surwyt", Nalewki 28/30 — str. 289.

ŚNIEGOWCE I KALOSZE:

„Kwadrat" — str. 5.
„Łotwagum" — str. 284.

STALÓWKI:

K. Wasilewski, Elektoralna 5 — na okładce zapasowej.

TAPETY:

S. Rawicki, Tłomackie 2 — str. 302.

TECHNICZNE BIURA:

M. Poznański, Marszałkowska 72 — str. 291.

TOWARY KOLONJALNE:

Masła, sery i towary kolonjalne, S. Orbach, Ś-to Jerska 32 — str. 25.

SZLACHETNE METALE:

TRYKOTAŻE:

UBEZPIECZEŃ TOWARZYSTWA:

UBIORY MĘSKIE I DAMSKIE:

UZDROWISKA:

WYWIADY:

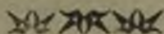
WÓZKI I ZABAWKI DZIECINNE:

WĘDLINY:

ZAKŁAD FRYZJERSKI:

ZIOŁA:

ŻELAZO:

Spis rzeczy.

INFORMACJE.

DZIAŁ LITERACKO-PUBLICYSTYCZNY.

INFORMACJE.

Dział inseratowy pod kierownictwem Jakóba Berlinera.